

**Міністерство освіти
і науки України**

**Національний університет
біоресурсів
і природокористування
України**

**Гуманітарно-педагогічний
факультет**

**Uniwersytet
Pomorski
w Słupsku**

**Дипломатична
академія
України**

**University of
Reading**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

**МІЖНАРОДНА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ
У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ УКРАЇНИ:
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

01 травня 2025 року

м. Київ

**Ministry of Education
and Science of Ukraine**

**National University of Life
and Environmental Sciences of
Ukraine**

**Faculty of Humanities
and Pedagogy**

**Uniwersytet
Pomorski
w Słupsku**

**Дипломатична
академія
України**

**University of
Reading**

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Philosophy and International Communication**

**INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION
IN SHAPING UKRAINE'S IMAGE:
DEVELOPMENT STRATEGIES**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

May 01, 2025

Kyiv

Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 01 травня, 2025 р. Київ: Міленіум, 2025. 178с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку», що її провела кафедра філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the International scientific and practice conference «International and intercultural communication in shaping Ukraine's image: development strategies» a held by the Department of Philosophy and International Communication of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.

Forscientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук В.Д., д-р філ. наук, проф. (голова); Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц., Вакулик І.І., канд. філ. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц., Савицька І.М., канд. філос. наук, доц., Христюк С.Б., канд. іст. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 9 від 17.04.2025

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них і засвідчують відсутність плагіату.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025

«А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартom. В умовах сучасного світу їй немає ціни».

Ліна Костенко

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНА КОМУНІКАЦІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ШИНКАРУК Василь Вплив міжнародних комунікацій на формування іміджу держави	10
TAN, ENG HAI Hearing the unspoken: how cultural assumptions shape intercultural communication	11
KAPRANOV, Oleksandr An outline of strategic communication on climate change by king Charles III	12
KARPOV, Viktor, HUMBERTO NUNO DE OLIVEIRA Ukrainian-portuguese cooperation in publishing a book about military awards of Ukraine	14
BILOUS, Alina, KLYMENKO, Liudmyla Integration of English into Ukrainian public life: a new law and its impact on education, business, and culture	16
KHRYSTIUK, Svitlana The significance of the semiotic approach in communication theory	17
ВАСЮК Оксана, ВИГОВСЬКА Світлана Місія сучасного університету	19
ГОЛЬЦОВ Андрій Значення культурної дипломатії для просування геополітичного іміджу держави	20
КАРПЧУК Наталія Нові тренди дипломатичної комунікації	22
ШЕВЧУК Олександр Інформаційна стратегія КНР щодо європейського політичного ландшафту в постбіполярний період	23
ГОРЮНОВА Євгенія Гібридна війна Росії проти Румунії: інформаційний аспект	25
ПРИСЯЖНЮК Маріанна Наратив про солідарність з Україною у контексті конкуренції м'якої сили	26
ПРИТИКА Оксана Міжнародна комунікація як ключовий елемент професійної підготовки майбутніх агробіологів	30
СПІВАКОВ Ілля Міжнародна комунікація як фактор формування лідерських якостей у студентів університетів наук про життя	31
СТАДНИК Борис Справедливість у міжнародній і міжкультурній комунікації: формування іміджу України	33
СУПРУН Аліна Наслідки глобалізації у сучасному світі	34
ХАРЧУК Наталія Інформаційно-комунікативна політика України у сфері національної та державної безпеки	35
ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила Вплив комунікації на формування громадянського суспільства	36
ШЕХОВЦОВА-БУРЯНОВА Вікторія Взаємовплив соціокультурних аспектів європейської та української ідентичностей у міжкультурній комунікації	37
ЯРЕМА Олександр Міжнародна комунікація як фактор формування професійної підготовки майбутніх землевпорядників у країнах Європейського Союзу	38

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: БАР'ЄРИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

ГИРИЧ Зоя Міжкультурна комунікація в дистанційній освіті: можливості та ризики	41
КАЛУГА Володимир За завісою інформаціоналізму: конструювання реальності «руками» ідеологів і пропагандистів	42
СИЛКА Оксана, ХВІСТ Вікторія Студентство у протидії інформаційним війнам та пропаганді в міжнародній комунікації	44
ЩЕРБАНЬ Олена Етнологічне дослідження на тему «Чорне гончарство котельви» як модус комунікації-взаємодії з громадою та світом	45
KOZŁOWSKI, Ryszard Rola filozofii bezpieczeństwa (kultury sejfityzmu) w komunikacji międzykulturowej	48
NYKYPORETS, Svitlana Intercultural communication competence as a key component of professional english training for future engineers	48
КУЛЬТЕНКО Валентина Культурна дипломатія як складова процесів кроскультурної та міжкультурної комунікації	50
МАТВІЄНКО Ірина Міжкультурний діалог: можливості взаємодії різних культур	52
ПОВЕДА Олександр Вплив російської пропаганди на ставлення політиків і населення Словаччини до України на сучасному етапі	53
ПОЛІЩУК Світлана Міжнародна комунікація та її вплив на публічне управління в умовах воєнного стану	55
РЯБЧИЙ Іван Перформанс як інструмент міжкультурної комунікації	56
СМОЛЯК Павло Роль міжнародної комунікації у формуванні позитивного іміджу України	58
ТІТЕНКО Наталія Як театральне мистецтво допомагає подолати бар'єри міжкультурної комунікації	59
У СЯОСЯ Популяризація науки для подолання бар'єрів міжкультурної комунікації	60
ХЛІБОСОЛОВ Ігор Національний культурний простір у міжкультурній комунікації: взаємодія культур	61
ЧЕРЕДНИК Лідія Крос-культурна комунікація: історичний та сучасний контексти	63
ШИНКАРУК Олександра Культурна дипломатія як засіб утвердження доброчесності та позитивного іміджу держави	64
ЯКУШКО Катерина Попередні стадії укладання іншомовних дискусійних діалогів на агротехнічну тематику	66

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА МЕДІА У МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕГОВОРАХ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

SURINA, Iryna Rola dezinformacji w wywoływaniu paniki moralnej w XXI wieku	67
АМЕЛІНА Світлана Роль перекладачів у сфері дипломатії	67
СЕМАШКО Тетяна Традиційні медіа: реалізація стратегій протистояння в інформаційній війні	68
СЕМЕНЕЦЬ Олена Християнські символи у формуванні іміджу України: медійне відображення	69
ШАЙКА, Oksana Counteracting Russian propaganda through translation	71
TIRIAIEV, Dmytro The role of media linguistics in shaping Ukraine's international image: discourse strategies and communicative practices	73

TUZIUK, Mykhailo Multicultural communication in the context of modern social media: the problems of evolving slang	74
АДАМЧУК Наталія Сучасна українська література в контексті мілітарного дискурсу: механізми реценції	75
БАЛАЛАЄВА Олена Роль медіа у формуванні позитивного іміджу України	77
БРЕЯН Андрій, ПОЛУНІН Олексій Диференціація понять «психологічна війна», «психологічна операція» та «психологічний інструмент впливу»	78
БАКУЛИК Ірина Міжнародна складова дипломатичної термінології: вплив глобалізації та мультикультуралізму	79
ВДОВИЧЕНКО Андрій Цифрові технології як інструмент диверсифікації в діяльності традиційних медіа	80
ДОВГИЧ Тамара Деколонізація української кіноматеріальної освіти: від сакралізації до критичного аналізу	82
ДУДНИК Юрій Вплив медіанаративу безперспективності на мотивацію студентів до навчання	83
ІВАЩУК Максим Протидія російській пропаганді: внесок Верховної Ради VIII скликання	84
КОЧУКОВА Наталія Український науково-популярний медіатекст: мовностилістичний аспект	86
КРАВЧЕНКО Наталія Фейки як інструмент інформаційної війни: систематизація, механізми впливу та методи протидії в умовах сучасних гібридних конфліктів	87
ЛИТВИНСЬКА Світлана Дезінформаційні кампанії в інформаційній війні	89
ЧУМАК Тетяна Роль медійної освіти в умовах повномасштабної війни	90
ЮСОВ Святослав Інформаційний простір аварій на ЧАЕС та АЕС Три-Майл-Айленд: медійні, комунікативні та психологічні виміри	92
ЯЦЕНКО Олена Вплив медіаактивності студентської молоді на формування національно-патріотичних цінностей	93

ФІЛОСОФСЬКІ, ОСВІТНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ І МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ГРЕЧАНИК Наталія Феномен культурної ідентичності у професійному вдосконаленні керівника закладу освіти	96
ДОДОНОВА Віра Міжкультурна комунікація в фокусі діалогу українських та європейських цінностей	98
КОЛБІНА Тетяна Аспектний аналіз проблеми формування міжкультурної компетентності	99
ЛИТВИН Сергій Історична освіта як чинник національної безпеки і цивілізаційного самозбереження України	101
МАКСЮТА Микола Екзистенційність візій пробачення в горизонті освіти: на порозі Європи	103
МІРОШНІЧЕНКО Валентина, ПУСТОВА Світлана Роль міжнародної комунікації у формуванні екологічних цінностей серед студентів соціономічних професій	105
ТОМЕНКО Микола, ПИРОГОВСЬКА Віра Проблема деміфологізації наративів російської пропаганди про «Історію України» для міжнародного співтовариства	106
ШУМІЛОВА Ірина Провідницькі засади в управлінні закладами освіти	109
ZYKOVA, Kristina Psychological processes and patterns, that ensure effective acquisition and mastery of a foreign language	112

ВАН ЦЯН Інженерна освіта як платформа міжкультурної комунікації: досвід КНР і стратегічні орієнтири України у формуванні позитивного іміджу	114
ВИДИБОРЕЦЬ Олександр Обґрунтування моделі формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій	116
ВОЛОВЕНКО Ірина Граматичні особливості сучасних політичних текстів	117
ГЕЙКО Світлана, ГЕЙКО Тетяна Мова соцмереж у комунікативному просторі сучасності: тенденції розвитку французької мови	118
ГОНЧАР Сергій Аналіз наукових джерел педагогічної теорії і практики як проблеми із застосування інноваційних освітніх технологій	120
ДУН ПЕЙ Формування міжкультурної комунікативної компетентності у професійній підготовці здобувачів ЗВО	121
ЗАЙЦЕВА Наталія, ПУГАЧ Юлія Сутність і структура готовності майбутніх психологів до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності	123
КИЧКИРУК Тетяна Конструктивність традиції європейськості української культури в сучасних євроінтеграційних процесах	125
КНЯЗЄВ Дмитро Аспекти творчості в освітньому середовищі студентів соціономічних професій	126
КОСТИНЮК Василь Патріотичне виховання як основа формування національної ідентичності сучасної молоді	127
КУЛЕБЯКІН Георгій, ТАМАЩУК Ян Дефляціонізм та теорія відповідності у підході Г. Фреге	128
КУПЦОВ Антон Психологічні аспекти міжкультурної комунікації у формуванні позитивного іміджу України	130
ЛАУТА Олена Міжкультурна комунікація в парадигмі філософської антропології	131
ЛЮ ЦІН Естетизація освітнього середовища як умова формування естетичної компетентності	132
МАЧИНСЬКИЙ Назар Формування у майбутніх педагогів ціннісного ставлення до міжнародного іміджу України засобами дисципліни «Аксіологія державотворення в Україні»	133
МОРОЗ Олег Окремі аспекти формування якостей лідерства служіння в НУБІП України	134
ОМЕЛЬЧЕНКО Людмила Психологічні чинники міжкультурної комунікації	136
СИДОРЕНКО Ірина Імідж України: завдання університетів у контексті третьої місії	137
СЮЙ ПЕЙ Метакогнітивні стратегії в системі освіти технічних коледжів	138
ХАНЬ ЦЗЯЄ Ціннісне виховання в мистецькій освіті як чинник формування позитивного іміджу держави у світі (на прикладі студентської молоді КНР та України)	140

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ТА ЦИФРОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ШИНКАРУК Лідія Інструменти міжнародної комунікації як засоби формування позитивного іміджу держави	143
ЗАKHUTSKA, Oksana Wykorzystanie technologii cyfrowych w pracy tłumacza	144
ВАН СЯН Цифрові платформи як засіб забезпечення професійної самореалізації здобувачів вищої освіти кнр	145
ГЕЛИЧ Алла, ГЕЛИЧ Юлія Міжкультурна комунікація як складова професійної підготовки майбутніх юристів	146

ГЕРАЩЕНКО Микита Міжнародна комунікація як чинник підвищення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств агросектора	148
ГОРБАТЮК Тарас Інформаційні технології як чинник трансформації наукової комунікації	149
ОЛЕШКО Анна, ЗЕЛІНСЬКА Єлизавета The shadow economy as a challenge in international economic and legal communication	151
ІВЧЕНКО Богдана-Юлія Правова комунікація як важливий елемент сучасного інформаційного простору	152
КАЛІНІЧЕНКО Євген Цифрові технології як чинник формування комунікативної компетентності освітніх лідерів у контексті міжнародних комунікаційних процесів	153
КИЯШКО Святослав Міжкультурна комунікація керівників закладів освіти в умовах інформаційної війни: потенціал систем штучного інтелекту для протидії пропаганді	155
КУЛИКОВА Вікторія La communication internationale à travers les technologies numeriques	157
КУЧМІЙ Олена Цифрова культурна спадщина як пріоритет сучасної європейської політики міжкультурного співробітництва	157
ОВДІЙ Наталія Інноваційні цифрові інструменти у професійній підготовці соціальних працівників: нові можливості для міжнародної взаємодії	159
ПЕТРОВ Павло Цифрові технології як каталізатор трансформації міжнародних комунікацій і цифрової демократії в епоху глобальної взаємодії	160
РЕНЬ Госі Інтеграція теоретичного навчання та виробничої практики у процес формування професійної компетентності студентів у КНР	160
РЕНЬ Гоюань Фінансування вищих професійних коледжів КНР у контексті державної підтримки та економічних обмежень	162
СІРКО Андрій Цифрові технології та їх вплив на міжнародні комунікації	164
ФЕДЬОВИЧ Іван Комунікація та світ інформаційних технологій	166
ЧЕКАЛЬ Людмила, ПАН ХСЯО Лін Подолання глобальних науково-дослідницьких викликів: роль гендеру в розвитку самоефективності молодих вчених у сфері соціально-гуманітарних наук	167
ШИНКАРУК Наталія Цифрова дипломатія як інструмент міжнародної комунікації та формування іміджу держави	169
	171
Відомості про авторів	

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

У сучасному глобалізованому світі імідж держави є важливим елементом її міжнародної політики і конкурентоспроможності та впливає на сприйняття країни за її межами, на її економічний розвиток, політичну стабільність і міжнародну співпрацю. Міжнародні комунікації, як система взаємодії між країнами, народами і культурами, відіграють ключову роль у формуванні іміджу держави. У цьому контексті важливо дослідити, як різні форми міжнародних комунікацій – від публічної дипломатії до медійного висвітлення – впливають на формування іміджу держави, які чинники визначають успіх таких комунікацій та як вони можуть використовуватися для досягнення стратегічних цілей на міжнародній арені. Ця тема набуває особливої актуальності в умовах інформаційної доби, коли кожен сигнал, слово чи дія на міжнародній арені здатні сформувати новий наратив про державу або змінити існуючий.

В епоху глобалізації, коли інформація поширюється миттєво, сприйняття країни за кордоном значною мірою залежить від її здатності ефективно комунікувати з іншими країнами, міжнародними організаціями, бізнес-спільнотами та громадськістю. Міжнародні комунікації відіграють ключову роль у формуванні іміджу держави на світовій арені та охоплюють широкий спектр засобів, таких як: публічна дипломатія для залучення культурного обміну, академічних програм, міжнародних конференцій і форумів щодо просування позитивного образу країни; медіакомунікації для використання традиційних і цифрових медіа, трансляції ключових меседжів про державу; економічна дипломатія для підтримки міжнародної торгівлі, інвестицій і створення образу країни як надійного партнера; культурна дипломатія для просування мистецтва, традицій і національної ідентичності за кордоном; цифрова дипломатія для використання соціальних мереж, онлайн-платформ, прямої комунікації з міжнародною аудиторією.

Факторами впливу на формування іміджу держави є політичні досягнення – демонстрація демократії, дотримання прав людини, а також участь у вирішенні глобальних викликів, таких як кліматична криза або миротворчі ініціативи; економічна стабільність – сприйняття країни як економічно розвиненої й стабільної, що сприяє привабленню інвестицій і туризму; культурні цінності – популяризація унікальних рис культури, які викликають інтерес і повагу до країни; інформаційна політика – протидія дезінформації і просування правдивого, привабливого наративу про державу.

У разі міжнародних конфліктів, політичних криз або екологічних катастроф ефективна комунікація може мінімізувати репутаційні втрати, зокрема, швидка реакція на гуманітарні виклики та прозорість у висвітленні подій допомагають формувати позитивний імідж навіть у складних обставинах. Формування іміджу країни тісно пов'язане з її довгостроковими цілями, такими як інтеграція до міжнародних організацій, збільшення експортного потенціалу, підвищення туристичної привабливості, де міжнародні комунікації слугують засобом досягнення цих цілей. Країни, які активно використовують міжнародні комунікації, демонструють помітні успіхи у формуванні свого позитивного іміджу, наприклад, Франція через культурну дипломатію зміцнила статус «культурної столиці світу»; скандинавські країни формують образ інноваційних, екологічно орієнтованих і соціально відповідальних держав.

Україна після 2014 року активно використовує публічну дипломатію для інформування міжнародної спільноти про боротьбу за незалежність і реформування. Вітчизняний науковець О. В. Кулеба зауважує, що «Сьогодні питання іміджу країни є не лише політичним питанням. Це питання національної безпеки, питання економічного розвитку, питання здійснення демократичних перетворень» [1].

Міжнародні комунікації є ключовим елементом сучасного глобалізованого світу, що сприяє взаємодії між культурами, країнами та організаціями, однак цей процес супроводжується численними викликами, які потребують глибокого аналізу та ефективних рішень. Одним із найбільших викликів є мовні бар'єри, що ускладнюють точність передачі інформації і створюють ризик неправильного тлумачення. Культурні відмінності також впливають на сприйняття повідомлень, манеру спілкування і встановлення взаємин, що вимагає високого рівня міжкультурної компетенції. Кібербезпека і доступ до сучасних технологій відіграють важливу роль, адже цифрові комунікації стають основою для міжнародної взаємодії. Водночас зростання кількості фейкових новин і дезінформації підриває довіру між учасниками комунікаційного процесу. Зважаючи на ці виклики, успішні міжнародні комунікації можливі лише за умови інвестування в освіту, розвиток технологій і підтримку міжкультурного діалогу. Тільки спільні зусилля на глобальному рівні дозволять подолати існуючі бар'єри і створити умови для ефективної комунікації, що сприятиме миру, розвитку і взаєморозумінню у світі.

Міжнародні комунікації є потужним інструментом впливу на формування іміджу держави і дозволяють країні не лише покращувати своє сприйняття у світі, але й досягати важливих стратегічних цілей. Ефективна комунікація вимагає інтегрованого підходу, врахування національних особливостей і глобальних трендів.

Література

1. Кулеба О. В. (2011). Роль сучасних інформаційно-комунікативних технологій у формуванні міжнародного іміджу держав. *Інвестиції: практика та досвід*. 3. 104-107.

TAN, ENG HAI

HEARING THE UNSPOKEN: HOW CULTURAL ASSUMPTIONS SHAPE INTERCULTURAL COMMUNICATION

For decades, technology has been celebrated as a tool that would unite humanity into a *global village*. Yet today, instead of fostering mutual understanding, digital platforms often amplify cultural friction and polarization. Misunderstandings spiral into conflict, algorithms that trap us in echo chambers – self-reinforcing spaces where users encounter only information that confirms their existing views while excluding dissenting perspectives. This paradox lies at the heart of intercultural communication: even as we connect more, we understand less. Edward T. Hall, a pioneer in the field, warned that cultural differences are not merely about language but about deeply ingrained, unconscious frameworks that shape how we perceive reality (Hall, 1959). His work gains new urgency as research in cultural neuroscience reveals how culture physically rewires the brain, influencing everything from decision-making to emotional expression; These hidden patterns explain why a simple act like maintaining eye contact can signal confidence in one culture and disrespect in another.

This paper proposes that cultural assumptions operate like *invisible scripts*, repeating patterns across individual minds, social behaviors, and institutional norms. To navigate these challenges, we propose the *A–B–C framework* (Awareness, Behavior, Curiosity) – a practical toolkit for bridging divides with intentionality, not just good intentions.

Culture as a Fractal Pattern

Culture is not a static set of beliefs but a dynamic system that replicates itself across scales. It is not confined to abstract beliefs or institutional practices – it is a multi-scale phenomenon embedded in how we think, feel, and behave. Borrowing the mathematical concept of fractals (self-similar patterns recurring across scales), cultural norms replicate at the micro level of neural pathways, the meso level of daily interactions, and the macro level of societal ideologies.

Consider a classic experiment in cultural cognition: participants were asked whether a monkey should be grouped with a banana or a panda. East Asians often paired the monkey with the banana (relational reasoning), while Westerners linked it with the panda (categorical similarity).

This divergence reflects deeper cultural frameworks: Western cultures prioritize analytical, object-centered thinking, whereas East Asian traditions emphasize holistic, context-sensitive reasoning. These cognitive patterns reverberate in everyday practices. In Japan, children often sleep alongside parents, reinforcing interdependence; in Western societies, separate sleeping arrangements encourage independence. Similarly, Western classrooms reward individual assertiveness, while Asian pedagogies often prioritize group harmony – mirroring philosophical divides between subject-object dualism (West) and relational worldviews (East).

Culture is not merely learned but embodied. Neuroimaging studies show that repeated cultural practices – from emotional expression to decision-making – reshape neural pathways, embedding values like hierarchy or egalitarianism into our subconscious.

The A–B–C Framework

To navigate these invisible forces, we propose three principles grounded in intercultural research:

A – Awareness of Self and Others

Awareness begins by recognizing our own cultural «blind spots». For instance, individuals from low-context cultures (e.g., Germany) often value direct communication, while those from high-context cultures (e.g., Japan) rely on implicit cues. Without awareness, a German manager might misinterpret a Japanese colleague's silence as agreement, rather than a polite refusal.

B – Behavior that Adapts Respectfully

Awareness must translate into adaptive behavior. This might mean modulating eye contact, silence, or speech pace to align with local norms. Importantly, adaptation is not inauthenticity but strategic empathy—expanding one's communicative repertoire without compromising core values. For instance, a manager working in Brazil might adopt warmer small talk to build trust, while in Germany, they might prioritize efficiency.

C – Curiosity that Invites Understanding

Curiosity transforms friction into dialogue. Instead of asking, «Why are they so indirect?» we might ask, «How does indirectness serve their goals or make sense in their context?» Such questions – rooted in cultural humility – invite dialogue and foster mutual learning. Genuine curiosity builds trust and reduces judgement. In multicultural teams, leaders might invite members to share how their backgrounds shape problem-solving approaches.

Cultural assumptions operate like water to a fish – invisible yet omnipresent. By mapping their fractal patterns across mind and society, we move beyond superficial «tolerance» toward transformative understanding. The A–B–C framework offers a pathway to this goal, grounding Hall's timeless insights in actionable strategies. As globalization accelerates, hearing the unspoken is not just an intellectual pursuit but a moral imperative – one that demands awareness, adaptability, and above all, curiosity.

KAPRANOV, Oleksandr

AN OUTLINE OF STRATEGIC COMMUNICATION ON CLIMATE CHANGE BY KING CHARLES III

The issue of climate change is one of the urgent problems that require both local and global solutions, as well as the involvement of the public at large and societal leaders, inclusive of celebrities and royalty [5; 6; 7]. The currently reigning British monarch King Charles III is known world-wide for his active stance on the issue of climate change. His speeches, interviews, and articles on the issue of climate change bear witness to his quite clear attitude towards the issue of climate change. The present contribution seeks to provide an outline of how King Charles II communicates his views on climate change strategically. Whilst the contribution is based upon a number of previous studies that look into King Charles III's climate change discourse, it provides a perspective on it through the lens of strategic communication.

The discursive tradition of strategic communication is strongly represented in the United Kingdom (the UK), permeating the civil service, the UK's foreign relations, and the monarchy [2 ; 3]. Whilst there are multiple studies on strategic communication by the British government [12; 13] and the British royal family [1], relatively little is known about how the currently reigning monarch King Charles III communicates his views on climate change strategically. In this light, the present contribution seeks to outline the following discursive aspects of King Charles III's strategic communication on the issue of climate change:

- I. micro-discursive means of strategic communication of climate change;
- II. macro-discursive means of strategic communication of climate change;
- III. cognitive means of strategic communication of climate change; and
- IV. evidential means of strategic communication of climate change.

The present contribution proceeds as follows. First, attention will be paid to the micro-discursive means. The micro-discursive dimension of King Charles III's discourse on climate change will involve such means as (a) discourse markers and (b) self-mentions and their respective roles in the way King Charles III communicates his views on climate change strategically [8]. The macro-discursive dimension will be represented by the construal of framing that is used strategically by King Charles III and his speech writers [9]. The cognitive means of strategic communication of climate change by King Charles III will be elucidated by means of presenting the data from the prior study on cognitive metonymy in his speeches on climate change [10]. Finally, the evidential aspect of his strategic communication on climate change will be addressed by referring to the prior research that looks into the notion of evidentiality in his speeches on climate change [11]. The aforementioned aspects will be further illustrated and expanded upon at the plenary session.

References

1. Balmer, J. M. (2007). A resource-based view of the British Monarchy as a corporate brand. *International Studies of Management & Organization*. 37(4). 20-44.
2. Kapranov, O. (2016a). Conceptual metaphors in British Foreign secretary's twitter discourse involving Ukraine. *Respectus Philologicus*. 29(34). 75-86.
3. Kapranov, O. (2016b). The framing of Serbia's EU accession by the British Foreign Office on Twitter. *Tekst i Dyskurs – Text und Diskurs*. 9. 67-80.
4. Kapranov, O. (2016c). Corpus analysis of discourse markers in corporate reports involving climate change. *EPiC Series in Language and Linguistics*. 1. 216-227.
5. Kapranov, O. (2017). British Petroleum's corporate discourse involving climate change before and after the Deepwater Horizon oil spill: A cognitive linguistic account. *Selected Papers on Theoretical and Applied Linguistics*. 22. 211-223.
6. Kapranov, O. (2018). Shell's image of climate change and its representations in the British financial press. *Discourse, Communication and the Enterprise: Where Business Meets Language* (pp. 392-409). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
7. Kapranov, O. (2022). The syntax of climate change: Syntactic means in the construction of Greta Thunberg's community identity on Facebook. *Studia Universitatis Babes-Bolyai-Philologia*. 67(4). 15-33.
8. Kapranov, O. (2024a). Self-mentions in climate change discourse by King Charles III. *Journal of Contemporary Philology*. 7(1). 29-46.
9. Kapranov, O. (2024b). Responsibility, Sustainability, and Threat: The Framing of Climate Change by King Charles III. *Cultural Perspectives-Journal for Literary and British Cultural Studies in Romania*. (29). 117-146.
10. Kapranov, O. (2024c). Metonymy in climate change discourse by King Charles III: A cognitive-linguistic perspective. *Kalbotyra*. 77. 141-162.
11. Kapranov, O. (2024d). Evidentiality in Climate Change Discourse by King Charles III. *Journal for Foreign Languages*. 16(1). 109-129.
12. Rhodes, R. A. W. (2011). *Everyday Life in British Government*. Oxford: Oxford University Press.

13. Sanders, K. B. (2020). British government communication during the 2020 COVID-19 pandemic: learning from high reliability organizations. *Church, Communication and Culture*. 5(3). 356-377.

KARPOV, Viktor
HUMBERTO NUNO DE OLIVEIRA

UKRAINIAN-PORTUGUESE COOPERATION IN PUBLISHING
A BOOK ABOUT MILITARY AWARDS OF UKRAINE

In the hallowed halls of history, where tales of valor and noble pursuits echo through time, phaleristics stands as a captivating testament to the indomitable spirit of nations. As we embark on a journey through the world of Ukrainian military decorations created for the war, we find ourselves enveloped in the rich tapestry of a culture that has thrived for centuries, leaving an indelible mark on the annals of heraldry and military traditions.

Despite the short time of its development in the independent state, Ukrainian phaleristics has become the subject of considerable attention of both scientists and politicians, as it reflects the state's value guidelines of social development and the process of formation of the military organization through symbols.

For a large portion of its recent history, Ukraine has been fighting the uncompromising war for state sovereignty and territorial integrity of the country, for the will and freedom of the Ukrainian people and every citizen, a war against unprovoked aggression of the Russian Federation.

The war has prompted the civilized world to create an international coalition to support Ukraine in achieving peace, and Ukrainian society to rethink its own historical experience, to search for the origins of national military identity as the basis of stability and strength of society.

In this context, phaleristics appears as the moral basis of the Ukrainian code, a symbolic system that affirms the supremacy of the spirit of justice and courage.

Soldiers of the Armed Forces of Ukraine walk the thorny path towards the desired and important Victory through fire and death, losses and hopes in order to have their own independent state. All the hopes of Ukrainians to be a free people rest on their shoulders. The awards are a celebration of their heroic journey as warriors – the winners and defenders of good, freedom and the desirable peace.

The skill of commanding troops, the heroism during hostilities and the success in the combat tasks performance, the significant personal contribution to the high level of combat capability of the troops maintenance, the high results in combat training, the exemplary performance of military duty, love for the Motherland, indomitable spirit and preservation the lives of comrades-in-arms are the main professional criteria for honoring soldiers.

Our book «Military decorations of Ukraine for the War» invites readers to delve into the captivating realm of military medals that adorn the chests of Ukraine's heroes and defenders, during this past two long years, although the war started in 2014, we must remind. These symbolic emblems, meticulously crafted and steeped in historical significance, tell a profound history of the nation's struggles, triumphs, and unwavering resilience. In this publication, the awards, cultivated by war, of the Armed Forces of Ukraine are presented, imitating the centuries-old phaleristic traditions of the liberation armies of Ukraine.

And of course, the symbolism of the awards reflects the historical progress and spiritual wealth of the Ukrainian people, and traditions that was passed down from generation to generation as a guide in the original aspiration to independence. The Scythian sword, the princely insignia of Ancient Rus and the Grand Duchy of Lithuania, the Cossack cross of Zaporizhzhya Sich, the state coat of arms of the Ukrainian People's Republic make up the symbolic basis of the awards. The development of Ukrainian phaleristics studies showed that it rests on a solid historical state tradition.

Sometimes war also unites. A seemingly strange proposition that in this case is absolutely true. Never having met in person, the authors, all historians and researchers, two Ukrainians, the other Portuguese (though with various connections to Ukraine), began their correspondence and discussed the plan for this work early in the course of the Russian Federation's war of full scale invasion of Ukraine that began in February 2022.

Having published a previous works on the subject, the Ukrainian colleagues were challenged by its Portuguese colleague to revise, update and expand his work.

Our passion united us to the universe of the Armed Forces, to Phaleristics and, certainly, to Ukraine. Starting from such solid premises, it was easy to establish the plan for this work.

The growing importance of the military world in Ukraine, strongly driven by the Russian invasion of 2022, has translated, on the phaleristic level, into a true revolution. The authors could not fail to make it known at a time when, for the most unfortunate reasons, Ukraine has become a daily presence in homes all over the world.

This phaleristic revolution, the continuation of a rich tradition which started with the first Ukrainian independence at the beginning of the 20th century, has been finding, with the continuation of the war of aggression, a fertile field of evolution, like a laboratory, which has been adapting itself to the needs of reward felt at various levels.

Although names are not present here it is important to remember those who stood at the origins of the creation of this system of honours and, of course, those who approved in such a difficult time for the Ukrainian nation. Their work is worthy of respect, it is really amazing to see, during so harsh times, how was it possible to create so many varieties in such a short time and to fulfil the needs of the Armed Forces of Ukraine on time.

As readers will be able to see throughout the book, it is a truly unique phaleristic experience in recent times, characterised by a richness that should be transmitted to future generations, as a tribute of homage and gratitude to the glorious combatants of the Ukrainian Armed Forces, in this war to defend the integrity of their Nation's borders. A type of war that many heralds thought extinct and buried in the history books, but that the Russian aggression has brought to everyday life.

It is, therefore, on the basis of these two elements: the phaleristic wealth of Ukrainian military decorations and the tribute to its Armed Forces, the *raison d'être* of this work that brings together three colleagues from the opposite ends of Europe that new technologies have brought together to produce it.

The profits from this edition, if any, will go to the Ukrainian Armed Forces which, in war or after victory, will need training to enable them to counterbalance the imperialist intentions of a neighbour who has never been satisfied with the separation and independence of the Ukraine.

Prepare to be captivated by the dazzling array of colors, shapes, and symbols that encapsulate the essence of Ukrainian identity. Let the pages of this book be a gateway to a world where courage is commemorated, sacrifice is honored, and the soul of a nation is immortalized through the time-honored tradition of Ukrainian Phaleristics.

This journey goes beyond the mere examination of metal and ribbon; it delves into the hearts and minds of those who earned these distinctions, shedding light on the sacrifice, bravery, and unwavering loyalty that define the recipients of Ukraine's prestigious decorations. Through a passion for preserving historical legacy, «Military decorations of Ukraine for the War» aims to be a comprehensive guide for scholars, collectors, and enthusiasts alike.

Our commitment to this project stems from a profound passion for Ukrainian history, cultural preservation, and a dedication to showcasing the intricate beauty of the Flourishing Ukrainian phaleristics.

The book is a genuine expression of our commitment to share the captivating history of Ukrainian phaleristics with a diverse audience. It is an opportunity to bridge the past and the present, Portugal to Ukraine, inviting readers to explore, appreciate, and connect with the profound cultural heritage embedded in Ukrainian Phaleristics.

Considering the war in Ukraine, the phaleristics of the Presidency, the Ministry of Defense of and the Commander of the Armed Forces of Ukraine has been visually and ideologically changed.

This awards are the highest form of honoring servicemen and citizens for outstanding services for the defense of the Motherland, protection of constitutional rights and freedoms of a person, state military construction, volunteering and public activities, as well as for other services to Ukraine and its people.

The newest symbols of Ukrainian awards are represented by the attention of the reader of the publication. In the publication, the inquisitive and curious reader will find words of honor and respect for the Ukrainian soldier who selflessly defends the independence of his own state and protects the freedom of the free world.

References

1. Oliveira, Humberto Nuno de; Lytvyn, Serhii; Karpov, Viktor (2024). Military decorations of Ukraine for the War / Condecorações Militares da Ucrânia para a Guerra. ACADEMIA FALERÍSTICA DE PORTUGAL, Lisboa. 171.

BILOUS, Alina
KLYMENKO, Liudmyla

INTEGRATION OF ENGLISH INTO UKRAINIAN PUBLIC LIFE: A NEW LAW AND ITS IMPACT ON EDUCATION, BUSINESS, AND CULTURE

Beginning in the 20th century, English has gained the status of an international language of communication, which has become a crucial factor in the development of global communications. English is used in business negotiations, high-level meetings, and the signing of key international agreements. Today, proficiency in English has become a necessary condition for a successful career and personal development, as well as an important component of professional competence. Due to globalization and the internationalization of business, English has become the language of communication for millions of people around the world. Given these factors, proficiency in English is not only a desirable skill but also a necessity for every professional seeking to succeed in today's world.

Particularly important is the situation in Ukraine, where, on June 4, 2024, the Verkhovna Rada adopted a new law, No. 9432, aimed at integrating the English language into various sectors of public life. This law designates English as one of the languages of international communication in Ukraine, emphasizing the importance of its learning and usage in the context of global processes.

The main provisions of the law include:

1. **Mandatory proficiency in English for civil servants:** The law requires civil servants in categories «A», «B» and «C», heads of local state administrations, military officers, police officers of middle and senior ranks, prosecutors, and employees of customs and tax services to have a mandatory proficiency in English. To meet this requirement, they will be obligated to take a free English language exam organized by the Ministry of Education.
2. **English in education:** Learning English will become mandatory at all levels of education, starting from preschool. Beginning in September 2026, English will be taught in younger preschool groups in a playful format, while in older groups, it will be taught as a full-fledged subject. As a result, English will become an integral part of the curriculum in schools and higher education institutions.
3. **Infrastructure:** Information at train stations, bus terminals, airports, and other public places will be provided in English, helping foreign tourists and businesspeople navigate Ukraine more easily and boosting the country's investment attractiveness.
4. **Cinema:** Up to 10% of foreign films in cinemas will be shown in their original language with Ukrainian subtitles. This will promote the popularization of the English language among viewers and enhance their language competence.

5. Additional incentives: Civil servants with English proficiency at the B2 level or higher will receive a 10% salary bonus for four years after the end of martial law, providing an additional incentive to learn the English language.

This law aims to bring significant changes to the lives of Ukrainians, promoting the country's competitiveness, facilitating international integration, and improving the quality of education.

One of the advantages for the educational system is that learning English from an early age will allow the younger generation to adapt more easily to the global environment. Students will be able to participate in international exchange programs, competitions, and projects, opening up new opportunities for them.

Proficiency in English will also become a significant advantage for professional development, particularly in terms of employment. Civil servants and other professionals will be able to interact more easily with foreign partners, contributing to the development of business and the country's economy.

The infrastructural changes outlined in the law will also improve Ukraine's tourism appeal. Providing information in English at public places will make the country more accessible to foreign tourists and businesspeople.

At the same time, the law presents certain challenges for society, as integrating English into all aspects of life will require significant efforts from educational institutions and state bodies. Therefore, it is crucial to ensure the proper conditions for learning and to support the process of integrating the English language into the everyday life of the country.

KHRYSTIUK, Svitlana

THE SIGNIFICANCE OF THE SEMIOTIC APPROACH IN COMMUNICATION THEORY

Communication takes up about 70% of each person's time and is viewed as an interaction between at least two individuals or groups involving transmission and exchange of information, ideas, feelings, or thoughts through sign systems (speech, gestures, symbols, written texts, etc.). The purpose of communication is to ensure effective exchange of information, knowledge, emotions, and ideas among participants in the communicative process to achieve mutual understanding, collaboration, and harmonious social interaction. It occurs in a specific context and through various means and channels (speech, writing, technical means), as well as through paralinguistic elements (gestures, facial expressions, tone of voice); in the process of communication, there is an influence on participants, which can trigger changes in their behavior.

The global interest in linguistic communication, as an important individual, national, and international language component of human culture, is actively progressing in the early 21st century in the globalization as well as digitalization contexts, thanks to which the volume of human knowledge is increasing annually, at least, twice, stimulating linguistic research into the communication phenomenon.

The communication theory is a complex field of knowledge. Experts in psychology, linguistics, mathematical logic, electronics, and other sciences undertake its development. Researchers investigate types of information and methods of its transmission from the perspective of influencing the behavior of individuals and groups. According to the communication theory, desired behavior is achieved only through understanding and agreement with the received information. It is necessary to consider various factors including word choice in message formation, mood, well-being, needs of the recipients, etc., to communicate effectively, that is, to transmit the quality of the message in the form of methodological instructions, guidelines, orders, reports, summaries, etc. Therefore, the need to enhance communication effectiveness has various aspects: formal-logical, value-based, and semantic (meaning related; pertains to the meaning of words), socio-psychological, text-logical, organizational, and technical.

The closest semiotics relates to sciences such as linguistics, mathematics, ethology, religious studies, art studies, zoo psychology, computer science, anthropology, cartography, etc. Currently, semiotic studies cover areas such as biosemiotics, ecosemiotics, linguistics, media semiotics, film semiotics, semiotics of politics, morality, religion, culture, concepts, advertising, text, photography, architecture, law, semiotic logic, as well as general, social, cognitive, visual, musical semiotics, etc.

Various aspects of the theory of linguistic communication as a science and educational discipline have been explored in scientific works of domestic (F. Batsevich, A. Ishmuratov, T. Kosmeda, H. Onufrienko, V. Parashchuk, H. Pocheptsov, O. Semeniuk, O. Yashenkova, et al.) and foreign (E. Bern, T. Van Dijk, A. Vezhbitskaya, H. Grice, P. Soper, T. Ushakova, et al.) linguists. Semiotic research is developing quite actively and with the use of various approaches: from the positions of semiotics, not only language, literature, artistic and descriptive texts are studied (I. B. Ivanova, V. S. Kozakova, Yu. I. Levin, H. Ya. Martynenko, Yu. O. Polikarpova, O. M. Portnov, A. B. Solomonik, S. V. Chebanov, etc.), but also art and culture in general (V. V. Ivanov, Yu. M. Korotchenko, S. I. Urmanov, B. A. Uspensky, and Yu. M. Lotman).

Semiotics, which is traditionally defined as a field of interdisciplinary research that studies signs and sign systems as means of storing, transmitting, and processing information worldwide, nature, human thought, and society, formed only in the 20th century (C. Sanders Peirce, C. William Morris, F. de Saussure, L. Hjelmslev, E. Kacicep, R. Jakobson, K. Bühler, J. von Uexküll, T. Sebeok, R. Barthes, U. Eco).

Thus, semiotics explores signs and language in three aspects – semantic (meaning, interpretation, analysis of relationships between signs and the designated objects, between words and concepts, simple and complex signs), syntactic (means of creation, transformation and connection between them, combination and placement of linguistic signs in a specific sign system), pragmatic (emotional-psychological, aesthetic, economic, and other practical relations of the language user to the language itself, the use of signs and language as a sign system in specific practical situations).

In the semiotic theory of communication, two aspects of the sign manifestation are considered: the external shell of the sign (letter, visual image, picture, building, gesture, event, pictogram, etc.); meaning (content, evaluation, expressiveness). The semantic meaning of a linguistic sign is stable and unchanged in different contexts, while the pragmatic meaning is relative: it depends on the knowledge, beliefs, desires, and intentions of a specific individual, as well as on the extra linguistic context: the place, time, physical, cultural, and historical circumstances of the utterance of a linguistic expression.

Modern semiotics as one of the main provisions puts forward the thesis of the fundamental demotivation of the sign. This means that there is still no connection between sound and meaning, or there is no fundamental connection. The principle of demotivated sign is the first fundamental law of semiotics and communication theory.

Summing up, it should be stated that, in fact, the semiotics itself and the semiotic approach in communication theory are extremely important, productive, since they are tools and phenomena of everyday communication, help us to touch the beautiful, secrets of culture, have gone through a long history of development from antiquity to the present and function in accordance with the laws of syntax, semantics and pragmatics.

МІСІЯ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Світові ринкові перетворення та процеси реформування вищої освіти у різних країнах ставлять нові вимоги до розроблення стратегії розвитку сучасних університетів. У Бухарестській Декларації (2004 р.) зазначається, що сучасні університети й інші заклади вищої освіти відіграють провідну роль у розвитку суспільства, економіки та культури на всіх рівнях – глобальному, регіональному, національному та місцевому. Університети не є вже просто відповідальними за породження і збереження фундаментальної науки й освіченості, а беруть участь у тлумаченні, розповсюдженні та використанні нового знання.

Всесвітня конференція з проблем вищої освіти (Париж, 1998 р.) схвалила парадигму вищої освіти у «Всесвітній декларації про розвиток вищої освіти у XXI столітті: передбачення та дії», основними положеннями якої стали: зростання суспільної місії закладу вищої освіти; зростання значення «етичної місії» закладу вищої освіти; студентоорієнтоване навчання; орієнтація змісту освіти на інтеркультурну взаємодію, формування глибоко вмотивованих громадян, здатних до розв'язання суспільних проблем; орієнтація на формування здатності до аналітичного, критичного, прогностичного мислення, навичок колективної праці, комунікативних навичок; акцентування освітнього процесу на формування дослідницьких навичок, ініціативності; систематичне активне застосування нових інформаційних технологій, дистанційних форм навчання; сприяння постійному оновленню навчальних програм, створенню міждисциплінарних та трансдисциплінарних програм; постійне оновлення методів навчання; менеджерський стиль управління закладом вищої освіти, участь представників підприємств в управлінні закладом вищої освіти; інтернаціоналізація вищої освіти.

Один із провідних сучасних експертів у галузі вищої освіти, координатор з питань вищої освіти Світового банку Дж. Салмі зазначає, що узагальнено «формула» концепції університету світового класу складається з трьох груп факторів, а саме: висока концентрація талантів як серед викладачів, так і студентів; значні фінансові можливості; оптимальна управлінська модель, що передбачає розуміння стратегії, інноваційні підходи й гнучкість [1]. Саме дослідницький університет світового класу, на думку Ф. Альтбаха [2], є основною інституцією нашого століття, бо він відіграє провідну роль у трикутнику знань «освіта – наука – бізнес», і тим самим є каталізатором суспільного розвитку. Це означає, що формується бачення місії університету як організації з підприємницьким потенціалом, адже університети мають забезпечувати формування трансферу результатів наукової діяльності у виробничу сферу.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки [3] зазначається, що місія вищої освіти полягає в забезпеченні сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального й духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього. А візія вищої освіти України – це побудова конкурентоспроможної системи різних закладів вищої освіти, що у співпраці з науковими установами й підприємствами формує фаховий і науково-освітній потенціал нації на засадах безперервного особистісного й професійного розвитку, орієнтована на найвищі досягнення, інтегрована у світовий освітній і дослідницький простір.

Місія вітчизняних університетів, згідно Закону України «Про вищу освіту», ґрунтується на таких принципах: сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя; сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, вихованню патріотизму, формуванню оборонної свідомості; визначення збалансованої структури й обсягу підготовки фахівців із вищою освітою з урахуванням потреб особистості, інтересів держави, територіальних громад та роботодавців [4]. У наукових дослідженнях останнього

десятиліття внесок університету в економічний розвиток регіонів та країн, місію суспільної корисності університету ще називають «третьою місією університету» [5].

Отже, цінності місії університету виходять на етичні складові суспільної життєдіяльності, зумовлюючи соціальну включеність та партнерство. Університетська автономія своєю зворотною стороною має відповідальність, зокрема соціальну: відповідальність перед суспільством за свою діяльність у галузі освіти та науки, а також за дії в інтересах суспільства. Сучасні університети визначають тенденції розвитку суспільства, прогнозуючи таким чином основні напрями соціокультурних змін. Основними засобами в цьому процесі виступають інноваційне мислення й інноваційні технології. У цьому контексті місія сучасного університету полягає у виробленні й передачі знань і надбань культури; провадженні наукової діяльності; вихованні інтелектуальної еліти; формуванні освіченої та компетентної особистості; наданні можливостей студентам всебічного розвитку; формуванні в студентів комунікаційно-суспільних і спеціалізованих навичок відповідно до фаху; самовдосконаленні; зберіганні академічної традиції; упровадженні результатів інноваційної діяльності в соціальну й виробничу сфери; підтримці сталого розвитку суспільства.

Література

1. Salmi J. (2009). The Challenge of Establishing World-Class Universities. Washington, DC: The World Bank
2. Altbach P., Reisberg L., & Rumbley L. (2009). Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education <https://surl.li/zrqkgf>
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. <https://surl.li/icofwk>
4. Закон України «Про вищу освіту». <https://surl.li/hypvjb>
5. Рогожа М., Курбатов С. (2017). Місія університету в західноєвропейській культурі (етичні та соціологічні аспекти). *Філософія освіти*. 2. 29-45.

ГОЛЬЦОВ Андрій

ЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ДЛЯ ПРОСУВАННЯ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

Для успішного просування на міжнародній арені своїх політичних, безпекових, військових, економічних, культурних та інших інтересів Україні як державі вкрай потрібний максимально позитивний імідж. Після початку в 2022 р. російської повномасштабної агресії Україна активізувала зусилля щодо зміцнення свого міжнародного авторитету. Геополітичний імідж для нашої держави повинен відігравати роль потужного «інструментарію» для мобілізації міжнародної підтримки, залучення військово-технічної допомоги, активізації економічного співробітництва тощо. Україна послідовно позиціонує себе в якості легітимної демократичної держави, яка захищає свою територіальну цілісність та неухильно дотримується норм міжнародного права.

Формування та підтримка позитивного геополітичного іміджу є важливим чинником для успішного руху України по шляху європейської інтеграції. Сталий імідж України як надійного партнера повинен позитивно впливати на динаміку її переговорів з Європейським Союзом. Також йдеться про успішне співробітництво України з НАТО у справі надання нашій державі військово-технічної допомоги від держав-членів цієї організації. Позитивний імідж держави підвищує її інвестиційну привабливість, сприяє розвитку різнобічної співпраці з країнами світу. Дуже важливо просувати свій імідж країни, де проживає самобутній та волелюбний народ зі своєю власною мовою та культурою, причому володіє такою давньою та унікальною культурною спадщиною, яка є надбанням усієї світової культури.

Для створення та покращення геополітичного іміджу своєї держави органи державної влади застосовують сукупність засобів так званої «м'якої сили» («soft power»). Для реалізації

своєї «м'якої сили» держави використовують участь у діяльності міжнародних організацій, культурну дипломатію, наукові обміни, гуманітарні та освітні програми тощо. Розвиток цифрових технологій і соціальних мереж створює нові можливості для використання «м'якої сили». Водночас, виникають небезпечні виклики, пов'язані з дезінформацією, деструктивною пропагандою та інформаційно-психологічними операціями супротивників.

Дуже важливою складовою «м'якої сили» держави постає її культурна дипломатія, яка є особливою галуззю дипломатичної діяльності й полягає в застосуванні культури як ефективного засобу реалізації державних стратегічних цілей на міжнародній арені. Культурна дипломатія дає державі можливість впливати на інших міжнародних акторів не шляхом дипломатичного тиску, військових погроз, примусу чи економічних санкцій, а завдяки привабливості своєї культурної спадщини, досягнень сучасної культури, духовно-культурних цінностей, ідентичності тощо. Тим самим реалізується мета «м'якого» просування позитивного іміджу держави в інших країнах та регіонах світу.

Завдяки організації культурного співробітництва з іншими державами світу здійснюється поширення потрібних владним інститутам наративів щодо власної держави. З геополітичного погляду, вельми важливий імідж легітимного міжнародного актора, надійного союзника, активного учасника міжнародного співробітництва. Створюється уявлення про державу, яка здатна захистити свій суверенітет і, водночас миролюбна, така, що сумлінно дотримується норм міжнародного права.

Для просування свого позитивного іміджу у світі окремі розвинуті держави створили й ефективно використовують спеціалізовані інститути, які пропагують у численних країнах світу багатства їхньої вітчизняної культури, забезпечують можливості вивчення своєї мови місцевими жителями, розробляють та втілюють проекти міжкультурної комунікації. Як приклади варто назвати: Британську раду, Французький інститут, Гете-Інститут, Інститут Сервантеса, Інститут культури Данте Аліґ'єрі, Інститут Конфуція. Середні та малі держави, звісно, не володіють такими великими можливостями для проведення культурно - дипломатичної діяльності в глобальному масштабі. Проте вони здатні популяризувати свою мову та культуру в інших державах світу, організовувати культурні заходи (фестивалі, виставки, конференції тощо), розробляти та реалізовувати проекти культурного співробітництва, тим самим формуючи в суспільстві країн-партнерів сприятливого для себе іміджу.

Державні інститути сприяють розвитку публічної дипломатії в культурній сфері. Зокрема, заохочується діяльність у міжнародному середовищі недержавних організацій: наукових установ, закладів вищої освіти, літературних та мистецьких спілок, спортивних організацій, різних товариств тощо. Отже, виконання завдань культурної дипломатії щодо просування іміджу держави покладається на недержавних акторів та окремих осіб, зокрема, науковців, митців, літераторів, спортсменів, бізнесменів, громадських діячів та ін.

Таким чином, геополітичний імідж слугує відображенням політичної стратегії держави, а також потужним засобом забезпечення її довгострокових національних інтересів. Культурна дипломатія постає в якості дуже важливої складової «м'якої сили», спрямованої на формування позитивного іміджу держави, розширення міжнародних культурних обмінів, просування національних культурних цінностей у країнах та регіонах світу. Численні приклади успішної культурної дипломатії свідчать про те, що навіть невеликі держави можуть досить успішно використовувати свій культурний капітал для створення позитивного геополітичного іміджу та підвищення власної значущості на міжнародній арені.

НОВІ ТРЕНДИ ДИПЛОМАТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ¹

Дипломатична комунікація – жорсткий різновид комунікативної взаємодії, що чітко регламентований нормативними положеннями й етикетними вимогами. Проте сучасний світ змінюється під впливом як нових інформаційно-комунікаційних технологій, так і безпекових викликів, зокрема війни РФ проти України. Нові умови запроваджують нові правила й нові тренди в дипломатичній комунікації. Хай не всі нові способи дипломатичної комунікації широко підтримані чи наслідувані, проте їх поява свідчить, що в надзвичайних ситуаціях невизначеності «Whatever works» (цитата экс-міністра закордонних справ Д. Кулеби), чи, інакше кажучи, для досягнення цілей – навіть нестандартні для дипломатичної діяльності засоби придатні. Вони жодним чином не замінюють традиційні способи ведення дипломатії, але урізноманітнюють дипломатичну комунікацію й дають змогу досягнути визначених цілей.

ІКТ дали поштовх до появи й інтенсивного розвитку цифрової дипломатії для вирішення дипломатичних завдань, зокрема:

- 1) залучення громадян до впливу на дипломатичні переговори через хештег-кампанії (#StandWithUkraine, #russiaisaterroriststate, #FreeTheLeopards);
- 2) гаджети стають невід’ємною частиною іміджу сучасного дипломата й сьогодні вже звично, коли після публічних заходів лідери держав роблять селфі;
- 3) дипломати активні в соцмережах, що породжує нові поняття, як от: Twiplomacy й Facebook Diplomacy. Через соціальні медіа міністерства закордонних справ можуть керувати своїм національним іміджем;
- 4) відкриття віртуальних посольств;
- 5) дистанційні дипломатичні переговори;
- 6) сучасний дипломат може бути популярним блогером.

Дипломатичний протокол та етикет визначає межі нормативної та допустимої поведінки у кожній конкретній ситуації й у конкретній країні. Проте у сучасному світі, де, завдяки соціальним мережам, популярною стала саме неформальна комунікація, навіть лідери держав демонструють певне відхилення від стандартів дипломатичної комунікації (наприклад, вітання Д. Трампа за його першої каденції, зовнішній вигляд Б. Джонсона, шарпетки Д. Трюдо, мілітарі стиль В. Зеленського).

У грудні 2022 р. міністерка закордонних справ Німеччини Анналена Бербок сказала: «Україна перевищила дипломатію». Міністр закордонних справ України Д. Кулеба визнає: «Ми забули слово «неможливо» й різко змінили правила дипломатичної гри. На шляху доводилося порушити усталені протоколи» [1]. Так, на екстреному засіданні Ради міністрів закордонних справ ЄС у лютому 2022 р. він поіменно назвав колег, які блокували відключення російських банків від SWIFT, що є абсолютним табу в дипломатії. Менш ніж за рік здійснив три африканських турне, відвідав 11 країн. Майже всі з них – уперше в історії. Це – безпрецедентна інтенсивність в одному регіоні не лише для України, а й для світу й так розпочав українсько-африканський ренесанс. В умовах війни МЗС України звело до мінімуму протокольність і скоротило ланцюги ухвалення рішень. Де не спрацює тиха дипломатія, у хід йде жорстка публічна комунікація. У своїй повсякденній діяльності в умовах війни міністр та й усе МЗС України застосовує принцип «Whatever works», що колись сказав Д. Кулебі держсекретар США Ентоні Блінкен, коли знайшли «одне рішення для складної проблеми, а спрацювало інше. Керуюся цим правилом щодня. Аби був результат» [1].

Серед «новаторів» – Андрій Мельник, Посол України в ФРН (2014 – 2022 рр.), який на початку війни вдався не до звичних «більш кулуарних, не публічних методів комунікації», а до «дуже відкритої комунікації, тих меседжів, яких потребувала українська сторона. Зокрема

¹ Виконано в межах проєкту «Протидія ЄС зовнішньому інформаційному маніпулюванню та втручанню» програми ERASMUS+ напряму Модуль Жана Моне (№ 101172342 ERASMUS-JMO-2024-MODULE).

говорячи до німців безпосередньо в ефірах ток-шоу, або звертаючись до них зі [сторінок] провідних видань»; «такими діями заслужив репутацію посла з «нетрадиційними методами роботи» і подекуди навіть не дипломатичного» [2]. Говорячи про те, як шукав допомогу з боку німців, А. Мельник зазначив, що «кожен дипломат запрограмований на те, щоб, згладжувати кути. А тут довелося шукати конфлікт: мурашник, ти його розбурхуєш, всі мурашки бігають, всім некомфортно, але іншого виходу немає», але «В тій ситуації мені здавалося, що в наступальному методі ризику для нас були меншими» [3]. Й суттєво допомогли в такій комунікації різкі, «войовничі» дописи Посла в Twitter, які читали помічники і Канцлера, і Президента Німеччини, а відтак, високопосадовці змушені були на них реагувати.

Отож, поява нових комунікаційних трендів свідчить, що в надзвичайних ситуаціях невизначеності «Whatever works», чи, інакше кажучи, для досягнення цілей – навіть нестандартні для дипломатичної діяльності засоби придатні.

Отож, поява нових комунікаційних трендів свідчить, що в надзвичайних ситуаціях невизначеності «Whatever works», чи, інакше кажучи, для досягнення цілей – навіть нестандартні для дипломатичної діяльності засоби придатні.

Література

1. Кулеба Д. (2024). Сила Росії – нафтодолари. України – правда та хист. Як Україна перевинайшла дипломатію. *Forbes*. 24 серпня 2024. URL: <https://surl.li/jkmmfv>
2. «Максимум того, що може посол». Як нетрадиційні методи комунікації Андрія Мельника допомогли відкрити очі німцям на справжню Росію. *New Voice*. 11 липня 2022. URL: <https://surl.li/unhwja>
3. Ремовська О. (2023) «Шкода, що довелося вживати важку вербальну артилерію, але вона була єдиним методом» – інтерв'ю з Мельником. *Суспільне. Новини*. 31 січня 2023. URL: <https://surl.li/ihlmjg>

ШЕВЧУК Олександр

ІНФОРМАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КНР ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛАНДШАФТУ В ПОСТЫПОЛЯНИЙ ПЕРІОД

Швидке глобальне піднесення Китаю стало викликом для США, ЄС та окремих європейських урядів. Китай активно використовує точки вразливості та слабкі місця, європейських країн щоб здійснювати економічний, політичний вплив та потужний вплив китайської «м'якої сили». Одним із регіонів, де Пекін досяг значних успіхів, є Південно-Східна, Центральна та Східна Європа. Для Китаю цей регіон особливо цікавий як точка входу ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI), з можливостями зростання для китайських компаній і з більш сприятливими регуляторними та економічними умовами, ніж у Західній Європі. Більше того, хоча Китай може прагне мати політичний вплив на окремі країни шляхом розвитку двосторонніх зв'язків, він, як правило, більш зацікавлений у використанні політичного впливу для ширшого регіонального впливу, наприклад, опосередковано впливаючи на європейський консенсус і трансатлантичне узгодження з конкретних питань, що викликають занепокоєння Пекіна, таких як права людини та ситуація в Південно-Китайському морі, Гонконг, Синьцзян або Тайвань. Наприклад, і Греція, і Угорщина з різних приводів приходили на допомогу Китаю, щоб блокувати заяви Європейського Союзу з певних питань, що стосуються Китаю [1].

Операції стратегічного впливу Китаю все частіше націлені на Європейський Союз, особливо на країни Центрально-Східної Європи, які входять до формули регіонального співробітництва Китаю «16+1» (пізніше 14+1). Пекін розглядає регіон як важливий плацдарм для своєї подальшої економічної експансії в Європі. В Чеській Республіці за 2014 рік, спецслужби КНР роблять акцент на отриманні впливу на чеські політичні і державні

структури і на зборі політичної розвідувальної інформації за активної участі окремих чеських еліт, включаючи політиків і державних чиновників [2].

У 2012 році КНР заснувала ініціативу співпраці між Китаєм та країнами Центральної та Східної Європи (С-СЄ), яку найчастіше називають 17+1 (на піку), 16+1 (спочатку) або 14+1 (зараз). Ця структура, яка є частиною ширшої ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI), була започаткована з метою розвитку більшої взаємодії в галузі інфраструктури, транспорту, інвестицій та міжлюдських обмінів. Спочатку форум подавався як проєкт для стимулювання економічної взаємодії, інвестицій та торгівлі у Центральній та Східній Європі, але завжди мав не лише економічні, а й геополітичні амбіції. Проте з моменту свого створення інвестиційний механізм не зміг виконати сміливі обіцянки щодо інфраструктури та інвестицій. Як наслідок, політичні цілі Пекіна набули більшого пріоритету.

Офіційний формат 14+1 виявився надто амбітним із незначним практичним впливом. Проте в останнє десятиліття це було флагманським проєктом китайської співпраці з країнами регіону, і посольства та довірені особи КНР у регіоні неодноразово докладали зусиль, щоб вплинути на політику та управління. Хоча країни 14+1 не утворюють унітарного політичного простору, практичні уроки можна отримати з китайських зусиль вже зараз.

Пропагандистська машина КПК давно намагається вплинути на громадські дебати та висвітлення Китаю в ЗМІ за межами країни при допомозі цензури, пропаганди в офіційних ЗМІ та більш прихованих кампаній дезінформації. За останнє десятиліття значно розширився спектр подібних операцій.

У країнах 14+1 ці зусилля включали внутрішні та контрольовані комуністичною партією засоби масової інформації та китайські посольства, які намагалися зобразити Китай як доброзичливу державу, щиро зацікавлену в допомозі іншим. На початку «14+1» цей наратив був зосереджений на співпраці «Південь-Південь» та спільній історії комунізму між Китаєм і регіоном ЦСЄ. Однак замість того, щоб побудувати спільний зв'язок, як передбачалося, цей підхід відштовхнув багатьох громадян у регіоні, які вважали себе частиною розвиненого демократичного Заходу.

Антизахідні наративи є ще одним з поширених інструментів пропагандистського інструментарію Китаю. Керівництво КНР часто висуває негативні наративи щодо демократичних країн, зокрема щодо COVID-19, протести за расову справедливість і повстання на Капітолійському пагорбі 6 січня 2021 року. Ці наративи нібито протиставляють хаос ліберальної демократії силі та стабільності власної китайської моделі.

Використання Китаєм антизахідних наративів найбільш виражене в країнах, де сильніші проамериканські та проєвропейські настрої. Комуністична партія Китаю (КПК) успішно змусила Європейський Союз пом'якшити критику Китаю, пов'язані з пандемією COVID-19. Китай давно усвідомив небезпеку соціальних мереж, тому успішно використовує цей інструмент проти європейських країн, у зв'язку з чим останніми було прийнято ряд ініціатив задля запобіганню китайському впливу.

Література

1. Brattberg E., Le Corre P., Stronski P., De Waal T. (2021). China's Influence in Southeastern, Central, and Eastern Europe: Vulnerabilities and Resilience in Four Countries. *Carnegie Endowment for international peace*. <https://carnegieendowment.org/2021/10/13/china-s-influence-in-southeastern-central-and-eastern-europe-vulnerabilities-and-resilience-in-four-countries-pub-85415>
2. Raska M. (2015). China and the 'Three Warfares'. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2015/12/hybrid-warfare-with-chinese-characteristics-2/>

ГІБРИДНА ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ РУМУНІЇ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Інформаційний чинник виступає одним з ключових елементів російських гібридних воєн в сучасному світі. Після окупації Криму Росія приділяє значну увагу Чорноморському регіону в контексті реалізації власної стратегії з перетворення Чорного моря у «російське озеро». Кремль намагається активно просувати власні наративи в країнах регіону, граючи на політичних, соціально-економічних або управлінських проблемах.

Серед чорноморських країн НАТО – Болгарія, Туреччина та Румунія – саме остання є найбільш проблематичною для просування російського впливу. Бухарест виступає найбільш активним прихильником посилення ролі Північноатлантичного альянсу в регіоні: розміщення американських комплексів протиракетної оборони, співпраця з НАТО та ініціатива створення чорноморського флоту Альянсу, щоб запобігти російській експансії в Чорному морі.

Позиція Румунії викликає серйозне незадоволення Росії, лідери якої відверто погрожували Бухаресту, зазначаючи, що румунська безпекова політика стає загрозою для РФ [1]. Тому міністр оборони Румунії М. Фіфор ще у 2018 р. попереджав про російські загрози для його держави, починаючи від «повітряного простору та територіальних вод до втручання в політичну сферу» [2]. У березні 2025 р. Президент Франції Е. Макрон висловив побоювання, що російський диктатор В. Путін може спробувати захопити не тільки Молдову, але й Румунію, якщо його не зупинити в Україні [3].

На відміну від чіткої прозахідної позиції румунської влади настрої румунського суспільства мають певну амбівалентність. Так, 57% румунів назвали РФ найбільшою загрозою для регіону в 2016 р. Але, з іншого боку, 52% румунських респондентів вважали, що сильна Росія має збалансувати вплив Заходу [4].

Повномасштабна війна Росії проти України підсилила негативне ставлення румунського суспільства до РФ, звузивши можливості для російського інформаційного впливу. Тому Кремль змушений вдаватися до більш складної інформаційної стратегії в Румунії. Замість просування власних наративів через національні медіа (як в Болгарії) або за допомогою російських супутникових каналів (як в Туреччині) Кремль зосереджує увагу на використанні «нових медіа», які охоплюють значну частину румунської аудиторії.

Під час президентських виборів 2024 р. в Румунії Москва використовує інтернет-тролів для просування необхідних наративів: критика НАТО та ЄС (антизахідна риторика), націоналістичні гасла та підтримка антиурядових настроїв в румунському суспільстві, пов'язаних з соціально-економічними та управлінськими проблемами.

За даними Міжнародного центру технологій та інформації, під час президентської кампанії в Румунії було зафіксоване широке застосування моделей дезінформації на платформі TikTok та в Telegram, за допомогою яких відбувалася підтримка ультраправого проросійського кандидата К. Джорджеску, який позиціонував себе «квінтесенцією румунського лідера». За словами експерта-міжнародника В. Наумеску, саме соціальні медіа змогли залучити до виборів багатьох громадян, які, можливо, не мали чіткого уявлення про те, хто такий Джорджеску, який кожного дня «бомбардував їх ідеями, що він сильний лідер для Румунії, що у нього є план, що у нього є рішення» [4].

Румунські спецслужби виявили понад 25 000 скоординованих акаунтів TikTok, що дозволило залучити десятки мільйонів користувачів (пікові перегляди постів та відео досягали 100 млн). Інформаційна кампанія К. Джорджеску мала чіткі ознаки прямого втручання з боку Росії через певну технічну інфраструктуру. Як демонструє розслідування, Москва витратила десятки мільйонів доларів на інформаційну підтримку кандидата, який не приховує своїх симпатій щодо російського президента В. Путіна [5].

З іншого боку, перемога Джорджеску в першому турі виявила слабкі місця в політичному курсі країни, спрямованому на подальше поглиблення європейської та євроатлантичній орієнтації Румунії, якого дотримується політична еліта країни. Але

прозахідний курс країни має доволі хиткий суспільний консенсус: громадські настрої демонструють значне невдоволення як національними елітами, так і західними політиками, чим активно користується Росія, намагаючись привести до влади вигідних Москві політиків. Анулювання результатів першого туру президентських виборів в грудні 2024 р. і зняття К. Джорджеску з перегонів у березні 2025 р. звузили російські можливості, але не змінили ставлення Кремля до чорноморських країн, які й далі будуть залишатися об'єктами політичного тиску з боку РФ.

Література

1. Dyomkin D. (2016) Putin Says Romania, Poland May Now Be in Russia's Cross-Hairs. *Reuters*. May 27.
2. Romania Minister Says Country Facing Cyber-Attacks, Russian. *Voice of America*. 2018. June 25.
3. Emmanuel Macron sur l'Ukraine : « Il est minuit moins le quart mais on a encore la main ». *Le Tribune*. 2025. March, 1.
4. Esipova N., Ray J. (2016) Eastern Europeans, CIS Residents See Russia, U.S. as Threats. *Gallup*. April 4.
4. Henley J. (2024) Shock as pro-Russia independent wins first round of Romanian election. *The Guardian*. November, 25.
5. Undermining democracy: The weaponization of social media in Romania's 2024 elections. *Bulgaria-Romania Observatory of Digital Media*. 2024. November-December. [https://edmo.eu/wp-content/uploads/2024/12/BROD-Report-%E2%80%93Undermining democracy.pdf](https://edmo.eu/wp-content/uploads/2024/12/BROD-Report-%E2%80%93Undermining%20democracy.pdf)

ПРИСЯЖНЮК Маріанна

«НАРАТИВ ПРО СОЛІДАРНІСТЬ З УКРАЇНОЮ У КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНЦІЇ М'ЯКОЇ СИЛИ»

Наратив «солідарності з Україною» утвердився у міжнародній взаємодії між демократичними країнами з початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Він виражає підтримку партнерами територіальної цілісності та суверенітету України і водночас є інструментом стратегічних комунікацій та формування державами власного іміджу.

У дискурсі, який сформувався у міжнародному контексті, питання солідарності з Україною давно перестало бути лише моральним показником і ціннісною позицією. Наратив «солідарності» нині перетворився на простір конкуренції «м'якої сили» (soft power) різних міжнародних акторів, як державних, так і недержавних.

В умовах наростаючої суперницької динаміки, Україна в цьому наративному полі, ризикує втратити контроль над цим контекстом, адже її образ та історія опору інтерпретуються зовнішніми гравцями для досягнення власних цілей. Крім того, у 2024 році, коли понад 60 країн світу знаходилися у виборчому процесі, принаймні західні країни озброїлися у свої передвиборчих дискурсах наративами щодо солідарності та підтримки України, чим остаточно обумовили конкуренцію у даному контексті (Wike, Fagan, & Clancy, 2024).

У статті аналізується наратив щодо солідарності з Україною, який розгортається у міжнародному контексті з погляду постструктуралістського та когнітивістського підходу, а також концепції «м'якої сили», і як він перетворюється на простір змагання між державами.

Наратив як конструктор сенсу

Постструктуралістський та когнітивістський підходи в наратології розглядають наративи як засіб конструювання реальності, а не її сухе відображення (Набок, 2021). Як зазначав у своїх працях Гайден Вайт (White, 1973, 1987), навіть історіографія набуває свого сенсу через наративний виклад – тобто логічний, узгоджений і осмислений сюжет. Іншими словами, події, зокрема, зокрема й у міжнародному контексті набувають сенсу і стають частиною історію тільки після того, коли вони розказані.

На думку болгарської дослідниці Юлії Кристєвої, оповіді, тобто наративові, властива інтертекстуальність та суб'єктивність (Сараєва, 2024). Кристєва підкреслювала, що будь-який наратив не існує окремо від загального контексту, а вписаний у мережу інших текстів, тільки тоді він набуває сенсу. Тож наратив із такого погляду є не лише засобом творення сюжету, але і засобом смислотворення, отже не можуть бути вільними, а ні від суб'єктивного досвіду, а ні від ціннісного підґрунтя.

Наратив про солідарність з Україною так само не виник і не існує поза міжнародним контекстом. Він опирається на дискурси, які були сформовані раніше, історичні паралелі, європейський та місцеві контексти. Як зазначала Юлія Кристєва, будь-який наратив сконструйований як «мозаїка цитат», через що голос України (або про Україну) у цьому наративі переплітається із голосами інших акторів. Тож у кожній країні ця оповідь має свою форму і вбудовується у мережі національних смислів за різною логікою (Kristeva, 2002).

Отже, у міжнародному контексті суб'єктність самої України в наративі про солідарність з Україною може розмиватися: її історія розповідається і переосмислюється іншими, з їхньої перспективи, національних інтересів та орієнтуючись на місцевого громадянина та виборця.

Дослідники наративістики Міке Бал (Bal, 1997) і Сеймур Чатман (Chatman, 1990) зазначали у своїх працях, що роль персонажа в оповіді визначається ракурсом і структурою наративу: той, хто контролює дискурс (спосіб розповіді), контролює і сприйняття цих персонажів.

Тож якщо Україна не виступає активним оповідачем власної історії (не генерує сенсів), її образ формується зовнішніми «нараторами», такими, як міжнародними медіа, іноземними політиками та іншими державними та недержавними акторами міжнародної взаємодії.

Марі-Лор Райан (Ryan, n.d., Bell & Ryan, 2019) і Девід Герман (Herman, 1994, 2009) у межах когнітивістського підходу до вивчення наратології підкреслюють, що наративи впливають на мислення аудиторії, формуючи ментальні моделі «світу оповіді» у свідомості людей, які споживають ці сенси.

У випадку солідарності з Україною такі моделі представляють Україну з різних поглядів: як героїчного суб'єкта, що бореться за свою свободу, чи як націю, яка боронить європейські цінності, чи як пасивну жертву на території якої великі держави розгорнули протистояння, чи як територія, долю, якої тільки належить визначити переможцю тощо. Від наративів і їхнього смислового навантаження залежить рівень агентності (дієздатності), України у сприйнятті міжнародних акторів.

М'яка сила та стратегічні комунікації

Концепція «м'якої сили», представлена американським стратегом Джозефом Найєм, припускає, як держави досягають бажаних результатів не шляхом застосування сили та примусу, а коштом привабливості у сприйнятті інших міжнародних акторів, яка формується через ідеї та цінності. Най стверджував, що влада сама по собі – це здатність впливати на поведінку інших та змушувати інших прагнути того ж самого результату, що і протилежна сторона.

Відповідно до концепції Найя, така кооптація між країнами досягається через привабливість культури, цінностей та політики, а не через примус, підкуп чи контроль. «М'яка сила» за Найєм, ґрунтується на трьох основних ресурсах: культурі, політичних цінностях та зовнішній політиці й сприймається як легітимна і виправдана система міжнародного впливу.

У реалізації цього впливу наративи відіграють ключову роль, адже саме наративними засобами комунікуються та формулюються усі три ресурси «м'якої сили».

У рамках стратегічних комунікацій держави конструюють наративи, щоб сформувати порядок денний і окреслити позицію. Тож ефективні наративи можуть стати провідниками до ресурсів «м'якої сили».

Наратив солідарності з Україною видається саме тим випадком, коли західні демократії інтегрували питання солідарності та підтримки України у свій образ захисників світового

порядку на противагу тому, що Росія, намагається нав'язати альтернативний наратив. Разом із тим, видимість українського наративу у цьому контексті зіштовхується з більшою кількістю конкуруючих смислів.

Наратив солідарності у змаганні «м'якої сили»

Наратив про солідарність з Україною у його різних варіаціях після початку повномасштабного вторгнення швидко набув глобального резонансу. Його головні елементи це – засудження дій країни-агресора, возвеличування мужності та хоробрості українців, апеляція до демократичних та європейських цінностей свободи та демократії. Однак попри спільні елементи, різні актори інтерпретують і комбінують їх по-своєму, конкуруючи за посилення свого національного іміджу, за вплив на аудиторію та, як за ресурс «м'якої сили».

Великобританія, країни ЄС та до приходу до влади в США нової адміністрації у 2025 році послідовно підкреслювали й продовжують підкреслювати свою солідарність з Україною, демонструючи у більшості випадків єдність перед обличчям агресії у комунікаційному вимірі. Ці країни вписують наратив про підтримку України у ширший стратегічний наратив про боротьбу демократій проти авторитаризму, про боротьбу цивілізованого світу проти так званої «осі зла», тобто Росії й країн, які своїми діями демонструють союзницьке ставлення до її політики (Іран, Китай, Північна Корея).

Наприклад, офіційні заяви ЄС та європейських інституцій рясніють формулюваннями про «непохитну солідарність» та готовність допомагати «стільки, скільки буде потрібно». Така риторика не лише зміцнює репутацію самих західних держав, але й виставляє їх у ролі лідерів вільного світу й в рамках концепції «м'якої сили», і це є окремим змаганням за моральний авторитет.

Як зазначав Дж. Най (Nye, 1990), успішна зовнішня політика повинна спиратися на цінності та викликати захоплення і наслідування, і саме до цього прагнуть західні актори, демонструючи підтримку Україні на цьому етапі: це не просто вірність проголошеним ідеалам, але і зміцнення «м'якої сили».

Варто при цьому відзначити, що стратегічна комунікація США у цьому контексті, зазнала зміни і трансформувалася із позиції «підтримувати, скільки це буде потрібно» у представлення війни конфліктом, де Україна є жертвою, яка не має свого голосу. Така риторика нині видається окремим контекстом, який розширює цей дискурс.

Серед союзників України також спостерігається певне суперництво за імідж «найвідданішого друга». Лідери різних країн намагаються очолити різні ініціативи підтримки: від політичних коаліцій до гуманітарних програм, й особливо щодо потенційної медіаторської ролі у контексті переговорів.

Сусідні з Україною держави, такі, як Польща, країни Балтії та якоюсь мірою Румунія особливо активно просувають такий наратив, підкреслюючи своє історичне розуміння загрози, яку представляє Росія, й звідти моральний обов'язок стояти поряд з Україною. Така позиція зміцнює їхню роль в ЄС і НАТО, та посилює геополітичну роль Східної Європи загалом. Тож наратив солідарності є ресурсом м'якої сили й для менших держав, дозволяючи посилювати свою суб'єктність на міжнародній арені.

Росія та протидія наративу солідарності

Стратегічні комунікації Росії інтерпретують західний наратив солідарності з Україною переважно як підбурювання до продовження війни. Зустрічні контрнاراتиви в рамках російських стратегічних комунікацій зображують солідарність Заходу як лицемірну, продиктовану антиросійськими інтересами, а Україну в цьому контексті як «маріонетку» Заходу.

Така риторика позбавляє Україну суб'єктності (що співзвучно із нинішньою риторикою нової адміністрації США), а також представляє агресію як протистояння Росії із Заходом. Кремль активно апелює до країн Глобального Півдня, просуваючи чутливий для них наратив про боротьбу з західним «неоколоніалізмом», нейтралізуючи тим самим привабливість України.

Тож один і той самий наратив солідарності наповнюється різними сенсами та акцентами і, відповідно, виконує різні функції. Для одних акторів це спосіб зміцнити лідерство і власну привабливість, для інших – загроза, якій треба протиставити контрнатив, а для України – критично необхідне джерело підтримки, і історична можливість повернення собі ролі головного героя не просто стратегічних комунікацій, а власної історії. Загалом інтерпретація з боку міжнародних акторів демократичного табору залишається сприятливою для мобілізації ресурсів та посилення позитивного іміджу України, однак частково позбавляє Україну голосу як рівноправного суб'єкта й ця тенденція посилюється. А саме, відбувається зміщення фокалізації: погляд зовнішнього спостерігача домінує над внутрішньою перспективою українців, що послаблює «агентність» України.

Наратив «солідарності з Україною» виходить далеко за межі емпатійного гасла. Він сформував динамічне дискурсивним полем, де перетинаються і конкурують «м'які сили» різних держав. Західні країни, орієнтуючись на цінності демократії, використовують цей наратив як засіб посилення свого морального авторитету та згуртування союзників, посилюючи свою «м'яку силу», базуючись на моральній та ціннісній привабливості й легітимності дій.

Водночас конкуренція щодо того, хто і як розповідає історію України створює наратологічний феномен, в рамках якого розгорнулася боротьба за право бути оповідачем і визначати смисли.

Постструктуралістські й когнітивні теорії наративу пояснюють, що це не просто інформаційне змагання, а глибинно смислотворча конкуренція, яка визначає, які ролі відведено героям і чий голос звучить найгучніше.

Література

1. Набок М. (2021). Від поетики та риторики до постструктуралістської наратології: Теоретичні засади розвитку науки як об'єкта лінгвістичних студій. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 47. 47-55.
<http://filol.dspu.in.ua/index.php/filol/article/view/118>
2. Сараєва О. В. (2024). Теорія наративу Юлії Крістєвої. *Культурологічний альманах*. 2. 258-263. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.31>
3. Alice Bell and Marie-Laure Ryan (eds.). (2019) *Possible Worlds Theory and Contemporary Narratology*. Lincoln and London: University of Nebraska Press. 343.
4. Bal M. (1997). *Narratology: Introduction to the theory of narrative* (2nd ed.). University of Toronto Press. (Original work published 1985)
5. Chatman S. (1990). *Coming to terms: The rhetoric of narrative in fiction and film*. Cornell University Press.
6. Herman D. (2009). *Basic elements of narrative*. Wiley-Blackwell.
7. Herman D. (1994). Hypothetical focalization. *Narrative*. 2(3), 230-253.
8. Nye J. S. (1990). *Bound to lead: The changing nature of American power*. Basic Books.
9. Ryan M.-L. (n.d.). Possible worlds. *Living Handbook of Narratology*. https://wikis.sub.uni-hamburg.de/lhn/index.php/Possible_Worlds
10. Wike R., Fagan M., & Clancy L. (2024). *Global elections in 2024: What we learned in a year of political disruption*. Pew Research Center. December 11. <https://is.gd/4GhJxI>
11. White H. (1973). *Metahistory: The historical imagination in nineteenth-century Europe*. Johns Hopkins University Press.
12. White H. (1987). *The content of the form: Narrative discourse and historical representation*. Johns Hopkins University Press.

МІЖНАРОДНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРОБІОЛОГІВ

У сучасному світі міжнародна комунікація відіграє ключову роль у формуванні професійної підготовки майбутніх агробіологів. Глобалізація сільського господарства, обмін досвідом між країнами та спільні наукові дослідження сприяють розвитку нових підходів до вирощування культур, збереження ґрунтів і забезпечення продовольчої безпеки. Агробіологи повинні мати навички міжкультурної взаємодії, щоб ефективно працювати в міжнародному середовищі та адаптувати новітні технології у своїй професійній діяльності.

На сьогоднішній день, вважають Л. М. Баценко та ін., багато організацій стикаються з проблемами з міжнародною комунікацією, такими як зміна культурних цінностей та недостатні знання про культуру, традиції та вірування різних націй. Ці проблеми можуть впливати на ефективність комунікації та, відповідно, на успішність організації. Додатково, сталі зміни в законодавстві щодо сталого розвитку створюють виклики для міжнародної комунікації, оскільки організації повинні бути відповідальними за вплив своєї діяльності на довкілля та суспільство [1].

Одним із ключових аспектів міжнародної комунікації в агробіології є обмін науковими знаннями та передовими практиками. Завдяки участі в міжнародних конференціях, семінарах та стажуваннях майбутні спеціалісти можуть дізнатися про інноваційні методи ведення сільського господарства, екологічно безпечні технології та сучасні підходи до управління агросистемами. Таке залучення дозволяє студентам розширювати світогляд і підвищувати свою професійну компетентність.

Важливим чинником підготовки агробіологів є знання іноземних мов, особливо англійської, яка є мовою міжнародного наукового спілкування. Доступ до іноземних наукових статей, участь у міжнародних проєктах і комунікація з іноземними фахівцями можливі лише за умови володіння іноземною мовою, тому заклади вищої освіти повинні приділяти особливу увагу мовній підготовці студентів, інтегруючи її в освітній процес.

Міжнародні контакти України із зарубіжними державами, відзначають І. В. Кудлай та В. О. Бабіна, також набувають все більшого розвитку. Вони охоплюють весь спектр міждержавних відносин: політичні, економічні, гуманітарні, військово- та науково-технічні, консульські та інші. Щороку в нашій країні приймають сотні іноземних делегацій на рівні глав держав, урядів, міністрів закордонних справ, міністерств та відомств, представників міжнародних організацій та ділових кіл. І навпаки – представники нашої країни здійснюють інтенсивні візити за кордон [2].

Значну роль у міжнародній комунікації відіграють цифрові технології, які сприяють швидкому обміну інформацією між агробіологами різних країн. Онлайн-курси, вебіари, наукові платформи та соціальні мережі дозволяють студентам та науковцям оперативно отримувати нові знання та обмінюватися результатами досліджень. Використання цифрових інструментів у навчальному процесі сприяє ефективнішому засвоєнню інформації та вдосконаленню професійних навичок.

Практична підготовка майбутніх агробіологів також виграє від міжнародного співробітництва. Стажування на сучасних агропідприємствах за кордоном, участь у міжнародних дослідницьких проєктах і співпраця з провідними світовими університетами дозволяють студентам отримати унікальний досвід. Це сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці та розширенню кар'єрних можливостей.

Міжнародна комунікація також важлива для розвитку екологічно стійкого сільського господарства. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, виснаження ґрунтів та зменшення біорізноманіття, вимагають координації зусиль науковців і практиків з різних країн. Спільні міжнародні ініціативи допомагають розробляти ефективні стратегії збереження природних ресурсів та впроваджувати інноваційні агротехнології.

Важливим аспектом міжнародної комунікації є міждисциплінарна співпраця. Агробіологія поєднує знання з біології, екології, хімії, економіки та інженерії, тому взаємодія з фахівцями інших галузей дозволяє знаходити комплексні рішення для покращення сільськогосподарських процесів. Така співпраця сприяє розвитку інноваційного мислення та підготовці фахівців нового покоління.

Засоби інтерактивних технологій відіграють важливу роль у міжнародній комунікації, особливо в освітньому та науковому середовищі. Вони забезпечують швидкий і зручний обмін інформацією між фахівцями з різних країн, сприяючи ефективному засвоєнню знань та інтеграції сучасних досягнень науки у професійну діяльність. Використання онлайн-платформ, віртуальних конференцій, вебінарів та інтерактивних курсів дозволяє майбутнім агробіологам безперешкодно спілкуватися з міжнародними експертами, отримувати доступ до передових досліджень і вдосконалювати свої професійні навички.

Інтерактивні технології також сприяють розвитку міжкультурної компетентності, що є важливим аспектом міжнародної комунікації. Використання онлайн-симуляторів, спільних віртуальних лабораторій та мультимедійних навчальних матеріалів допомагає студентам адаптуватися до різних форматів міжнародної співпраці. Завдяки таким технологіям вони можуть брати участь у міжнародних дослідницьких проєктах, працювати у глобальних командах та обмінюватися досвідом із колегами з усього світу, що підвищує їхню готовність до професійної діяльності в умовах глобалізації.

Крім того, інтерактивні технології значно покращують якість освіти та наукових досліджень у сфері агробіології. Використання доповненої реальності (AR), штучного інтелекту (AI) та великих даних (Big Data) дозволяє моделювати аграрні процеси, аналізувати зміни в екосистемах та прогнозувати вплив зовнішніх факторів на врожайність. Такі інструменти допомагають майбутнім агробіологам отримати глибші знання та розробляти ефективні стратегії управління сільськогосподарськими системами. Таким чином, засоби інтерактивних технологій стають потужним фактором розвитку міжнародної комунікації та професійного зростання спеціалістів у сфері аграрних наук.

Отже, міжнародна комунікація є невід'ємним елементом професійної підготовки агробіологів. Вона сприяє розширенню знань, удосконаленню практичних навичок, розвитку міжкультурної компетентності та впровадженню інновацій у сільське господарство. В умовах глобалізації саме міжнародна взаємодія стає ключовим фактором підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері агробіології.

Література

1. Баценко Л. М., Галенін Р. В. (2023). Сучасні виклики теорії та практики міжнародних комунікацій в системі адміністративного управління організації в умовах сталого розвитку: системний підхід. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 53. 58-66.
2. Кудлай І. В., Бабіна В. О. (2023). Міжнародні зв'язки та крос культурна комунікація. *Регіональні студії*. 151-156.

СПИВАНОВ Ілля

МІЖНАРОДНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ

Якщо ми подивимося вперед, в наступне
століття, ми побачимо, що лідерами будуть ті,
хто надихає інших

Білл Гейтс

Міжнародна комунікація відіграє ключову роль у розвитку ціннісного лідерства студентів, сприяючи формуванню глобального мислення, толерантності та соціальної відповідальності. Завдяки взаємодії з представниками різних культур студенти навчаються сприймати світ багатогранно, що допомагає їм розвивати навички ефективного спілкування,

міжкультурного порозуміння та емпатії. Це, своєю чергою, впливає на їхню здатність приймати виважені рішення, орієнтовані не лише на особистий успіх, а й на загальне благо. «Визначальною умовою належного забезпечення ефективного виконання кожним лідером своїх завдань і функцій, на думку Н. Я. Михаліцької та М. Р. Яцик, є нова якість лідерів. Ідеться про вимоги соціуму не просто до рівня їхньої професійної і соціальної компетентностей та до розвитку їхніх професійно і соціально значущих особистісних рис і якостей. Реалії сьогодення, вважають науковці, вимагають такого системного поєднання професіоналізму й особистісних характеристик лідера, які б спрямовувалися на чітке визначення та успішну й послідовну реалізацію стратегічних завдань».

Одним із найважливіших аспектів міжнародної комунікації є обмін цінностями, що формує моральну зрілість майбутніх лідерів. Під час участі у міжнародних проєктах, конференціях, програмах академічної мобільності студенти знайомляться з етичними принципами різних суспільств, що допомагає їм критично осмислювати власні погляди та переконання. Взаємодія з іншими культурами також стимулює прагнення до саморозвитку та формує почуття відповідальності за свої дії в глобальному контексті.

Сучасний ринок праці висуває високі вимоги до молодих фахівців, зокрема щодо їхньої здатності працювати в міжнародних командах. Навички міжкультурної комунікації, сформовані під час студентських років, є важливими для ефективного керівництва та налагодження конструктивної співпраці. Ціннісний лідер не лише демонструє професійну компетентність, а й здатний створювати середовище довіри та взаєморозуміння, що є основою успішної командної роботи в умовах глобалізації.

Міжнародна комунікація є потужним інструментом у процесі формування якісного ціннісного лідерства серед студентів. Вона допомагає майбутнім лідерам оволодівати навичками міжкультурного діалогу, розвивати етичну свідомість та стратегічне мислення. Саме через активну взаємодію зі світом молодь здобуває досвід, який сприяє її становленню як відповідальних і далекоглядних лідерів, здатних ефективно впливати на розвиток суспільства.

Університети наук про життя відіграють важливу роль у підготовці майбутніх фахівців, які працюватимуть над вирішенням глобальних викликів у сферах екології, сільського господарства, біотехнологій та сталого розвитку. В умовах глобалізації міжнародна комунікація стає ключовим фактором формування лідерських якостей студентів, допомагаючи їм розвивати стратегічне мислення, здатність до співпраці та адаптацію до нових умов. Завдяки міжнародним проєктам, академічній мобільності та участі у спільних дослідженнях студенти отримують унікальний досвід взаємодії з фахівцями з різних країн, що розширює їхні професійні горизонти.

Один із найважливіших аспектів міжнародної комунікації – це можливість обміну знаннями та практиками, які допомагають студентам формувати компетенції відповідального лідерства. Взаємодія з представниками інших культур сприяє розвитку навичок ефективного спілкування, вміння знаходити спільну мову та спільно вирішувати складні проблеми. У сфері наук про життя, де екологічна та продовольча безпека залежать від міжнародної співпраці, такі якості є необхідними для майбутніх лідерів, здатних приймати рішення на основі наукових даних та глобальних тенденцій.

Міжнародна комунікація також допомагає студентам університетів наук про життя усвідомити важливість етичного підходу до науки та управління природними ресурсами. Залученість до міжнародних ініціатив, зокрема екологічних програм, конференцій та обмінів, формує у студентів почуття відповідальності за глобальні процеси. Це сприяє розвитку лідерських якостей, орієнтованих на стійкість, інноваційність та соціальну відповідальність – важливі аспекти для професіоналів у галузі наук про життя.

Отже, міжнародна комунікація є важливим інструментом формування лідерських якостей студентів університетів наук про життя, оскільки вона не лише розширює їхні професійні можливості, а й розвиває такі риси, як відкритість до нових ідей, гнучкість у прийнятті рішень та здатність працювати у міждисциплінарних командах. Завдяки цьому

майбутні лідери в галузі наук про життя стають агентами позитивних змін, здатними ефективно працювати в міжнародному середовищі задля сталого розвитку суспільства.

Література

1. Михаліцька Н. Я., Яцик М. Р. (2024). Лідерство та комунікації в організації: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 512.

СТАДНИК Борис

СПРАВЕДЛИВІСТЬ У МІЖНАРОДНІЙ І МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Справедливість у міжнародній і міжкультурній комунікації щодо формування іміджу України є досить багатогранною та актуальною, оскільки в умовах глобалізації та інформаційної війни країна набуває важливого значення для її політичних, економічних і культурних зв'язків. З іншого боку, справедливість у міжнародній комунікації означає прагнення до об'єктивного, рівного та чесного відображення фактів, зокрема у питаннях міжнародної політики, прав людини, гуманітарної допомоги та інших важливих аспектів взаємодії між державами. Для України це питання значення через численні виклики, зокрема через війну з РФ, інформаційну боротьбу, де справедливе висвітлення подій необхідне для залучення міжнародної підтримки має особливе значення.

У міжкультурній комунікації справедливість репрезентує взаєморозуміння, повагу до культурних особливостей різних народів і націй, а також готовність до конструктивного діалогу без упереджень і стереотипів. Україна, маючи багатокультурну спадщину та історію через демонстрацію своєї культурної різноманітності та прагнення до мирового співіснування з іншими народами має сприяти формуванню позитивного іміджу.

Формування іміджу України в міжнародному контексті залежить від того, як вона здійснює комунікацію з іншими країнами, а також від того, як вона сама створює свої образи через дипломатичні стосунки, міжнародні організації, медіа та культурні проекти. В умовах агресії з боку РФ важливо, щоб імідж України базувався на принципах справедливості – як у правовому полі, так і в культурних та гуманітарних ініціативах. Формування позитивного іміджу України забезпечує відновлення довіри до її прав, культури та історії.

Не менш важливим у формуванні іміджу України є справедливе та об'єктивне висвітлення в міжнародних медіа подій в Україні. Західні медіа, які активно висвітлюють військові процеси в Україні, мають підтримувати принципи журналістської етики, забезпечуючи справедливе представлення подій без маніпуляцій та односторонньої пропаганди.

Дипломатія та культурні ініціативи мають включати дипломатичні стосунки, участь у міжнародних організаціях, які репрезентуватимуть культурні проекти (виставки, фестивалі, культурні обміни), з метою формування позитивного іміджу України. Важливо, щоб ці ініціативи активно демонстрували справедливу позицію країни в міжнародних питаннях, наприклад, щодо прав людини. Не менш важливим у цьому процесі постає висвітлення власних досягнень в науці, техніці та культурі.

Водночас, попри труднощі, з якими стикається Україна в умовах агресії та зовнішньої пропаганди, є численні можливості для покращення її міжнародного іміджу через посилення справедливості в комунікативних взаємодіях. Так, наприклад, справедливе представлення на різних міжнародних форумах ООН, інших міжнародних організаціях. Не менш важливим для поширення правдивої інформації про події в Україні є використання соціальних мереж. Водночас, розвиток міжнародного партнерства може виступати чинником прагнення країни до миру.

Отже, справедливість у міжнародній та міжкультурній комунікації є важливою умовою для формування іміджу України як на міжнародній, так і на внутрішній арені. Вона вимагає відкритості, об'єктивності, поваги до прав людини і культурної різноманітності. Важливо,

щоб Україна активно сприяла цьому процесу через дипломатію, культурні проекти та роботу з міжнародними медіа, створюючи таким чином стійкий іміджевий простір.

Для ефективності міжнародної комунікативної політики країни щодо формування позитивного іміджу необхідно враховувати також практики цивілізованих країн, які засвідчують, що повноцінна державність своїм обов'язковим атрибутом повинна мати функціонування спільного, єдиного комунікаційного простору. Стратегічними пріоритетами, при цьому, постають з метою досягнення консенсусу, координованість, взаємодоповнюваність, в кінцевому підсумку – синергія та сумісні дії громадянського суспільства й державних інституцій. Фундаментальними засадами креативної взаємодії суспільних інституцій є вироблення та законодавча інституалізація засадничих норм співжиття, до яких належать єдина державність, громадянство, державна мова, політичні права і свободи, громадян та ін. У цьому процесі дискурс державної мови постає підвалиною самореалізації стратегічних пріоритетів України по утвердженню та розвитку у національних інтересів та цінностей. Утвердження української мови як державної набуває невідпорного імперативу подальшого сталого і вільного європейського поступу України.

СУПРУН Аліна

НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Глобалізація – доволі нове явище, вплив якого на нашу планету важко переоцінити. Це поняття стало звичним для мільйонів та чи зрозумілим воно є для нас? Важливо усвідомлювати наскільки непередбачуваними можуть бути її наслідки. То ж дослідження цього поняття є актуальним, гострим та вкрай необхідним. Глобалізацію нерідко вважають результатом динамічного світового розвитку, вона значною мірою впливає на поняття ідентичності та індивідуальності. Виникає питання, куди і до чого приведе цей процес? Японський мислитель Дайсаку Ікеда в одній зі своїх статей зазначав, що глобалізація відбувається переважно у тих сферах, де сильна сторона отримує матеріальну вигоду, а в підсумку лише збільшує симптоми й хвороби сучасності — «відсутність інших» або непотрібність, так званих милосердних взаємостосунків. А ще раніше Ханна Арендт у своїй праці «Джерела тоталітаризму» писала про те, що сучасним історикам, прийдеться спостерігати за тим, як купка капіталістів «нишпорить земною кулею в хижацькому пошуку нових інвестиційних можливостей», граючи при цьому на прагненні до прибутку найзаможніших і на «азартних інстинктах найнищіх, котрим так хочеться створити імперію, на кшталт Римської за часів Олександра Македонського. А питання людини та людяності буде знівельоване величчю, переможною ходою та показовою силою. Саме такі процеси та явища вже стали загрозливими для нас всіх. Не тільки для України, де йде війна, гинуть люди, нація на межі знищення. А деякі ключові союзники відкрито ведуть боротьбу за ресурси, за сфери впливу, а не за людей і не за збереження знекровленої держави.

Те ж саме можна сказати і про питання зростання економічних можливостей в результаті глобалізації. В одному з власних досліджень було зазначено, що більшість країн світу відчули значне зростання економічної свободи в умовах глобалізації. Але ж всі ці зміни відбуваються за рахунок збільшення нерівності доходів у межах тієї чи іншої країни. Щодо першої проблеми, поточний консенсус серед дослідників, здається, полягає в тому, що економічна свобода та глобалізація справді пов'язані з економічним зростанням. Реформи на користь економічної свободи збільшують нерівність переважно в багатих країнах, тоді як соціальна глобалізація є важливішою у менш розвинених країнах. Глобалізація зменшує нерівність доходів, тоді як економічна свобода та урбанізація, навпаки, розширюють різницю в розподілі доходів. То ж все вказує на те, що розвинені країни отримують свої розриви у доходах з інших джерел. В цілому результати свідчать про те, що глобалізація, а також економічна свобода та урбанізація, справляють значний вплив на нерівність доходів у країнах, які розвиваються. Тому етика індивідуалізму поступається місцем етиці глобальної

відповідальності. Погано це чи добре? Відповідь шукати нам. І убезпечувати себе від втрати власної ідентичності – це також питання власної відповідальності. Адже глобалізація значною мірою впливає і на поняття ідентичності та індивідуальності в сучасному світі. Завдяки глобальним комунікаціям та соціальним мережам люди все більше пов'язані між собою незалежно від географії та національності. Це призводить до послаблення традиційних маркерів ідентичності, таких як національність, етнічність, мова та релігія. На зміну цим маркерам приходить усвідомлення належності до глобальної спільноти. Це неначе дає можливість людині реалізувати себе поза рамками локальних спільнот. Але з іншого боку, глобалізація несе загрозливі виклики індивідуальній ідентичності. Людина опиняється перед складним вибором між локальною та глобальною ідентичностями, між традицією та сучасністю. Це може викликати відчуття втрати коріння, сенсу та цілісності власного Я. Також глобальні культурні впливи часто сприймаються як колонізація та загроза місцевим традиціям. Це викликає опір та прагнення до збереження локальної ідентичності.

То ж наша мета, не залишати це питання поза межами наукових, філософських досліджень задля того, щоб бути готовими до будь яких викликів та наслідків цього надзвичайно непростого, непередбачуваного та потужного явища, яке у 1985 році американський соціолог Р. Робертсон назвав глобалізацією.

ХАРЧУК Наталія

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

У наш час міжнародні зв'язки і торговельні відносини все більше приймають форму обміну інформацією. Засоби масової комунікації стали новими «природними ресурсами». Тобто боротьба за капітал, простори збуту продукції та інше відходять на другий план, а головним постає доступ до інформаційних ресурсів.

Мета інформаційної війни – послабити моральні і матеріальні сили супротивника та посилити власні. Вона не приводить безпосередньо до кровопролиття, руйнувань, при їх веденні, коли начебто немає жертв, ніхто не позбавляється їжі, даху над головою. Тим часом, руйнування, які завдають інформаційні війни у суспільній психології та поведінці особи за масштабами співставні з широкомасштабними збройними конфліктами, а за наслідками можуть їх перевершувати. Це як радіація, яку не видно неозброєним оком, але вона нищить усе на своєму шляху.

Від часу проголошення незалежності України Російська Федерація веде постійну інформаційну війну проти України.

Виграти інформаційну війну у себе вдома простіше. Але найскладніше і дуже важливо перемогти російського ворога саме у світовому інформаційному просторі.

Завданням інформаційної війни є породження сумнівів, поширення протиріч та домислів в існуючі переконання, маніпулювання масами, внесення у суспільну та індивідуальну свідомість ворожих, шкідливих ідей та поглядів, дезорієнтація та дезінформація широких верств населення, залякування свого народу образом ворога та супротивника своєю могутністю.

На зовнішню медіа пропаганду Москва виділяє мільярди доларів. Тому світові та міжнародні ЗМІ мають бути дуже уважними до можливості поширення російської пропаганди через їхні канали. Адже принцип доброчесності та правдивості в аданої інформації вже давно повністю ігнорується Кремлем.

Проблема забезпечення інформаційної безпеки України є надзвичайно важливою в умовах війни на східному кордоні нашої держави. З боку країни-агресора в слід за територіальною окупацією відбувається й інформаційна, яка проявляється в суб'єктивному та упередженому висвітленні інформації. РФ завдає удару інструментами інформаційно-психологічних операцій, які спрямовані на те, аби переважати в українському

інформаційному просторі та утримувати і поширювати свої наративи в засобах масової комунікації та інформації. Через пропагандистські інформаційні кампанії з боку Кремля здійснюється вплив не лише на свідомість громадян нашої держави, а й на світову громадськість.

У період діючої війни в нашій країні РФ вміло використовує один із важелів інформаційно-психологічної кампанії, акцентуючи ідею Радянського Союзу та нівелюючи сучасність і перспективи розвитку. Такий підхід дозволяє агресору тримати жителів півострова і тимчасово окупованих територій Луганської та Донецької областей в інформаційному вакуумі та блокувати можливість розпізнати де правда, а де брехня. Таким чином, Україна та її населення стали об'єктом інформаційних впливів спрямованих на внесення суспільного деструктиву, а її галузь інформаційної безпеки опинилась під загрозою.

З огляду на це український інформаційний простір став об'єктом інформаційної окупації, від зовнішніх негативних пропагандистських впливів та знаходиться в групі ризику.

Ще одним аспектом є той факт, що в світовому медіапросторі тільки зараз починає створюватись український національний інформаційний продукт, який поширює правдиву, об'єктивну та актуальну інформацію про події в Україні (зокрема телеканал «Дім» («Дом») для громадян тимчасово окупованих територій Луганської та Донецької областей).

Як наслідок світова громадськість, до останнього часу, відчувала брак інформації і черпала її з інших доступних (але не завжди перевірених) джерел, які часто дезінформують, проштовхують свої суб'єктивні наративи та викривляють факти.

Впродовж довгого часу проти України активно використовується сила потужного медіаресурсу, застосовуються негативні інформаційні впливи, які скеровані на умисне негативне висвітлення реальності та нівелювання міжнародного іміджу держави.

На противагу гігантам сфери засобів масової комунікацій та інформації, діяльність вітчизняних ЗМК щодо об'єктивного повідомлення подій, фактів та явищ є недостатньою та позбавлена конструктивного планування. Інформаційно-комунікативна політика країни у сфері національної та державної безпеки протягом останніх років стрімко намагається встати на ноги та зайняти не лише оборонні позиції, а й давати відсіч агресивним впливам окупаційної Росії. Адже рівень інформбезпеки держави та її суспільства, зумовлений рівнем її інформаційної інфраструктури.

ШАНАЄВА-ЦИМБАЛ Людмила

ВПЛИВ КОМУНІКАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Проблеми різних рівнів комунікацій існували задовго до початку формування найважливіших інституцій громадянського суспільства. Саме комунікація спрощує багато процесів під час розбудови взаємовідносин громадян у межах держави. Будь-яку комунікацію ми починаємо з питання: з якою метою ми це робимо? Комунікаційні цілі зазвичай є різними, але ключовим моментом є пошук інформації та власне бачення можливостей її використання. В умовах сьогодення ми відчуваємо наскільки критично важливо комунікувати. Це чи не єдиний спосіб уникнення конфліктів, їх вирішення чи, хоча б, попередження. Ми сміливо можемо називати комунікацію технологією, в результаті використання якої формалізуються процеси, організовуються дії, контролюються та оцінюються перспективи та плани.

Значна кількість досліджень відбувається у галузі вивчення засобів масової комунікації. Як зазначається у деяких з них, комунікація – це одна з ключових передумов успішного функціонування громадянського суспільства. Зокрема, О. Демченко, Л. Городенко особливої уваги приділяють проблемам «соціальної комунікації», а також становлення та розвитку уявлень про комунікацію аж до сучасного етапу розвитку інформаційного суспільства. З. Остропольська

досліджує питання комунікативних технологій, Н. Гаврилюх висвітлює у своїх статтях феномен соціальної комунікації в інформаційному суспільстві тощо.

Засоби масової комунікації виконують функцію соціального контролю у суспільстві через формування моральної оцінки суспільної думки. Сучасне громадянське суспільство України має нагальну та гостру потребу в адекватних оцінках того, що відбувається. Кожен громадянин повинен мати своє власне бачення щодо подій, явищ та процесів. Громадянське суспільство повинно бути свідомим та вміти реагувати на виклики різного характеру як живий організм. Цінності, наративи, моральні норми, етичні настанови поведінкового характеру свідчать про зрілість такого суспільства, яке ми називаємо громадянським. То ж саме комунікація у сучасному суспільстві виконує функцію об'єднуючої ланки між громадянами та органами управління державою. В Україні на сьогоднішній день існує досить упереджене бачення та розуміння того, яким повинно бути громадянське суспільство. Адже комунікаційна складова є слабкою та не відпрацьованою. Інколи суспільство не є почутим чи побаченим державними інституціями. Це викликає неабиякий дисонанс та дисбаланс серед громадян.

Як висновок, можна стверджувати, що соціальна та громадянська упорядкованість починається саме з вирішення питань комунікації. А масові ж засоби комунікації мають інформувати громадян про всі події, політичні та економічні зміни, освітні та світоглядні інновації. Наукові ж дослідження проблем комунікації є вельми актуальними та необхідними в умовах сьогоденних змін, які відбуваються надзвичайно інтенсивно.

ШЕХОВЦОВА-БУРЯНОВА Вікторія

ВЗАЄМОВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ АСПЕКТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Інтеграція України в європейські структури і взаємодія з європейськими країнами мають значний вплив на свідомість та самосприйняття українців. Розуміння та аналіз цього впливу дозволяє краще зрозуміти процеси глобалізації, культурної взаємодії та інші аспекти, що впливають на формування національної ідентичності. Порівняння української та європейської ідентичностей допомагає виявити спільні та відмінні риси, а також визначити перспективи для розвитку національної ідентичності України в контексті глобальних трансформацій. Європейська інтеграція є процесом, який полягає в поступовому об'єднанні європейських країн у спільних політичних, економічних і соціокультурних структурах. Цей процес має великий вплив на світогляд і цінності людей, а також на саме суспільство.

Європейська ідентичність є багатовимірним феноменом, який формується на основі спільних цінностей: повага до прав людини, демократія, гендерна рівність, екологічна відповідальність, верховенство права, мультикультуралізм [1; 2]. Ці елементи поступово інтегруються в українське суспільство як результат відкритості до європейських практик та активної участі України у європейських ініціативах.

Однією з найпомітніших змін є трансформація сімейних цінностей. В українському соціумі утверджується модель рівноправного партнерства, де особиста самореалізація, взаємоповага й індивідуальна свобода розглядаються як основа щасливої сім'ї. Зростає поширення гендерної рівності, відповідального батьківства та усвідомленого підходу до створення родини. Це відображає вплив європейських моделей соціального устрою, де індивідуальні права та свободи мають пріоритет [2].

Суттєвий вплив спостерігається у сфері освіти й професійного становлення. Українці дедалі частіше приймають концепцію «lifelong learning» – безперервного навчання упродовж усього життя, що характерна для західних суспільств. Освіта розглядається як засіб особистісного розвитку, мобільності та економічної адаптації в глобалізованому світі [1].

Рівень володіння іноземними мовами, академічна мобільність, участь у міжнародних грантах і обмінах – все це вказує на зростання інтернаціоналізації української освіти.

Водночас популяризуються європейські цінності в освітньому процесі: критичне мислення, толерантність, інклюзія, міждисциплінарність.

Європейська ідентичність виявляється і в повсякденних практиках: турботі про довкілля, виборі сталого способу життя, переході до екологічного споживання. Такі зміни свідчать про формування нової етичної парадигми, в якій людина відчуває себе відповідальною за середовище, у якому живе [3].

У сфері економічної поведінки посилюється культура фінансової грамотності, інвестиційної активності, підприємницької ініціативи. Це контрастує з радянськими архетипами соціальної залежності й пасивності. Українці дедалі більше орієнтуються на європейську модель відповідального економічного мислення: розумне планування бюджету, заощадження, інвестування в освіту та розвиток.

Значущими є зміни у правовій культурі. Європейські стандарти захисту прав і свобод людини формують нове розуміння справедливості, закону та соціальної відповідальності. В умовах війни особливо активізувався волонтерський рух, що став проявом європейського громадянського суспільства в дії.

Національна ідентичність українців водночас не втрачає актуальності – вона трансформується, адаптується та збагачується. Відродження мови, збереження традицій, розвиток мистецтва та популяризація фольклору відбуваються паралельно з європейською інтеграцією. Європейська модель мультикультурності надає простір для розвитку унікальної культурної спадщини без загрози її розчинення [3].

Європейська ідентичність також стимулює міжкультурну комунікацію в межах політичного дискурсу. Зростає інтерес громадян до участі в обговореннях, петиціях, акціях, що є виявом демократичної свідомості. Політична культура поступово еволюціонує у напрямку активного громадянства.

Участь у європейському культурному просторі відкриває нові можливості для діалогу культур. Українські громадяни стають не лише споживачами, а й активними творцями загальноєвропейського культурного контексту.

Отже, взаємодія європейської та української ідентичностей не є процесом асиміляції, а радше взаємного збагачення. Міжкультурна комунікація в цьому контексті відіграє роль мосту між традицією й модерністю, локальним і глобальним, національним і європейським.

Література

1. Ващенко Л. (2020). Особливості формування громадянської ідентичності в умовах глобалізації. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. 78-83.
2. Кушнір Л. (2017) Сімейні цінності в українському суспільстві: європейський вектор змін. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 41-46.
3. Пашко І. (2022). Міжкультурна комунікація як чинник розвитку національної самосвідомості. *Вісник Житомирського державного імені Івана Франка*. 89-93.

ЯРЕМА Олександр

МІЖНАРОДНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міжнародна комунікація є важливим фактором у формуванні професійної підготовки майбутніх землепорядників у країнах Європейського Союзу. У сучасному глобалізованому світі фахівці з землеустрою повинні бути здатними взаємодіяти з колегами з різних країн, обмінюватися досвідом та впроваджувати найкращі європейські практики у своїй роботі. Цей процес забезпечується розвитком міжнародної комунікації, яка включає професійне спілкування, використання сучасних інформаційних технологій та володіння іноземними мовами.

На думку С. Г. Заскалета, «Проблема модернізації професійної підготовки фахівців – багатоаспектна. Її розв’язання потребує змін у державній політиці, законодавчому забезпеченні, вимагає вдосконалення структури виробничого потенціалу, створення належних організаційних, дидактичних та матеріальних умов для професійного зростання майбутніх фахівців. Вивчення досвіду країн ЄС сприятиме модернізації системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Україні і адаптації її до європейського освітнього простору» [2].

Землевпорядкування в Європейському Союзі базується на єдиних стандартах та нормативних актах, які регулюють управління земельними ресурсами. У цьому контексті міжнародна комунікація дозволяє студентам і фахівцям глибше розуміти правові норми, що діють у країнах ЄС, і адаптувати їх до національних особливостей. Використання міжнародного досвіду сприяє вдосконаленню професійних навичок та підвищенню конкурентоспроможності випускників.

Одним із ключових аспектів міжнародної комунікації є участь у міжнародних конференціях, семінарах та освітніх програмах. Майбутні землевпорядники мають можливість брати участь у стажуваннях у країнах ЄС, що дозволяє їм переймати передові методи землеустрою та використання геоінформаційних систем. Такий підхід забезпечує інтеграцію знань і навичок, що відповідають сучасним вимогам ринку праці.

Сучасні тенденції саморозвитку професіоналізму, відзначає Л. І. Зязюн, визначаються жорсткими вимогами ринку до якості продуктивної праці. Рівень професіоналізму працівника, його соціально-культурний статус повинні оптимально відповідати як інтересам особистості, так і кадровим проблемам державних і не державних підприємств і закладів [3, С. 380].

Володіння іноземними мовами є ще одним важливим фактором у професійній підготовці майбутніх землевпорядників. Спілкування англійською, німецькою чи французькою мовами дозволяє отримувати доступ до міжнародних наукових досліджень, працювати з іноземною документацією та ефективно співпрацювати з колегами з інших країн. Це сприяє розширенню професійного кругозору та розвитку міжкультурної компетентності.

Цифровізація і використання сучасних інформаційних технологій відіграють важливу роль у міжнародній комунікації в сфері землеустрою. Використання геоінформаційних систем (ГІС), дистанційного зондування Землі та електронного документообігу дозволяє фахівцям з різних країн оперативно обмінюватися інформацією та координувати спільні проекти. Це підвищує ефективність роботи та сприяє впровадженню інновацій у сферу управління земельними ресурсами.

Важливим аспектом міжнародної комунікації є співпраця між закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку землевпорядників. Обмін студентами, проведення спільних досліджень і розробка міжнародних навчальних програм допомагають майбутнім фахівцям отримати якісну освіту та адаптуватися до умов європейського ринку праці. Така взаємодія сприяє гармонізації освітніх стандартів і покращенню навчальних методик.

Л. М. Баценко та Р. В. Галенін відзначають, що «Міжнародні комунікації в умовах сталого розвитку повинні враховувати екологічні, економічні та соціальні аспекти розвитку. Організації повинні враховувати ці аспекти при взаємодії з міжнародними партнерами та приймати відповідні заходи для зменшення негативного впливу своєї діяльності на навколишнє середовище та суспільство. Питання ефективності міжнародної комунікації та виклики, пов’язані з культурними різницями та міжнаціональними спільнотами, є актуальними для багатьох підприємств, що працюють в глобальному масштабі» [1].

Країни Європейського Союзу активно підтримують програми міжнародної академічної мобільності, такі як Erasmus+, що дозволяє студентам здобувати досвід навчання в різних університетах та брати участь у практичних проектах. Ці програми допомагають майбутнім землевпорядникам розвивати професійні навички, знайомитися з інноваційними підходами в управлінні земельними ресурсами та налагоджувати корисні професійні контакти.

Таким чином, міжнародна комунікація відіграє ключову роль у формуванні професійної підготовки майбутніх землепорядників у країнах ЄС. Вона сприяє обміну досвідом, впровадженню новітніх технологій, підвищенню кваліфікації та розширенню професійних можливостей випускників. Взаємодія між закладами вищої освіти, володіння іноземними мовами та використання сучасних цифрових технологій є невід’ємними складовими цього процесу, що забезпечують якісну підготовку фахівців європейського рівня.

Література

1. Баценко Л. М., Галенін Р. В. (2023). Сучасні виклики теорії та практики міжнародних комунікацій в системі адміністративного управління організації в умовах сталого розвитку: системний підхід. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 53. 58-66.
2. Заскалета С. Г. (2013). Тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського Союзу: монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. Миколаїв: Іліон. 500.
3. Зязюн Л. І. (2009). Мотиваційно-ціннісні ресурси саморозвитку особистості в освітній системі Франції. *Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 22-24 квітня 2009 р., Київ, Житомир* / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоєвої. Київ: КІМ. 379-391.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: БАР'ЄРИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

ГИРИЧ Зоя

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

У контексті глобалізації й цифровізації освіти дистанційне навчання стало необхідною складовою освітнього процесу. Особливої актуальності набуває питання розвитку міжкультурної комунікації у цьому середовищі. Взаємодія студентів із різних країн у дистанційних платформах висуває нові вимоги до володіння міжкультурною компетентністю. Проблема полягає у визначенні шляхів ефективної організації міжкультурної комунікації в дистанційній освіті та мінімізації пов'язаних із цим ризиків.

Питання міжкультурної комунікації активно вивчаються в працях таких дослідників, як Г. Хофстеде [5], Е. Халл, Л. Самовар та Р. Портер [4]. В українських реаліях міжкультурна проблематика в освіті розглядалася в роботах І. Беха, В. Кременя, Л. Мовної. Проте питання дистанційної взаємодії в аспекті міжкультурного спілкування потребує глибшого осмислення через виклики цифрової доби, що підкреслюють О. Пометун та І. Зимня [3].

Метою дослідження є виявлення можливостей і ризиків міжкультурної комунікації в дистанційній освіті та вироблення практичних рекомендацій щодо її ефективної організації.

Дистанційна освіта відкриває унікальні можливості для міжкультурної взаємодії:

- Глобальний доступ до освіти. Студенти з різних країн отримують рівні можливості здобувати знання без обмежень кордонів.
- Формування толерантності. Спільне навчання в мультикультурних групах сприяє розширенню світогляду, розвитку поваги до культурного розмаїття.
- Розвиток мовної компетентності.

Разом із тим дистанційна міжкультурна комунікація супроводжується низкою ризиків.

Серед них:

- Мовні та комунікативні бар'єри. Недостатній рівень володіння мовами може ускладнювати порозуміння між учасниками.
- Культурні непорозуміння. Відсутність знань про специфіку інших культур призводить до конфліктів або неправильного тлумачення поведінки [4].
- Цифрова нерівність. Різний рівень доступу до цифрових технологій у різних країнах обмежує ефективність навчання.
- Соціальна ізоляція. Незважаючи на доступність, онлайн-формат може посилювати почуття відчуження та знижувати мотивацію студентів [2].

Аналіз практики організації дистанційної міжкультурної взаємодії у закладах вищої освіти України, Польщі та Канади показав, що ефективними стратегіями є: впровадження курсів із міжкультурної комунікації як обов'язкової складової навчальної програми [1]; використання інтерактивних методик (кейс-метод, міжкультурні проекти, віртуальні обміни) [3]; організація тренінгів для викладачів із питань культурної чутливості та адаптивної комунікації [2].

Практичними рекомендаціями щодо ефективної організації міжкультурної комунікації в дистанційній освіті можуть бути наступні:

- 1) Інтеграція міжкультурних модулів у навчальні курси. Окремі модулі з основ міжкультурної комунікації допоможуть студентам підвищити обізнаність про культурні відмінності [4].
- 2) Створення мультикультурних навчальних груп. Формування груп студентів із різних культур сприятиме активному міжособистісному обміну досвідом.
- 3) Використання мультимедійних технологій. Відеоконференції, спільні онлайн-проекти, форуми й інтерактивні симуляції допоможуть залучати студентів до реального діалогу [3].

- 4) Навчання комунікативних стратегій. Проведення тренінгів із розвитку навичок активного слухання, невербальної комунікації та уникнення стереотипів [5].
- 5) Підтримка емоційного інтелекту. Викладачам і студентам важливо розвивати здатність до емпатії, розуміння та поваги до інших культурних традицій.
- 6) Технічна підтримка та цифрова інклюзія. Забезпечення доступу до необхідних технічних засобів і платформ для всіх учасників процесу незалежно від їхнього регіону.
- 7) Постійний моніторинг комунікації. Регулярна оцінка ефективності міжкультурної взаємодії через анкетування, обговорення та аналіз ситуацій допоможе вчасно коригувати навчальний процес.

Дистанційна освіта має великий потенціал для розвитку міжкультурної комунікації, однак ефективність цього процесу залежить від цілеспрямованої підготовки студентів і викладачів до мультикультурної взаємодії. Запропоновані практичні рекомендації допоможуть створити більш інклюзивне та толерантне освітнє середовище. Перспективами подальших досліджень є розробка методичних посібників для інтеграції міжкультурної комунікації у зміст дистанційної освіти та вивчення досвіду міжкультурних навчальних програм у різних країнах.

Література

1. Андрияш В. (2013). Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили. 328.
2. Гура О. І., Гура Т. Є. (2015). Психологія управління соціальною організацією: навчальний посібник. 2-ге вид., доп. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 212.
3. Пометун О. І. (2004). Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ: А.С.К. 192.
4. Самовар Л., Портер Р. (2013). Міжкультурна комунікація: мова та контекст. Київ: Либідь. 328.
5. Хофстеде Г. (2005). Культури та організації: програмування розуму. Київ: Основи. 464.

КАЛУГА Володимир

ЗА ЗАВІСОЮ ІНФОРМАЦІОНАЛІЗМУ: КОНСТРУЮВАННЯ РЕАЛЬНОСТІ «РУКАМИ» ІДЕОЛОГІВ І ПРОПАГАНДИСТІВ

Не все те благо, що таким видається чи намагаються видавати так чи інакше зацікавлені особи. Наче б то очевидне твердження. Але, як свідчить дійсність, лише, так би мовити, теоретично. Така ж таки дійсність свідчить, що світ буквально наповнений недовірою, перевантажений інформаційними посилами, особливо у вигляді різного роду змістовних інформаційних одиниць, умовно кажучи, «продажного» чи нав'язливого характеру. Сучасник, по-суті, тоне і непомітно розчиняється в морі інформації – йдеться насамперед про відомості як один з трьох станів інформації. Отже, образно кажучи, сучасник є бранцем інформаціоналізму.

Поняття «інформаціоналізму», очевидно, є інтегративним, оскільки за його посередництва вчиняються численні спроби передати, так би мовити, загальну атмосферу поточного буття сучасної людини, що віднаходить себе у ситуації інтегрованого поза її бажанням, волею, а часто й усвідомленням громадянина світу, практично примусово залученої до споживання інформації, що надходить з численних інформаційних потоків найчастіше вдавано альтернативних. Відтак інформаціоналізм виявляється такою собі метаідеологією та водночас базовою умовою і обставиною поточного моменту соціального буття людини, а з іншого боку – людства.

Таким чином про інформаціоналізм можна з певною обережністю говорити як про своєрідний новітній тип культури, котрий перебуває на етапі переходу від зародження до утвердження на рівні цивілізованої частини людства, що неодмінно або втягне у своє

культурне середовище решту представників виду Homo Sapiens або винищить «непримиренних». При цьому чи не найсуттєвішою рисою з точки зору сьогодення культури «Інформаціоналізму» стане суттєва трансформація, точніше редукція індивідуальної унікальності до персональної виокремленості. Тобто, все що стосуватиметься індивідуальної унікальності як такого собі приватного ресурсу, котрим особистість ще до недавнього часу за окремих винятків мала право довільно розпоряджатися, зокрема виказуючи на люди або приховуючи його від світла публічності, від якогось моменту стане набутком інформаційних колекторів та накопичувачів, а отже тих, у чиєму розпорядженні ці колектори та накопичувачі перебуватимуть. У даному випадку йдеться про так звану оцифровану персону – усяка соціально значима інформація про представника спільноти буде зібрана і зафіксована як на певному колекторі відповідної інформації, так і на носіях персональної інформації, інтегрованих в тіло індивіда.

Іншою відмінною рисою (культури) інформаціоналізму є перенесення лівової частки соціально значимої інформації (відомостей) на цифрові і електронні носії, що попри наче б то видимі переваги, несе суттєві ризики або й небезпеки для екзистенції – у даному випадку локалізованого унікального буття, що усвідомлює своє існування та перебуває у стані проекту для самого себе. Йдеться про таке: вважається, що значна частина інформації, зокрема понад 85 % міжнародної інформації зосереджено в базах зберігання даних, що належать кільком інформаційним центрам світової ваги і які, по-суті, є своєрідними монополістами інформації. При цьому, якщо мова йде саме про міжнародну інформацію, то остання, будучи сконцентрованою здебільшого в закритих для загального доступу інформаційних потоках, піддається потужному захисту від витоків або несанкціонованого доступу та контролю над проходженням самої інформації. Що ж до інформаційних потоків загалом, то ключові з них також суттєво контролюються, зокрема на предмет, умовно кажучи, резонансності, тобто властивості або підтимувати бажану «картину світу» в масах, або ж, навпаки, її підривати, збурюючи тим самим громадську думку.

Відповідно, як свідчить саме життя, контролю, безумовно, піддається пропаганда тих чи інших ідей, що поширюються і циркулюють на рівні тих чи інших спільнот. Тобто можна з великою долею ймовірності припустити, що існує не публічний серйозний ценз на ідеї, які поширюються в інформаційному просторі як окремих держав, так і світу загалом, а отже і цензор ідей або, по-суті, своєрідний суб'єкт світової політики, який можна умовно назвати світовим урядом. Щоправда, для широкого загалу «красиво» роз'яснюється, що подібний ценз на ідеї встановлюється міжнародними організаціями з метою запобігання пропаганді насилля, расизму, шовінізму, абощо. Однак, перераховані ідеї не тільки «бродять» світом, але й на них «підсідають» або й цілеспрямовано «підсаджують» величезні маси людей насправді. Останнє означає, що цензу в дійсності підлягають абсолютно інші ідеї, зокрема ті, що радикально вступають у конфлікт з домінантною світоглядною парадигмою та, відповідно, є адаптованими до тієї чи іншої культури та/або менталітету низкою стереотипів, особливо, що стосується природи і походження людини, становища людини у космосі, світових процесів і їх джерела та регулятора, доступу до та розподілу ресурсів.

Відтак, згаданий контроль за інформаційними потоками і їх наповненням дозволяє цілеспрямовано формувати зміст міжнародної інформації, зокрема маніпулювати фактами, продукувати нові змісти абощо, тим самим суттєво впливаючи на міжнародну громадську думку, а за її посередництва і громадські настрої, а отже і рухи та процеси. Останнє означає, що оперування інформаційними каналами і їх змістом є дієвим механізмом і засобом провокування різноманітних соціальних потрясінь, зокрема революцій, воєн абощо. Хоча справжня суть конфліктів, як підказує критичне мислення та свідчить досвід, все ж криється не у чиємусь злому намірі, а, щонайменше, у ситуації людини, а, можливо, й самій природі людини.

СТУДЕНТСТВО У ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНИМ ВІЙНАМ ТА ПРОПАГАНДІ В МІЖНАРОДНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасному світі інформаційна війна стала не менш небезпечною, ніж збройне протистояння. Студентство, як активна частина суспільства, відіграє активну роль у протидії пропаганді, особливо в умовах міжнародної комунікації. Сьогодні, коли інформаційний простір перенасичений потоками даних, а технології дозволяють миттєво поширювати повідомлення через кордони, проблема протидії пропаганді в міжнародній комунікації набуває особливої гостроти. Молодь щодня спілкується зі студентами з інших країн, бере участь у міжнародних програмах, онлайн-зустрічах, проєктах, де інформаційна гігієна та критичне мислення стають життєво необхідними. Пропагандистські наративи, замасковані під альтернативні думки, можуть посіяти розбрат, викликати непорозуміння, формувати хибні уявлення про країни та народи. Протидія цьому – не лише про фактчекінг, а й про активне формування простору довіри, правдивої комунікації та культурного діалогу. Студенти мають потенціал стати амбасадорами правди, поширюючи об'єктивну інформацію, створюючи міжкультурні ініціативи й об'єднуючи молодь у протистоянні дезінформації.

Інформаційна війна – це системне застосування інформаційних технологій з метою впливу на свідомість, переконання та поведінку громадян інших країн. У сучасному світі вона стала ключовим інструментом геополітичної боротьби. Інформаційна війна – це не лише військова стратегія, а й довгострокова загроза демократичним цінностям. Ефективна міжнародна комунікація повинна поєднувати відкритість, критичне мислення та активну протидію маніпулятивним впливам.

Критичне мислення – це ключова компетентність, яку студенти розвивають у процесі навчання. Вони вчаться ставити під сумнів отриману інформацію, перевіряти факти з різних джерел, розрізняти об'єктивні дані від суб'єктивних оцінок та виявляти приховані маніпулятивні наміри. Ці навички потрібні для протидії пропаганді, яка часто-густо використовує емоційне забарвлення, спрощений виклад або пояснення складних питань та спотворення фактів для досягнення мети. Студенти як активна і діджиталізована частина суспільства перебувають у центрі інформаційного впливу, але водночас – потенційно ефективніші учасники у протидії дезінформації. Адже вони не тільки споживають контент, а й створюють його, формуючи уявлення про події у світі серед своїх ровесників.

Розвиток критичного мислення у студентів не є лише освітньою ціллю в межах академічного курсу – це потужний інструмент формування свідомих, відповідальних і активних громадян. Актуальним цей процес є, наприклад, для студентів, які опановують спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», які мають працювати з інформацією, приймати виважені рішення в умовах геополітичної турбулентності, відстоювати національні інтереси на міжнародній арені та водночас дотримуватися демократичних принципів і прав людини. У процесі навчання при вивченні та аналізі міжнародного середовища студенти стикаються з різними системами цінностей, ідеологічними позиціями, конфліктними наративами та контраверсійними фактами. Це змушує їх не просто запам'ятовувати події, а критично осмислювати їх, задавати запитання: чому так сталося, чия позиція представлена, чи є альтернативна точка зору, які інтереси стоять за конкретними рішеннями. Такий підхід розвиває навички самостійного мислення, інформаційної гігієни та стійкості до маніпуляцій. Водночас критичне мислення сприяє формуванню громадянської позиції, яка ґрунтується на принципах демократії, верховенства права, захисту прав людини та готовності брати участь у житті суспільства. У контексті війни в Україні, загроз авторитаризму, інформаційних атак та зовнішнього тиску, формування відповідального громадянина стає не менш важливою функцією освіти, ніж

підготовка фахівця. Особливо помітним є вплив критичного мислення на здатність студента співвідносити локальні події з глобальними тенденціями.

Прикладом ефективної протидії дезінформації є студентські ініціативи. Наприклад, медіаклуб, учасники якого можуть займатися фактчекінгом новин, долучатися до тренінгів з медіаграмотності, створювати відеоконтент українською та англійською мовами для TikTok і YouTube. Такі прості дії мають потужний ефект: вони формують середовище критичного мислення, зміцнюють інформаційний імунітет, сприяють репутації України на міжнародному рівні.

Студенти також можуть брати участь у міжнародних форумах, хакатонах, онлайн-дискусіях, де тема дезінформації обговорюється з ровесниками з усього світу. Через горизонтальні зв'язки між молоддю формується культура правди, солідарності та взаємопідтримки. І саме ці міжособистісні зв'язки здатні зруйнувати будь-які пропагандистські шаблони. Міжнародна співпраця між студентами різних країн також є важливою складовою протидії пропаганді. Обмін досвідом, стажування, навчання, проведення спільних проєктів дозволяють студентам краще зрозуміти міжнародний контекст інформаційних війн та виробляти методи протидії пропаганді.

Однак, протидія інформаційним війнам та пропаганді вимагає не лише знань та навичок, але й усвідомлення своєї відповідальності за поширення інформації та дотримання етичних принципів комунікації.

Отже, студентство відіграє (і, разом із тим, може посилити) важливу роль у протидії пропаганді в міжнародній комунікації. Завдяки своїм знанням, критичному мисленню, володінню сучасними технологіями та громадянській активності, студенти можуть стати ефективною силою у боротьбі з дезінформацією та маніпуляціями. Їхня енергія, креативність та прагнення до істини є важливим фактором у формуванні більш стійкого та інформаційно грамотного суспільства на міжнародному рівні. Підтримка студентських ініціатив, заохочення їхньої участі у міжнародних наукових дослідженнях та громадських проєктах є важливим завданням для університетів та міжнародних організацій, які прагнуть зміцнити інформаційну безпеку та перешкоджати пропаганді на рівні міжнародних комунікацій.

Література

1. Гривнак Б., Лопушинський І., Сапіжак І. (2024) Дезінформація як загроза національній безпеці України в умовах неоголошеної російсько-української війни. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 1. 53-63.
2. Карпчук Н. П. (2019). Стратегічна комунікація ЄС як засіб у боротьбі з дезінформацією. *Політичне життя*. 1. 52-58.
3. Курбан О. В. (2016). Сучасні інформаційні війни в соціальних онлайн-мережах. *Інформаційне суспільство*. 23. 85-90.
4. Оксіюк І. Ю. (2024). Інформаційна війна як перманентний процес світової політики: ініціатори і жертви інформаційної війни: Магістерська робота. НУБіП України. Київ. 93.

ЩЕРБАНЬ Олена

ЕТНОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ТЕМУ «ЧОРНЕ ГОНЧАРСТВО КОТЕЛЬВИ» ЯК МОДУС КОМУНІКАЦІЇ-ВЗАЄМОДІЇ З ГРОМАДОЮ ТА СВІТОМ

Наразі всеохоплююча і невіддільна комунікація і всі царини людського життя настільки є суцільно злитими, що складається ілюзія їх тотожності, синонімічності з самим життям, як необхідної необхідності. Комунікація – це процес *взаємодії* для забезпечення обміну: інформацією, фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо, з метою досягнення *взаєморозуміння і отримання довіри*; це і шляхи сполучення-єднання, лінії зв'язку, а також

процес утворення спільнот (одностайностей, згод) і монолітної чи точкової взаємодії. Отже, комунікація чиниться розмаїтими засобами.

У рамках загальнотеоретичної етнології дослідження засад комунікації науки і етносу є недостатніми, тобто поки що *більше досліджень заради самих досліджень*. Попри все, сучасна етнологія розвивається згідно вимог часу. Окрім теоретико-пізнавальної, культурно-освітньої, практично-прикладної, важливою та актуальною, особливо нині, є прогностична функція науки [2, С. 8]. Актуалізувалися й такі завдання етнології як з'ясування ролі й місця українського етносу, його світоглядних праоснов, семіотичного феномена народної культури в європейському та світовому контексті та вироблення конкретних рекомендацій для урядів держав щодо вирішення етнічних і міжетнічних проблем та конфліктів. *Сьогодення потребує продукування наукових розслідувань*, які можна було б зреалізувати повністю чи хоча б частково у практичній площині, своєчасно відреагувавши на виклики сучасності, отримавши максимум вигоди для індивіда та суспільства, в тому числі, чи мабуть таки в першу чергу, задовольнивши соціально-економічні, культурно-історичні, мистецько-естетичні, туристично-пізнавальні запити.

Тому обрала актуальною науково-практичною задачею комунікацію порозуміння між наукою та спільнотами різних рівнів саме через моє планове етнологічне дослідження однієї з громад Полтавщини – Котелевської, на території якої, зокрема в Котельві, понад століття тому побутувало «чорне гончарство», яке нині не є живим, з урахуванням в першу чергу виявлених у цьому процесі, а також сформованих ним, потреб місцевої, котелевської, спільноти. Незважаючи на те, що наявної джерельної бази вкрай обмаль, у пам'яті місцевих мешканців етнографічних фактів про гончарство Котельви минулих століття теж вкрай мало, про що свідчать зібрані матеріали польових експедицій автора упродовж 2023-2025 років, все ж вважаю доволі перспективним заявлене дослідження у призмі комунікації. А саме: локальної, міжрегіональної, міжкультурної, міжнародної комунікативної взаємодії через виконання-реалізацію етнологічного дослідження із залученням потенціалу туризму. Отже, спробую описати інтеграцію етнологічного дослідження, комунікації-взаємодії з місцевою громадою та іншими етнospільнотами навіть поза межами України та туризм як, на мою думку, найбільш толерантну форму самоідентифікації і самопроявлення. В зв'язку з цим видається актуальною і сучасною тема комунікації-взаємодії етнологічного дослідження, туристичної галузі локального осередку гончарської культури та насамперед місцевої громади на прикладі нині досліджуваної мною теми чорного гончарства Котельви в Полтавщині. Також у даній студії пропоную маршрутні напрями подолання бар'єрів у структурі комунікації «наука-спільнота» на прикладі однієї зі складних, бо ще нерозпрацьованих тем культурної спадщини. Зазначу, що поки що у правильності обраного мною шляху, мені не вдалося переконати моє найближче наукове середовище – моїх колег із Відділу народного мистецтва Інституту Народознавства НАН України. Хоча це в свою чергу дає мені додаткову підставу вважати обраний мною новаторський напрямок правдивим.

Комунікація у будь-яких її формах є надважливою для життя громади, для підтримки і розбудови в ній же спільноти, для якої є важливим розвиток громади через туризм саме на основі локальної етнокультури. Це є базовим і ключовим елементом. Моє ж дослідницьке завдання зробити так, аби чорне гончарство вже всі знали, любили і всі хотіли бути причетними до його відродження в новітніх формах, вигідних Котелевській громаді насамперед.

Найбільшою комунікативною цінністю буде напрацьований рівень довіри в громаді до лідера чи лідерів думок по чорне місцеве гончарство, до потенційних вигод для всіх, бо в кінцевому рахунку виграють всі. Важливо знайти переконливі аргументи і наукові і економічні і ментально-етичні. Комунікація – це ж і про рівень захищеності, про стабільність, про безпекову, фінансову і колективну рівновагу. Це самореалізація і задоволеність від життя в даній громаді, покращення його якості навіть в умовах дисбалансу. Як ось в сусідній Опішні, розвинений гончарний туристичний бренд є засобом комунікації із зовнішнім світом навіть в умовах великої війни. Мною виявлені існуючі бар'єри, певну

опірність місцевих мешканців у Котельві – бо зневіра, лінь, а ще зневага до народного. Бо робити треба, і треба спішний результат. Подолати спроможна все це комунікація на основі культурної гончарної і недослідженої, а значить, невідомої спадщини Котельви для самих же спадкоємців, це насамперед про бренд громади, це про кожного котелевця окремо і загалом. Це про сам бренд села і його впізнаваність. Все це існує поки що лише у вигляді гіпотез у мене в чорновому варіанті майбутньої монографії. Комунікація через етнологічне дослідження це про сучася, про тепер, про побудову спільноти якій я пропоную і даю щось корисне для неї, а вона віддячує мені і саме цим відрізняється від мережі. Комунікація це про високий рівень довіри у спільноті, а значить про потенціал руху далі. Комунікація – це зв'язки між одним з одним і зі світом. Це пошук і знаходження однодумців.

Міжнародна, міжкультурна, міжрегіональна, а також комунікація наука-суспільство (громада)-наука всередині країни навіть в епоху стрімких глобальних насамперед політичних змін, соціально-економічної турбулентності, і навіть в умовах війни, бо коли ж іще як не зараз? – через туристичну індустрію можлива, ба навіть, уже здійснима. Туризм є толерантним засобом міжкультурної комунікації всередині країни та міжнародної – зовні. Комунікаційний потенціал в туристичній індустрії є частиною вивчення еволюції туризму як економічного і соціального явищ. Є особливості комунікативного потенціалу як важливого компонента у системі управління індустрією туризму [3]. Комунікація – складова будь-якої реальної діяльності, що націлена на результат та являє собою частину економічного аналізу [1].

Гуманістична функція відображується в туризмі як засіб для реалізації міжособових відносин, як форма міжособистісних комунікацій. Тобто туризм забезпечує масові туристичні безпосередні контакти, які здатні гуманізувати безособові культурні, економічні, політичні або міжетнічні зв'язки. Ці функції дають змогу зробити висновок, що туризм забезпечує не тільки комунікацію, а й надає можливість пізнання інших культур, людей, традицій та сповіщення їм про нас. Також важливо зазначити, що туризм здатний впливати на процес формування ціннісних та світоглядних орієнтацій людини, а іншими словами – виховувати та соціалізувати

Отже, вбачаю потужний комунікаційний потенціал етнологічних досліджень і наприклад, туризму. Роблю спільними, повідомляю, з'єдную спільноту спільними -гуртовими спільнотами-одностайностями стосовно важливості і перспективності розвою громади через етнотуризм в основі якого – досліджена народна культура – зокрема унікальна в регіоні культура гончарювання «по-чорному». Обрала напрямком наукового розсліду надважливої у сьогоднішній не міжнародної і навіть не міжрегіональної культурної комунікації, а саме комунікації науковець-громада з метою ефективної взаємодії. В результаті якої науковець, тобто я, зможу на основі наукового аналізу створити науковий продукт, а громада отримає промо на всіх рівнях та апробовані і ефективні не лише комунікативні інструменти, а також ефект від їх застосування. В міжнародній комунікації україномовний і якісний контент, яким є насамперед етнологічні дослідження, нестиме правильні меседжі, принаймні заряджені на позитив у пропаганді свого. У тому числі це позитив у економічному аспекті та сповіщенні про права на своє, ідентичне, у комунікації. Попереду розпрацювання структури комунікаційної стратегії для реалізації задуманого.

Навіщо я це роблю? І що буде, коли я цього не робитиму – нічого не буде. Невідомість і забуття. Бо ніхто зараз цього робити не буде, бо «не на часі». А в мене, завдяки плановій науковій темі, виникла ідея брендування котелевського колишнього осередку. Я причетна до витворювання суспільно значущої ідеї. Окрім того, маючи певний практичний довід у туризмі, у бредуванні, сама по собі я є брендом і сама є медіа (самостійно продукую меседжі), експерт, створюю практичні кейси, надихаю інших, рухаю людей – пишу по суті про мою сьогоднішню реальність – про те як я комунікую зі світом, впевнена, що створена мною спільнота в Котельні відгукнеться, результат є і буде ще. Бо докладаю зусиль, «стукаюся без обмежень», бо розвіртуалена – розумію реальність реальності. Бо ця комунікація з Котельвою – це інфо-привід, це крутий контент, який вартує зробити

системним. Бо я здатна сама собі зробити аудиторію, привернути її увагу – найвищу сьогоденну цінність – увагу! Я виграю вже, бо я вже видима, бо я є! Я є динамік, голос і явище, бо я проявлена в публічному просторі і сама створюю свій простір, що стає публічним.

Література

1. Сидорова А. В. (2016). Статистичний аналіз туризму на основі в'їзного та виїзного туристичних потоків. *Економіка і організація управління*. 4(24). 100-106.
2. Утвенко В. В. (2017). Етнологія: навчальний посібник. Київ: ДП «Видавничий Дім «Персонал». 244.
3. Язіна В. А. (2019). Сутність комунікативного потенціалу в індустрії туризму. *Вісник Хмельницького національного університету*. 4. 1. 184-186.

KOZŁOWSKI, Ryszard

ROLA FILOZOFII BEZPIECZEŃSTWA (KULTURY SEJFITYZMU) W KOMUNIKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

Komunikacja międzykulturowa opiera się na wielu założeniach filozoficznych, systemowych i politycznych. Wymaga szczególnej uwagi komunikujących się podmiotów, zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych. Refleksja filozoficzna w zakresie bezpieczeństwa ma tutaj swoje miejsce, ponieważ uczy nas otwartości i tolerancji na wartości innych kultur, uwrażliwia na drugiego człowieka i kulturę, w której żyje, którą chroni dla siebie i dla innych, wreszcie filozofia zainteresowana jest dialogiem i wprowadza w przestrzeń kultury myślenie dialogiczne, wbrew myśleniu monologicznemu. Filozofia bezpieczeństwa nie jest więc czymś abstrakcyjnym, nie jest tylko dodatkowym przedmiotem studiów nad bezpieczeństwem i komunikacją, ale wskazuje na podstawy komunikacji międzynarodowej w sensie humanistycznym i egzystencjalnym.

W ramach filozofii bezpieczeństwa można rozwijać tzw. kulturę bezpieczeństwa, inaczej kulturę sejfityzmu. Jest to zjawisko żywo obecne nie tylko w kulturze europejskiej, jak również amerykańskiej. Badania tam przeprowadzone bardzo wyraźnie wskazują na wiele jej czynników, które próbują regulować życie społeczne nie tylko młodszego pokolenia. O przejawach kultury sejfityzmu będę chciał wspomnieć w ramach wystąpienia, gdyż to właśnie sejfityzm niejako «zamyka» człowieka w jego własnym świecie, nierzadko świecie iluzji i lęków. Lęk przed innością, przed innym człowiekiem, inną kulturą to jeden z jej wyznaczników.

NYKYPORETS, Svitlana

INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCE AS A KEY COMPONENT OF PROFESSIONAL ENGLISH TRAINING FOR FUTURE ENGINEERS

In today's globalised world, English has firmly established itself as the principal language of engineering, science, and technology. As Ukrainian technical universities prepare future engineers for international collaboration, it becomes increasingly clear that linguistic competence alone is no longer sufficient. Our students must be equipped not only with professional vocabulary and grammatical accuracy, but also with the ability to navigate diverse cultural norms and workplace expectations. The modern engineer often works in multinational teams, where communication styles, values, and etiquette may vary widely. Therefore, fostering intercultural communication competence (ICC) has become an essential component of effective professional English training.

The challenge lies in systematically incorporating intercultural communication competence into the English language curriculum for engineering students, addressing both theoretical frameworks and the practical demands of global professional interaction.

Janenoppakarn and Rajprasit (2025) emphasise the importance of stakeholder-informed course design in enhancing engineering students' intercultural communication competence. Ergai et al. (2023) highlight the effectiveness of applying UNESCO's Story Circles methodology to foster intercultural skills in project-based learning. Davis et al. (2023) demonstrate the value of study abroad programmes with structured curricula in promoting intercultural learning among engineering students. Xiaoyan et al. (2024) point to the lack of a unified definition and assessment model for ICC, which hinders consistent implementation and evaluation. While these studies contribute significantly to understanding and developing ICC in engineering education, gaps remain in systematically incorporating ICC into English language curricula for engineering students. This article seeks to address this gap by proposing a structured framework for integrating intercultural communication training into English for Specific Purposes (ESP) courses, thereby equipping future engineers with the requisite skills to excel in a globalized professional landscape.

The purpose of this article is to explore effective strategies for integrating intercultural communication competence into English for Specific Purposes courses for engineering students, with the aim of enhancing their readiness for international professional collaboration.

The integration of intercultural communication competence into English language instruction for engineering students has been piloted through a series of targeted classroom interventions at our technical university. These activities aimed to move beyond standard grammar-and-vocabulary instruction, placing students in realistic communicative situations that reflect the diversity of modern engineering workplaces.

One such example involved a role-play simulation «Together» where students took part in an international project meeting between Ukrainian, German, and Japanese engineers. Each student was assigned a cultural background and tasked with negotiating deadlines and responsibilities. Through this activity, students became aware of differing communication norms – such as high-context versus low-context styles, varying attitudes toward time and hierarchy, and indirect versus direct disagreement. Many expressed surprise at how easily communication could break down without cultural sensitivity, even when all participants were fluent in English.

A second example included the analysis of authentic business emails and technical reports written by engineers from different countries. Students compared expressions of politeness, feedback delivery, and the degree of formality across texts. Ukrainian learners learned to soften their tone in English when delivering negative information or making requests – something they previously overlooked due to directness being more acceptable in Ukrainian professional correspondence. This helped them develop a more audience-aware, globally acceptable communication style.

The third activity involved a virtual collaboration project «Renovation» with students from a partner institution in Poland, during which mixed teams worked on a shared technical presentation. Besides practising technical vocabulary, students had to navigate time zone coordination, leadership roles, and communication frequency. Reflection tasks revealed that learners not only improved their English skills but also developed greater confidence in handling ambiguity and intercultural misunderstandings – key traits in today's international engineering teams. These results support the claim that ICC can and should be explicitly taught as part of ESP curricula and that doing so prepares students more holistically for their future professional roles.

This study confirms that the deliberate integration of intercultural communication competence into English courses significantly enhances engineering students' preparedness for global professional environments. These findings support the need to treat ICC as a core element of ESP instruction rather than a supplementary topic. Future research should focus on developing assessment tools to measure students' intercultural growth and on exploring long-term impacts of such training in workplace settings.

References

1. Davis, K. A., Knight, D. B. (2023). Assessing learning processes rather than outcomes: Using critical incidents to explore student learning abroad. *Higher Education*. 85(2). 341-357. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00836-6>.

2. Ergai, A., Peterson, S. D., Smith, S., & Zhan, G. (2023). Advancing Intercultural Communication Skills in Diverse Teams: An Intervention Program for Project-Based Engineering Courses. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 23(10). <https://doi.org/10.33423/jhetp.v23i10.6187>.
3. Janenoppakarn, C., Rajprasit, K. (2025). Development of a New 'Engineering English for Intercultural Communication' Online Course to Prepare New Engineers for Working in Intercultural Workplace Settings. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*. 18(1). 228-267. <https://doi.org/10.70730/MFHC3285>.
4. Nykyporets, S., Hadaichuk, N. (2021). Communicative competence development among students of non-linguistic universities with the help of TBLT approach in foreign language lessons. *International scientific journal «Grail of Science»*. 4. 409-414. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.05.2021.076>.
5. Nykyporets, S., Hadaichuk, N., & Medvedieva, S. (2021). Communicative competence formation among students of non-linguistic universities with the help of mind maps in foreign language lessons. *International scientific journal «Grail of Science»*. (2-3). 412-417. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.083>.
6. Xiaoyan, W., Zainudin, S. S. S., & Yaakup, H. S. (2024). Intercultural Communication Competence Among Higher Education International Students: A Systematic Literature Review. *Migration Letters*. 21(4). 712–725. <https://doi.org/10.59670/ml.v21i4.7683>.

КУЛЬТЕНКО Валентина

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСІВ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Культурна дипломатія як свідомо організована й цілеспрямована діяльність зароджувалась як ідеологічна маніпулятивна практика – в першу чергу в СРСР. Метою цієї діяльності було, за великим рахунком, змусити світ працювати на інтереси своєї країни. Проте очевидна ефективність, дієвість застосовуваних практик сприяли переглядові ставлення до них. Трансформувалось розуміння культури в цілому та культурної дипломатії, зокрема, – від негачії та нехтування дослідники все частіше переходили до визнання позитивного м'якого та розумного впливу культури на сферу політики та дипломатії. Причина – дієвість міжкультурного впливу, ефективність та суб'єктна спрямованість культурної дипломатії, коли конкретна культурна пропозиція спрямовується на реальну людину. Використовувані естетичні засоби впливу межують з емоційним сприйняттям дійсності, а отже претендують на встановлення емоційної прихильності, спорідненості, прив'язаності й зрештою, стійкого зв'язку.

На межі XX-XXI століть ідея культури як м'якої сили політики була концептуалізована. В 1990-х – на початку 2000-х рр. Джозеф Най (Joseph S. Nye, Jr.) сформував концепцію привабливої «м'якої та розумної сили». Концепція відображена в головній тезі: «Країна може досягати бажаних для себе результатів у світовій політиці, тому що інші країни – захоплюючись її цінностями, наслідуючи її приклад, прагнучи до її рівня процвітання і відкритості – хочуть йти за нею». Ця позиція міститься в книзі Дж. Найя «М'яка сила: засіб досягнення успіху у світовій політиці» (2004) [1]. Проблемним моментом концепції стало те, що м'яка сила є описовою, а не нормативною концепцією, отже така сила може бути використана в будь-який спосіб, в тому числі й спровокувати жакливі наслідки. Таким чином постала (й залишається відкритою) потреба унормувати концепцію м'якої сили культури.

Поступово культура стала активним інструментом політики – як внутрішньої, так і зовнішньої. У сучасній інтерпретації культура все більше претендує на те, щоб бути змістом політики, її смисловим наповненням. Таку позицію висловив, зокрема, колишній директор Польського інституту в Україні й США Є. Онух (Jerzy Onuch), наголосивши, що дипломатія

є частиною культури, а не навпаки. Дійсно, включеність політики у сферу культури сприяє ошляхетненню політики, насиченню її розумінням, довірою, актуальними цінностями. Політичний меседж, втілений у мистецькому/творчому/культурному актах, стає більш привабливим, цікавим.

Поняття міжкультурних/кроскультурних відносин та культурної дипломатії є близькими за змістом, проте не синонімічними. Головна відмінність полягає в двосторонньому характерові міжкультурних відносин, тоді як культурна дипломатія може мати односторонній характер, спрямований на проєктування, формування та поширення іміджу країни у світі. При цьому культурна дипломатія містить елементи міжкультурних відносин. Отже, головне завдання культурної дипломатії полягає в здатності формувати бренд, імідж країни. Сфера впливу культурної дипломатії може поширюватись, як назовні, за межі держави, у простір міжнародної/міжкультурної/кроскультурної комунікації, так і в середину країни, сприяючи єднанню та оптимізації міжкультурного діалогу серед різних етносів, регіонів із різними культурними анклавами тощо. Особливо актуальна роль в цьому контексті відводиться реальним кейсам, дієвому впливові культурних ініціатив на міжнародному рівні. Метою здійснення культурної дипломатії, таким чином, є відстоювання, захист та збереження національного інтересу.

Професорка університету в Джорджтауні (США), Вів'єн Уокер (Vivian S. Walker) запропонувала диференціювання понять «міжкультурна політика», «кроскультурна політика» та «культурна дипломатія», «публічна дипломатія» за критерієм змісту та впливовості [4]. Зокрема, культурну дипломатію вона визначила як інструмент державної м'якої сили, сферу політики, що має на меті мобілізувати культурні ресурси держави, щоб досягти цілей міжнародної політики, покращити репутацію та імідж держави. Кроскультурну діяльність В. Уокер визначила з позицій інтернаціоналізму, когнітивних та транснаціональних видів діяльності, завдяки чому ця політика залучає багато різних акторів та переслідує багато різних інтересів, у тому числі загальносвітові глобальні цілі. Культурна ж дипломатія є частиною стратегічних комунікацій та зусиль публічної дипломатії, що передбачає спілкування та вплив на аудиторію в інших країнах із метою здійснення цілей зовнішньої політики своєї держави. Культурна дипломатія не примушує, вона переконує, демонструючи привабливість ресурсів країни та використовуючи smart-засоби та знаряддя м'якого впливу. Виклики культурної дипломатії пов'язані з тим, як сприймають реципієнти інформацію щодо культурних ресурсів, які реакції у них вона викликає. Проблема полягає в тому, що реакція реципієнтів перебуває поза зоною можливостей культурного дипломата, проте входить до його зони відповідальності. Публічна ж дипломатія має на меті слухання, з точки зору вивчення аудиторії потенційного впливу або потенційних стейкхолдерів.

Спорт, мистецтво, невідома світові культурна спадщина, інформація про свою країну, часто емоційно-чуттєво-персоналізовано забарвлена – це сфери, які охоплюються культурною дипломатією. При цьому важливо розуміти, що культура є частиною стратегії національної безпеки будь-якої країни, хоча дія культури не порівнювана з грубою силою зброї та силового впливу. Культурна дипломатія працює з викликами поточного моменту за посередництва м'якої сили, в тому числі щодо напрацювання репутаційної безпекової довіри до своєї країни та наведення мостів для міжнародної комунікації, для популяризації нематеріальних цінностей/спадщини країни або вироблення стратегій стримування недружніх/ворожих/конкурентних країн. Культурні об'єкти, з якими працює культурна дипломатія – це те, що може бути сприйняте й капіталізоване в просторі міжкультурної комунікації, й часто це далеко не предмети елітної високої культури, але масової, попкультури. Важливо, що вибір предметів для культурної дипломатії в першу чергу має ідентифікувати потужні культурні тренди й рухи, не залежно від їхнього статусу (висока або масова культура), але дуже важать можливості їхньої капіталізації й поширення на широкий загал.

Українські дослідники та культурні діячі, що працюють в сфері культурної дипломатії, зазначають, що в Україні сфера культурної дипломатії перебуває в стані активного

становлення та розвитку, має чітко сформульовані предмет, мету, методологію та засоби діяльності й впливу [3]. І. Шум наголосила на здатності культурної дипломатії не лише конкурентно представляти країну в світі, але й емоційно впливати на реципієнтів, завдяки чому будується простір довіри та розуміння. «Це не просто про факти та цифри – це про емоцію, яка залишається надовго» [2]. На думку І. Шум, саме в цьому й полягає головна місія та специфіка культурної дипломатії.

Українська культура в сучасному світі сприймається як культура стійкості, що стає потужним джерелом для формування мистецтва майбутнього. Очікувано, це дозволить змінити сприйняття країни в майбутньому, переписати історичну пам'ять про минуле з позиції інтересів України.

Література

1. Nye, J. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs Group.

2. «Емоція лишається надовго»: три культурні менеджерки про soft power культурної дипломатії. URL: <https://creativeeurope.in.ua/posts/soft-power-cultural-diplomacy>

3. Культурна дипломатія: навчальний посібник (2021). За заг. ред. І. Б. Матяш, В. М. Матвієнка. Київ: ДП «ГДП». 252.

4. Український інститут. Воркшоп з викладання культурної дипломатії. (2024). <https://surl.li/lojokl>

МАТВІЄНКО Ірина

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ: МОЖЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ РІЗНИХ КУЛЬТУР

Новий досвід світобудови, який напряду пов'язаний з глобалізаційними процесами, розвитком науки та техніки ставить перед нами виклики: крос-культурного діалогу, який обумовлений міжкультурними сенсами і символами різних народів та історичних епох. Боротьба з егоцентризмом в сучасному світопорядку набуває особливого значення. Сучасний світ – це світ діалогу між цивілізаціями і культурами.

Принципи взаємодії між культурами визначаються принципами взаємодії між людьми, оскільки людина сама по собі не може існувати ізолювано від інших людей, так і жодна культура не може функціонувати ізолювано від інших культур та процесів, які відбуваються в інших народах на міжкультурному рівні. В процесі свого існування необхідно постійно звертатися до власного історичного минулого та до інших культур, які мають окремий досвід. На сьогодні ми маємо визнати той факт, що існування держав-сусідів формує і синергію «культур держав-сусідів», оскільки в світі майже не існує ізолюваних культурних спільнот, окрім можливо деяких племенних общин, які існують ізолювано. Абсолютно нормальним станом речей для сучасного світу є взаємодія, а відповідно, і комунікація між різними культурами та суспільствами, оскільки країни відкриті до взаємодії, з одного боку, готові ділитися своїми унікальними традиціями, а з іншого, готові приймати культурні традиції інших держав. Такий вид діяльності і взаємодії між різними культурами отримав назву «міжкультурна комунікація».

У сучасному світі процес взаємодії культурних зв'язків відбувається через різні сфери людського життя, процес взаємодії реалізується через туризм, спорт, особисті контакти та інше. Крім того, ті зміни, які відбуваються в світі останніми роками, це і економічні, і соціальні, і політичні, які призводять до масштабних змін у міграції та переселенні людей. У результаті цих процесів відбувається, так би мовити, стирання бар'єрів мовних, суспільних, і звичайно, культурних. Саме тому відбувається реальна взаємодія між різними культурами, шляхом взаємодії окремих людей, таким шляхом і реалізується міжкультурна комунікація.

Успішна міжкультурна комунікація реалізується при умові, що два співрозмовники бажають знайти компроміс і чути та слухати один одного попри те, що є представниками

різних культур. Якщо узагальнювати, то міжкультурна комунікація – це завжди міжособистісна комунікація в певному контексті, коли один співрозмовник знаходить унікальні особливості прояву іншої культури в іншого співрозмовника. Така комунікація викликає велику кількість проблем, які пов'язані з різницею в очікуваннях та переконаннях, які притаманні кожній людині окремо, а також є властивими різним культурам як таким. Особливості унікальності культур можуть бути інтерпретовані як різниця між вербальними і невербальними кодами в специфічному контексті комунікації. При цьому кожен співрозмовник має свою власну систему правил, які функціонують, так щоб відправлені та отримані повідомлення могли бути зрозумілими обом сторонам. Процес інтерпретації та взаємопорозуміння на який мають вплив вік, стать, професія, соціальний статус, інтелектуальний рівень і, звичайно, толерантність, особистий досвід та креативність.

Міжкультурна комунікація характеризується тим, що її учасники при прямому контакті використовують спеціальні мовні варіанти і дискурсивні стратегії, які є відмінними від тих, які використовуються в процесі комунікації між людьми, які належать до однієї культури. Досить часто використовується поняття крос-культурна комунікація, що, як правило, відноситься до вивчення деякого конкретного феномену в двох або більше культурах і має додаткове значення порівняння комунікативної компетенції співрозмовників, які є представниками різних культур.

Здатність розділяти відмінності між різними комунікативними компетентностями притаманна всім людям, проте конкретна реалізація цієї здатності обумовлена культурними особливостями. Крім цього, вона обумовлена і унікальним індивідуальним досвідом кожної людини, з чого випливає, що при комунікації, завдяки якій здійснюється обмін повідомлень, постійно здійснюється відтворення сенсів, так як вони не співпадають навіть у людей, які говорять однією мовою, вирости і були виховані в одній культурі. Очевидним є той факт, що при наявності різних культур і різних мов комунікація ускладнюється настільки, що про абсолютне розуміння не можна говорити, проте можна говорити про відносне.

Отже, варто зауважити, що коли вживається поняття «кроскультурна комунікація», ми розуміємо можливість успішної комунікації шляхом взаємодії як окремих людей, так і загалом суспільств. Можливість діалогу реалізується при бажанні обох сторін знайти спільні точки дотику та здійснити міжкультурну комунікацію, при цьому не заперечуючи або не відмовляючись від своєї унікальної культурної особливості держави.

Література

1. Євдокімова-Лисогор Л. А. (2017). Основи міжкультурного діалогу: навчальний посібник. Харків: Видавництво Іванченка І. 72.
2. Bennett Christine, I. (1990). Comprehensive multicultural education: theory and practice. Boston: Allyn and Bacon. 413.
3. Hofstede, G. J. (2009). Research on cultures: how to use it in training? *European Journal of Cross-Cultural Competence and Management*. 1. 1. 18-32.

ПОВЕДА Олександр

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА СТАВЛЕННЯ ПОЛІТИКІВ І НАСЕЛЕННЯ СЛОВАЧЧИНИ ДО УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

30 вересня 2023 року в Словацькій Республіці відбулися позачергові парламентські вибори для обрання членів Національної ради. Чергові вибори мали відбутися у 2024 році. Однак, 15 грудня 2022 року чинному на той момент урядові на чолі з прем'єр-міністром Е. Гегером було висловлено вотум недовіри. Згодом Національна рада внесла зміни до Конституції, щоб дострокові вибори могли бути проведені восени 2023 року.

На виборах перемогу здобула лівоцентристська політична сила «Курс – соціальна демократія» (Smer) на чолі з колишнім прем'єр-міністром Р. Фіцо, якого справедливо вважають одним із найвідданіших друзів Кремля в Європі. Наприкінці жовтня 2023 року

було сформовано новий уряд, до якого увійшли представники Smer та ще двох політичних сил, що потрапили до парламенту, а Фіцо знову став прем'єр-міністром Словаччини. Партія «Прогресивна Словаччина» посіла друге місце згідно з результатами парламентських виборів, хоча в Братиславі вона впевнено зайняла перше місце, з великим відривом випередивши Smer. Таким чином, в столиці Словаччини, представники інтелігенції, бізнесу, люди з вищою освітою, зважаючи на доступ до різних джерел інформації, в своїй більшості підтримали ліберально і прозахідно орієнтованих лідерів Прогресивної Словаччини, в той час як жителі сіл та малих міст віддали перевагу популістському діячеві Фіцо.

У своїй передвиборчій кампанії Smer неодноразово використовувала наративи про українських націоналістів та фашистів, ініатором яких спочатку була Росія.

Варто наголосити, що сам наратив про «український фашизм» періодично з'являвся у словацькому інформаційному просторі ще до Євромайдану, але його поширення посилювалося на межі 2013-2014 років, коли розпочалася систематична й цілеспрямована діяльність проросійських агентів у Словаччині. Фактично донині твердження про те, що Україною правлять фашисти і що більшість верств українського суспільства є профашистськи зорієнтовані, є одним із фундаментальних кліше, через які прокремлівські канали пропаганди подають події в Україні. Такі події, як Євромайдан, трагедія в Одесі, ухвалення законів щодо трактування діяльності ОУН і УПА, марші до річниці народження Степана Бандери, а також військові дії на Донбасі були використані прокремлівськими агентами, щоб представити Україну як фашистську державу [1].

Безперечно, даний наратив досяг свого піку з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну у лютому 2022 року. Ще до цього він слугував для виправдання військових дій в Донецькій і Луганській областях й став однією з основ прокремлівської пропаганди. Початок повномасштабної агресії Росії лише підтвердив це та ще більше підкреслив силу даного наративу. Він часто поєднувався зі звинуваченнями у погромах, геноциді та насильстві проти російськомовних жителів в Україні, послуговував для навмисного та маніпулятивного створення ненависті та образу ворога [1]. Крім того, він став потужним інструментом для посилення негативних настроїв щодо українців серед пересічних словаків.

Із початком військових дій в Україні у 2022 році наратив набув різних форм: хибних звинувачень українських політиків у фашистських практиках, спекулятивного вказування на участь у військових діях батальйону «Азов», деякі з членів якого раніше брали активну участь в ультраправих рухах [1].

Із метою посилення виправдання наративу, прокремлівські агенти й пропагандисти використовують історичні екскурси, часто посиляючись на представників українського радикального націоналізму та їхні дії (як дійсні, так і сфабриковані) із 30-50-рр. ХХ ст. Основа цих історичних звернень полягає в тому, що українці, згідно тверджень пропагандистів, нібито активно співпрацювали з німецькими нацистами під час Другої світової війни та вбивали цивільних мешканців (зокрема у післявоєнній Чехословаччині) [1].

Отже, проросійськи зорієнтовані політичні діячі Словаччини, по суті, зводять один із головних висновків свого наративу до того, що українці активно співпрацювали з нацистами в 30-х рр. ХХ ст. та під час Другої світової війни, а на сучасному етапі уряд України нібито наслідуює та реабілітує діячів ОУН-УПА. Таким чином, наслідком таких дій української влади, згідно міркувань пропагандистів, є ненависть українців до росіян.

Зважаючи на поширеність антиукраїнського наративу в Словаччині, не дивно, що соціологічні дослідження засвідчують, що 51% громадян країни вважають, що саме Україна і Захід винні в початку повномасштабного вторгнення РФ [2].

Отже, політичне керівництво Росії через своїх агентів в Словаччині впродовж тривалого періоду впливало на формування негативного ставлення громадян цієї держави до України, а одним з найпотужніших інструментів для досягнення цілей дезінформаційної машини Кремля стали засоби масової інформації в Словаччині.

Література

1. Russian disinformation in Slovakia in January 2023: policy brief within Kremlin Movement project. <https://surl.li/xhtiab>
2. Sauvage, G. Slovakia swamped by disinformation ahead of parliamentary elections. <https://surl.li/jqvuhf>

ПОЛИЩУК Світлана

МІЖНАРОДНА КОМУНІКАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Міжнародна комунікація у публічному управлінні є важливим аспектом сучасної взаємодії держав та міжнародних організацій, який охоплює обмін інформацією, досвідом та ідеями для вирішення глобальних проблем. Під час війни міжнародна комунікація має значний вплив на політичну ситуацію та громадську думку. В умовах конфлікту медіа, соціальні мережі, дипломатичні канали та міжнародні організації відіграють важливу роль у формуванні образу подій, інформуванні громадськості та сприянні досягненню мирного вирішення. Інформація, що поширюється, може впливати на мотивацію військових, політичні рішення, а також на підтримку або осуд міжнародною спільнотою.

Під час війни комунікація може бути використана як інструмент психологічної війни, дезінформації, пропаганди або навпаки – для мобілізації гуманітарної допомоги та підтримки мирного процесу. Важливим інструментом міжнародної комунікації є дипломатія, яка охоплює як офіційні, так і неформальні канали зв'язку між державами. Дипломатія воєнного часу – це окрема багатогранна політика та є активною складовою національного спротиву, стратегії перемоги зі своїми цілями та відповідними специфічними інструментами. Виділяють ключові принципи дипломатії воєнного часу: 1) узгодженість зовнішньої політики з внутрішніми реформами, особливо у форматі європейської та євроатлантичної інтеграції України; 2) перехід стратегічних комунікацій на індивідуальний рівень, переконуючи партнерів у необхідності підтримки України; 3) взаємодія з великим бізнесом і транснаціональними корпораціями, які можуть стати рушійною силою післявоєнної реконструкції України та лобістами проукраїнської політики у відповідних країнах; 4) активна участь та лідерство України в міжнародних організаціях; 5) відновлення особистих дипломатичних контактів. Пряма комунікація керівництва держави, дипломатів та парламентарів з урядами й суспільствами інших країн дозволяє глибше пояснювати нашу позицію та досягати розуміння; 6) врахування політичних циклів союзників, враховуючи сприятливі моменти для ухвалення важливих рішень; 7) використання зв'язків партнерів для розширення нашої дипломатичної присутності в інших регіонах світу. Через партнерів можна ефективно будувати стосунки з тими країнами, де ще не маємо достатнього впливу; 8) поєднання вітчизняного політичного лідерства з лідерством партнерів. Спільне просування окремих ініціатив на міжнародному рівні додає ваги та прискорює ухвалення рішень; 9) посилення кадрового потенціалу української дипломатії; 10) синергія держави, експертного середовища та громадянського суспільства [1].

З 2022 року стратегічні комунікації з партнерами стали основою формування міжнародних коаліцій із протидії російській агресії, зважаючи на необхідність збереження постійного фокуса уваги іноземних держав до подій в Україні та потребу прийняття швидких рішень за широким спектром питань [2]. Важливу роль відіграють міжнародні організації у виробленні глобальних політик і стандартів, що впливають на розвиток публічного управління та забезпечують платформу для переговорів та ухвалення міжнародних угод, що мають вплив на адміністрування на національному рівні. Організації, такі як ООН, ЄС, Світовий Банк або Червоний Хрест, виконують роль посередників, забезпечуючи канал для переговорів та зменшення наслідків конфліктів, зокрема через гуманітарну допомогу та сприяння в мирних переговорах.

Важливим аспектом є також роль соціальних медіа, де можна оперативно реагувати на ситуацію та залучати увагу до певних подій або порушень прав людини. Важливим кроком у розвитку комунікацій є початок міжнародної комунікаційної кампанії #WhatWeAreFightingFor 24 лютого 2023 року, саме на річницю повномасштабного вторгнення. #WhatWeAreFightingFor – це особливий проєкт, створений на офіційному міжнародному порталі України Ukraine.ua. Цей портал є частиною цифрової екосистеми, що представляє Україну на глобальній арені, охоплюючи понад 2 мільйони людей щомісяця. До неї входять офіційні сторінки України у соцмережах, таких як Facebook, Instagram, Spotify, LinkedIn, TikTok, Twitter і YouTube.

Проєктом опікується Міністерство закордонних справ України спільно з громадською організацією BRAND UKRAINE, яка об'єднує професіоналів у сфері міжнародних комунікацій і просування іміджу країни. Мета ініціативи – робота у сфері стратегічних комунікацій та міжнародних проєктів [3]. Кампанія #WhatWeAreFightingFor покликана пояснити, за що бореться Україна, і зробити голос країни ще помітнішим на глобальному рівні.

Однак комунікація може бути і джерелом напруги, коли різні держави мають різні інтереси або намагаються маніпулювати інформацією для досягнення своїх цілей. Тому міжнародна комунікація в умовах війни є потужним інструментом впливу, що вимагає відповідальності та обережності з боку усіх учасників процесу.

Отже, у перспективі можна очікувати подальше зростання значення міжнародної комунікації у публічному управлінні, адже глобалізація, технологічний прогрес, міжнародна інтеграція та війна сприяють розвитку нових форм співпраці.

Література

1. Дипломатія воєнного часу: оцінка «чотири з плюсом». <http://prismua.org/scorecards2022/>
2. Українська призма: Зовнішня політика 2022. Аналітичне дослідження. «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка». Київ, 2023. С.18. http://prismua.org/wp-content/uploads/2023/06/UkrainianPrism2022_ukr.pdf
3. Міжнародна комунікаційна кампанія #WhatWeAreFightingFor розповідь про річницю з дня повномасштабного вторгнення Росії в Україну. URL: <https://surl.lu/urmcss>

РЯБЧИЙ Іван

ПЕРФОРМАНС ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Перформанс є своєрідним способом міжкультурної комунікації, що має свою специфіку: ґрунтується на унікальній можливості подолання бар'єрів та створення умов до діалогу між культурами. Мистецтво перформансу дозволяє говорити «універсальною мовою», яка зрозуміла будь-якій людині, будь-якої національності, будь-якого фаху. Адже перформанс говорить мовою *тілесної дії, емоцій, символіки*. В умовах глобалізації та мультикультуралізму перформанс виходить за межі суто мистецької практики та виступає значимим інструментом при побудові мостів між різними спільнотами. Дія, яку виражає перформативний акт, що розігрується тілом / тілесною взаємодією, може бути спрямована на різні сфери людського буття та з відмінною метою. Характеризуючи перформанс, Марина Абрамович називає його «актом екзорцизму демонів». «...цей досвід виявився таким важливим. Він навчив мене, що процес набагато важливіший за результат – як і перформанс для мене важливіший за об'єкт. Я бачила процес створення і процес руйнації. У цьому не було якогось тривання чи стабільності. Це був чистий процес. Згодом мені дуже полюбилася фраза Іва Кляйна: «Мої картини – лише попіл мого мистецтва» [1, С. 36].

У самій природі перформативного акту закладено потужний заряд для подолання мовних, культурних та соціальних бар'єрів, що сприяє швидкому взаєморозумінню між

представниками різних культур. Одним із ключових аспектів перформансу є передача ідей через невербальні засоби: жести, рух, міміка, звуки чи візуальні образи. Перформанс має справу з мовою тіла, що завдяки своїй універсальності дозволяє доносити ідеї до аудиторії без урахування їх культурного чи лінгвістичного фону. Прикладом цьому може бути руховий (танцювальний) перформанс, який, як виражається, так і сприймається через загальнолюдські емоції та реакції.

У перформанс вкладається глибока символічність та метафоричність. Їх значення змінюється в залежності від культурного контексту. Однак при цьому, в будь-якому випадку, значення та смисли знаходяться та вкладаються в те, що покладено в основу дійства. «Наступного року я запропонувала інший перформанс: я стоятиму перед глядачами у своєму звичному вбранні, а потім почну переодягатися в те, що мені завжди купляла мати – довга спідниця, грубі панчохи, ортопедичне взуття, жахливі блузки в горошок. А потім я приставлю собі до скроні пістолет, заряджений одним патроном, і натисну на гачок. «У перформансу можливі два закінчення – йшлося у моїй заявці. І якщо я виживу, моє життя почнеться заново» [1, С. 51]. І це дійство, яке пропонує мисткиня до огляду, стане зрозумілим абсолютно кожній людині, звісно, кожному зі свого кута зору. Однак, в цьому ключі перформативний акт і не має на меті прийти єдиної достеменності в тлумаченні та розумінні.

Крім того, перформанс надає можливість спостерігати за чужими культурними особливостями без необхідності їх словесного пояснення, що знижує ризик спотворення сенсу під час перекладу. Він також стимулює активну участь глядача, який, зіштовхуючись із невідомими символами чи формами, починає інтерпретувати їх через власну культурну призму, створюючи цим новий рівень діалогу. Таким чином, перформанс стає майданчиком для спільного переживання, де різноманітність культурних кодів не лише зберігається, а й збагачує загальний досвід, зміцнюючи порозуміння між представниками різних культур. Ілюстрацією для цього може стати діяльність Йозефа Бойса. Перформанс у його розумінні є радикальним розширенням меж мистецтва, де акцент зміщується з естетичного результату на процес трансформації та взаємодії. Тут слід зауважити, що Й. Бойс є яскравим прикладом тих перформерів, які не зводять перформанс суто до мистецької дії. Власне тому, для нього це не просто художня дія, а форма соціальної скульптури, спосіб активного втручання в реальність, спрямований на зміну суспільної свідомості та її структур. У своїх перформативних роботах, таких як: «Як пояснити картини мертвому зайцю» чи «7000 дубів», він використовує символічні жести, матеріали (наприклад, жир, повість, мед) та повсякденні предмети, щоб створити простір для діалогу між людиною, природою та культурою. Мистецтво для Йозефа Бойса стає засобом демократизації, інструментом звільнення креативного потенціалу кожної людини та відновлення втраченого зв'язку між людством та навколишнім світом. Якщо ж шукати смисли, які промовляє кожна перформативна дія Йозефа Бойса, то в концептуальному зрізі можна побачити, що вона є формою екзистенційного дослідження та колективного творчого, спрямованого на побудову більш гуманного та екологічно збалансованого суспільства.

Таким чином, ми можемо сміло говорити про те, що перформативні акти в будь-якій площині людської діяльності можуть бути прийнятним інструментом для встановлення діалогу між культурами. Задля отримання інформації, набуття спільного досвіду чи вираження проблем, які існують в тому чи іншому суспільстві – перформанс може стати в нагоді.

Література

1. Абрамович М. (2018). Пройти крізь стіни. Київ, ArtHuss. 440.
2. Бойс Й., Кадан Н., Кахідзе А. та ін. (2020). Кожна людина – художник. Київ: Медуза. 272.

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Імідж держави в сучасному глобалізованому світі відіграє ключову роль у її сприйнятті на міжнародній арені. Для України, яка перебуває у центрі уваги через складні політичні, економічні та культурні процеси, важливо формувати позитивний образ, що сприяє міжнародному співробітництву та розвитку. Метою даних тез є аналіз стратегій та інструментів міжнародної комунікації, які допомагають формувати та зміцнювати позитивний імідж України.

Міжнародна комунікація – це важливий механізм обміну інформацією, культурою та цінностями між державами. Її основні складові включають дипломатію, медіа, мистецтво та освіту. Проте сучасний світ зіштовхується з новими викликами: інформаційними війнами, пропагандою та необхідністю адаптуватися до цифрової реальності, що все більше домінує у міжнародному діалозі.

Україна активно використовує різноманітні методи для створення позитивного образу у світі. Одним із ключових інструментів є культурна дипломатія: організація міжнародних фестивалів, виставок та конкурсів, що популяризують українське мистецтво, кіно, музику та літературу. Наприклад, успішні проєкти, як «Ukraine NOW», сприяють підвищенню впізнаваності України та залученню міжнародної аудиторії.

Соціальні мережі відіграють важливу роль у міжнародній комунікації. Платформи, такі як Instagram, Twitter та Facebook, стають каналами розповсюдження інформації про досягнення України. Відомі особистості, інфлюенсери та блогери також активно сприяють популяризації країни, надаючи автентичний контент.

Діяльність української діаспори є ще одним потужним механізмом. Завдяки активному поширенню української культури та цінностей за кордоном діаспора створює комунікаційний міст між Україною та світом.

Позитивний імідж України сприяє залученню інвестицій, розвитку туризму та зміцненню позицій держави як сучасної та інноваційної. Успішні кейси, такі як Євробачення чи популяризація українських брендів, підтверджують ефективність комплексного підходу до міжнародної комунікації.

Чинники успіху включають автентичність, прозорість та інноваційний підхід до комунікаційних кампаній. Прозорість інформаційних потоків та адаптація контенту для міжнародної аудиторії – ключові аспекти, які забезпечують довіру та зацікавленість.

Узагальнюючи наведений аналіз, можна дійти висновку, що ефективна міжнародна комунікація є невід’ємною частиною формування позитивного іміджу держави. Для України важливо:

- 1) активніше використовувати цифрові технології та соціальні медіа;
- 2) розширювати партнерські відносини з міжнародними організаціями;
- 3) створювати позитивний контент для протидії дезінформації.

Ці рекомендації допоможуть посилити міжнародну присутність України та сприяти її сталому розвитку на глобальній арені.

ЯК ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ДОПОМАГАЄ ПОДОЛАТИ БАР'ЄРИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасному глобалізованому світі, де міжособистісні, міжетнічні й міжнародні зв'язки стають дедалі тіснішими, питання міжкультурної комунікації набуває особливої актуальності. У центрі такого діалогу стоїть не лише мова як засіб передачі інформації, а й глибше – здатність зрозуміти іншу людину, проникнути в її систему цінностей, мислення, культурний код. Проте цьому часто заважають бар'єри – мовні, ментальні, емоційні, історичні. Театральне мистецтво – один із унікальних інструментів, що здатен долати ці бар'єри, об'єднуючи людей у спільному переживанні, що виходить за межі національних та культурних відмінностей.

Театр є простором, де комунікація відбувається на багатьох рівнях одночасно. Це не лише вербальне мовлення акторів, а й невербальні засоби – міміка, жести, інтонація, музика, сценографія, світло, ритм. Ці елементи апелюють до універсальної мови емоцій, яка є зрозумілою кожному. Таким чином, навіть глядач, що не володіє мовою вистави, здатен уловити основний сенс, відчути настрій, співпережити героям. Саме це робить театр потужним каналом міжкультурної комунікації, у якому не потрібні перекладачі – достатньо серця, яке здатне відчувати.

Окрім цього, театр часто є майданчиком для представлення різних культурних традицій, легенд, фольклору, міфів. Інсценізація національних сюжетів у доступній формі дозволяє глядачеві з іншої культури не просто ознайомитися з «екзотикою», а глибше проникнути в її суть. Так, український театр активно адаптує п'єси за мотивами народної творчості, створюючи міст між традицією і сучасністю, між локальним і глобальним. У міжнародних фестивалях беруть участь колективи з усього світу, демонструючи, що театр не має кордонів. Завдяки цьому формується не лише мистецький обмін, а й глибоке розуміння іншого через мистецтво.

Особливу увагу слід приділити формам театру, що орієнтовані на інклюзивність і залучення різних спільнот. Йдеться про так звані «community theatre» – театри спільнот, де у виставах беруть участь люди різного етнічного походження, соціального статусу, з досвідом міграції або біженства. Такі постановки мають не лише мистецьку, а й соціальну функцію: вони допомагають людям проговорити власний досвід, знайти себе в новому культурному просторі, а для глядача – почути реальні голоси тих, хто зазвичай залишається на маргінесі суспільного дискурсу. Театр стає місцем безпечного висловлювання, самореалізації, інтеграції.

Сучасні режисери часто звертаються до проблем мультикультуралізму, національної ідентичності, ксенофобії, расизму, конфліктів на ґрунті культурних відмінностей. Через художнє осмислення цих тем театр дає змогу суспільству рефлексувати над важливими процесами, що відбуваються тут і зараз. Наприклад, вистави, що об'єднують акторів із різних країн, можуть представляти не одну «істину», а множинність поглядів – у цьому проявляється демократична природа театрального дискурсу. Водночас глядач долучається до цього діалогу, відчуваючи не лише катарсис, а й відповідальність за формування відкритого суспільства.

Не можна оминути й роль театру в освітньому просторі. Театральні методи дедалі частіше застосовуються в міжкультурній освіті, тренінгах для викладачів, дипломатів, соціальних працівників. Через рольову гру, моделювання ситуацій, імпровізацію учасники вчаться бачити ситуацію очима іншого, реагувати гнучко, розвивати емпатію. Такий підхід є надзвичайно ефективним, оскільки не просто передає знання, а трансформує ставлення, активізує особисту позицію.

На завершення слід підкреслити: театр – це не лише форма мистецтва, а й потужний соціокультурний механізм. У часи, коли світ стикається з новими хвилями розділення, нетерпимості та упереджень, саме театр здатен будувати мости порозуміння. Він створює простір, у якому інше перестає бути чужим, а стає джерелом натхнення, пошуку, діалогу. Підвищення ролі театру в міжкультурній комунікації – це не лише крок до розвитку мистецтва, а й важлива інвестиція в мирне співіснування, гуманістичні цінності та спільне майбутнє людства.

У СЯОСЯ

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАУКИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Популяризація науки як систематичний засіб поширення наукових знань, методології та духовності потребує балансу між науковою точністю та культурною доцільністю та оптимальністю в контексті крос-культурної комунікації, і технологія AIGC (Artificial Intelligence Generated Content) стала новою парадигмою для міжнародної популяризації науки через виробництво мультимодального контенту (текст, зображення, відео тощо), долаючи просторово-часові та мовні обмеження традиційної популяризації науки.

Однак її кроскультурне поширення стикається з потрійним бар'єром на прикладному рівні: дисбаланс у розподілі ресурсів призводить до технологічно орієнтованого виробництва, а саме розвинені регіони покладаються на розвинені інфраструктури штучного інтелекту для створення науково-популярного контенту у великих масштабах, тоді як відсталі регіони покладаються на зовнішні платформи для створення однорідного контенту через недостатню обчислювальну потужність і локалізацію даних; невідповідність попиту через відмінності в культурному сприйнятті, зокрема в той час як регіони-лідери зосереджуються на питаннях рівності в освіті та модернізації промисловості, регіони, що відстають, повинні вирішувати практичні потреби, такі як навички виживання у воєнний час та психологічна реконструкція суспільства; крихкість каналів зв'язку як те явище, що суттєво посилює цифрову ізоляцію, оскільки недостатнє мережеве покриття та низький рівень проникнення інформаційно-комунікаційних пристроїв обмежують доступ до контенту.

Вищезазначені бар'єри кореняться в структурному протиріччі між нерівномірним технологічним розвитком і культурним розмаїттям, наприклад, англомовні дидактичні дані для штучного інтелекту, які пригнічують незахідні форми культурного самовираження, і алгоритмічні механізми рекомендацій, які зміцнюють «інформаційний кокон», що ще більше поглиблює когнітивний розрив.

Для вирішення цих проблем необхідно розробити синергетичну стратегію «технології-культура-етика», яка полягає в процесах створення локального механізму співтворчості на виробництві, впровадження бази даних через культурну консультативну раду, а також розроблення інструментів із низьким рівнем втручання, які дозволять користувачам регулювати власну культурну адекватність. Наприклад, проєкт в КНР «Цифрова печера сутр», реалізований Китайською академією Дуньхуан і Tencent, реставрує фрески за допомогою штучного інтелекту і вбудовує багатомовний інтерактивний наратив, який зберігає культурну автентичність і реалізує крос-контекстну адаптацію.

Разом із тим, що стосується технічного розгортання, то проєкт дозволяє впроваджувати гнучку архітектуру і децентралізовано співпрацювати, відкривати легкі інтерфейси моделей для підтримки локального розгортання і використовує блокчейн для створення розподіленої бібліотеки контенту. Наприклад, технологія блокчейн може

забезпечити автономне зберігання та безпечне розповсюдження науково-популярних ресурсів у зонах бойових дій, уникаючи втрати знань через перебої в роботі мережі.

Що стосується спільного управління, то міжрегіональним спільним лабораторіям було запропоновано зосередитися на нечутливих сферах (наприклад, раннє попередження катастроф), створити динамічний механізм етичної експертизи і уникати чутливих питань за допомогою «механізму згладжування культурної шкоди». Наприклад, програма «Шовковий шлях зі штучним інтелектом» Китайської академії наук у співпраці з країнами Центральної та Східної Європи успішно відновила стародавні шляхи поширення науки і технологій за допомогою алгоритмічних моделей, адаптованих до різних культурних контекстів, і була нагороджена премією ЮНЕСКО за інновації в галузі культурної спадщини.

Поряд із цим у площині порушеної проблеми прикладом може слугувати досягнення НАСА культурної адекватності за допомогою багатомовних короткометражних відеороликів про міжзор'яні дослідження, де ключем до успіху стало переведення наукових даних у візуальні наративи та вбудовування багатомовних культурних метафор. З іншого боку, компанію «Мета» критикували за «науковий колоніалізм» через ігнорування традиційних латиноамериканських знань про медицину, і вона була змушена припинити свій проєкт, підкресливши ціну ігнорування знань, що носять етно-національний характер. Такі випадки демонструють необхідність культурно-чутливого аналізу та створення «динамічної культурної бази даних» для оновлення регіональних табу і символічних метафор у режимі реального часу, щоб запобігти перетворенню технологічних інструментів на носії культурної гегемонії.

Таким чином, у майбутньому необхідно продовжувати розвивати децентралізовану платформу співпраці AIGC та сприяти трансформації наукового дискурсу від «теорії технологічних інструментів» до «теорії ціннісних спільнот». З одного боку, ми повинні зруйнувати монополію на дані шляхом технологічної демократизації, наприклад, створення спільноти моделювання з відкритим вихідним кодом, щоб дозволити відстаючим регіонам ділитися знаннями та результатами алгоритмічної оптимізації; з іншого боку, ми повинні досліджувати технологічну демократію шляхом вбудовування «алгоритму оцінки культурних знижок» у створений контент, щоб кількісно оцінити різницю у сприйнятті в різних контекстах. Зрештою, буде досягнуто оновлення парадигми популяризації науки від «одностороннього виходу» до «множинного симбіозу», щоб здобутки технологій могли справді слугувати глобальній справедливості знань.

ХЛИБОСОЛОВ Ігор

НАЦІОНАЛЬНИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР У МІЖКУЛЬТУРНИЙ КОМУНІКАЦІЇ: ВЗАЄМОДІЯ КУЛЬТУР

Впровадження інновацій у сфері державного регулювання в галузі культури є актуальним завданням культурологічного дискурсу. Відбувається трансгресивний перехід, зміна ціннісних пріоритетів в культурі. На заміну вже не діючого концепту пролетарської культури, що домінував у ХХ столітті, утверджується концепт загальнокультурного простору наповненим різноманіттям культур.

Національний культурний простір є синтезом діяльності державних, культурних інституцій та митців, наповненою змістом національно-культурної ідентичності та окремішності. Така діяльність провадиться у сфері права, яка формує законодавчі основи культурної діяльності, у сфері інформації, яка поширює культурний продукт і пропагує культурні традиції у сфері освіти і науки, яка розвиває гуманітаристику та мовне середовище, менеджменту культури і культурних практик, культурної спадщини і міжнародних відносин у контексті культурної дипломатії. У такій сукупності утворюється система культурних відносин, синтезом яких є національний культурний простір.

Проте аналіз розвитку уявлень про поступ культури виявив відхилення від концепту національного культурного простору і виникнення нового поняття як «креативні індустрії». У тексті «Стратегії розвитку культури на період до 2030 року», схваленій українським урядом 28 березня 2025 року, зазначено, що у період з 2016 року поступальний розвиток культури відбувався «шляхом введення в українське правове поле терміна «креативні індустрії», що пов'язано із Глобальним індексом інновацій, а про національний культурний простір не згадано, хоча європейський культурний простір визнано. Очевидно, що розробники такого документу не могли оминати таку важливу проблематику як формування національного культурного простору. У меті згаданої стратегії про це побіжно сказано. Метою «Стратегії» є утвердження культури в Україні як важливої складової української національної ідентичності та безпеки держави, спрямованої на зміцнення національної єдності, збереження та промоцію культурної спадщини, зміцнення людського капіталу шляхом формування цінностей, застосування творчості і самовираження, а також створення основи для відновлення та подальшого розвитку культурного простору, підвищення впізнаваності та конкурентоспроможності держави.

Виділимо це положення про «створення основи для відновлення та подальшого розвитку культурного простору» і зазначимо, що національний культурний простір створений і існує попри важкі воєнні випробування. Такий погляд авторів стратегії, а це 46 осіб представників державних інституцій і 771 представник неурядових організацій, засвідчує важливу актуальність наукового розгляду проблеми функціонування національного культурного простору.

Національний культурний простір у розумінні Інституту культурології Національної академії мистецтв України виглядає як сукупність державної стратегії підтримки розвитку мистецтв, бібліотечної і музейної справи, клубної діяльності, аматорського мистецтва та традиційної культури. Важливо, що до цього простору відноситься регіональна політика та підтримка культур етносів, мовна політика, культурно-мистецька освіта та зв'язки із закордонним українством.

Національний культурний простір наповнений різноманітними культурними практиками – творчою діяльністю людей і громад. Культурна практика зумовлена сферою смислів соціокультурного буття й індивідуального життя людини, а відтак постає основою структуризації культурного простору. Проблематику взаємодії культурного простору України на локальному та глобальному рівнях із іншими культурами розглядала Ольга Копієвська.

Глобалізація розглядається як складний суперечливий процес, у якому національні держави і їх суверенітет вплітаються в транснаціональне як процес «створення» світу шляхом утворення глобальних та локальних інституцій та культурних практик, включаючи всю різноманітність локального. У цьому контексті локальність розглядається як особливість, яка визначає неповторність національних культур, характерним для якої є ідентичність національного. Локальна культура, її практики є підґрунтям для національної ідеї, заснованій на традиціях, ментальності, цінностях. Локальна культура розуміється у значенні національний культурний простір.

Взаємодія локальних культур або національних просторів культури є пізнанням національного коду. Міжкультурна комунікація збагачує традиції, цінності, урізноманітнює спільний простір та пропонує спільні пріоритети. Проте існують форми взаємодії культур із домінуванням – в яких локальна або культура меншин асимілюється під тиском державної політики, нав'язуванням власних уявлень про цінності і людину у суспільстві. Така форма взаємодії культур отримала назву гібридної війни.

Отже, взаємодія національних культурних просторів є виявом міжкультурної комунікації на глобальному та локальному рівнях. Така взаємодія може мати форму взаємного пізнання національної ідентичності та форму стирання національної ідентичності локальної культури та її асиміляції із культурою домінування, яка підтримується державною

політикою. Розуміння сутності національного культурного простору сприятиме уточненню завдань державної культурної політики.

ЧЕРЕДНИК Лідія

КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ІСТОРИЧНИЙ ТА СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТИ

Проблема крос-культурної комунікації набуває особливої значимості та актуальності в умовах глобалізації, інтенсивних міжнародних контактів, міграційних процесів та розвитку цифрових технологій. Взаємодія між представниками різних культур стала частиною повсякденного життя не лише у міжнародних відносинах, а й у бізнесі, освіті, туризмі, медицині та інших сферах.

З історичної точки зору потреба у крос-культурному спілкуванні виникла ще в античні часи: через торговельні шляхи, війни, релігійні місії та великі географічні відкриття. Формування перших міжкультурних контактів супроводжувалося як прагненням до співпраці, так і конфліктами через нерозуміння культурних відмінностей.

У сучасному контексті тема набуває ще більшого значення. Мультикультурні суспільства вирішують проблеми міжетнічної, міжкультурної, релігійної та інших видів толерантності, інтеграції та збереження ідентичності. Крос-культурна компетентність стає необхідною навичкою для ефективної комунікації, уникнення конфліктів, побудови продуктивних міжособистісних і професійних відносин, «є важливим компонентом розвитку суспільства» (Ігнатова, 2023).

Особливу увагу нині приділяють розумінню таких понять, як «стереотипи», «етноцентризм», «культурна адаптація», «міжкультурний етикет» і «комунікативні бар'єри». Дослідження в цій галузі сприяють розвитку теорій культурної інтелігентності (CQ) і глобальної компетентності, що є критично важливими у XXI столітті.

Порушена проблема є міждисциплінарною і представлена у дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Так, Едвард Холл (Edward T. Hall) вважає крос-культурну комунікацію процесом передачі повідомлень у контексті культурних відмінностей; Герт Гофстеде (Geert Hofstede) описує крос-культурну комунікацію як зіткнення різних «культурних програмувань» людей, тобто несвідомих моделей думок, які впливають на спілкування, співпрацю та конфлікти між культурами; Мілтон Беннетт (Milton J. Bennett) наголошує на розвитку інтеркультурної чутливості – здатності сприймати і поважати відмінності інших культур. Він розглядає крос-культурну комунікацію як процес подолання етноцентризму.

Серед українських дослідників проблеми крос-культурної комунікації варто назвати О. Білецького, Л. Калініну, Т. Кияк, І. Колеснікову, І. Корольову, О. Литвинову, І. Ткаченко та інших.

Отже, вивчення крос-культурної комунікації дозволяє глибше зрозуміти механізми міжнародного діалогу, сприяє мирному співіснуванню та взаємному збагаченню культур.

Термін «крос-культурні комунікації» визначають як вербальні та невербальні комунікації представників різних моральних систем (включають погляди; уявлення; норми поведінки та взаємодії; оцінки, що регулюють поведінку людей) (Глінковська та ін., 2018).

Поняття крос-культурної комунікації охоплює процес обміну інформацією між людьми, які належать до різних культур. Це взаємодія, що враховує відмінності у сприйнятті світу, системах цінностей, нормах поведінки, комунікативних стилях.

Історично крос-культурна комунікація виникла внаслідок торгівельних зв'язків (Шовковий шлях, середньовічні ярмарки); військових походів (особливо в епоху Римської імперії, Хрестових походів), колонізації (взаємодія європейців з культурами Америки, Африки, Азії); міграційних процесів (переселення народів, рабство, трудова міграція) тощо.

В історії достатньо прикладів домінування однієї культури над іншою або адаптації меншості до більшості.

У XXI столітті крос-культурна комунікація має інший вектор – розвивається ідея взаємоповаги і рівноправного діалогу; активно застосовуються концепції культурної інтелігентності (CQ) та інтеркультурної компетентності. Проблема знаходиться на точці перетину багатьох сфер: актуальна для бізнесу, дипломатії, освіти, охорони здоров'я, інтернет-комунікацій тощо. Сучасні технології миттєво з'єднують людей із різних частин світу, що вимагає розуміння культурних відмінностей для ефективної взаємодії.

Таким чином, дослідження змісту поняття «крос-культурна комунікація» в історичному та сучасному контекстах дозволяє стверджувати, що це явище є надзвичайно складним і багатовимірним процесом. Від перших контактів між різними цивілізаціями до сьогодишньої епохи глобалізації крос-культурна комунікація еволюціонувала від боротьби за домінування до прагнення до взаєморозуміння і співпраці.

Історичний досвід показує, що ефективне спілкування між культурами має вирішальне значення для розвитку торгівлі, політики, науки та міжособистісних відносин. У сучасному світі вона стає ще актуальнішою завдяки стрімким темпам міжнародної мобільності, розвитку цифрових технологій і мультикультурних суспільств.

Наукові підходи до крос-культурної комунікації (Е. Холл, Г. Гофстеде, М. Беннетт та інші) підкреслюють необхідність розвитку культурної чутливості, міжкультурної компетентності та вміння адаптуватися до нових комунікативних ситуацій.

Отже, глибоке розуміння крос-культурної комунікації є важливою умовою успішної взаємодії у глобалізованому світі, сприяючи збереженню культурного розмаїття і гармонійному співіснуванню народів.

Література

1. Ігнатова, О. М. (2023). Європейський досвід міжкультурної комунікації в освіті і культурі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 68. 60-67.

2. Глінковська, Б., Чеботарьов, Є., Чеботарьов, В. (2018). Крос-культурні підприємницькі комунікації: навч.-метод. посіб. Старобільськ. 120. <https://bit.ly/3sR1jDY>.

ШИНКАРУК Олександра

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

Культурна дипломатія є важливим інструментом міжнародних відносин, який сприяє зміцненню взаєморозуміння між державами, народами і культурами. Це форма «м'якої сили», що дозволяє країнам представляти свою унікальність, поділяти культурні цінності і будувати партнерства на основі спільних інтересів та взаємної поваги. У сучасному глобалізованому світі, де культура відіграє ключову роль у формуванні міжнародного іміджу держав, культурна дипломатія стає дедалі актуальнішою і сприяє поширенню інформації про національні традиції, мистецтво, мову і спадщину та допомагає зміцнювати мир, підтримувати міжкультурний діалог і зменшувати напруженість між різними країнами.

Мета культурної дипломатії полягає у створенні міцних міжособистісних і міждержавних зв'язків, які сприяють взаємному розвитку і співпраці. Цей феномен набуває різних форм – від культурних обмінів і фестивалів до підтримки освіти та науки на міжнародному рівні. Культурна дипломатія здійснюється за допомогою різноманітних інструментів і механізмів, які сприяють міжкультурному обміну, зміцненню міжнародних відносин і поширенню національних цінностей та традицій. Основними механізмами, які використовуються для досягнення цих цілей є: *освітній обмін* як один із найефективніших засобів культурної дипломатії, де стипендії, гранти та обміни для студентів, викладачів і

науковців сприяють поширенню знань про культуру країни, яка приймає, і зміцнюють довготривалі зв'язки між учасниками; *мистецтво та культурні заходи* – виставки, концерти, фестивалі, театральні постановки і кінопокази є ефективними способами представлення національної культури; *міжнародні культурні інститути* – такі як Британська рада (British Council), Гете-Інститут (Goethe-Institut), Альянс Франсез (Alliance Française), Інститут Сервантеса, створюють платформи для вивчення мови, організації заходів і налагодження зв'язків між країнами та відіграють ключову роль у поширенні культури і мовної політики; *медіа та цифрові технології* є потужними інструментами культурної дипломатії, які допомагають охопити глобальну аудиторію і залучити молоде покоління, зокрема, віртуальні виставки про культуру мають великий вплив на формування позитивного іміджу країни; *публічна дипломатія* передбачає комунікацію урядів із зарубіжними аудиторіями через культурні посольства, міжнародні конференції і форуми, а також включає підтримку культурних ініціатив, орієнтованих на взаєморозуміння між народами. Ці механізми культурної дипломатії не лише зміцнюють позиції країни на міжнародній арені, але й сприяють міжкультурному діалогу і формуванню довіри. Ефективне використання цих інструментів допомагає країнам будувати взаємини, засновані на повазі, співпраці і спільному культурному збагаченні.

У часи глобалізації виникає ризик уніфікації культур, де національні традиції можуть розчинятися у світовому культурному потоці, що ускладнює завдання збереження і представлення унікальних аспектів кожної культури. Іноді культурна дипломатія використовується для досягнення політичних цілей, що може викликати недовіру з боку інших країн або аудиторій. У таких умовах культурні ініціативи сприймаються не як щирі, а як інструмент впливу. У сучасному світі культурна дипломатія стикається з проблемами, викликаними пропагандою і поширенням фейкових новин, які можуть створювати хибний імідж держав. Конфлікти і напружені відносини між державами можуть ускладнювати співпрацю в культурній сфері. У таких умовах ініціативи культурної дипломатії іноді блокуються або ігноруються.

Цифрова трансформація дозволяє охоплювати ширшу аудиторію з мінімальними витратами. У відповідь на глобалізацію все більше людей цікавляться автентичними традиціями, мовами та мистецтвом різних народів, що створює можливості для просування національних культур через фестивалі, виставки та туристичні проекти. Хоча культурна дипломатія стикається з багатьма викликами, її потенціал залишається надзвичайно високим. Завдяки ефективному використанню сучасних технологій, міжнародної співпраці і підтримки творчих ініціатив, культурна дипломатія має унікальну можливість сприяти побудові більш гармонійного і взаємозалежного світу.

Для сучасної України, на думку Л. Мельничук, культурна дипломатія є надважливим інструментом зовнішньополітичної діяльності, який дає унікальну можливість ефективного проникнення у будь-яку країну, отримання підтримки громадськості та формування позитивного іміджу держави [1]. Культурна дипломатія допомагає нашій державі демонструвати свою унікальність, традиції, досягнення в науці, мистецтві, освіті та інших сферах, що формує сприятливе ставлення до України на міжнародній арені, підвищує її престиж та сприяє розвитку взаєморозуміння між народами, підтримуючи ідею про те, що знайомство з чужою культурою допомагає долати стереотипи, зменшувати конфлікти і будувати співпрацю.

Значення культурної дипломатії важко переоцінити, адже вона є мостом між культурами, інструментом мирного впливу і засобом просування національних інтересів. Використовуючи культурну дипломатію, держави зміцнюють свої позиції у світі.

Література

1. Мельничук Л. (2023). Культурна дипломатія як інструмент сприяння розвитку відносин між Україною та Румунією в культурно-гуманітарній сфері. *Wschód Europy. Studia Humanistyczno-Społeczne*. 9. 1. 139-160.

ПОПЕРЕДНІ СТАДІЇ УКЛАДАННЯ ІНШОМОВНИХ ДИСКУСІЙНИХ ДІАЛОГІВ НА АГРОТЕХНІЧНУ ТЕМАТИКУ

Сьогодення вимагає пошуку засобів укладання діалогів як чинника подолання конфліктних моментів під час дискутування у цілому й під час вирішення проблем агротехнічної галузі знань зокрема.

Нашої метою є виявлення попередніх стадій укладання іншомовних дискусійних діалогів на агротехнічну тематику.

Для вирішення мети, на наш погляд, доречно, насамперед, базуватися на основних сентанціях опису методики укладання діалогів у навчальному середовищі слухачів освіти технічного та агробіологічного спрямування, зазначених у праці І. В. Грабовської [1] на кшталт представлення тем можливих діалогів, їх практичної та професійної мети, розрізнених кліше ведення бесіди, що можуть бути застосовані під час написання діалогів, ознайомлення з переліком комунікативних ситуацій, відповідних тематиці діалогів на агротехнічну тематику, підбір кліше до релевантної конкретної ситуації, створення мікродіалогів та полілогів, уточнення – висновок.

Паралельно, на нашу думку, слід доповнити попередні утворені студентами згідно з попередньо окресленими теоретичними рекомендаціями зразки діалогів, прослідкувавши чи включені наступні позиції ведення саме дискусійного діалогу: розподіл ролей, відкриття дискусії, систематичне чергування реплік комунікантів, інформування про проблему, що обговорюється, виявлення елементів конфронтації, виявлення елементів аргументації, «обмін ролями між комунікантами (респондент сам ініціює запитання), використання нестандартних запитань (риторичні, запитання-відлуння)» [2, С. 204], цитувань, завершальної стадії та післямови.

Окрім цього, вважаємо важливим ознайомити майбутніх таехніків-аграріїв як із системою іншомовних деталізованих термінологічних одиниць саме їхньої галузі знань, так і з кліше комунікативних намірів, вираження реакцій емоційності, вияв власних міркувань та вражень у руслі розмови, що залучає справді важливі для життя студента теми.

Отже, попередніми стадіями укладання іншомовних дискусійних діалогів на агротехнічну тематику є підбір та узгодження певних теоретичних методичних засад.

Перспективною дослідження є опис подальших стадій укладання діалогів на агротехнічну тематику як різновид лінгвістичних студій, що здійснюватимуться майбутніми фахівцями технічних та агробіологічних спеціальностей на практичних заняттях із іноземної мови.

Література

1. Грабовська І. В. (2019). Методика навчання англомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення майбутніх технологів із агрономії. *Міжнародний філологічний часопис*. 10(3). 106-114.
2. Кузнецова Г. В., Болейко В. В. (2010). Комунікативно-прагматичні особливості текстів інтерв'ю в сучасній американській пресі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 52. 202-206.

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА МЕДІА У МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕГОВОРАХ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

SURINA, Iryna

ROLA DEZINFORMACJI W WYWOŁYWANIU PANIKI MORALNEJ W XXI WIEKU

Wystąpienie porusza problematykę roli dezinformacji w wywoływaniu paniki moralnej we współczesnym społeczeństwie. W dobie mediów społecznościowych i szybkiego obiegu informacji, fałszywe lub zmanipulowane treści mogą prowadzić do gwałtownych, emocjonalnych reakcji zbiorowych. Autor przedstawia definicje kluczowych pojęć – paniki moralnej i dezinformacji – oraz analizuje mechanizmy ich wzajemnego oddziaływania. W oparciu o współczesne przykłady, takie jak pandemia COVID-19, kontrowersje wokół edukacji seksualnej oraz narracje antyimigracyjne, pokazuje, jak dezinformacja może być wykorzystywana do wzniecania społecznego niepokoju i polaryzacji. Wystąpienie kończy się refleksją na temat konieczności rozwijania kompetencji medialnych i krytycznego myślenia jako narzędzi przeciwdziałania tym zjawiskom.

АМЕЛІНА Світлана

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У СФЕРІ ДИПЛОМАТІЇ

Глобалізаційні процеси зумовили інтенсифікацію й поглиблення контактів між представниками й громадянами різних країн, які є носіями різних мов і культур. Для того, щоб вони могли співпрацювати необхідно є діяльність перекладачів. За влучним висловом Л. Мангельс, «навіть найкращі переговорники не мають шансів, якщо їхня інформація передана неточно. Перекладачі певною мірою самі повинні стати дипломатами, коли перекладають та передають компромісні пропозиції, відмови чи угоди» [2]. Робота перекладачів не завжди помітна, вони рідко опиняються в центрі уваги. Однак роль перекладачів у сфері дипломатії є дуже важливою, адже інколи вона може сприяти прийняттю доленосних рішень, уникненню конфліктів, досягненню порозуміння. З іншого боку, помилки перекладачів можуть дорого обійтись.

Під час дво- і багатосторонніх переговорів, на міжнародних самітах та конференціях, а також на робочих зустрічах різномовних партнерів саме перекладачі забезпечують їхню ефективну комунікацію. У подальшому це сприяє створенню й розвитку міцних багатосторонніх відносин. Відповідальність перекладачів під час переговорів пов'язана з тим, щоб кожна сторона повністю розуміла позицію іншої і щоб неправильно витлумачені слова не призвели до непорозумінь. Надзвичайно значущим є врахування міжкультурних особливостей і нюансів у дипломатичному спілкуванні. Інколи нейтральне висловлення однією мовою може бути образливим під час буквального перекладу іншою. Маючи певний обсяг фонових знань, перекладачі запобігають помилкам, пов'язаним із міжкультурними відмінностями. Отже, завдання перекладача передбачає точне й чутливе відтворення значення сказаного між мовами та культурними контекстами. Брак знань щодо культурних розбіжностей може призвести до неправильних тлумачень, непорозумінь і навіть образ, що завадить ефективній міжкультурній комунікації. Діяльність перекладача вимагає високого рівня точності. В усному перекладі потрібно також дотримуватись нейтральності, що означає неприпустимість заміни перекладачем висловленого формулювання. Крім перекладацької компетентності, необхідної для забезпечення адекватного перекладу, перекладачеві має бути притаманним теоретичне й практичне розуміння конкретних вимог до перекладу, володіння так званими м'якими навичками й дотримання професійної етики.

Перекладачі, задіяні у сфері дипломатії, виконують не тільки усний переклад під час перемовин та їх підготовки. Вони «роблять значний внесок у дипломатію, надаючи точні переклади договорів, угод та офіційних документів. Їхня робота гарантує, що всі залучені сторони мають чітке розуміння термінів, що має вирішальне значення для підтримки міжнародного миру та співпраці» [1]. Міжнародна дипломатія потребує перекладачів, які завдяки своїм знанням мови і культури допомагають налагоджувати мости між країнами та сприяти співпраці на світовій арені. Особлива потреба суспільства у компетентних перекладачах виникає у часи війни та криз, коли потрібні для ефективного спілкування в таких надзвичайних ситуаціях.

Література

1. Iglesias, S. Die Rolle von Dolmetschern und Übersetzern in der Diplomatie: Überbrückung der Nationen. <https://lingohaus.com/de/B2B/die-Rolle-von-Dolmetschern-und-%C3%9Cbersetzern-in-der-Diplomatie%2C-die-Nationen-verbindet/>
2. Mangels, L. Politische Übersetzungen: Sag kein falsches Wort. <https://www.act-translations.com/de-de/politische-uebersetzungen/>

СЕМАШКО Тетяна

ТРАДИЦІЙНІ МЕДІА: РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ПРОТИСТОЯННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

Медіапростір сьогодні – це багаторівнева комунікативна система, що інтегрує різноманітні медіаплатформи, скеровані на забезпечення процесів масової комунікації. Трансформація медіапростору з комунікативного середовища на стратегійний плацдарм, де розгортаються основні інформаційні баталії, відбувається в умовах інформаційної війни. Складна архітектура медіапростору, що охоплює традиційні та нові медіа з їхніми специфічними характеристиками, створює унікальні умови для реалізації стратегій інформаційного протиборства [1].

Традиційні медіа (телебачення, радіо, друкована преса) попри ряд характеристик (централізованість управління інформаційними потоками, високовартісний контент, обмежені можливості інтерактивної взаємодії з аудиторією тощо) в умовах інформаційного протистояння продовжують суттєво впливати на формування суспільної думки.

Так, телебачення залишається потужним інструментом інформаційного впливу завдяки ефекту присутності, емоційному залученню аудиторії, поєднанню різноманітних каналів сприйняття інформації. Трансформація функційних особливостей телебачення в умовах інформаційної війни проявляється у зміні пріоритетів контентного наповнення, посиленні інформаційно-аналітичного та пропагандистського сегментів мовлення, збільшенні частки патріотично-орієнтованого контенту, актуалізації мілітарної тематики. Телевізійний формат дозволяє ефективно реалізувати стратегії візуалізації конфлікту, персоналізації інформації, драматизації подій, що посилює емоційний вплив на аудиторію [5].

Радіомовлення, яке ефективно виконує функції інформування, консолідації, психологічної підтримки населення в кризових ситуаціях [2], в умовах інформаційного протистояння виявляє особливу стійкість та адаптивність до екстремальних умов функціонування, переваги якого пов'язані з оперативністю передачі інформації, низькими технічними вимогами до створення та сприйняття контенту, можливістю роботи в умовах обмеженого доступу до електроенергії, високою мобільністю, здатністю охоплювати території з обмеженим доступом.

Друкована преса, попри загальносвітову тенденцію до зниження її ролі у медіапросторі, зберігає певні функційні переваги в умовах інформаційного протистояння. Друковані видання характеризуються більшою аналітичністю, глибиною розкриття тем, можливістю багаторазового звернення до матеріалу, фізичною довговічністю носія інформації. В умовах

нестабільного доступу до електронних джерел інформації друкована преса може виконувати функцію резервного каналу комунікації [3].

Інтернет-видання, як еволюційний правонаступник традиційних медіа у цифровому середовищі, поєднуючи функційні можливості професійної журналістики з технологійними перевагами онлайн-платформ, в умовах інформаційного протистояння виконують функції оперативного інформування, інтерпретації подій, верифікації інформації, аналітичного осмислення конфлікту. Особливістю останніх є мультимедійний характер контенту, що дозволяє комплексно висвітлювати події через поєднання текстових, фото-, відео-, аудіоматеріалів, інфографіки, інтерактивних елементів тощо [4].

На відміну від традиційних, нові медіа (соціальні мережі, блоги, месенджери, мобільні додатки тощо) в умовах інформаційного протистояння демонструють високу динаміку розвитку та суттєво трансформують характер інформаційної війни. Функційна специфіка останніх визначається їх ключовими характеристиками: поєднанням різних форматів контенту, активною взаємодією з аудиторією, системою зв'язків між різними елементами контенту, адаптацією контенту до індивідуальних потреб користувачів, відсутністю чіткої ієрархії у виробництві та споживанні інформації [6].

Отже, аналіз функційних особливостей традиційних медіа в умовах інформаційного протистояння дозволив виявити ключові тенденції трансформації медіапростору: конвергенцію медіаформатів, гібридизацію жанрів, персоналізацію контенту, візуалізацію інформації, інтерактивізацію комунікації, мобілізацію аудиторії. Розуміння функційної специфіки медіаплатформ створює теоретичну основу для розробки ефективних стратегій інформаційного протистояння та захисту інформаційного простору в умовах воєнних загроз.

Література

1. Данильян О., Дзьобань О. (2022). Інформаційна війна у медіапросторі сучасного суспільства. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 3 (54). 11-28.
2. Дрешпак В. М. (2021). *Жанрологія журналістських творів: навчальний посібник*. Дніпро: УМСФ. 186.
3. Різун В. В. (2008). *Теорія масової комунікації*. Київ. 260.
4. Рудик М. (2022). Журналістські стандарти і блогерство: професійні засади роботи з інформацією у блогосфері. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 51. 89-95.
5. Соболева С. М. (2019). Кліпове мислення як соціально-психологічний феномен та його роль у навчально-пізнавальній діяльності студентів. *Теорія і практика сучасної психології*. 3. 2. 86-90.
6. Castells, M. (2009). *Communication Power*. Oxford University Press Inc.

СЕМЕНЕЦЬ Олена

ХРИСТІЯНСЬКІ СИМВОЛИ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ УКРАЇНИ: МЕДІЙНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ

Війна Росії проти України, крім насильницького захоплення територій, вбивства українців, застосування новітніх технологій озброєння та гібридного формату ведення війни, – має також релігійний вимір, оскільки релігія російського православ'я, поєднана з політичною доктриною РФ, використовується Росією для виправдання агресії.

У своїх спробах переформатувати світ відповідно до світоглядної моделі «русского мира» Російська Федерація інструменталізує релігію. Російська православна церква намагається легітимізувати загарбницьку війну через релігійну інтерпретацію. «Релігія перетворюється на інструмент сакралізації загарбницької війни та засіб контролю над свідомістю росіян. Для цього війна оголошується священною, а сенс і оцінка подій змінюються на свої протилежності: від «окупації території України» до «визволення Святої

Русі». Вони також легалізують вбивства, грабежі та інші воєнні злочини, скоєні будь-ким, хто нібито виконує свій «священний обов'язок» [Fylyrovych, Horkusha 2024, p. 18].

У такому контексті глобальної політики доцільно розвивати імідж України як християнської країни, яка шанобливо оберігає сакральні цінності та святині.

Е. С. Адамс констатує, що у війні Росії проти України продовжується семантична битва за сакральне. Зокрема, він звертає увагу на те, що Президент України Володимир Зеленський виправдано використовує іконографічні зображення для підсилення національної гордості українців та боротьби з російськими претензіями на українську територію й історію. Дослідник аналізує два яскравих і драматичних приклади: повернення до України однієї з найшанованіших святинь Софії Київської, першої чудотворної ікони Русі – ікони святого Миколи (Мокрого), що була вивезена під час Другої світової війни; а також Великодню молитву Володимира Зеленського у соборі Святої Софії в Києві 24 квітня 2022 р. Пасхальна молитва Володимира Зеленського спиралася на традицію акафісту Богородиці, водночас, за висновком дослідника, Президент «прагнув вийти за межі традицій віри і представити ікону як універсальний символ української єдності та національного захисту, «нерушиму стіну держави», «заступницю» та «непорушний мур» проти ворога зі сходу» [Adams 2023, 471-472].

У руслі міжнародної дипломатії під час війни важливе спілкування Президента України з керівництвом християнських церков різних конфесій у різних країнах. Про це, зокрема, йдеться у зверненні Володимира Зеленського наприкінці 1115-го дня війни: *«Я говорив сьогодні з кардиналом Пароліном, Державним секретарем Ватикану. Подякував за підтримку й за молитви за Україну та мир. Ватикан дуже добре сприймає те, що зараз реально зберегти життя завдяки тиші. Говорили також і про звільнення наших людей із російського полону, про повернення депортованих дорослих і викрадених наших дітей. Сьогодні ж говорив із Патріархом Варфоломієм. Теж – підтримка нашої держави, наших людей. Підтримка нашої дипломатії. Я дякую його Всесвятості. Щойно говорив з американським пастором Франкліном Гремом, президентом Євангельської асоціації Біллі Грема. Вдячний за підтримку та молитви заради миру, заради України. Дуже мудра людина. І ми дуже цінуємо такі голоси у Сполучених Штатах Америки – голоси заради миру»* [Зеленський 14.03.2025].

Міністр закордонних справ України Андрій Сибіга після переговорів у Саудівській Аравії в березні 2025 року подарував держсекретареві США Марко Рубіо ікону Богородиці, виконану на ящику з-під патронів. *«Реакція Рубіо на ікону була дуже позитивною. Ця ікона Богородиці має особливу історію. Вона привезена біженцями з Маріуполя, намальована на елементах ящика з амуніцією, який був на «Азовсталі», – розповів очільник МЗС України. За його словами, в дипломатії дуже важливо, щоб подарунки, які вручаються, «несли особливий зміст і посил». «Мені здається, що ця історія саме про це», – додав український міністр* [Кутелева 2025].

Юлія Свириденко, Перший віцепрем'єр-міністр та Міністр економіки України, у своєму акаунті в соціальній мережі X 11 квітня 2025 року розповіла про подарунок принцу Гаррі. Принц приїхав до центру Superhumans на Львівщині – всеукраїнського центру з протезування, реконструктивної хірургії, реабілітації та психологічної підтримки постраждалих від війни дорослих і дітей. *«Щоб показати ціну, яку платить Україна, і що наші землі заміновані, подарувала принцу подарунок – великодній кошик, у якому паска, приготована з борошна з розмінованих полів. Випікали паски бабусі з прикордонної з Росією Сумщини. А писанки для цього кошика зробила мама Іри Цибух, яка загинула торік на Харківщині, коли її машина наїхала на міну»* [Yulia Svyrydenko X 11.04.2025]. Символічний подарунок викликав щирий теплий відгук у принца Гаррі та його сім'ї.

Такі події в міжнародній комунікації зміцнюють змістові й емоційні складники іміджу держави, увиразнюють акценти шанування християнських традицій в історії та сьогоденні України.

Література

1. Зеленський В. Продовжуємо нашу роботу заради об'єднання абсолютно всіх, хто може реально допомогти, хто може зміцнити дипломатію та наблизити мир – звернення Президента. *Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво*. 14.03.2025. <https://www.president.gov.ua/news/prodovzhuyemo-nashu-robotu-zaradi-obyednannya-absolyutno-vsi-96609>
2. Кутелева І. Сибіра розповів про реакцію Рубіо на подаровану йому ікону. *Європейська правда*. 12.03.2025. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/03/12/7207001/>
3. Adams A. S. (2023). War and Peace: Orthodox Icons and Putin's Politics of the Sacred. *Slavic Review*. 82(2). 447-473. doi:10.1017/slr.2023.169
4. Fylypovych L. and Horkusha O. (2024). «Ruskiy Mir» and «Ukrainskyi Svit»: Ontological and Anthropological Antagonists. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. 44. 5. 3. 18-35. DOI: [10.55221/2693-2229.2518](https://doi.org/10.55221/2693-2229.2518)
5. Yulia Svyrydenko. X. URL: https://x.com/Svyrydenko_Y

CHAIKA, Oksana

COUNTERACTING RUSSIAN PROPAGANDA THROUGH TRANSLATION

In an age of rapid information dissemination, the power of language to shape perceptions and influence public opinion has never been more evident. Translation, traditionally seen as a mere act of linguistic transfer, now plays a pivotal role in global geopolitics, serving as both a bridge and a battleground for ideologies. In the context of *the ongoing war* (also EN *ongoing conflict* similarly to UA *Російсько-українська війна* and EN *Russia-Ukraine war / conflict*) in Ukraine, translation has emerged as a key tool in the struggle against Russian propaganda, which seeks not only to distort facts but to manipulate the very narratives that define national identities and global perceptions. Propaganda, when strategically deployed, has the potential to alter the course of history by shaping public opinion, erasing historical memory, and redefining cultural values. In this scenario, translation becomes an act of resistance, as translators and cultural mediators work to ensure that the truth is not lost in the crossfire of ideological warfare.

This research seeks to explore the role of translation in countering Russian propaganda, examining both the challenges faced by translators in this high-stakes context and the strategies that can be employed to resist ideological manipulation. The research problem centers on the ethical dilemmas that arise when translating texts that are politically motivated, ideologically charged, and designed to influence public sentiment. At the heart of the issue is the responsibility of the translator to navigate the fine line between linguistic fidelity and the need to resist the spread of false narratives. In the traditional view of translation, the translator's role is to remain neutral and faithful to the original text, prioritizing accuracy and clarity. However, in cases where the source material is designed to spread disinformation or promote a particular ideological agenda, this neutrality becomes problematic. The translation of propaganda is not a mere linguistic exercise; it is a political act that can either perpetuate or challenge the ideological messages embedded in the original text. Importantly, Russian state-controlled media has long used language as a tool of political manipulation, re-writing history, distorting facts, and promoting a vision of the world that serves the Russian government's interests. From the annexation of Crimea in 2014 to the ongoing invasion of Ukraine in 2022, Russian propaganda has sought to justify aggressive actions by presenting a skewed version of reality. This includes misrepresenting Ukraine's sovereignty, portraying its leadership as corrupt or illegitimate, and distorting historical narratives to create a sense of Russian superiority. When translating such content, the translator faces a difficult decision: *How can one remain true to the language of the original text without inadvertently perpetuating harmful or false narratives? How can one resist the ideological manipulation inherent in the text while still*

producing a faithful and accurate translation? In this context, the research problem also involves examining the broader implications of translation in the political and cultural domains. As such, translators must be aware of their role in either reinforcing or challenging the ideological messages that these texts convey. Moreover, the rise of disinformation in the digital age has made the act of translation even more critical, as manipulated texts are disseminated across multiple platforms, reaching audiences far beyond their original linguistic and cultural contexts.

The manipulation of language for political purposes is not a new phenomenon, but the scale and sophistication of Russian propaganda in recent years have raised new challenges for translators. The Russian government has invested heavily in its media apparatus, including both traditional outlets and digital platforms, to craft a narrative that serves its political agenda. This narrative is often built on selective historical references, distorted facts, and emotional appeals designed to elicit fear, anger, or sympathy. Russian propaganda also frequently exploits cultural and linguistic divisions within targeted societies, seeking to weaken social cohesion and undermine trust in democratic institutions.

The proposed solution is to investigate innovative translation techniques and strategies that can mitigate the impact of propaganda, safeguard the integrity of cultural identity, and foster a more accurate and balanced portrayal of historical and political realities. To counteract the effects of Russian propaganda through translation, a multi-faceted approach is necessary, combining both technical and ethical considerations. The first step is to empower translators with the tools and training necessary to identify and analyze propaganda techniques. This includes familiarizing translators with the various methods of manipulation used in propaganda, such as selective language, emotional appeals, and historical revisionism. In addition to technical expertise, translators must develop a strong sense of ethical responsibility. This involves making informed decisions about how to translate texts in ways that resist ideological manipulation. One possible solution is the adoption of critical translation practices, which prioritize accuracy while actively countering misinformation. This approach may involve providing additional context, re-framing misleading statements, or even highlighting inconsistencies in the original text.

Another key strategy is the use of *transcreation*, a more flexible form of translation that adapts the original message to suit the cultural and linguistic context of the target audience while maintaining the integrity of the core message. This approach is particularly useful when translating politically charged content, as it allows the translator to ensure that the translation resonates with the target audience while also challenging any ideological biases present in the original text. Transcreation can also be used to create counter-narratives that provide an alternative to the false narratives promoted by Russian propaganda, offering a more accurate and nuanced portrayal of events.

In conclusion, the role of translation in countering Russian propaganda is both crucial and complex. Through critical analysis, ethical decision-making, and the adoption of innovative translation strategies, translators can play an active role in resisting ideological manipulation and preserving the truth. With accurate, contextually sensitive translations that challenge disinformation and foster a deeper understanding of political and cultural realities, translators can help protect the integrity of democratic discourse and contribute to the fight against propaganda on a global scale.

References

1. Chaika, O. (2024). The impact of Russian cultural suppression on Ukrainian national unity. *International Journal of Philology*. 28(3). 41-56. <https://doi.org/10.31548/philolog/3.2024.41>
2. Chaika, O. (2024). Kyiv or Kiev: how Russian propaganda has been shaping geopolitical narratives. *EUREKA: Social and Humanities*. 6. 51-61. <http://doi.org/10.21303/2504-5571.2024.003672>
3. Chaika, O., Sharmanova, N., & Makaruk, O. (2024). Revitalising Endangered Languages: Challenges, Successes, and Cultural Implications. *Futurity of Social Sciences*. 2(2). 38-61. <https://doi.org/10.57125/FS.2024.06.20>

THE ROLE OF MEDIA LINGUISTICS IN SHAPING UKRAINE'S INTERNATIONAL IMAGE: DISCOURSE STRATEGIES AND COMMUNICATIVE PRACTICES

In the context of growing global interconnectedness, the international image of a country has increasingly been formed through media representations. The linguistic tools and communicative strategies employed in media discourse have been acknowledged as key instruments in the construction, promotion, and negotiation of national identities on the global stage. In this regard, the theoretical and methodological potential of media linguistics has been actively utilized to analyze and influence how Ukraine is perceived by international audiences.

In recent years, Ukraine's visibility in international media has been significantly heightened due to socio-political, military, and humanitarian events. Consequently, the country's image has been shaped not only through traditional diplomatic narratives but also through media framing and discourse practices. Particular attention has been paid to the lexical, syntactic, and rhetorical means used in news reports, interviews, opinion pieces, and social media campaigns.

The focus of this paper is placed on the analysis of media texts in English that have contributed to the shaping of Ukraine's image since 2014, with special emphasis on the post-2022 wartime context. The methodology of media linguistics, which combines discourse analysis, pragmatics, and sociolinguistics, has been applied to explore the recurring discursive patterns and communicative strategies.

A corpus of media texts from such outlets as *BBC*, *CNN*, *The Guardian*, and *The New York Times* has been studied. The texts have been analyzed with regard to their lexical choices (e.g., connotations of key terms such as «resistance», «resilience», «freedom»), syntactic constructions (passive voice, nominalizations), and framing strategies (e.g., victim versus hero narratives). Particular attention has been paid to the metaphors used to conceptualize Ukraine's struggle and identity, as metaphors are considered powerful tools for shaping public perception.

It has been found that Ukraine is frequently portrayed through personification and emotional intensification, which contributes to the creation of a strong, morally justified image. The use of contrastive framing – Ukraine vs. Aggressor – has been widely applied. These strategies are often supported by multimodal means, including visuals and video content, which reinforce the verbal messages.

Moreover, the communicative practices of Ukrainian public figures, such as the President's speeches and social media addresses, have been systematically disseminated and reframed by international media. These practices have been characterized by clarity, emotional appeal, and inclusive language. The strategic use of English in such communications has also played a significant role in building a direct link with global audiences.

It has also been observed that the narratives created by international media are not always homogeneous. Depending on political orientation, cultural background, and target audience, different interpretations of events and identities are promoted. Therefore, the analysis of discursive strategies must be context-sensitive and culturally aware.

Thus, the role of media linguistics in this process cannot be underestimated. By providing tools for critical analysis and understanding of mediated discourse, media linguistics contributes to both academic inquiry and practical recommendations for improving Ukraine's image abroad.

MULTICULTURAL COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF MODERN SOCIAL MEDIA: THE PROBLEMS OF EVOLVING SLANG

In the current globalized and predominantly digital world, multicultural communication increasingly takes place on social media platforms such as X (formerly known, and still commonly referred to as Twitter), TikTok, Facebook, Instagram, Reddit, etc. In addition to these strictly communicative social media platforms, there are also media sharing platforms which operate as a combination of more standard social media platforms, a replacement for TV, and general entertainment platforms, such as YouTube, Twitch.tv, Kick, and other such streaming and media sharing platforms.

It increasingly difficult to accurately and comprehensively document, verify, and track every new type of slang, short forms, inside joke phrases and references, and the like across every single social media platform. This has led to a rapid increase in the rate of development and separation of cultural slang use between users who prioritize different social media platforms.

A person who primarily browses X would be hard pressed to fully understand the slang used by a person who primarily spends their time online watching streams on Twitch.tv. However, while that is expected, according to a study conducted by the author in 2021, it is apparent that even within the same streaming platform, viewers of different streamers develop their own microcultures with personal inside jokes and slang (Tuziuk, 2021). Therefore, even within a single social medium, it may be impossible to fully understand everyone on it.

This phenomenon is compounded by the fact that all of these social media platforms are globalized, which means that people from different backgrounds, different nationalities and cultures, constantly 'remix' and adapt English in a variety of ways. Whether it is through the creation of common abbreviations such as «LOL», «LMAO», «BRB», or through the adoption of already existing shortform slang which carries inherent meaning and is easy to remember, such as «simp», «sus», «stan», etc.

Video-focused social media platforms like TikTok have also fostered distinct linguistic cultures among the younger generations, with slang such as 'rizz', 'delulu', 'sigma', and many others. This type of slang is often very performance and personality driven, being introduced as ways of expressing praise or derision. It is usually simplified due to being easier to say, which also leads to many non-English speaking people adopting them (Putri, Bahri, 2023). X slang such as 'ratio', 'based', 'mid', and others are shorter and snappier, influenced by the character limit of the messages on the platform. Due to the popularity of X as both a political and personal messaging board, this slang is also widely spread among the younger generations.

These were examples of already widespread and commonly used pieces of slang anyone might hear if they walk outside in an English-speaking nation today. However, even in non-English speaking environments, especially in Western Europe, one may hear any number or variation of such slang, adapted from English, or simply used directly (Languages Unlimited, 2022).

Besides general platform slang, there are also personality-based microculture slang proliferators, like big personality streamers and content creators, which have large followings that then mimic the slang from their favorite creators. This creates in-group languages and slang. Examples of this are the slang words «poggers», «copium», «serve», «slay», «iconic», etc.

As one may note, some of the previous slang terms used were common words which have common meanings that do not align with how they are used in their slang forms. «Based» in its slang form is not «having a specified object or material as its base or foundation or as its primary constituent», as one would expect by its dictionary definition, but something that the speaker agrees with on some level, and respects the opinion of the person the word is directed at.

This leads to misunderstandings across cultural lines, leading to alienation between generations, social media platform users, and even cultures, if the user of the slang does not adapt to other environments linguistically. However, one may also note that, due to the slang entering other

social media platforms naturally through lack of user adaptation between platforms, these slang words spread at a rapid pace throughout the entire internet, leading to an enrichment of English that reflects global diversity at a level never before seen.

Additionally the proliferation of online slang may lead to misunderstandings among students learning English in Ukraine, as what they see online is no longer reflected in what they are taught, which is Received Pronunciation (RP) English. This gap necessitates a deeper involvement and level of knowledge from English teachers in order to adapt their instruction to account for contemporary digital usages of slang while still maintaining the foundations and rules of standard English.

Due to this, a new framework must be made to categorize and document this fast-changing and rapidly evolving linguistic landscape, in order to make sense of the origins of phrases, their meanings, and to record their history. Understanding digital slang is vital for the future of intercultural communication developments, and mapping out standard models of global English as a language.

References

1. Languages Unlimited. (2022, August 3). The power of social media language: How it shapes the current generation. *Languages Unlimited*.
2. Putri, R. E., & Bahri, S. (2023). An analysis of Gen Z's digital slang: Patterns from TikTok comment sections. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*, 11(2), 279–293. <https://doi.org/10.24256/ideas.v11i2.5911>
3. Tuziuk, M. O. (2021) Gramatychni osoblyvosti internet-comunicatsii na materiali anglo-movnyh comentariiv u socialniy merezhi Twitch. [*Grammatical features of Internet-communication based on the English comments on the social media platform Twitch*]. (Master's thesis, Kyiv National Linguistic University).

АДАМЧУК Наталія

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МІЛІТАРНОГО ДИСКУРСУ: МЕХАНІЗМИ РЕЦЕПЦІЇ

Повномасштабна російсько-українська війна поставила багато нових викликів не лише перед військовими, політиками, дипломатами, а й перед усіма, хто причетний до формування культурно-інформаційного простору. Письменники, поряд із журналістами, докладають максимум зусиль, щоб подолати ворога на інформаційному фронті, донести світові правду про злочини росії, засвідчити мужність наших захисників та стійкість звичайних українців.

Літературний текст сьогодні не лише естетизує дійсність, розширює та доповнює світ мистецтва, а й ставить перед собою досить амбітні, донедавна невластиві йому завдання. Якщо йдеться про твори українських письменників останнього десятиліття, то вони мають свою виразну специфіку, адже мистецтво часів війни «не тільки обмежене в жанрах та формах, а й усунуло заражене мілітарним духом. Приречене балансувати на крихкій межі життя та смерті, насильства й болю, емоційного знечулення та надмірної емоційності, приміряє на себе своєрідну естетику – страждання та смерті» [1, С. 28].

У сучасному літературознавстві виокремлюють особливий, мілітарний типу дискурсу, який «охоплює не лише тексти про активну фазу війни, а й художні твори, що їй передували, прогнозували майбутній соціально-політичний, ментальний, ціннісний конфлікти, попереджали про його загрозу» [2, С. 169]. Дослідники зазначають, що сучасна мілітарна українська проза є нетотожною воєнній прозі двох світових воєн. Вона вирізняється своєрідною формою наративу, блискавичністю реагування на події, жанровою строкатістю, зрештою, масштабністю завдань, з поміж яких найважливіше – розповісти світові правду про війну в Україні. Усе це дає можливість визначати її як окремий тип дискурсу і як літературний феномен, «доволі болючий і травматичний досвід, а проте – без нього нічого не

вийде, без нього ми ризикуємо лишити без пояснення купу деталей, спалахів та епізодів, з яких потім, з часом, буде складатися наша оповідь про цю війну, наша візія цих місяців, наша правда про біль та відвагу» [1, С. 9].

На прикладі українського літературного процесу часів військової агресії росії проти України простежуємо явище інтеграції текстів, написаних безпосередніми учасниками і свідками цих подій. Сюди належать твори військових (це так звана «ветеранська», або комбатантська література), волонтерів, медиків, журналістів, людей, які вимушено через війну покинули свої домівки – внутрішніх і зовнішніх переселенців. Кожен із них має свій досвід взаємодії з війною, тож через мілітарні наративи прагне передати правду війни, бути почутим, осмислити власні травматичні переживання. Йдеться передусім про творчість Бориса Гуменюка, Ярини Чорногуз, Максима Кривцова, Вікторії Амеліної, Володимира Вакуленка. Однією з визначальних ознак їхніх творів є сповідальність, а самих авторів, які загинули в цій війні, вже названо «новим розстріляним Відродженням».

Автор, який розповідає про війну, стикається з багатьма викликами. Як пояснити досвід війни, адже насправді його можна лише пережити? Як знайти потрібні слова, щоб описати світові, чим є для нас і для людства ця війна? Як доносити правду і не виглядати слабкими чи навіть істеричними? Рон Кеппс, американський письменник, який був безпосереднім учасником декількох воєн, у книзі «Як писати про війну» зазначає: «Нам доводиться використовувати слова для опису того, що ми, як люди, не запрограмовані були бачити або переживати», тому «кожен має розповісти історію війни з того місця, де ми є, з точки нашої правди» [2].

У вітчизняному культурному просторі мілітарний дискурс війни через великі прозові тексти представлений творами Василя Шкляра («Чорний ворон. Залишенець», «Чорне сонце», «Заячий костел»), Марії Матіос («Букова земля», «Майже ніколи не навпаки»), Юрія Винничука («Танго смерті»), Лариси Денисенко («Відлуння»), Володимира Лиса («Століття Якова»), Оксани Забужко («Музей покинутих секретів»), Галини Вдовиченко («Маріупольський процес»), Анастасії Левкової («За Перекопом є земля»), Тамари Горіха Зерня («Доця», «Шептуха»), Валерія Ананьєва («Сліди на дорозі»), Станіслава Асєєва («Світлий Шлях»), Артема Чеха («Хто ти такий?»), Євгена Положія («Мрія») та багатьох інших авторів і авторок, що свідчить про актуальність мілітарної теми. Ці твори дуже різні й водночас дуже сильні, варті того, щоб про них знали не лише українці, а й світова культурна спільнота, бо такі книги стають важливим чинником міжнародної культурної дипломатії.

Мілітарні тексти є важливим корпусом творів новітньої української літератури, що активно реагує на явища й події сучасних реалій. Війна сьогодні промовляє до світу голосами багатьох окремих історій, кожна з яких варта того, щоб про неї не забули. І саме письменникам належить зробити цінність цих історій справді видимою.

Література

1. Жадан С. (2023). Свідчити і пам'ятати. 77 днів лютого. Україна між двома символічними датами російської ідеології війни. Київ: Лабораторія. 224.

2. Поліщук Я. (2017). Зобразити війну. *Pomiedzy. Polonistyczno-ukrainoznawcze studia naukowe*. Wrocław. 3. 27-50.

3. Романцова Б. Рон Кеппс: Кожен має розповісти про війну з місця, де є, зі своєї точки правди. <https://chytomo.com/ron-keps-kozhen-maie-rozpovisty-pro-vijnu-z-mistsia-de-ie-zi-svoiei-tochky-pravdy>

4. Сидоренко О. (2021). Сучасна мілітарна проза як літературний феномен. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 48. 167-173.

РОЛЬ МЕДІА У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

У 2025 році Україна посіла 46 місце в Global Soft Power Index із 193 країн-членів ООН, втративши дві позиції порівняно з минулим роком. GSP індекс демонструє спроможність держави впливати на інших завдяки привабливості і переконанням, а не примусом, військовою силою чи жорсткими санкціями. М'яка сила – це сила сприйняття, яку держава може використовувати для зміцнення безпеки, залучення інвестицій, торгівлі, туризму, покращення економічного зростання [1].

Ключовими показниками індексу є впізнаваність, репутація та впливовість держави. Не менш важливим є сприйняття національного бренду у ключових сферах, де розвивається та реалізується м'яка сила. В індексі виокремлюють вісім стовпів м'якої сили (Soft Power pillars), з-поміж яких: бізнес і торгівля, міжнародні відносини, освіта і наука, культура і спадщина, управління, медіа та комунікація, стійке майбутнє, люди та цінності.

Із 2022 року сприйняття рівня м'якої сили України послабилося, а показник репутації знизився на 19 позицій до 95-го місця. У 2025 році серед інших важливих показників Україна втратила 0,1 бал і в оцінці такого важливого стовпа Soft Power, як медіа та комунікації (3,5).

Це є серйозним сигналом для консолідації зусиль суспільства у формуванні позитивного іміджу України, одним із найпотужніших засобів якого залишаються медіа. У зв'язку з військовими діями на території України, які обмежують безпосередні контакти, саме медійний дискурс набуває надзвичайного значення у формуванні іміджу нашої країни та її сприйняття у світі.

За даними звіту про сприйняття України в світі у 2024 році, спостерігається помітне зниження кількості публікацій про Україну в міжнародних медіа порівняно з попередніми роками, а ЗМІ дедалі більше відображають певну «втому» світової спільноти від воєнних новин. Як зауважують аналітики Brand.Ukraine, ця тенденція ставить перед нашою державою нові виклики: потрібно будувати дискусію навколо переваг і вигід підтримки України, використовувати позитивні історії та конкретні історії успіху. Так, голова Brand.Ukraine М. Ляпіцька наголошує: «одним із ключових завдань для всіх стейкхолдерів у сфері стратегічних комунікацій є просування знань про Україну, її потенціал та конкретні досягнення. Ми повинні спільно працювати над тим, аби світ бачив нас як надійного партнера, здатного робити суттєвий внесок у розвиток міжнародної безпеки, економіки та сталий розвиток людства» [2].

Необхідно пропагувати бренд-атрибути із позитивними репутаційними характеристиками. Зокрема, 2024 року найпопулярнішими бренд-атрибутами України в англomовних медіа були «демократична країна» (23%), «нація героїв» (20%) та «член європейської родини» (16%).

У популяризації національного бренду медіа належить активна роль: надзвичайно важливо розширювати інформаційний дискурс, бути суб'єктом дискусії, а не лише об'єктом, створювати інформаційні приводи та просувати власні наративи для зміцнення позицій України на світовій арені.

Література

1. Global Soft Power Index 2025. URL: <https://static.brandirectory.com/reports/brand-finance-soft-power-index-2025-digital.pdf>
2. Звіт про сприйняття України у світі (2024). <https://brandukraine.org.ua/uk/analytics/ukraine-global-perception-report-2024/>

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОНЯТЬ «ПСИХОЛОГІЧНА ВІЙНА», «ПСИХОЛОГІЧНА ОПЕРАЦІЯ» ТА «ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ»

Психологічні засоби впливу на масову свідомість зазнали значних трансформацій у контексті розвитку інформаційних технологій та глобалізації комунікаційних процесів. Сьогодні ці засоби виступають ключовими елементами гібридних воєн, політичних кампаній та соціальних маніпуляцій, адаптуючи традиційні методи до цифрового середовища.

Способи психологічного впливу й обману супроводжують людські конфлікти з найдавніших часів, зокрема ще під час ворожнечі між первісними племенами. Першу значущу письмову працю про це залишив китайський воєначальник і мислитель Сунь-Цзи (близько 400 року до н.е.), який у «Мистецтві війни» наголошував: «...коли ми дійсно готові йти в атаку, ми маємо поводитися так, начебто ми не готові до неї... коли ми близько, слід створити враження, що ми далеко... використовуй приманку, щоб обдурити супротивника...» [1]. Фактично ще 2500 років тому Сунь-Цзи сформулював ідею, яка залишається актуальною і сьогодні, що стратегічною метою успішних воєнних дій є вплив на свідомість людей, а не завоювання територій.

Методи психологічної війни здобули широке розповсюдження під час Другої світової війни в наслідок діяльності Йозефа Геббельса, який очолював нацистську пропаганду. Він прагнув посилити моральний дух населення шляхом відбору вигідних фактів і поширення обмеженого обсягу вигаданої інформації, що постійно повторювалася. Для досягнення правдоподібності використовувалася масштабна фальсифікація повідомлень, а уважне врахування культурних та психологічних особливостей аудиторії дозволяло уникнути зайвої інформаційної перевантаженості нудними або непотрібними деталями [2, С. 15].

Психологічні інструменти, операції та психологічна війна об'єднують різноманітну діяльність, спрямовану на ослаблення супротивника без або майже без застосування фізичної сили та зброї. Проте необхідно зазначити диференціацію між поняттями «психологічний інструмент впливу», «психологічна операція», «психологічна війна», оскільки вони є спорідненими поняттями, але мають суттєві відмінності за масштабом, цілями та методами застосування.

Психологічний інструмент впливу є найнижчим рівнем у системі диференціації понять «психологічна війна», «психологічна операція» та «психологічний інструмент впливу». Він являє собою окремих науково обґрунтований метод цілеспрямованої дії на свідомість, емоційний стан або поведінку людини чи групи людей. До таких інструментів належать прийоми інформаційного фреймінгу, праймінгу, індукції емоцій, маніпуляції патернами мислення тощо. Їхня спільна характеристика полягає в універсальності та можливості застосування як у військово-політичних, так і в цивільних сферах, наприклад у рекламі, маркетингу або різноманітних комунікаціях.

Психологічна операція – це спланований комплекс заходів із поширення спеціально підготовленої інформації, спрямований на вплив у поведінковій, емоційній та когнітивній сферах цільової аудиторії для досягнення політичних, військових або соціальних цілей. Операції зазвичай мають чітко визначені етапи планування, цільову аудиторію та конкретні завдання, такі як переконання противника, підтримка опозиції чи вплив на нейтральні групи населення.

Психологічна війна – це комплекс заходів, спрямованих переважно проти ворога, є стратегічним рівнем діяльності, який може включати численні психологічні операції як складові частини. Використовується для досягнення національних або політичних цілей через пропаганду, психологічний тиск та маніпуляцію суспільною свідомістю.

Психологічні інструменти впливу формуються в межах загальнопсихологічних знань, перевіряються експериментально й базуються на об'єктивних закономірностях функціонування психіки. Саме їхня наукова валідність забезпечує ефективність

психологічних операцій, що є тактичними елементами психологічної війни. Психологічна наука виступає основою для розробки інструментарію, який використовується у психологічних операціях. Психологічні операції є складовою частиною психологічної війни. Основна різниця між психологічною операцією та психологічною війною полягає в їх масштабі та стратегічному фокусі. Якщо психологічна війна – це загальна стратегія, спрямована на досягнення глобальних цілей через вплив на свідомість, то психологічні операції – це конкретні заходи або дії, які реалізують цю стратегію. Наприклад, під час гібридної війни РФ проти України психологічна війна включає довготривалу пропаганду через державні ЗМІ, тоді як окремі ІПСО можуть бути спрямовані на поширення фейкових новин про конкретні події для дестабілізації суспільства [3].

Отже, диференціація понять «психологічний інструмент впливу», «психологічна операція» та «психологічна війна» має принципове значення для розуміння ієрархії цілей, масштабів і методів впливу на масову свідомість в умовах гібридних конфліктів, оскільки інструменти визначають характер і спосіб дії на цільову аудиторію, операції – тактичні завдання, а війна – стратегічну мету сучасних військово-політичних протистоянь.

Література

1. Sun, Tzu. (1910). *The art of war* (L. Giles, Trans.). Project Gutenberg.
2. Комар, З. (2017). *Психологічна стійкість воїна: Підручник для військових психологів* [Psychological resilience of the warrior: A textbook for military psychologists]. Київ: Видання за підтримки Посольства Великої Британії в Україні.
3. Посмітна, В. В. (2023). Особливості сучасної антиукраїнської маніпулятивної пропаганди в текстах і заголовках російських інформаційних повідомлень. *Службово-бойова діяльність сил сектору безпеки держави: сучасний стан, проблеми та перспективи: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної*. 46. 80-81.

ВАКУЛИК Ірина

МІЖНАРОДНА СКЛАДОВА ДИПЛОМАТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ

У науковому обігові дедалі частіше ставиться акцент на навчанні впродовж життя, ефективності спілкування іноземною мовою та мультикультуралізмі. У світлі глобальної цифровізації та автоматизації процесів управління міжнародна складова стає все більш вимогливішою до пошуку глибоких рішень і передових технологій. І термінологія як галузь мовознавства, що обслуговує усі сфери людської діяльності, не стоїть осторонь міжкультурної комунікації.

Нині багатомовність та полікультурність вважають необхідними для громадян нової Європи, і відповідно – України. Об'єктивно наукова діяльність має інтернаціональний характер, через що та чи інша мова за певних історичних обставин виконує роль «мови науки». Зокрема, на теренах Європи у такій якості в різні часи використовували латину, французьку, англійську. Остання, починаючи приблизно з першої половини минулого століття, стає мовою світової наукової спільноти. Мови Європи багаті на терміни, пов'язані з міжнародною дипломатією, які є ключовими для розуміння міжнародних стосунків і глобальних проблем. Вже нікого не здивуєш *дипломатичним суверенітетом* чи *дипломатичним імунітетом*, у концепції яких йдеться про права держави, коли доводиться розв'язувати конфлікти на основі міжнародних договорів.

Терміни є тими одиницями мовної системи, які допомагають їй здійснювати спілкування в певній галузі разом із загальновживаним лексиконом. Лексичний фонд європейських мов включає слова, фрази та вирази, що відображають різні поняття та концепти, віддзеркалюють культурну та історичну спадщину кожної країни. Стрімка зміна лексики і її соціальна значущість розглядаються науковцями у номінативному плані як частина загальнонаціонального фонду, досліджується у проєкції значеннєвої функції при

укладанні словників, аналізується парадигматична й синтагматична динаміка – нові слова, які виникають у зв'язку з розвитком суспільства, наукового чи технічного прогресу, політики та культури, вриваються до наукового обігу, а параметри сучасної стратифікації (активність, уживаність, забарвленість) пов'язані із нашими рефлексіями. Відтак обрану тему не можна не вважати актуальною: процес глобалізації суспільно-економічного життя, який охопив зараз нашу планету, ініціював посилення тенденцій до інтернаціоналізації словникового складу не тільки індоєвропейських, але й мов, генетично неспоріднених. Окрім того, науково-технічний прогрес, розвиток нових високих технологій породжує нагальну потребу в номінативній мовній діяльності, яка здійснюється здебільшого із залученням інтернаціональної складової.

Література

1. Chaika, O., Vakulyk, I., Hutyriak, O. (2023). Multiculturalism in education: teaching foreign languages and translation. *Ad Alta*. 13(01). XXXI. <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130133/PDF/130133.pdf>
2. Kimmeyer, L., Wortman, K., Kitayama, S., Lemelson, R., Cummings, K. (2020). Culture, mind and brain: new concepts, models and applications. *Contemporary perspectives in the social and behavioral sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781108695374
3. Lifelong learning: models and methods of implementation. (2023). Collective monograph. Kharkiv: PC Technology center. 148. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-70-1>
4. Vakulyk, I. (2022). Barrier-free communication: what is it like? (peculiarities of current communication through the prism of existence under war conditions). *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 10(2), 78-83.
5. Vakulyk, I. (2025). Minimal effort: The key to effective learning and goal attainment. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 70-82. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/1.2025.70>
6. Vakulyk, I. (2010). The impact of globalization on modern terminology. *Cross-cultural and trans-national perspectives*. Herceg Novi, Montenegro: Enieda. 144.

ВДОВИЧЕНКО Андрій

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ МЕДІА

До традиційних медіа прийнято відносити друковані засоби масової інформації, телебачення та радіо. На центральну роль в економіці майбутнього виходить такий нематеріальний фактор виробництва як інформація/дані. На даному етапі розвиток більшості галузей різною мірою базується на використанні цифрових даних і цифрової інформації як фактору виробництва у своїй діяльності: медіа, медицина, освіта, виробництво енергії, транспортування та ін. [1].

Із початку 2000-х років медіакомпанії зіткнулися з викликом зменшення своєї залежності від традиційних доходів від реклами та пошуку додаткових джерел прибутку. Рекламний ринок і його вплив на медіа, особливо на редакційну автономію, породили дві діаметрально протилежні дискусії.

Із одного боку, як зазначив Дж. Нварко [3], дослідники встановили, що зростання рекламного ринку сприяє зміцненню незалежності медіа, оскільки вони більше не потребують фінансування від уряду та політичних сил. З іншого боку, деякі дослідження стверджують, що розподіл рекламних бюджетів, незалежно від того, чи походять вони від уряду чи бізнесу, зазвичай негативно впливає на редакційну незалежність медіа.

Однак диверсифікації медіакомпаній за межами медіаіндустрії з метою отримання прибутку приділяється недостатньо уваги. Припущення, що саме завдяки ринковій рекламі газети звільнилися від політичного впливу, натякає на те, що комерціалізація може стати панацеєю від фінансових проблем медіа, хоча водночас є їхнім найбільшим ризиком.

Визнаючи необхідність надійного, проте незалежного джерела фінансування для медіакомпаній, Всесвітня асоціація видавців газет і новин (WAN-IFRA) зазначає: «підтримка та збереження незалежності медіа критично залежать від фінансової стабільності медіа організацій» [2]. Автори D. D. Kurpius, E. T. Metzgar та K. M. Rowley проаналізували корінь цієї проблеми та пояснили: «проблема традиційних медіа полягає не так у втраті аудиторії, як у застарілій рекламній бізнес-моделі, поєднаній із високими операційними витратами, що ускладнює надання новин та інформації на вимогу» [2]. Отже, необхідно шукати шляхи переходу від класичної моделі, якій притаманна діяльність, яка фінансується з двох основних джерел доходу для видавців газет і журналів, до більш диверсифікованої моделі бізнесу, коли є інші напрямки діяльності, доходи від здійснення яких мають доповнювати традиційну модель [3].

Аналіз поточної ситуації на ринку світовому ринку друкованих ЗМІ наочно демонструє, що процес диверсифікації доходів відбувається доволі активно, проте залежність медіа від традиційних доходів все ще значна (табл. 1).

Таблиця 1

Доходи медіа компаній за 2024 рік

	2024 р.	Динаміка 2024/2023
	млрд дол. США	у %
Друковані видання		
Доходи від продажів копій	48,92	-3,94%
Доходи від продажів реклами	34,03	-5,65%
Цифрові платформи		
Доходи від читачів (підписка, членство в клубі, донати)	9,36	7,05%
Доходи від продажів реклами	14,33	3,40%
Доходи від інших видів діяльності	17,7	11,5%
Доходи всього	124,33	-0,7 %

Джерело: сформовано автором за [4].

Так, за даними опитування, що було проведене WAN-IFRA серед видавців газет і журналів, у 85 країнах світу [4] традиційні джерела доходу, а саме продажі друкованих примірників газет і журналів разом із продажами реклами в них склали у 2024 році 67% від загальної суми їх доходів і мали тенденцію до падіння. У той же час, частка доходів від цифрових платформ цих медіа склала 19% та має тенденцію до зростання. У контексті забезпечення стабільності бізнес моделі підприємств галузі друкованих ЗМІ особливої актуальності набуває подальша диверсифікація з виходом за межі традиційних джерел доходу. Тому найбільш значущим результатом цього дослідження вважаємо саме суттєве зростання (11,5% у порівнянні з 2023 роком) доходів від інших видів діяльності, таких як різного роду заходи (конференції, семінари, майстер-класи тощо), ліцензування, синдикація контенту та інші.

Література

1. Jaekel M. (2015). Die Anatomie digitaler Geschäftsmodelle. Wiesbaden: Springer Verlag. 58.
2. Kurpius D. D., Metzgar E. T., Rowley K. M. (2010). Sustaining hyperlocal media: In search of funding models. *Journalism Studies*. 11(3). 359-376. DOI: <https://doi.org/10.1080/14616700903429787>

3. Nyarko J. (2023). Media diversification: Redefining reliance on advertising revenue and autonomy implications. *Cogent Social Sciences*. Volume 9, Issue 1. DOI: <https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2193382>

4. Звіти Всесвітньої організації новинних медіа WAN-IFRA reports. <https://wan-ifra.org/insight/world-press-trends-outlook-2024-2025/>

ДОВГИЧ Тамара

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КІНОМАТЕГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ: ВІД САКРАЛІЗАЦІЇ ДО КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Сучасна українська кінематографічна освіта перебуває на перехресті історичних нашарувань, значна частина яких сформувалася в умовах радянського ідеологічного контролю. Починаючи з 1920-х років, коли Лесь Курбас закладав основи національного кінематографа, ця сфера розвивалася під пильним наглядом комуністичної партії, що призвело до маргіналізації самотутніх українських наративів. Радянська система освіти, зосереджена на підготовці кадрів через централізовані інституції, такі як Всесоюзний державний інститут кінематографії (ВДІК) у Москві, нав'язувала уніфікований підхід, де українське кіно розглядалося як периферійна складова «великого радянського кінематографу». Етнографічні мотиви, критичні погляди на історію чи спроби осмислення національного досвіду або ігнорувалися, або підпорядковувалися пропагандистським цілям, формуючи колоніальний спадок, який досі відчутний у сучасній системі підготовки кінематографістів.

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році цей спадок не був подоланий системно. Навчальні програми, наприклад у Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого (КНУТКіТ), значною мірою зберігають радянські методики, де пріоритет віддається технічній майстерності – операторській роботі, монтажу, постановці кадру – над розвитком критичного мислення чи національної ідентичності. Водночас у кінознавстві зберігається тенденція до сакралізації радянських кінорежисерів різних періодів, що ускладнює об'єктивний аналіз їхньої творчості та її місця в ширшому контексті. Внесок таких постатей, як Лесь Курбас, чий вплив на становлення українського кінематографа довго замовчувався через репресії, залишається недостатньо визнаним. Отже, українська кінематографічна освіта стикається з подвійним викликом: подоланням колоніальних стереотипів, успадкованих від радянської системи, та переходом від міфологізації до аналітичного осмислення власної спадщини. Деколонізація виступає ключовим етапом для формування сучасної системи освіти, здатної відображати національну ідентичність і відповідати глобальним викликам.

Деколонізація набуває особливої актуальності в умовах сучасних викликів, пов'язаних із утвердженням національної ідентичності та позиціонуванням України на міжнародній арені. Протягом XX століття українське кіно розвивалося в тіні радянської ідеології, яка систематично применшувала його самотутність, підпорядковуючи локальні наративи імперським шаблонам. Цей колоніальний вплив обмежував творчу свободу режисерів і сформував спотворене уявлення про українську культуру як вторинну чи периферійну, що часто проявлялося в романтизації етнографічних елементів без їхнього глибокого осмислення. У XXI столітті, коли Україна прагне позбутися пострадянських стереотипів, переосмислення кінематографічної освіти стає необхідним кроком для відновлення історичної справедливості та створення автентичного культурного голосу.

Національна ідентичність значною мірою формується через мистецтво, зокрема кінематограф, який є потужним інструментом саморепрезентації. Відмова від сакралізації радянських кінорежисерів різних періодів і критичний аналіз колоніальних впливів дозволяють переглянути історичні наративи, повертаючи до дискурсу таких постатей, як

Лесь Курбас чи Микола Петров, чиї досягнення довго залишалися поза увагою через ідеологічні репресії. Це сприяє формуванню цілісної картини української культури, де акцент зміщується з імперських інтерпретацій на власні традиції, цінності та досвід. Водночас деколонізація відкриває діалог із сучасними поколіннями, які шукають у кіно відображення актуальних проблем – від посттравматичного досвіду війни до пошуку культурної автентичності, а не застарілих міфів.

На міжнародному рівні деколонізована кінематографічна освіта посилює імідж України як країни з унікальною культурною пропозицією. Участь у світовому кінопроцесі вимагає не лише технічної конкурентоспроможності, а й інтелектуальної незалежності, яку забезпечує відмова від колоніальних рамок. Перехід до критичних і постколоніальних підходів у навчанні дозволяє українським режисерам і кінознавцям пропонувати світові свіжі перспективи, що є особливо важливим у контексті глобальної конкуренції культурних наративів. Таким чином, деколонізація стає не лише внутрішньою потребою, а й стратегічним інструментом для інтеграції України у світовий культурний простір.

Література

1. Бгабга Г. (1994). Місце культури. Лондон: Routledge.
2. Гнатюк О. (2015). Культурна деколонізація в посткомуністичних суспільствах. Варшава: Видавництво Університету Варшави.
3. Державний архів України. Фонди ВУФКУ (1922–1930).
4. Зубавіна І. (2006). Кіноосвіта в Україні: історія і сучасність. Київ: КНУТКиТ ім. Карпенка-Карого.
5. Саїд Е. (1978). Орієнталізм. Нью-Йорк: Pantheon Books.
6. Сліпущко О. (1999). Лесь Курбас: життя і творчість. Київ: Дніпро.
7. Hoskins A. (2018). Postcolonial Film: History, Empire, Resistance. Лондон: Routledge.
8. Marciniak K., & Imre A. (Eds.). (2007). Transnational Feminism in Film and Media. Нью-Йорк: Palgrave Macmillan.
9. Thompson E. (2000). Imperial Knowledge: Russian Literature and Colonialism. Вестпорт: Greenwood Press.

ДУДНИК Юрій

ВПЛИВ МЕДІАНАРАТИВУ БЕЗПЕРСПЕКТИВНОСТІ НА МОТИВАЦІЮ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

У сучасному інформаційному просторі, особливо в умовах війни, Росія активно використовує соціальні мережі для поширення дезінформації, спрямованої на формування почуття безперспективності серед української молоді. Особливу роль у цьому відіграють анонімні телеграм-канали, які маскуються під українські джерела.

За даними опитування української молоді, проведеного з 19 червня по 21 липня 2024 року Центром аналізу та соціологічних досліджень (CISR) Міжнародного республіканського інституту (MPI) в межах програми USAID «Мріємо та діємо» (*Результати опитування української молоді 2024 – mriemotadiemorazom*, б. д.), українська молодь у віці 16-35 років серед соцмереж та месенджерів надала перевагу Telegram, YouTube та Instagram. Щодня або кілька разів на день їх переглядало 86%, 70% та 66% опитаних відповідно. Також була зібрана інформація щодо довіри до анонімних телеграм-каналів: не довіряють 26%, скоріше не довіряють 44%, скоріше довіряють 17%, цілком довіряють 2%, не знайомі з таким поняттям 11%, мали з труднощі з відповіддю 1%.

Ці дані свідчать про імовірний значний вплив телеграм-каналів та інших соціальних мереж на формування інформаційного середовища, в якому перебуває українська молодь.

Згідно з теорією самоідентифікації, для збереження внутрішньої навчальної мотивації студентів необхідно задовольняти потреби в автономії, компетентності та соціальній підтримці. Медіанаративи, що культивують почуття безперспективності, можуть підірвати

ці потреби, викликаючи апатію, відчуження та зневіру у значенні навчання та особистісного зростання.

Іншою вагомою пояснюючою моделлю є когнітивна теорія А. Бека, яка стверджує, що думки та інтерпретація подій мають значний вплив на емоційний стан, який, відповідно, впливає на те, які моделі поведінки будуть обрані в подальшому.

Таким чином, це дає можливість припустити, що дезінформація, спрямована на зневіру у майбутньому, здатна запускати ланцюгову реакцію, де пусковим механізмом слугує інтерпретація такої інформації як правдивої або імовірної. В результаті цього відбуваються зміни у емоційному стані, навчальній активності і, в решті-решт, академічній успішності.

Широким полем можливостей для вивчення впливу емоційної тривоги, почуття невизначеності та безперспективності на мотивацію до навчання виявився період пандемії COVID-19.

Зокрема, у дослідженні, проведеному R. F. Cayubit (2024), вивчався вплив пандемії COVID-19 на сенс життя, життєву орієнтацію та академічну мотивацію. Було виявлено, що тривога через COVID-19 негативно впливала на академічну мотивацію, наявність сенсу та життєву орієнтацію. Отримані результати також вказують на позитивний зв'язок між тривогою щодо COVID-19 і пошуком сенсу життя.

В іншому дослідженні, проведеному авторами J. Dong et al. (2024), було вивчено взаємозв'язки між адаптацією до навчання, психічним здоров'ям, мотивацією та стратегіями саморегульованого навчання (SRL) серед аспірантів у період пандемії COVID -19. Досліджувалися п'ять стратегій SRL: самомоніторинг, управління часом і середовищем, саморегуляція зусиль, навчання однолітків і критичне мислення.

Результати показали, що більшість стратегій SRL помірно позитивно корелювали між собою та із самоефективністю в мотивації. Негативний емоційний стан був пов'язаний із вищими рівнями стресу, тривоги та депресії, а також із нижчими показниками саморегуляції часу й зусиль. Виявлено, що позитивний емоційний стан сприяв використанню стратегій SRL, тоді як негативний мав незначний стримуючий ефект.

Таким чином, на сьогодні існує суттєвий ризик негативного інформаційного впливу на студентську молодь через соціальні мережі.

Психологічні теорії, зокрема теорія самодетермінації та когнітивна теорія А. Бека, дозволяють прогнозувати зниження мотивації до навчання під впливом дезінформації. Дослідження, присвячені пандемії COVID-19, опосередковано підтверджують такий зв'язок.

Для зменшення ризиків важливо розвивати критичне мислення, медіаграмотність, навички усвідомленого цілепокладання та смислотворення.

Література

1. Результати опитування української молоді 2024 – mriemotadiemorazom. (б. д.). mriemotadiemorazom. <https://is.gd/kLFHqG>
2. Cayubit, R. F. O. (2024). The impact of COVID-19 anxiety on the academic motivation, life-orientation, and meaning in life of university students. *Discover Psychology*. 4(1). <https://doi.org/10.1007/s44202-024-00298-0>
3. Dong, J., Manning, K. Q., & Wang, C.-H. (2024). The influence of adjustment, mental health and motivation on graduate student learning strategies during COVID-19. *Discover Psychology*. 4(1). <https://doi.org/10.1007/s44202-024-00314-3>

ІВАЩУК Максим

ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКІЙ ПРОПАГАНДИ: ВНЕСОК ВЕРХОВНОЇ РАДИ VIII СКЛИКАННЯ

Після початку збройної агресії російської федерації проти України у 2014 році інформаційна безпека стала одним із ключових напрямів національної оборони. У цих

умовах Верховна Рада України VIII скликання (2014-2019 рр.) відіграла важливу роль у формуванні правових основ для протидії російській пропаганді та забезпечення інформаційного суверенітету держави. Цей процес був частиною ширшої стратегії протидії російській інформаційній агресії, а також інструментом підтримки національної ідентичності.

Одним із першочергових кроків парламенту стало ухвалення законів, спрямованих на обмеження впливу проросійських медіа та інформаційних ресурсів. У 2015 році було внесено зміни до Закону України «Про телебачення і радіомовлення», якими заборонялося транслювати фільми, що пропагують державу-агресора або її силові структури. Це стало правовим інструментом для обмеження культурного впливу росії через масову продукцію.

Також було ухвалено Закон України «Про засудження комуністичного та нацистського тоталітарних режимів» [1], який, окрім символічного значення, мав інформаційне навантаження – заборона на популяризацію радянської ідеології значною мірою була спрямована проти кремлівських наративів.

Важливою ініціативою парламенту стали звернення до РНБО щодо введення санкцій проти російських інформаційних ресурсів. У результаті, на території України було заблоковано доступ до російських соціальних мереж (таких як «ВКонтакте» і «Однокласники»), пошуковика «Яндекс» та ряду новинних сайтів, що системно поширювали дезінформацію. Це рішення викликало широку дискусію в суспільстві, однак з точки зору національної безпеки воно стало вагомим кроком у зменшенні впливу російського інформаційного простору на українське суспільство.

Окрім обмеження проросійського контенту Верховна Рада VIII скликання активно сприяла розвитку українського інформаційного середовища. Було прийнято низку законів, що підтримували україномовний продукт у телерадіопросторі, зокрема введення мовних квот для радіостанцій і телеканалів. Це стало не лише культурним кроком, але й важливим інструментом у зміцненні національної ідентичності.

У 2016 році Верховна Рада ухвалила закон, що запроваджував квоти на україномовний музичний контент на радіо (закон №3822-д). Згідно з ним 35% музики на радіо повинно бути українською мовою, і не менше 60% передач повинні вестися українською. Згодом 2017 році були встановлені мовні квоти для телебачення (закон №5313) яким було затверджено, що 75% контенту загальнонаціональних телеканалів має бути українською.

Також парламент ухвалив закон «Про державну підтримку кінематографії в Україні» [2], який передбачав значне бюджетне фінансування українських фільмів, серіалів, анімації та освітніх проєктів. Було надано податкові пільги для кіновиробників в результаті чого зросла кількість національних стрічок, з'явилися масштабні проєкти, що здобували визнання за кордоном.

Верховна Рада також брала участь у міжпарламентських ініціативах, спрямованих на викриття російської дезінформації на міжнародному рівні. Українські парламентарі активно порушували питання інформаційної агресії РФ у ПАРЄ, ОБСЄ та інших міжнародних форумах, формуючи спільний фронт спротиву пропагандистським кампаніям Кремля.

Діяльність Верховної Ради VIII скликання у сфері інформаційної безпеки стала основою для формування системного підходу до протидії російській пропаганді. Через ухвалення ключових законів, підтримку санкцій, просування українськомовного контенту та міжнародну активність, парламент зробив вагомий внесок у захист українського інформаційного простору. Такі заходи не лише сприяли формуванню стійкої національної ідентичності, а й стали ефективною зброєю в умовах гібридної війни. Цей досвід залишається актуальним і сьогодні, коли боротьба за правду та свідомість громадян продовжується на новому етапі гібридної війни.

Література

1. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки », прийнятий 9 квітня 2015 р. № 317-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

2. Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», прийнятий 23 березня 2017 р. № 1977-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#Text>

КОЧУКОВА Наталія

УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ МЕДІАТЕКСТ: МОВНОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Висвітлення діяльності українських науковців, доведення до відома нефахівців у певній галузі світової та вітчизняної науки її досягнень, а також зацікавлення широкої читацької аудиторії історією відкриттів, життям наукової думки – завдання науково-популярних видань. Ця комунікативна мета з її чіткою прагматичною спрямованістю на масового адресата є для автора головним чинником під час вибору визначальних прийомів популярного впорядкування знань.

На сьогодні науково-популярні друковані медіа або часописи з відповідними рубриками поступаються онлайн-ресурсам. На думку українських журналістів-блогерів, аудиторія інтернет-видань є відносно невеликою, але ще більше зростає вона для українськомовних друкованих журналів та статей. Серед основних причин: наявна можливість безкоштовно читати англomовні наукові тексти в інтернеті та мати доступ до лекцій TED, Coursera й переглядати науково-популярні фільми онлайн. Лише деякі часописи зі світовим ім'ям готові були видавати свій продукт українською. Таким був, зокрема, «National Geographic – Україна», що вперше вийшов на український ринок у квітні 2013 року, але невдовзі припинив свій друк. Редакторська команда прагнула ідентифікувати журнал наявними в українській мові засобами, підлаштувати мову під українську культуру та українськомовного реципієнта. Тому науково-популярні тексти часопису відзначались надзвичайною легкістю сприймання, яскравістю, експресивною насиченістю, виразністю. Наприклад: *«І в конголезькій Кіншасі, і в Петриківці, незважаючи на життєві складнощі й брак комфортних умов, вирує дух вільної творчості та справжнього мистецтва»* (National Geographic, № 6, вересень 2013 р.); *«Колоністи болім. Сірі чаплі не люблять змін. Їхні колонії можуть існувати віками, якщо на заваді не стає людина»* (National Geographic, № 6, вересень 2013 р.); *«Слово «орхідея» вже стало синонімом вишуканості та екзотики. Тропічними красунями захоплювалися ще перші європейські дослідники»* (National Geographic, № 7, жовтень 2013 р.); *«Фотографи використовують камери як засоби для досліджень, як інструменти, щоб ними змінювати світ, навіть як ключ до внутрішнього світу людини. Їхні знімки – це докази, що фотографія має вагу, і в наші дні більшу, ніж будь-коли»* (National Geographic, № 7, жовтень 2013 р.). Зокрема, часто вживані риторичні питання характеризуються розмаїттям емоційно-експресивних відтінків, властивістю створювати особливе напруження відчуттів: *«Планета нагрівається, рівень моря підвищується. Прибережні зони затоплюються. Що ми захищатимемо? Що здамо в битві з водою? Як ми переживемо те, що моря виходять з берегів?»* (National Geographic, № 6, вересень 2013 р.).

Нині на багатьох українських сайтах є окремі рубрики, присвячені сучасним галузям науки й новітнім технологіям. Серед онлайн-видань вирізняється науково-популярний журнал «Куншт», у якому гармонійно поєднано науковість із доступністю, зрозумілістю, легкістю сприйняття змісту й досконалим мовним оформленням, що свідчить про майстерне володіння журналістами зображально-виражальними засобами та їхнім бажанням індивідуалізувати стиль. Бо, як відомо, важливу роль у популяризації наукових студій відіграють мовностилістичні особливості медійних текстів. Створення таких матеріалів потребує активного залучення або науковців із вмінням писати цікаві та зрозумілі широкому загалу тексти; або журналістів із достатнім рівнем ерудиції та часу для дослідження складних наукових тем (www.imena.ua).

Серед сучасних українськомовних науково-популярних видань, зокрема з історичної тематики, виокремлюють такі, як «Історична правда» та «Historians.in.ua», проєкт «Україна

Incognita» газети «День», покликані сприяти відновленню історичної пам'яті, формуванню національної самосвідомості народу. Прагнучи бути оригінальними, автори звертаються до експресивно-виражальних засобів української мови. Зокрема, у наукових текстах метафора, перифрази знаходять своє постійне й послідовне використання: *«Війна правд. Що робити із польськими та українськими дурницями?»* (www.istpravda.com.ua); *«Мета була зрозумілою – щоб попередити поширення «вірусу демократії» на інші міста, треба було завчасно «викрити його джерело...»* (www.istpravda.com.ua); *«Легенда про «місто нероб». Як філософ Піфагор із бобами воював»* (www.istpravda.com.ua).

Зацікавленість реципієнтів науковим знанням стимулює не лише зміст викладеного матеріалу, а й мовне оформлення. Періодичні видання прагнуть гармонійно поєднувати високий рівень науковості та популярність, доступність викладу. Розгорнуті порівняння й аналогії, метафори, епітети, перифрази, традиційні й трансформовані фразеологічні одиниці, персоніфікація – це ті виражальні засоби, за допомогою яких журналісти досягають своєрідної експресивності науково-популярного тексту інтернет-видань. Наприклад: *«На поверхні Землі практично не залишилося білих плям. На географічних картах уже не зустрічаються написи Terra Incognita, що ваблять своєю таємничістю. Проте, за влучним висловом Дж. К. Райта, найбільші, найцікавіші та найменш досліджені Terrae Incognitae лежать в умах і серцях людей. Наукова географічна реальність – лише одна із можливих...»* (www.geograf.com.ua/). Звернення до перифразів зумовлено прагненням надати мові невимушено-розмовного відтінку, авторської оцінки. Перифрази є своєрідним «комунікативним містком» між науковцями й пересічними читачами, яких цікавлять дослідження, але які не володіють галузевою термінологією, напр.: *«Керуючись цією ідеєю, вчені проаналізували спектри цих «небесних каменів» з Марса за допомогою інструментів марсохода, і порівняли їх з тими даними, які були отримані при аналізі метеоритів, що впали на Землю»* (<http://dt.ua/TECHNOLOGIES/>); *«Упорядкувавши геном чумних паличок, вчені прийшли до висновку, що шість найдавніших з них не були схожі на середньовічну бубонну чуму, звану «чорною смертю»* (<http://dt.ua/TECHNOLOGIES/>); *«На території Туреччини італійські та турецькі археологи виявили «ворота пекла» – печеру, з якої виходить отруйний газ з великим вмістом вуглекислоти...»* (www.geograf.com.ua/). Завдяки використанню прийому персоніфікації досліджувані об'єкти ніби набувають реальних людських ознак: *«Засновник стартапу з Аризони Коді Фрізен розробив сонячну панель, яка втягує вологу з повітря, яким ми дихаємо, і конденсує його в питну воду. Спеціальний матеріал ніби «висмоктує» воду з повітря»* (<http://nv.ua/ukr/techno/science/>).

Отже, високоякісні, експресивно насичені, стилістично виразні, достовірні науково-популярні тексти інтернет-видань неодмінно привернуть увагу не лише науковців, а й тих, хто ніколи не цікавився наукою. Адже такі матеріали є наслідком мовотворчого процесу й творами, які відображають авторську індивідуальність.

КРАВЧЕНКО Наталія

ФЕЙКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ, МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ КОНФЛІКТІВ

Сучасна інформаційна війна – це потужний інструмент впливу на міжнародну комунікацію. Для протистояння необхідні як технологічні рішення, так і підвищення обізнаності суспільства.

Одним із ключових інструментів інформаційної війни та пропаганди є фейкові новини. Вони створюються та поширюються з метою маніпулювання громадською думкою, дестабілізації суспільства або досягнення політичних, економічних чи військових цілей.

Основними характеристиками фейкових новин є їх навмисність, коли інформація створюється та поширюється з чіткою метою обману; емоційність, яка досягається через часті зміни провокаційних заголовків, щоб викликати шок, страх чи гнів; вірусність, тобто швидке поширення через соцмережі, месенджери; маскуванню під правду, у разі можуть містити часткову правду або використовувати реальні фото у викривленому контексті.

Види фейкових новин:

Тип	Опис	Приклад
Повністю вигадані	Не мають жодного зв'язку з реальністю	«Україна планує ядерний удар по Москві»
Маніпуляції	Використання реальних фактів у неправдивому контексті	Фото зі старої катастрофи видають за нову
Дезінформація	Поширення неперевіраних даних	«Вакцини від COVID-19 містять мікрочіпи»
Сатира/жарти	Гумор, який сприймають за правду (іноді використовується для пропаганди)	Сатиричні сайти, що видають себе за ЗМІ

Ефективність фейкових новин пояснюється швидкістю поширення – соцмережі алгоритмічно підсилюють сенсаційний контент; підтвердженням упереджень (confirmation bias) – люди схильні вірити тому, що відповідає їхнім поглядам; емоційними впливами – страх, гнів, радість змушують ділитися без перевірки; слабким рівнем медіаграмотності – багато людей не аналізують джерела.

Важливо протистояти фейкам: перевіряти джерела – чи це офіційний сайт, авторитетний ЗМІ; шукати підтвердження – чи інші медіа писали про це; аналізувати фото/відео (Google Reverse Image Search, InVID для відео); увага до деталей – дивні дати, помилки, нелогічні твердження; використовувати фактчекінгові сайти (StopFake, BBC Reality Check, Snopes).

Нині вчені визначили, що ключовими інструментами протидії дезінформації є критичне мислення, медіаграмотність та фактчекінг (від англ. «Fact checking» – перевірка фактів). Останній полягає в аналізі інформації на точність, достовірність і правдивість, а його основне завдання – викриття розбіжностей між заявленими фактами та реальністю. Професійну перевірку фактів зазвичай здійснюють спеціалізовані агенції (наприклад, www.euvsdisinfo.eu) або програмні інструменти, такі як «Images Google», «TinEye», «Fotoforensics», «InVID Project» тощо. В Україні першим фактчекінговим проєктом став аналітичний портал «Слово і діло» (2008 р.), який аналізував виконання політиками їхніх обіцянок. Пізніше з'явилися інші платформи: у 2014 році – «StopFake» для протистояння російській пропаганді, а також «VoxCheck», «FactCheck» (з 2018 року – «БезБрехні») та інші [1]. Також ефективними інструментами є такі сервіси, як «Skeptive», «Trooclick», «Truth Goggles» та «Lazy Truth». За даними на 2022 рік, налічується понад 390 спеціалізованих фактчекінгових медіа, які не лише аналізують інформацію, а й розвивають медіаграмотність користувачів, допомагаючи відрізнити достовірні дані від пропагандистських маніпуляцій.

Серед державних сервісів протидії дезінформації функціонує Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України (з 2021 р.) та Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та стратегічних комунікацій України (з 2021 р.).

Серед відомих прикладів фейків: «Російські хакери зламали вибори в США» (2016) – частина інфовійни; «Українські військові обстрілюють власних цивільних» (2022) – російська пропаганда; «5G викликає COVID-19» (2020) – теорія змови, що призвела до підпалів вишок, «Зеленський втік з України» (2022) – російська пропаганда, під час повномасштабного вторгнення РФ поширювались фейки, нібито Зеленський покинув Київ. Президент опублікував відео з центру столиці, а пізніше – з передмість під обстрілами; «Deepfake Зеленського з наказом здаватися» (2022) – російська пропаганда, у соцмережах з'явилося відео, де «Зеленський» звертався до українців із закликом скласти зброю, українські ЗМІ та сам президент спростували фейк за годину, але відео встигло поширитися в РФ. Створено за допомогою AI-синтезу голосу та анімації обличчя. «Байден підробив результати виборів» (2020) – США, фейк Трампа.

Дональд Трамп без доказів стверджував, що демократи вкрали у нього перемогу через «масові фальсифікації», десятки судів відхилили позови через відсутність доказів, фейк призвів до штурму Капітолію 6 січня 2021 року.

Отже, фейкові новини – це не просто «брехня», а потужна зброя в інформаційних війнах. Їхня небезпека полягає в тому, що вони формують альтернативну реальність, яка впливає на рішення людей. Ефективний захист – це критичне мислення, медіаграмотність та використання фактчекінгу.

Література

1. Маркова В. Фактчекінгові медіаресурси у формуванні критичного мислення населення. https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnyk_8_konf_2020.pdf

ЛИТВИНСЬКА Світлана

ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ КАМПАНІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

Інформаційна війна і пропаганда – це важливі інструменти впливу в сучасному глобальному світі, де війни все частіше ведуться не тільки на полі бою, а й у свідомості людей. Це спрямовано на:

- дестабілізацію суспільства супротивника;
- зниження довіри до інституцій, медіа, армії;
- деморалізацію населення й військових;
- впровадження вигідного наративу через медіа, соцмережі, культуру, навіть кіберсферу.

Інформаційна війна є складовою частиною гібридної війни, а пропаганда скерована на цілеспрямоване поширення інформації з метою маніпулювання суспільною думкою, формуванням певної позиції або поведінки громадян, створення чорно-білої картини світу: «ми – герої, вони – вороги». Пропаганду можуть поширювати через відкриті відомі джерела або через приховані джерела у формах фейків, дезінформаційних вкидів, провокацій, тролінгу.

На міжнародній арені з метою протидії цим інформаційним атакам функціонує контрпропаганда і фактчекінг (створюються ініціативи типу *StopFake*, *EUvsDisinfo*, *Bellingcat*). Крім того, медіа теж стали учасниками конфлікту – *CNN*, *BBC*, *Al Jazeera*, *RT*. Різні медіаверсії одного й того ж конфлікту трактують залежно від своєї редакційної політики.

Проаналізувавши масштабну інформаційну війну росії проти України з 2014 року, виокремлюємо найбільш впливові види таких атак. По-перше, це досить пролонгована в часі кампанія «Громадянська війна на Донбасі», метою якої було подати конфлікт як внутрішньо український, а не як результат російської агресії, зокрема збройної. Основні меседжі – «Росія тут ні до чого», «Українська армія воює з власним народом», «Донбас повстав проти хунти в

Києві». Ці фейки розповсюджували через такі пропагандистські канали, як RT, Sputnik, соцмережі, YouTube.

По-друге, це спланована кампанія «Нацисти в Україні» / «Денацифікація», мета якої – легітимізувати повномасштабне вторгнення російських збройних сил в суверенну Україну у 2022 році. Основні меседжі – «Україна керується нацистами», «Росія звільняє народ від неонацистів», використання образу батальйону «Азов» як «жахливої сили фашистів», перебільшення, маніпуляції тощо.

Третя відома дезінформаційна кампанія – це «8 років бомбардували Донбас», її мета – трактувати вторгнення 24 лютого 2022 року як «відповідь» на злочини України. Меседжем є: «Українська армія масово знищувала цивільних». Це доповнюється фейковими фотографіями з Сирії, Іраку, Гази, але під виглядом Донбасу.

Також широко розповсюдженою є кампанія «Біолабораторії США в Україні», щоб дискредитувати західну підтримку України та посіяти паніку. Її меседжі: «США створюють біозброю під прикриттям лабораторій», «Мешканців України використовували як піддослідних». Це поширювали через телеканалами, Telegram, YouTube.

«Україна продає зброю терористам / на чорному ринку» – метою цієї кампанії було підірвати довіру до України з боку партнерів НАТО та ЄС. Поширювали різні фейкові «розслідування», підробні документи й відео.

Протягом всього 2024 року «працювала» дезінформаційна кампанія «Захід втомився від України» / «Україну зрадили», щоб деморалізувати українців, посіяти розбрат між Україною та союзниками. Формулювання на кшталт: «Європа більше не підтримує Україну», «Вашингтон готується здати Київ», «Всі втомилися від війни – лишилися самі».

Щоб створити видимість зради, некомпетентності чи жорстокості, демонструють фейкові цитати та відео підроблених промов В. Зеленського, фотошоп, deepfake. А також маніпулятивні відео із вирваним контекстом.

Україна навчилася протистояти інформаційним атакам. Активно працює Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. Перевірити інформацію можна на сайті «StopFake.org». Інформаційну контрініціативу виявляють «United24», «UAnimals», «Повернись живим». Українські лідери В. Зеленський та В. Залужний стали медійними щитами для суспільства. Однак потенціал потрібно нарощувати й поширювати.

ЧУМАК Тетяна

РОЛЬ МЕДІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

В умовах повнозначної війни необхідно наголосити на потребі розвивати в майбутніх журналістів уміння та навички критичного мислення, оцінювати факти і події щодо їх достовірності. Медіаосвіта в огні воєнних дій – це реалії, в яких нині опинилося навчання майбутніх журналістів.

У зв'язку з особливостями інформаційного простору, в якому нині перебуває Україна, а це насамперед стан воєнної агресії Росії, зростає роль інформаційної безпеки держави. Тому виникає потреба у підвищенні медіаграмотності майбутніх журналістів. Будь-яка інформація, яку можна знайти в медійному просторі, по-перше, потребує перевірки, адже поширення фейкової інформації, потоки її, спрямовані на викривлену оцінку суспільних явищ, на дестабілізацію суспільства, потребує заглиблення в окреслену проблему, насамперед необхідність встановлення первісного джерела інформації. Друге завдання – процес оцінювання інформації, визначення критеріїв цієї оцінки.

Медіаграмотність більшість науковців вважають результатом медіаосвіти. Людина, вивчаючи сучасні медіа, здобуває навички з аналізу та оцінювання різних медіаматеріалів. На думку вчених, журналіст, який постійно вивчає медіа, стає медіаграмотним, здатним до експериментування, аналізу та створення медіатекстів [1, С. 11].

О. Федоров визначає медіаосвіту як «процес розвитку особистості засобами і на матеріалі мас-медіа задля формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, вмінь повноцінно сприймати, інтерпретувати, аналізувати й оцінювати медіатексти, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки» [4, С. 8].

Медійна грамотність спрямована передусім на те, щоб людина була активна та грамотна, розвивала в собі здатність сприймати, створювати, оцінювати медіаінформацію, аналізувати, розуміти політичний і соціокультурний контексти функціонування медіа в сучасному світі [3]. Тому медіаграмотність вважають важливою складовою обізнаності у питаннях інтелектуальних прав людини, необхідним елементом політики, необхідною умовою залучення громадян до участі в демократичному житті, дієвим фактором міжкультурного діалогу [1].

Щоб виробити у майбутніх журналістів імунітет до маніпулятивних технологій, треба актуалізувати критичне мислення студентів, щоб вони не сприймали як достовірну вперше почуту інформацію. Якщо немає аргументованих фактів правдивості інформаційного повідомлення, не варто передавати зміст його іншим, тобто має бути пошук додаткової інформації, відбір інформації та перевірка її за іншими джерелами.

Студенти-журналісти у процесі навчання працюють над обраною темою, здійснюють пошукову, творчу і дослідницьку діяльність, що сприяє розвитку інтелектуальних умінь творчого і критичного мислення, формуванню специфічних навичок роботи з інформацією. Н. Кобаль зазначає, що критичне мислення передбачає розвиток різних видів мислення: аналітичне мислення (аналіз інформації, відбір необхідних фактів та інше); асоціативне мислення (установлення асоціацій із раніше вивченими фактами, явищами тощо); логічне мислення (уміння вибудовувати логіку доведень прийнятого рішення); системне мислення (уміння розглядати проблему, досліджуваний об'єкт в цілісності їх характеристик і зв'язків) [6].

Із підвищенням рівня критичного мислення підвищується інтелектуальний рівень студента. На думку науковців, саме застосування технології розвитку критичного мислення надають майбутнім фахівцям дослідницьких умінь, які полягають у таких здатностях, як миттєво розуміти, оцінювати, аналізувати новий матеріал; перетворювати окрему подію в сенсацію; відрізнити правдиву інформацію від вигаданої; реально оцінювати і глибоко досліджувати факти; думати сміливо, незалежно і творчо; знаходити різні способи перевірки і підтвердження будь-якої інформації [6]. Адже журналістська діяльність в умовах мультимедійної комунікації потребує комунікативних навичок співпраці на різних медіаплатформах, спеціальної цілеспрямованої медіаосвіти. Практичні завдання створення і декодування медійних текстів мають бути передбачені у навчальних планах для сучасної освіти журналістів, особливо в умовах глобальних викликів.

Саме кваліфікована підготовка працівників ЗМІ свідчить про наявність в медіаосвіті журналістського напрямку [6]. Журналістський фах передбачає наявність професійно підготовлених, кваліфікованих кадрів для медіаіндустрії. Медіаосвітні функції журналістики полягають насамперед у розвитку здатності адекватно сприймати інформацію, використовувати її для саморозвитку та самоосвіти, підвищенні медіакомпетентності масової аудиторії, а також для залучення представників різних соціальних груп до створення потрібної суспільству інформації [4].

Отже, завдання реформування науково-дослідницьких технологій, освіти в умовах війни та глобальних викликів передбачає обґрунтування нових методик підготовки журналістських кадрів, які виявляють свою компетентність на різних медіаплатформах і працюють в умовах тісного зв'язку з громадськістю.

Література

1. Медіаграмотність: підручник для вчителів (2017). Пер. з англ. С. Дьома; за заг. ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ: Центр вільної преси; Академія української преси. 319.

2. Практична медіаграмотність: посібник для бібліотекарів (2015). Уклад. Л. Гуменюк, В. Потапова; ред.-упор. О. Волошенюк. Київ: Академія української преси. 200.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник (2012). Ред.-упор. В. Іванов, О. Волошенюк; за наук. ред. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси. 352.
4. Іванов О., Шкоба О. (2012). Медіаосвіта та медіаграмотність: визначення термінів. *Інформаційне суспільство*. 16. 41-52.
5. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: посібник для вчителя (2016). За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ: Центр вільної преси; Академія української преси. 201.

ЮСОВ Святослав

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР АВАРІЙ НА ЧАЕС ТА АЕС ТРИ-МАЙЛ-АЙЛЕНД: МЕДІЙНІ, КОМУНІКАТИВНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

Аварія на Чорнобильській АЕС стала не лише глобальною технологічною катастрофою, а й мала значні політичні, інформаційні, соціальні та психологічні наслідки тощо для СРСР та України. Проте, подібні кризи, хоча й меншого масштабу, відбувалися і в країнах західної демократії. Так, аварія на АЕС Три-Майл-Айленд (далі – ТМІ, «Трьох мильний острів», США, штат Пенсильванія, 1979 р.) може бути цікавим об'єктом для продуктивного порівняння, оскільки дозволяє проаналізувати спільні та відмінні риси інформаційної політики держав із різними політичними системами. Обидві аварії стали важливими подіями в історії ядерної енергетики. Аварії продемонстрували, як уряди різних країн реагують на кризові ситуації та взаємодіють з громадськістю через медіа.

Аварія на ЧАЕС виявила не лише закритість радянської інформаційної політики, але й управлінську неготовність. Утім, канадський історик Девід Марплз ще у 1986 р. порушив питання: чи є інформаційна криза в СРСР виключно наслідком тоталітаризму [1, С. 34].

Чорнобильська катастрофа, за виразом вченого-ядерника Ашота Саркісова, отримала безпрецедентно гіпертрофований суспільний резонанс. Останній нагадує, згідно з американським дослідником Дж. Волкером, національну паніку, яка супроводжувала американську ядерну енергетику з самого початку, а особливо посилилася після аварії на АЕС ТМІ [2, С. 52].

У США, попри свободу преси, аварія на ТМІ супроводжувалась плутаниною: відсутністю чіткої комунікації між компанією-оператором Метрополітан Едісон (МЕ), владою штату та Комісією з ядерного регулювання (КЯР). Американський дослідник Девід Рубін зазначав, що інформування про аварію на ЧАЕС нагадувало висвітлення аварії на американській станції [3, С. 42]. Зокрема, за виразом його колеги Шарон Фрідман, «правильна та повна інформація була рідкісним товаром» [4, С. 116]. Подібно до чорнобильської аварії оператори на ТМІ були невпевнені в розумінні того, що сталося. Це знайшло своє відображення у фрагментарних, неоднозначних або суперечливих заявах, зроблених МЕ урядовим установам і пресі, зокрема щодо можливості та серйозності викидів радіоактивності за межі станції [2, С. 80-84].

На відміну від ЧАЕС, де перші дні про аварію знали здебільшого лише офіційні особи, аварію на ТМІ з перших годин висвітлювали провідні американські та світові ЗМІ. Репортери мали вільний доступ до мешканців і працівників станції, що зробило подію головною темою світових новин [3, С. 42-43]. Ще однією показовою відмінністю щодо інформативного простору є різноманіття джерел інформації у випадку з ТМІ: офіційних і неофіційних (МЕ, уряд, КЯР, місцеві громади, експерти тощо). Натомість після аварії на ЧАЕС понад два тижні радянські посадовці, лікарі та вчені майже не надавали конкретних даних.

В обох випадках інформація або не надходила вчасно (СРСР), або була суперечливою (США), що викликало дезорієнтацію. У Чорнобилі офіційна реакція відбулася із суттєвим запізненням; на ТМІ – попри швидке розповсюдження, населення дезінформували. Суттєву роль в підриві довіри до речників влади та ядерників у американському випадку зіграв фільм «Китайський синдром», що вийшов за кілька днів до аварії на ТМІ. Фільм також підсилив тривожність суспільства.

Значна частина досліджень показує, що ЗМІ в обох країнах впливали на психологічний стан громадян. Постчорнобильський стрес, за Р. Бархударовим, був інформаційним. На ТМІ – подібно: хвиля паніки й добровільної евакуації охопила десятки тисяч. Попри різні системи, в обох країнах влада прагнула захистити ядерну галузь. Уряди боялися паніки, не мали чіткої стратегії кризової комунікації, внаслідок чого постраждала довіра суспільства.

До спільних рис кризової інформаційної політики та комунікації в США та СРСР слід також віднести оптимізм чиновників: у обох країнах офіційні особи та фахівці вірили, що серйозні аварії неможливі, і ця впевненість, за деякими винятками, була відображена в ЗМІ. Також чиновники неохоче ділилися важливою інформацією, особливо щодо рівня та наслідків радіаційного викиду. Ще одна спільна проблема – складність пояснення технічних деталей. Інженери та посадовці часто використовували спеціалізований жаргон, роблячи ситуацію ще менш зрозумілою для журналістів і громадськості.

Генеральний директор МАГАТЕ Ганс Блікс, на нашу думку, досить вірно описав різницю між Сходом і Заходом у висвітленні аварій: «Радянська звітність була запізнілою, мізерною, але, ймовірно, не була неправдивою. Західні звіти були швидкими, масовими і часто вводили в оману. [...] Американські журналісти в основному ніколи не сприймали теорію соціальної відповідальності преси. Вони не бажають оцінювати віддалені наслідки своєї роботи, віддаючи перевагу «друкувати новини й створювати пекло», що непогано описує висвітлення ТМІ та Чорнобиля» [3, С. 54].

Отже, інформаційний простір у випадку обох радіаційних аварій динамічною системою, де політичний режим, медійні механізми та громадські настрої визначають ефективність чи неефективність комунікації. Загалом, порівняльний аналіз демонструє, що як тотальний контроль над інформацією, так і неконтрольований потік суперечливих повідомлень можуть мати однаково негативні наслідки для суспільства. Отримані висновки можуть бути застосовані в умовах сучасних інформаційних війн, кризових комунікацій та боротьби з дезінформацією.

Література

1. Marples, D. R. (1986). *Chernobyl and Nuclear Power in the USSR*. New York: St. Martin's Press, 1986
2. Walker, J. (2004). *Three Mile Island: A Nuclear Crisis in Historical Perspective*. Berkeley: University of California Press.
3. Rubin, M. D. (1987). How the News Media Reported on Three Mile Island and Chernobyl Get access Arrow. *Journal of Communication*. 37. 34.
4. Friedman, S. (1981). Blueprint for Breakdown: Three Mile Island and the Media Before the Accident. *Journal of Communication*. 31. 2.

ЯЦЕНКО Олена

ВПЛИВ МЕДІААКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Сьогодні наше життя складно уявити без гаджетів та інформації, яку вони здатні зберігати та поширювати. Безперечно, головною аудиторією є студентська молодь. Починаючи з 2013 року Україна стала жертвою інформаційної війни з боку росії, яка сьогодні продовжується ще у більш жорсткому форматі разом із активними бойовими діями та постійними обстрілами. Ми стали свідками того, що росія нав'язує тезу про те, що

українців як окремої нації не існує. Молодь, в якій має сформуватись власне бачення, особистість, яка все ж має належати до певної групи людей з культурними надбаннями, мати можливість себе ідентифікувати – все більше піддається інформаційно-психологічним атакам. Перед освітянами постає досить складне завдання: насамперед, вберегти власний ресурс, а також допомогти молодій людині «знайти самого себе».

Медіа фактично являють собою систему неформальної освіти та просвітництва різних груп населення, впливають на засвоєння соціальних норм, формування ціннісних орієнтацій, становлення соціального досвіду та навичок соціокультурної взаємодії [1].

Першопочатково питання патріотизму як прояву любові до Батьківщини, сім'ї, друзів і т.д. ми можемо отримати з дитинства, виховання в сім'ї. Щодо впливу медіа на формування патріотизму, то Н. Череповська надає визначення новій категорії патріотизму: «за певних умов, наприклад, під час дослідження традиційного патріотизму в цілому, інформаційний патріотизм можна розглядати як його специфічну складову, нову форму виявлення. Разом із тим, досліджуючи патріотичні інтенції, когнітивно-інструментальні операції, комунікативні дії, умовну поведінку людини вже в новій, віртуальній реальності, було б правомірним надати цьому феномену статусу окремого виду патріотизму» [3]. Якщо кожен із нас зараз зазірне у свій гаджет, то може абсолютно спокійно зауважити, що більшість новин ми отримуємо з соціальних мереж, наприклад Telegram, де міститься певна кількість каналів новин. Із початком повномасштабного вторгнення «найпопулярнішим джерелом інформації виявилися соціальні мережі: ними для отримання новин користуються 76,6% українців. На другому місці – телебачення з 66,7% голосів. Третє місце взяв інтернет (за винятком соцмереж) – 61,2% користувачів. Радіо наразі слухають близько 28,4% громадян України, а друковані ЗМІ читають лише 15,7% опитаних» [2].

При користуванні медіа ми маємо розуміти, що, поширюючи інформацію, маємо перевіряти її достовірність і запобігати фейкам. Особливо це стосується студентської та учнівської молоді, яка має навчатись критично мислити. *«Слово - зброя. Як усяку зброю, його треба чистити й доглядати» (М. Рильський)*. Проте, розглянувши можливість інформаційного патріотизму, можемо спиратись на думку Н. Череповської: «дієвість цифрового патріота полягає передусім у поширенні патріотичного медіаконтенту. Не менш значущим є оновлення традиційних українських символів та образів, а також створення і поширення оригінального патріотичного медіаконтенту як просування українських цінностей і сенсів в інформаційному просторі. Тобто патріотична активність людини в цифровому просторі не замінює патріотизму у звичному розумінні, а, навпаки, доповнює його, розширює можливості його прояву в іншій реальності цифрового простору. Головною перевагою актуалізації патріотизму в інтерактивному середовищі є саме активізація його дієвого складника» [4].

Отже, дане питання є гострою соціальною проблемою, адже ми маємо зберегти свідоме, критично мисляче покоління, яке буде використовувати медіапростір як зброю, яка зможе бути протидією пропаганди та інформаційної війни з боку РФ. Дана тема має право на більш широке дослідження, адже навіть якщо ми «заховаємось» за моніторами в сучасному інформаційному просторі, все одно ми маємо ідентифікувати себе як громадянина, мати власні сімейні, загальнолюдські та національно-патріотичні цінності. Якщо ми не будемо забезпечувати кібербезпеку, як власну, так і молоді, то можемо зіткнутись з проблемами загальнонаціонального культурно-ціннісного масштабу. Студентська молодь, яка зараз навчається у вишах, й учнівська молодь несуть велику відповідальність насамперед перед собою у збереженні цінностей свого народу, адже медійний простір – невід'ємна частина їхнього життя.

Література

1. Вознесенська, О. (2011). Медіа-активність як фактор становлення особистості сучасного студента. *Генеza буття особистості. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 19–20 грудня 2011 р.* Київ: Інформаційно-аналітичне агентство. 2. 18-25.

2. Снопко, О. (2022). Дивимося, читаємо, слухаємо: як змінилося медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/7353987/>
3. Череповська, Н. І. (2020). Медіаосвітні практики розвитку інформаційного патріотизму молоді. *Проблеми політичної психології*. 9(23). 241-254.
4. Череповська, Н. І. (2021b). Патріотична активність молоді в соціальних мережах: медіаторчість. *Медіаторчість у сучасних реаліях: протистояння медіатравмі. Матеріали Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (з міжнародною участю), м. Київ, 25 червня 2021*. 4. <https://salo.li/FbAE19c>

ФІЛОСОФСЬКІ, ОСВІТНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ І МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ГРЕЧАНИК Наталія

ФЕНОМЕН КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОФЕСІЙНОМУ ВДОСКОНАЛЕННІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Феномен культурної ідентичності у професійному вдосконаленні керівника закладу освіти є одним із центральних чинників забезпечення якості управління в умовах сучасних викликів глобалізації, глокалізації, євроінтеграції та трансформації освітнього середовища в контексті його сталого розвитку.

Культурна ідентичність керівника виступає не лише особистісним утворенням, але й професійним ресурсом, що визначає внутрішню цілісність особистості керівника, його здатність до осмисленого лідерства, етичного прийняття рішень, збереження й розвитку ціннісного контексту освітньої діяльності, комунікаційної взаємодії, інноваційної активності.

Відповідно до визначення Н. Борисової, культурна ідентичність особистості формується на основі інтеграції національних традицій, соціальних норм і професійних орієнтирів, забезпечуючи здатність особистості зберігати автентичність у полікультурному середовищі [1].

Особливого значення набуває національно зорієнтований характер культурної ідентичності керівника сучасного освітнього закладу. Як наголошує М. Баликіна, формування національної ідентичності освітнього менеджера забезпечує не тільки інтеграцію культурних цінностей у систему управління, але й сприяє формуванню громадянсько зрілої особистості, зорієнтованої на патріотичне виховання, збереження історико-культурної спадщини та розвиток національної свідомості у здобувачів освіти [2].

Разом із тим за результатами дослідження О. Сухомлинської, національно зорієнтована культурна ідентичність виявляється у здатності керівника не лише зберігати, але й творчо переосмислювати історико-культурну спадщину, впроваджувати у практику управління національні освітні ідеали, гуманістичні цінності, принципи демократичного управління [3]. Ідентичність такої сутності слугує основою для формування громадянської відповідальності, патріотизму, академічної доброчесності як особистих і професійних якостей керівника.

Своєю чергою громадянська та національно-патріотична зорієнтованість і самодостатність керівника сучасного закладу освіти зумовлена глибокою культурною рефлексією управлінця, що сприяє його здатності до саморозвитку, адаптації до змін культурно-освітніх парадигм, ефективної реалізації принципів академічної етики, соціальної справедливості, культурного розмаїття. Як стверджують М. Іванова та Т. Левицька, національно зорієнтована культурна ідентичність керівника закладу освіти є не лише характеристикою особистісної зрілості, а й важливою передумовою соціального капіталу освітньої установи, її здатності конкурувати на освітньому ринку, розвивати партнерські відносини з громадою, формувати позитивний імідж закладу [4].

Відтак, національно зорієнтована культурна ідентичність керівника виступає запорукою стабільності освітнього середовища, сприяє посиленню ролі закладу освіти як осередку формування ідентичності молодого покоління зокрема і суспільства в цілому.

Розвиток культурної ідентичності керівника має прямий вплив на його професійну автономію, критичне мислення, здатність до прийняття стратегічних рішень в умовах соціальних змін. Як зазначає Т. Ковтун, сформована культурна ідентичність дозволяє керівникові будувати ефективну управлінську діяльність, базовану на етичних засадах, здатність до лідерства у багатокультурному освітньому середовищі, відкритість до інновацій [5]. Саме тому професійне вдосконалення керівника повинно охоплювати не лише розвиток управлінських компетентностей, а й цілеспрямовану підтримку процесу культурної самоідентифікації, рефлексії власних ціннісних установок і культурних смислів.

Дослідження О. Овчарук і Л. Луцик підтверджують, що розвиток міжкультурної компетентності керівника вимагає не тільки знань про інші культури, а й усвідомлення власної культурної приналежності, що є основою ефективної міжкультурної комунікації та гармонізації внутрішнього освітнього середовища [6]. Тож, культурна ідентичність в сучасних умовах стає важливим чинником забезпечення інклюзивності, толерантності, взаємоповаги у взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Слід зазначити, що формування національно зорієнтованої культурної ідентичності керівника закладу освіти має стати цілеспрямованим процесом відповідно до специфіки освітньої діяльності та спиратися на кілька основних педагогічних умов: створення культурологічно насиченого освітнього середовища; впровадження ціннісно-орієнтованих програм професійного неперервного вдосконалення; підтримка рефлексивної практики керівників закладів освіти щодо осмислення культурного змісту й засад своєї діяльності; інтеграція національних культурних традицій в освітні управлінські стратегії; розвиток комунікативної компетентності в умовах культурного розмаїття.

Таким чином, феномен культурної ідентичності виступає системним і стратегічно важливим чинником професійного вдосконалення керівника освітньої організації, забезпечуючи єдність професійної, соціальної та громадянської позиції управлінця. Культурна ідентичність керівника визначає його здатність підтримувати ціннісні орієнтири, інтегрувати національні культурні традиції в управлінську практику, формувати демократичне й інклюзивне освітнє середовище. В такому контексті саме через утвердження культурних і ціннісних засад освітній менеджер здатний ефективно здійснювати управління, зберігаючи баланс між національною ідентичністю та викликами глобалізації.

Поряд із цим варто зазначити, що практична значущість розвитку культурної ідентичності виявляється у здатності керівника створювати освітні організації з чіткою ціннісною місією, стійкою етичною позицією, високим рівнем соціальної відповідальності та готовністю до інноваційних змін. А саме впровадження культурологічного підходу до професійного розвитку керівника дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень, сприяти формуванню позитивного іміджу закладу освіти в громаді, зміцнювати соціальну довіру та залучати широку громадськість до освітніх процесів. Забезпечення цілеспрямованого розвитку культурної ідентичності має стати стратегічним завданням системи підготовки та післядипломної освіти керівних кадрів освіти України. Це передбачає розроблення й упровадження інноваційних освітніх програм, орієнтованих на інтеграцію культурних компетентностей, розвиток етичного лідерства, рефлексивних умінь і навичок міжкультурної взаємодії, що в сукупності забезпечить стійкість, конкурентоспроможність та динамічний розвиток сучасних освітніх організацій.

Література

1. Борисова Н. В. (2022). Культурна ідентичність особистості в умовах глобалізації: педагогічний аспект. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2 (47). 35-39.
2. Баликіна М. І. (2021). Національна ідентичність як чинник професійної діяльності керівника закладу освіти. *Інноваційна педагогіка*. 36. 72-76.
3. Сухомлинська О. (2010). Концепт національної ідентичності в освітній політиці України: культурологічний аналіз. *Український педагогічний журнал*. 2. 12-21.
4. Іванова М., Левицька Т. (2020). Культурна ідентичність керівника закладу освіти як чинник розвитку соціального капіталу. *Управління школою*. 7-8. 38-42.
5. Ковтун Т. М. (2020). Культурна ідентичність та її роль у професійному розвитку керівника освітньої установи. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2. 1. 109-114.
6. Овчарук О. О., Луцик Л. І. (2020). Формування міжкультурної компетентності керівника закладу освіти в умовах сучасних викликів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 28. 95-100.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ФОКУСІ ДІАЛОГУ УКРАЇНСЬКИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

У процесі міжкультурної комунікації цінності спрацьовують як моральний імператив, відіграючи важливу роль і уможливаючи її повноцінність. В філософському дискурсі зазвичай анонсується така система європейських цінностей: повага до людської гідності, фундаментальні права, свобода, демократія, рівність усіх членів суспільства, верховенство закону, плюралізм думок, рівні гендерні права тощо. В той же час існує і інший набір цінностей, які запропонували автори монографії «Культурні цінності Європи»: «внутрішній світ», «глибока повага до звичайного життя», «самоздійснення», «свобода», «прийнятна відмінність» і «практичний раціоналізм панування над світом», що зародилися на певних етапах європейської історії [1]. Система українських культурних цінностей змінювалася залежно від історичного та соціокультурного контексту. Так, ціннісна палітра перших років незалежності включала три складові: національна держава, релігія, українська мова. У монографії «Геополітична суб'єктність України в контексті глобальних викликів» Н. Турпак виокремлює наступні: «прагнення до Ладу», «сердечність та душевність», «волелюбність (прагнення до свободи)», «відчуття особливого зв'язку з довкіллям (антеїзм)», «відчуття співпричетності до справ інших людей (солідарність)», «здатність до подолання геополітичних травм (резильєнтність)» [2].

Якщо впорядкувати їх за ціннісними системами, то з'ясується, що в обох випадках присутні кореляції. Виділені незалежно один від одного німецькими та українськими філософами цінності перегукуються між собою.

Відповідність українських та європейських цінностей

Ціннісна система	Європейські цінності	Українські цінності
Смисложиттєва	«свобода», «практичний раціоналізм панування над світом»	«прагнення до Ладу», «сердечність та душевність», «волелюбність (прагнення до свободи)»
Вітальна	«глибока повага до звичайного життя»	«відчуття особливого зв'язку з довкіллям (антеїзм)»
Інтеракційна	«внутрішній світ» «прийнятна відмінність»	«відчуття співпричетності до справ інших людей (солідарність)»
Соціалізаційна	«самоздійснення»	«здатність до подолання геополітичних травм (резильєнтність)»

Здавалося б, наявність в загальноєвропейському та в українському гуманітарному просторі аналогічних цінностей, що сформувалися протягом століть, надає можливість зробити висновок про «європейськість» українців. Втім, тут ще не йдеться про діалог. Останній передбачає не просто механічне співставлення, а взаємопроникнення, взаємозбагачення цінностей, що досягається в міжкультурній комунікації. На думку Г. О. Кіслої міжкультурна комунікація містить в собі: «1. Взаємодію, тобто спільне творення розмови, спільну креативну дію, створення нового інтелектуального чи матеріального продукту. 2. Обмін інформацією, соціально-культурним досвідом, досвідом комунікацій також» [3, С. 369]. У такому аспекті культурна різноманітність впливає на зміст комунікацій, уможливаючи креативне користування досягненнями іншої культури, діалог культур,

підживлюючи зацікавленість до Іншого. Базовою основою комунікацій можна вважати солідарність між суб'єктами комунікації. Саме ця цінність є однією із базових цінностей і європейського союзу, і України.

Ще одним підґрунтям міжкультурної комунікації є толерантність. Вона постає у традиційному її розумінні як терпимість, як поведінковий імператив – «не нав'язувати» власної унікальності, як змістовне взаємодоповнення, як множинність у різноманітті. Міжкультурна комунікація як двосторонній процес передбачає наявність толерантного ставлення і прагнення до взаєморозуміння всіх учасників міжкультурного спілкування. Осмислюючи роль і значення міжкультурної комунікації при вирішенні конфліктних ситуацій, слід визнати той факт, що науковці значно перебільшують її можливості. Цю ситуацію слід описати філософськими категоріями «чинного і належного», де настанови міжкультурної комунікації виступають в якості категоричного імперативу, як фактору належного. Якби міжкультурна комунікація була «панацеєю від усіх бід», то певно, людство проживало б щасливе життя. Послугуючись сучасним трагічним досвідом України, слід зазначити, що з державами треба комунікувати однаковою мовою: або мовою діалогу, якщо такий можливий, або мовою зброї, якщо іншого вибору немає.

Аналізуючи процесуальність міжкультурної комунікації, слід зазначити, що вона виступає засобом передачі інформації про системи цінностей. Цінності є смисловим вузлом взаємодії суспільства і індивіда. Особливості європейської цивілізації проявляються в створеній системі цінностей, які пройшли складний шлях трансформації і сьогодні домінують в цивілізованому світі. Міжкультурна комунікація реалізується на рівні індивідуальних і суспільних цінностей, які перетинаються між собою і створюють ціннісно-смисловий комплекс. Спорідненість цінностей України та Європи вказує на спорідненість ідеалів, культур, які роблять Україну невід'ємною частиною європейського товариства.

Література

1. Культурні цінності Європи (2014). За ред. Ганса Йоаса і Клауса Вігандта. Пер. з нім. Київ: Дух і Літера. 552.

2. Геополітична суб'єктність України в контексті глобальних викликів: монографія (2024). Грабовська І., Грабовський С., Додонов Р., Кагамлик С. та ін. Київ: НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка. 330.

3. Кісла Г. О. (2022). Міжкультурна комунікація як об'єкт наукового дискурсу. *Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 листопада 2022 р., м. Одеса. Ч. 1.* Львів-Торунь: Liha-Pres, 384.

КОЛБІНА Тетяна

АСПЕКТНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Аспектний аналіз (від лат. *aspectus* – погляд, точка зору, з якої сприймається або оцінюється те чи інше явище, предмет, подія) дозволяє дослідити сутність міжкультурної комунікації (МК) і спроектувати процес формування відповідної компетентності на основі вивчення праць науковців з філософії, психології, педагогіки, культурології, соціології, лінгвістики, міжкультурного менеджменту.

Розгляд історико-філософського аспекту дозволив визначити міжкультурну комунікацію як одну з найважливіших форм соціальної комунікації та взаємодії представників різних культур на міжнаціональному і міжособистісному рівнях, що здійснюється з метою взаємного пізнання, спільної діяльності та співпраці у вирішенні нагальних проблем. Роботи філософів доводять, що метою МК, її принципом та засобом досягнення взаєморозуміння на всіх рівнях є міжкультурний діалог, сутність якого

складають суб'єкт-суб'єктні відносини. Міжкультурна толерантність, що ґрунтується на визнанні рівноправності і культурних цінностей партнера по МК, є основою для здійснення міжкультурного діалогу. Вона визначається як позитивна якість моральної особистості, характеризується терпимим ставленням до представників інших культур (поглядів, норм, традицій тощо), відкритістю до сприймання «Іншого», повагою до цінностей іншої культури, доброзичливим і тактовним ставленням до її носіїв, готовністю до взаєморозуміння та взаємодії, комунікативною активністю, спрямованою на реалізацію цих намірів.

Дослідження культурологічного аспекту формування міжкультурної компетентності (МКК) дозволило виявити взаємозв'язок культури, мови і комунікації; визначити зміст, який необхідно засвоїти для успішного формування досвіду МК. З позицій діалогічної концепції культури, успішність соціальної взаємодії у міжкультурному контексті визначається рівнем засвоєння особливостей культури партнера по МКК, розвитку мовленнєвої культури, сформованості особистісних якостей.

Культурологічний підхід до дослідження процесу формування МКК дозволив обґрунтувати, що орієнтирами для визначення змісту є культурні універсалії, джерелом формування – національна культура іншого народу, способом засвоєння – порівняння з реаліями рідної культури. Компоненти змісту формування МКК мають відтворювати складники загальнолюдської культури як універсального феномена і способу передачі соціального досвіду, а саме: систему знань стосовно іншої культури (критерії засвоєння: повнота, гнучкість); систему ціннісних орієнтирів і норм ставлення людей до світу та один до одного, які є основою формування світоглядних і поведінкових якостей особистості, її гуманістичних переконань та ідеалів (критерій: міжкультурна толерантність); уміння здійснювати комунікативну діяльність на різних рівнях (репродуктивний і творчий). Отже, для набуття МКК студентам необхідно засвоїти його когнітивний, емоційно-ціннісний і комунікативно-діяльнісний аспекти.

Вивчення психологічного аспекту МК дозволяє виявити закономірності й особливості процесу формування МКК, а також визначити психологічні проблеми, які виникають під час МК. Особливість процесу МК полягає в тому, що адресант кодує своє повідомлення у притаманних його культурі значеннях і формах, а адресат змушений декодувати це повідомлення у власному культурному коді. Специфіка МКК виявляється у тому, що люди у ситуаціях МКК часто перебувають у певному психологічному стані (невпевненість, стрес, культурний шок), відчувають різні емоції (позитивні, негативні), що зумовлюється невідповідністю їх світогляду, ціннісних орієнтацій, комунікативних стилів, норм поведінки, недосконалим рівнем оперування засобами комунікації (вербальними, невербальними, екстралінгвістичними).

Аналіз психологічного аспекту дозволяє визначити умови успішності процесу МК, а саме: соціокультурна компетентність людини (знання іншої культури, її традицій, норм, звичаїв, системи цінностей тощо), комунікативна компетентність, психологічна підготовленість до сприйняття культурних розбіжностей партнера по комунікації (його намірів, способу мислення, комунікативної поведінки тощо), лінгвістична компетентність (адекватне застосування вербальних, невербальних і екстралінгвістичних засобів спілкування, достатній рівень мовленнєвої діяльності).

Лінгвістичний аспект дослідження процесу формування МКК показує, що мова нерозривно пов'язана з культурою. Здатність людини користуватися іноземною мовою як засобом комунікації означає, що вона усвідомлює особливості іншої культури, які відтворюються у мові. Слід зауважити, що МК відбувається не тільки як безпосереднє міжособистісне спілкування, а й як опосередкована комунікація з представниками іншої культури через сучасні засоби комунікації або тексти на різних носіях (паперових, електронних, аудіо- та відеоприлади).

Отже, аналіз кожного з аспектів дозволяє дослідити сутність процесу формування МКК: філософський аспект показує цілі формування МКК (пізнання іншої культури, комунікація, взаємодія, співпраця з її представниками), принципи досягнення

взаєморозуміння (гуманізм, демократичність), форму соціальної взаємодії представників різних культур (міжкультурний діалог); культурологічний аспект – зміст і методи формування МКК, характер оптимальних стосунків людей під час здійснення МК (суб'єкт - суб'єктні відносини); психологічний аспект – емоційно-психологічний стан, проблеми людей у процесі МК, зумовлені їх культурними відмінностями й особистісними якостями; лінгвістичний аспект відображає необхідність засвоєння вербальних та невербальних засобів, набуття мовленнєвих умінь, необхідних для успішного здійснення міжкультурної комунікації.

ЛИТВИН Сергій

ІСТОРИЧНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО САМОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНИ

Метою цієї розвідки є висвітлення сутності сучасної історичної освіти як чинника національної безпеки і цивілізаційного самозбереження України в умовах російсько-української війни. Широкомасштабна неспровокована і кривава війна Росії проти України привернула увагу суспільства до гострої необхідності піднесення ролі історичної складової в гуманітарній освіті. Стало остаточно зрозуміло, що минуле, сучасне й майбутнє нероздільні. Отже, вивчення історичного минулого українського народу, передусім його багатовікової боротьби за волю, свою державність та власну ідентичність набуло сьогодні особливої актуальності.

Саме вивчення історії в поєднанні з вивченням інших засадничих гуманітарних та соціальних наук формує основу політичної нації, громадянську ідентичність і патріотизм, зміцнює державницькі засади та протистоїть зовнішнім маніпулятивним впливам, які часто оперують фальсифікацією історичних фактів як інструментом ідеологічного тиску. Нав'язування фальсифікованих псевдонаукових історичних постулатів, що спираються на імперську концепцію «одного народу», стало ідеологічним підґрунтям нинішньої російської агресії. Століттями Росія фальшувала українську історію, прагнула нівелювати наші перемоги та здобутки.

А відтак, нині перед закладами вищої освіти стоїть завдання посилення історико-культурного компоненту як обов'язкової складової вищої освіти. Надто своєчасним і актуальним стало минулорічне рішення Міністерства освіти та науки України щодо збільшення вдвічі бюджету навчального часу на вивчення історичних дисциплін в університетах України, що отримало загалом схвальну підтримку української освітянської спільноти.

Історія має вивчатися на порівняно вищому рівні і в глобальному вимірі, аналізуючи закономірності, наслідки та значення історико-культурних явищ та процесів в Україні, вписуючи їх у європейський і світовий контекст. Йдеться про відхід від викладання фактів і подій історії та забезпечення усвідомлення закономірностей та суспільно-історичних процесів, що відбувалися у минулому та відбуваються нині, розуміти їх зв'язки та проводити історичні паралелі.

Акцентуючи увагу на значенні розвитку української історичної освіти, київський історик, антикознавець, професор Віктор Ставнюк вважає, що «Кожне покоління має історію переосмислювати. Без цього народ, який здобув державність, успішним бути не може. ...Історія й історики повинні тут стати важливим інструментом для прояснення та розбудови української свідомості. ...Без поглиблених українських історичних та гуманітарних студій нам не обійтись сьогодні у питаннях зміцнення нашої державності. Якщо Україна йде до Європи, якщо ми визнаємо себе частиною європейської спільноти, то мусимо сприймати європейську історію як частинку своєї національної, рідної, а не як зовнішню, чужу» (Див.: Український тиждень. 2015. Вип. 49 (421). С. 123-125).

Саме через історичну освіту головним чином в усі часи здійснювався і здійснюється

зв'язок між історичною наукою і суспільством, і саме через цей зв'язок і належне співвідношення реалізуються соціальні функції історичного пізнання, які мають перебувати в центрі уваги наукового й суспільного життя, а саме: з'ясування закономірностей історії, прогностична функція, соціальна пам'ять, виховна функція.

Початок втілення сучасної концепції історичної освіти в Україні покладений затвердженням Міністерством освіти і науки України важливого для історичної освіти документа – «Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної історичної освіти» (наказ МОН №1072 від 30 липня 2024 року. Далі – Концептуальні засади. Див.: <https://zako.rada.gov.ua/rada/show/v1072729-24>). Це рамковий документ, який орієнтує куди має рухатися історична освіта і, вважаємо, буде основою загального реформування історичної освіти в Україні, а запропоновані концептуальні засади є одним із перших, важливих елементів майбутньої всеосяжної реформи на всіх рівнях історичної освіти.

В «Концептуальних засадах...» чітко сформульовано мету і завдання історичної освіти. Мета історичної освіти – формування засобами історії національної та культурної ідентичності; виховання патріотизму, громадянської відповідальності; утвердження цінностей людського буття, зокрема цінності свободи / вільної особистості, демократії, суспільної злагоди, заснованої на повазі до різних поглядів, звичаїв і культур, релігій, та потреби їх захищати; формування готовності людини до змін, (переосмислення соціального досвіду і творення образів майбутнього.

Суть «Концептуальних засад...» можна структурувати у такому вигляді: подолання невідповідності між навчальним часом, обсягом навчального матеріалу та очікуваними результатами навчально-пізнавальної діяльності; подолання проблемних питань змістового наповнення навчальних текстів української історії; формування в процесі історичної освіти ключових компетентностей; інтеграція історичної та громадянської освіти; осучаснення програм підготовки/перепідготовки педагогів; втілення концентричного підходу до навчання історії; запровадження єдиного інтегрованого загальноосвітнього курсу історії; реалізація проблемно-тематичного підходу до формування змісту єдиного загальноосвітнього курсу історії (замість лінійно-хронологічного).

Прийняття «Концептуальних засад реформування історичної освіти» є важливим кроком до побудови цілісної, системної та україноцентричної моделі викладання історії, зорієнтованої на формування компетентнісного підходу, критичного мислення та аналітичних умінь. Концепція передбачає перехід від лінійно-хронологічного до проблемно-тематичного, інтегрованого та концентричного підходів, що дозволяє забезпечити послідовне і поглиблене засвоєння історичного матеріалу. Особлива увага приділяється також питанням удосконалення професійної підготовки вчительства, актуалізації історичних знань у контексті сучасних суспільних викликів і формування національної свідомості.

Пропоновані інноваційні підходи – інтеграція українського та світового історичного наративу, проблемно-тематичне структурування навчального матеріалу, компетентнісна орієнтація освітнього процесу – створюють передумови для формування покоління, здатного до свідомого громадянського вибору, активного захисту демократичних цінностей та збереження культурної спадщини.

Концептуальні засади реформування історичної освіти, що розпочалися в системі загальної середньої освіти, на нашу думку, мають стати основою загального реформування історичної освіти в Україні, мати продовження на наступних рівнях навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що трансформаційні процеси в сучасній українській історичній освіті, мають стратегічне значення для формування національної ідентичності, громадянської зрілості та суспільної стійкості, постають як стратегічна необхідність, що обумовлено не лише освітніми чи методологічними викликами, але й загальнодержавними завданнями збереження національної ідентичності та зміцнення демократичного світогляду.

Історична освіта в оновленому вигляді покликана не лише передавати знання, але й забезпечувати усвідомлене формування громадянської позиції, патріотизму, здатності до критичного аналізу історичних подій та їх взаємозв'язків. Такий підхід сприяє трансформації історичного курсу на всіх рівнях освіти як важливий інструмент формування цілісного гуманітарного світогляду та активної української громадянської ідентичності.

В умовах війни, глобальних викликів і тотальної інформаційної агресії історія, виходять за межі суто академічного пізнання і перетворюються на потужний світоглядний і навіть оборонний ресурс, який забезпечує інтелектуальну рамку для глибокого осмислення минулого, критичного розуміння сучасності та візіонерського проєктування майбутнього.

Війна драматично підсвітила історичне знання як чинник національної безпеки, опору. Історична освіта і наука у сучасних умовах має не лише реагувати на запити часу, а й виступати генератором нових смислів, концептів, моделей і стратегій поступального розвитку, ключовим ресурсом формування суб'єктності України на міжнародній арені та стати інтелектуальним і духовним підґрунтям відбудови українського суспільства після травм війни.

У цьому зв'язку розвиток української історичної освіти постає як питання національної гідності та державної ваги, як чинник національної безпеки і цивілізаційного самозбереження України, без якого неможливе ані формування національного наративу, ані консолідація суспільства в умовах постійної турбулентності глобального світу.

МАКСЮТА Микола

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІСТЬ ВІЗІЙ ПРОБАЧЕННЯ В ГОРИЗОНТІ ОСВІТИ: НА ПОРОЗІ ЄВРОПИ

Аналізуючи порушені питання, у першу чергу, ми мусимо вести мову в життєбутійнісному сенсі стосовно здатності пробачати. Саме це за сучасних надскладних реалій набуває, або може набувати, відповідного статусу у просторі актуалізованих взаємин «людини дійової» та «людини переконань». До останнього, зокрема, привертав увагу Гегель у «Феноменології духу», наголошуючи, що якраз «обов'язок править за сутність моральної свідомості, а сама вона реальна та діяльна, і у своїй реальності та діяльності виконує обов'язок». Зобов'язальність не лише не обмежує, а навпаки, якраз активізує творчі прояви: для бутійнісно пов'язаної особистості із соціальними й культурними процесами. Для зобов'язаної особистості істотними є об'єктивне, толерантне сприймання й переосмислення різноспрямованих тенденцій та прояви індивідуальних якостей у формах зв'язку (освітнього рівня, життєвого досвіду та ін.), їхнього позитивного потенціалу із соціокультурними потребами й завданнями. Стрижень зобов'язальності – усвідомлення особистістю своєї життєвої, соціокультурної, політичної позиції. Але завдяки синтезуванню і неочікуваних випадковостей, скажімо, подій політичного життя, зобов'язальним поєднанням із умовами існування, так би мовити, завдяки «втягуванню у буття», життя, зокрема, духовно-культурне, політичне, ніби пролонгуються сповненою позиційно стверджувальною участю «людини діяльної». Тому «просити вибачення» та «бути вибаченим» (питання, що постійно привертало увагу провідних вітчизняних та західноєвропейських філософів, політологів та культурологів після Другої світової війни) – демонструвати якості шляхетної особистості, для якої конечними визначальними цілезорієнтовуючими принципами є зобов'язально - відповідальна система життєздійснення; проявляти спроможності глибокого й неупередженого *сприймання, бачення* й розуміння дійсності, незаангажованості збагнення життєвої неістотності явищ та подій, невідповідних потребам утвердження та зміцнення людського і людяного; свідчення закоріненої у внутрішньому досвіді властивості за новими актуальними вимірами сприймати раніше сформовані «червоні лінії» та «сміливо» й мужньо переорієнтовуючи відношення до екзистенційно вразливих подій, тим самим зніційовувати подолання їх негативних наслідків.

Апелюючи до традиційного образного порівнювання із обручами діжки, позиції «просити вибачення» та «бути вибаченою» [2] притримуються завдяки зобов'язально-відповідальному досвіду. Особистість спроможна охопити і блокувати екзистенційно вразливі події минулого, тим самим обезкровлюючи, так би мовити, їхній вплив, коли пройдене природно відходить у минуле, вивільнюючи шлях творення майбутнього. Мислення людини зобов'язально-відповідальної демонструє позитивно стверджувальні пріоритети, красу і піднесеність відношення людини до світу і вже *тим самим* підносить, надихаючи на нові рівні творчо-самотворчого життєздійснення.

А формувати соціального суб'єкта, озброєного знаннями, уміннями й навиками слухати, чути, розпізнавати, розуміти, переосмислюючи в сучасних вимірах, голоси солідаризованого простору європейського буття – надактуальна місія сучасної вітчизняної системи освіти: формувати особистість, спроможну *відповідати* на виклики сучасності на засадах розуміння незбіжності «прощення» та «забування» – *розуміння відповідальної особистості*, для якої убоління за важкі злочини залишаються істотними нагадуваннями про можливі загрози в майбутньому.

«Прощення не означає, що ми забуваємо про вчинки іншої людини, всупереч приказі «прощати й забувати». Те, що ми не реагуємо негативно або не піддаємося негативним емоціям, не означає, що ми ніяк не відповідаємо на ці вчинки і дозволяємо іншим знову на скривдити. Прощення не означає, що ми не прагнемо справедливості або що злочинець залишається непокараним» [1, С. 264].

Вибачати – значить проявляти особистісні якості, так би мовити, «незацикленості» на жорстких проминальних збігах приводів та причин неадекватних моральним вимогам, нормам людяності лихих вчинків і злочинів. А натомість демонструвати зусилля виокремлювати, розрізняючи їх в багатоголосі суспільно-політичних процесів, зародки позитивних взаємин та підносити їх на вищий, вільний від недостойних гуманістичних здобутків, рівень.

Пробачати – значить перебувати в творчій атмосфері, позаяк, здійснений в такій атмосфері дарунок прощення стверджує в кінцевому підсумку правдиві засади життєбуття: отримання прощення не примножує значущість гуманістичних норм та цінностей, але нейтралізує, позбавляє потенційних руйнівних можливостей лихих вчинків формуванням пріоритетності гідності людськості та людяності. Барбара Кассен зазначає: «Пробачення як досконалий дар насправді є таким лише тоді, коли пробачається непробачне, прощається непростиме... Тільки пробачення, яке є неможливим, не підлягало б насправді жодним підрахункам і відповідало б своєму власному поняттю» [2, С. 465].

Наголошуючи на головних характеристиках сучасного розуміння пробачення, Барбара Кассен констатує: «Саме у горизонтальній площині «з», що відповідає не богословсько-політичному, а лише політичному виміру набуває чинності пробачення/розуміння. Зв'язок не дуальний, а плюралістичний, такий, що передбачає «ми» – це наче територія, яку по-новому відкриває побачення» [2, С. 46].

Так, історична поінформованість є необхідною передумовою утвердження особистості освіченої (в сучасному сенсі цього поняття), відмінністю якої є оволодіння цілісним образом конкретної епохи (соціально-філософська освіта), розумінням вагомості у ній різноспрямованих процесів, концепцій та явищ суспільно-політичного життя (політологічна освіта) та національно-культурного розвитку (культурологічна освіта): епохи як живого світу, але і з лакунами провин та злочинів, із донесенням вимоги неунікненності покарань за злочини та повного відшкодування збитків наслідків військової агресії. Життєва необхідність володіння адекватними знаннями минулого, розвиненою історичною пам'яттю, у тому числі, безперечно, й всебічними знаннями про лихі події, про сучасні військові злочини, геноцидальні війни рашиських агресорів проти України та українців, має бути продовжена до збагачення необхідності всебічного переосмислення історичних знань, поглиблення історичної пам'яті та вироблення сучасної культури мислення, коли інформація (вичерпна,

змістовна, не спотворена!) трансформується в статус форми культурного, політичного буття особистості. На її виховання, утвердження й покликана спрямовуватися освітня система.

Література

1. Далай-Лама (2017). Книга радості: вічне щастя в мінливому світі. Харків. 400.
2. Кассен Б. (2011). Пробачати. Європейський словник філософії: лексикон неперекладностей. Пер. з фр. Київ: Дух і Літера. 464-467.

МІРОШНІЧЕНКО Валентина
ПУСТОВА Світлана

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СЕРЕД СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Міжнародна комунікація відіграє ключову роль у поширенні екологічних ініціатив і стандартів, сприяючи глобальному обміну інформацією, ідеями, та найкращими практиками в галузі охорони довкілля. Ось кілька основних шляхів, якими міжнародна комунікація підтримує цей процес:

1. Обмін інформацією та досвідом між країнами

Міжнародні конференції та форуми: Організації, такі як ООН, ЄС, СОР (Конференція ООН зі зміни клімату), проводять регулярні зустрічі, де країни обговорюють важливі екологічні питання, обмінюються досвідом і досягають домовленостей щодо загальних стандартів. Наприклад, на конференціях з кліматичних змін країни укладають міжнародні угоди щодо зниження викидів парникових газів, таких як Паризька угода.

Глобальні інформаційні платформи: Використання міжнародних онлайн-платформ та медіа дозволяє швидко передавати інформацію про екологічні ініціативи та їх результати. Вебінари, спеціалізовані сайти та соціальні медіа сприяють поширенню знань і стратегії з екології серед ширшої аудиторії, включаючи уряди, бізнес, науковців та громадськість.

2. Гармонізація екологічних стандартів

Міжнародні угоди та протоколи: Міжнародні організації розробляють глобальні стандарти для захисту навколишнього середовища, які повинні виконувати всі країни-учасниці. Наприклад, стандарти щодо збереження біорізноманіття, зменшення забруднення або використання відновлювальних джерел енергії, прийняті в рамках таких угод, як Кіотський протокол або Паризька угода.

Міжнародні сертифікати та маркування: Організації, що займаються екологічним сертифікуванням, такі як EU Ecolabel, FSC, Green Key, надають міжнародні сертифікати для товарів та послуг, що відповідають екологічним стандартам. Ці сертифікати широко розповсюджуються через міжнародну комунікацію та дозволяють споживачам по всьому світу вибирати екологічно чисті продукти та послуги.

3. Інтеграція сталого розвитку в міжнародні економічні стратегії

Міжнародні фінансові інститути: Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, і інші міжнародні фінансові організації активно підтримують проєкти, що стосуються сталого розвитку та екології. Вони забезпечують фінансування та технічну допомогу країнам, що впроваджують екологічно сталий розвиток.

Екологічні інвестиції: Взаємодія між міжнародними інвесторами, урядами та бізнесом сприяє розвитку «зелених» технологій та інвестицій. Комунікація між країнами дозволяє залучати інвестиції в екологічно чисті індустрії, такі як відновлювальна енергетика, екологічний транспорт або сталий агробізнес.

4. Поширення екологічної освіти і свідомості через міжнародні платформи

Освітні програми та ініціативи: Міжнародні організації, такі як ООН, проводять глобальні екологічні освітні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності громадян про важливість сталого розвитку і охорони довкілля. Програми, спрямовані на навчання сталому

використанню природних ресурсів, широко розповсюджуються через університети, наукові дослідження, спеціалізовані курси та онлайн-курси.

Інформаційні кампанії: Через соціальні мережі, телебачення, радіо, а також інші медіа інститути, міжнародні організації поширюють важливі повідомлення про екологічні проблеми, як от зміна клімату, забруднення океанів, втрату біорізноманіття. Ці кампанії сприяють формуванню свідомого ставлення до навколишнього середовища на глобальному рівні.

5. Підтримка міжнародної політики екологічного співробітництва

Міжнародні угоди та політичні ініціативи: Через міжнародні форуми та організації країни можуть домовлятися про спільні дії в боротьбі з глобальними екологічними проблемами, такими як зміна клімату або забруднення повітря та води. Взаємодія між культурами і націями дозволяє узгодити політики і створити механізми для взаємодопомоги.

Отже, міжнародна комунікація сприяє поширенню екологічних ініціатив та стандартів шляхом обміну знаннями, підтримки екологічних проєктів, гармонізації стандартів, а також забезпечення фінансової підтримки для розв'язання екологічних проблем. Це дозволяє країнам і регіонам співпрацювати для створення сталого майбутнього і глобальної екологічної безпеки.

Література

1. Global Environmental Facility (2020). How international collaboration fosters sustainable solutions to environmental issues. <https://www.thegef.org>
2. Green Key (2021). International Certification for Sustainable Tourism: The Role of Communication in Spreading Eco-Friendly Practices. <https://www.greenkey.global>
3. United Nations Environment Programme (2021). The Role of Education in Global Sustainability and Environmental Awareness. <https://www.unep.org>
4. World Economic Forum (2021). The Global Agenda for Sustainable Development and Green Economy. <https://www.weforum.org/agenda>
5. Європейська комісія (2021). EU Ecolabel and its role in promoting sustainable consumption. <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel>
6. ООН (2020). Глобальні екологічні ініціативи та міжнародне співробітництво в боротьбі зі зміною клімату. <https://www.un.org/climatechange>
7. Роспопчук, Т. М. (2022). Інтенсифікація міжнародного співробітництва для забезпечення енергоефективності на засадах сталого розвитку: магістерська дис.: 051 «Економіка». Київ. 110.

ТОМЕНКО Микола
ПИРОГОВСЬКА Віра

ПРОБЛЕМА ДЕМІФОЛОГІЗАЦІЇ НАРАТИВІВ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ ПРО «ІСТОРІЮ УКРАЇНИ» ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВТОВАРИСТВА

І. Формування імперсько-радянсько-російської версії «історії України».

Усі найважливіші та переломні події в житті московщини–російської імперії–срсп–рф розпочиналися із масштабного фальшування власної історії та історії України. Загальновідомо про переписування історії в інтересах новоствореної Російської імперії за часів Петра Першого, а згодом через діяльність спеціальної державної комісії за Катерини Другої. Далі вся російська імперська машина посилювала головний міф про Росію як легітимного продовжувача спадщини Русі. Вважається, що найпереконливіші наукові аргументи проти приватизації доби Київської держави Росією навів відомий український історик та державний діяч Михайло Грушевський. У своїй знаменитій праці «Звичайна схема «руської» історії і справа раціонального укладу історії східного слов'янства» він доводить, що «Київська держава, право, культура були утвором однієї народності, українсько-руської, Володимиро-московська (держава) – другої, великоруської». Тому, що «Київський період

перейшов не у володимиро-московський, а в галицько-волинський XIII в., потім в литовсько-польський XIV-XVI вв. Володимиро-московська держава не була ані спадкоємницею, ані наступницею Київської, коли виросла на своїм корені, і відносини до неї Київської можна було б скоріше прирівняти, напр., до відносин Римської держави до її галльських провінцій, а не преемства двох періодів в політичній та культурній житті Франції» [1].

У період втрати Української державності та створення й діяльності СРСР потужна комуністична пропаганда знову повернулася до імперської історичної доктрини, де вже обґрунтовувалася оновлена концепція «єдиного советского народа», в основі якого були росіяни, українці та білоруси.

Відновлення Незалежності України 1991 року вчергове дало поштовх для відтворення об'єктивної версії історії України. Було відкрито та оприлюднено нові історичні документи, підготовлено нові підручники та документальні фільми з історії України. Українське суспільство, а разом з ним і світ, почали дізнаватися про давню історію та культуру новітньої України. Натомість відсутність системної державної політики в справі формування іміджу України в світі та масштабне фінансування росією власної версії від тепер вже «ідеології русского міра» дали можливість домінуванню оновленого імперсько-радянсько-російського тлумачення історичного розвитку країн східної Європи, зокрема України.

Недаремно ж напередодні повномасштабного вторгнення Росії в Україну відбулася інформаційна кампанія «обезцінення» історії Української державності. 12 липня 2021 року найбільші російські ЗМІ передрукували програмну статтю президента РФ Володимира Путіна «Про історичну єдність росіян та українців», яка з'явилася на головному російському владному сайті російською та українською мовами [2]. Головна теза: «українці та росіяни – один народ, одне ціле», бо «і росіяни, і українці, і білоруси – спадкоємці Давньої Русі», які були об'єднані «однією мовою... й однією православною вірою».

Отож, як бачимо війна проти історії України завжди була однією з передумов чергового вторгнення чи військових дій росії проти незалежної України.

II. Головні міфи імперсько-радянсько-російської пропаганди щодо «історії України».

1. Походження терміну «Україна».

З часів Російської імперії до путінської доби пропагандистська та підпорядкована їй історична наука штампує фейкові тези від «Україна як окраїна...» до «Україну створив...Ленін».

Більшість українських науковців, як підсумовує у своїй праці «Слово і назва Україна» президент Української вільної академії Ярослав Рудницький, трималися усталеного погляду щодо походження слова Україна від іменників «край», «країна».

Назва Україна вперше згадується в Іпатієвському літописі від 1187 року, а згодом – у його хронологічно пізніших редакціях. Україною тут названо землі княжої Русі. Цей підхід щодо історичної спадкоємності назв-синонімів Україна-Русь був обґрунтований ще відомими вченими Михайлом Максимовичем, а згодом Володимиром Антоновичем та найпереконливіше Михайлом Грушевським. Іноземні мандрівники та дослідники також у своїх дописах активно вживали термін Україна.

Таким чином можемо стверджувати, що назва «Україна» як у внутрішньому, так і в міжнародному вжитку завжди була визначенням етнографічної території, а точніше краю, землі та держави українців.

2. Русь–Росія–СРСР–РФ

Серед найпоширеніших міфів, які стали визначальними у формування російської імперської ідеології та держави, теза про Росію-СРСР-Російську Федерацію як спадкоємниця Русі.

Термін «Русь» в літописних джерелах вживався в кількох значеннях: етнічному, як етнос чи народ; у географічному, як земля чи територія, і в суспільно-політичному, як держава чи країна.

Українські історики для розуміння національного етногенезу запровадили термін «Русь-Україна». У той же час поняття «Київська держава» є синонімом до терміну «Русь-

Україна». Натомість, російська історіографія пропагує термін «Давня Русь» та вважає похідними складовими від нього терміни «Київська Русь» і «Московська Русь».

Цікавою є історія давнього Новгород, який відомий історик Микола Костомаров називав «Новгородська Русь». Це єдина територія сучасної Росії, яка ментально вирізнялася від азійської, авторитарної Москви і була ближчою до Київської держави та торгових республік Північної Європи. Після завоювання Новгороду Іваном III у 1478 році через терор і депортацію відбулася втрата його незалежності та культурний занепад і, відповідно, асиміляція московською політичною культурою урядування.

Тож більшість істориків, етнографів та філологів переконані, що Русь була давньоукраїнською державою. Вона сформувалася на території Київської, Чернігівської, Переяславської, Волинської, Галицької та Древлянської земель, за якими згодом закріпилася назва «Україна».

3. «Переяславська легенда або міф».

Міф про так звану Переяславську раду як прагнення українського народу до об'єднання в одну державу з московщиною займає одне із чільних місць у російській пропаганді. Особливого значення цій вигаданій історичній події надали в період радянського союзу. Насправді геополітичні та історичні реалії доби Богдана Хмельницького були інакшими.

Історична правда полягає в тому, що в Переяславі не підписали жодного документа, а так звані Березневі статті Хмельницького (зведені до 11 й підписані в Москві), як би це парадоксально не звучало, дуже нагадують історію з Мінськими угодами 2014 року. І в першому, і в другому випадках українська й російська сторони по-різному тлумачили зміст підписаних документів.

4. «Українці-націоналісти-фашисти-мазепинці-петлюрівці-бандерівці».

У російській версії української історії прихильники незалежності та національно-визвольного руху отримали зневажливий ярлик «мазепинці». Термін почали вживати після виступу гетьмана Івана Мазепи проти московського царя Петра I у 1709 році. А найбільшого вжитку він набув у кінці XIX – на початку XX століття.

Після втрати Україною своєї незалежності у 1921 році представники патріотично-самостійницького руху почали називати «петлюрівцями». Достеменно відомо, що головний отаман військ УНР Симон Петлюра вів рішучу боротьбу з тими, хто вчиняв погроми проти єврейського населення. Маємо також низку урядових документів і листівок, виданих Міністерством преси УНР, щодо необхідності боротьби з «більшовицькими провокаторами, які вдаються до погромної агітації».

Скориставшись оголошенням війни СРСР гітлерівською Німеччиною, представники ОУН(б) на чолі з Ярославом Стецьком 30 червня 1941 року проголосили у Львові Акт відновлення Української держави. У статті 1 документа читаємо: «Волею Українського народу, Організація Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує створення Української Держави, за яку поклали свої голови цілі покоління найкращих синів України» [3].

Хоча документ містив у статті 3 декларацію про союзницькі відносини з гітлерівською Німеччиною, у плани Третього рейху не входила поява незалежної України. Тож після арешту 5 липня та відмови керівництва ОУН(б), зокрема Степана Бандери та Ярослава Стецька, відкликати Акт відновлення Української держави їх на якийсь час відправили до в'язниці в Берліні, а на початку січня 1942 року – до концтабору в Заксенхаузені. Як бачимо, «союзницькі відносини» ОУН Степана Бандери з гітлерівською Німеччиною протрималися не більше пів року.

Степан Бандера перебував у концтаборі до 27 вересня 1944 року та після виходу на волю відмовився співпрацювати в Українському національному комітеті (УНК), який мав визнати керівництво генерала Російської визвольної армії (РВА) Андрія Власова. Цікаво, що після цієї відмови шеф головного бюро СС генерал Бергер резюмував: «Бандера – це незручний, упертий і фанатичний слов'янин. Своїй ідеї він відданий до останнього... НЕНАВИДИТЬ так само РОСІЯН, як і НІМЦІВ» [4].

Спростуємо ще один міф російської пропаганди щодо брехливого твердження про засудження Нюрнберзьким трибуналом Степана Бандери та загалом ОУН–УПА як причетних до «воєнних злочинів». Як стверджують дослідники, в обвинувальних вироках НЕМАЄ ЖОДНОЇ ЗГАДКИ про них, натомість у 42-томному виданні матеріалів Трибуналу містяться кілька згадок у німецьких документах про «рух Бандери, який готує заколот із кінцевою метою створення незалежної України».

III. Державна політика України в контексті просування популярної версії «історії України» у світі.

Питання презентації достовірної версії «історії України» у світі стало актуальним з часу відновлення Незалежності України. Багаторічне просування владою тези про «молоду Українську Державу» суттєво зашкодило у сприйнятті України як давньої держави, яка мала свій понад тисячолітній державницький шлях до 24 серпня 1991 року.

Певний внесок у популяризацію української історії було зроблено під час та після Помаранчевої революції 2004 року. На рівні держави вперше було визначено важливу роль в історії творення Української державності.

Щоправда, більшість заходів, особливо спрямованих на поширення правдивої історичної інформації для зарубіжжя, так і не було реалізовано.

Наступний крок у визнанні Державою необхідності «утвердження спадкоємності понад тисячолітньої історії українського державотворення» було зроблено Указом Президента від 24 серпня 2021 року «Про День Української Державності». Однак окрім введення державного свята – Дня Української державності, головне завдання – «забезпечити підготовку проекту стратегії захисту, збереження та популяризації історії Української державності» відповідні державні інституції так і не виконали.

Література

1. Грушевський М. (2002) Твори: у 50 тт. Львів. 1, 77.
2. www.kremlin.ru
3. Мірчук П. (1954). Акт відновлення Української Державності. Мюнхен. 3.
4. Історична правда. 31 грудня 2018.

ШУМІЛОВА Ірина

ПРОВІДНИЦЬКІ ЗАСАДИ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ

В умовах розширення функцій освітніх систем, орієнтації освіти на гуманізацію та професійно-особистісний розвиток суб'єктів педагогічних систем, найбільш затребуваними у навчальному закладі є не просто висококваліфіковані педагоги, не просто фахівці, здатні досліджувати навчально-виховний процес, планувати стратегії та тактики розвитку педагогічного процесу та індивідуальні маршрути особистісно-професійного розвитку учнів, приймати самостійні рішення, здійснювати коригуючу та контрольну-оцінну діяльність, а лідери, здатні впливати на суспільні процеси та сприяти гармонійному розвитку суспільства у всіх його проявах, сприяти синергії знань, культури, інновацій та навіть м'якої сили та безпеки держави.

Необмежене технічне зростання, що все більше прискорюється, таке що зветься у ХХ столітті науково-технічною революцією, перетворилось на перманентні технічні трансформації, за якими не встигають соціальні та культурні трансформації суспільства та духовний розвиток особистості. У таких умовах вже не людина і суспільство визначають зміст та напрямок науково-технічного розвитку, а логіка технічного розвитку та технологічна раціональність починають диктувати суспільству та особистості цілі, цінності та норми соціальної організації. «Техніка не просто формує нову реальність, вона «втягнула» людину в новий спосіб життя, саме вона диктує цінності і цілі людині. Техніка в сучасному світі формує спосіб життя людини. Відносини, коли виробництво розвивалося під впливом

потреб, що піднімаються на все більш високий рівень, змінилися відносинами, коли потреби людини формуються новим середовищем життя – технікою» [5].

Дегуманізація техніки проявляється у фактичному знеціненні людини, її особистісних якостей та творчого потенціалу. Саме існування людини в світі залежить від того, наскільки успішно їй вдається адаптуватися до умов, сформованих сучасною технічною системою. «Людина стає одним із видів сировини, що підлягає обробці, і не може вже звільнитися від влади створеної нею техніки. В результаті природа і людина деградують (руйнуються), тому що стають простими функціональними елементами та матеріалом бездушної машини» [5].

Отже, дегуманізація техніки руйнівнює діє на свідомість особистості, руйнуючи такі її базові системи, як духовність, людяність, гуманізм, моральність. Місце цих систем, що роблять людину людиною, займають примітивний консьюмеризм, споживацтво, моральний індивідуалізм, технічна формальна раціональність і розрахунок, необмежений егоїзм. Вчені називають це культурологічною кризою або «кризою ідентичності» [4].

Другим чинником, що зумовив дегуманістичні трансформації та процеси сучасного суспільства, стали породжені науково-технічним розвитком глобальні проблеми. Комплекс найгостріших глобальних проблем, що склалися ще у XX столітті вкрай загострилися у XXI столітті, що зумовило глобальну практичну, історичну кризу класичного гуманізму. «Взаємопов'язані глобальні кризи сучасності, породжені односторонністю техногенної цивілізації, довели до розриву традиційного класичного гуманізму Відродження та Просвітництва.

За загальним характером проблематичних процесів, можна виділити дві групи глобальних проблем: 1) проблеми-загрози – негативні процеси та явища, які необхідно змінити для запобігання їх негативним наслідкам, або запобігти, або мінімізувати їх можливу потенційну шкоду; 2) проблеми-необхідності – позитивні процеси, які необхідно впровадити та стимулювати для оптимізації становлення та розвитку глобального людства» [3]. Для відповідного управління цими проблемами необхідний прогресивно-гуманістичний розвиток у масштабах кожної країни, що, у свою чергу, передбачає наявність передового суспільного проєкту, який здійснює просвітницьку діяльність та провідництво.

Термін «провідництво» в англійській мові позначається словом «guidance», а провідництво в освіті, в свою чергу згадується як «the guidance in education». Поняття провідництва стосовно освіти вперше представлено та обґрунтовано зокрема в публікаціях T. Sergiovanni [7; 8], M. Hanson [2], та S. Sarason [6], а також M. Fullan [1].

Sergiovanni T. [8] намагається простежити своєрідний системний зв'язок між школою та громадою, розширюючи таким чином суто виховну роль школи, виходячи «за межі» школи у зовнішнє середовище. За його словами, освітня «гра» може бути більше схожа на серфінг, ніж на бейсбол. Попереднє розуміння та досвід використовуються для формування інтуїції та підвищення професійного судження, і людина вчиться «прокладати шлях», постійно вирішуючи проблеми та здійснюючи коригування. Універсальні правила та їхнє послідовне застосування та встановлені «ігрові позиції» не настільки важливі в громадах як провідницька (сподвижницька, дорадницька) діяльність [7].

Своєю чергою, Сарасон С. [6] стверджує, що талановиті керівники шкіл можуть ініціювати важливі зміни у своїх школах, але зміни вимагають зрушення парадигми відносин влади в системі, тоді як M. Fullan [1] розглядає роль «продуктивної особистості» у формуванні та перевірці ефективності шкільних та інших соціальних інститутів.

Слід відмітити, що ці ідеї в США в XXI столітті в останні роки, по суті, набули значення так званого thought leadership – інтелектуального лідерства, хоча в сфері освіти це поняття ще не знайшло свого застосування. Термін широко використовувався в діловому світі й звучав як корпоративний жаргон, однак концептуально інтелектуальне лідерство – спрямовано на загальне благо («greater good»). Інтелектуальне лідерство створює довіру і авторитет серед гравців галузі [10, р. 12]. Більш близьким до поняття провідництва є визначення, запропоноване Van Halderen and Kettler-Paddock [11]: «Запровадження та

популяризація ідей, що зрушують загальноприйняті умови, які спонукають людей змінити своє ставлення до ринкових платформ чи суспільних проблем» [11].

Високі очікування та узгодженість є двома фундаментальними елементами бачення будь-якої освітньої установи щодо досконалості в поведінці. Вони є основою будь-якої спроби створити культуру. Керівники та персонал мають втілювати амбіції, прагнення та високі очікування для кожного члена спільноти, установи. Своїми діями та словами вони мають продемонструвати віру в те, що прогрес не тільки можливий, але й очікуваний.

Загальноприйняті особливості найуспішніших шкіл і університетів включають наступне [9]:

1. Віддані справі, помітні лідери з амбітними цілями, підтримані сильною командою лідерів. Це лідери на всіх рівнях організації, включаючи вчителів, які є лідерами у класній кімнаті та й колективі. Лідери, які володіють наполегливістю, баченням і прагненням до вдосконалення, які присутні та помітні в усіх сферах спільноти закладу освіти – у черзі до обіду, на ігровому майданчику, на початку та в кінці навчального дня та регулярно з'являються в класах. Ефективно передані, реалістичні, детальні очікування, чітко зрозумілі всім членам закладу. Мрія, описана з ясністю та пристрасстю, яку розуміють усі члени шкільної/університетської спільноти (включаючи справжнє розуміння міркувань і логіки, що стоять за нею). Це має включати те, як слід контролювати та відстежувати стратегії, а також які стратегії потрібні. Необхідний відповідний рівень рішучості та деталізації плану дій закладу освіти.

2. Високий рівень підтримки між керівництвом і персоналом. Зобов'язання щодо розвитку персоналу з супутнім очікуванням, що персонал відповість взаємністю, докладаючи максимум зусиль. Постійний професійний розвиток і управління ефективністю сприяють підвищенню успіху в колективній базі навичок персоналу в сфері освіти. І навпаки, очікується, що весь персонал несе відповідальність за свої рішення, дотримання розпорядку та демонстрацію цінностей закладу освіти.

3. Увага до деталей і ретельність у виконанні політики закладу освіти та стратегії. У найуспішніших школах та закладах вищої освіти нічого не залишають напризволяще, і кожен аспект шкільного/університетського життя ретельно розглядається та приводиться у відповідність до цінностей політики поведінки, прийнятої в закладі освіти. Сама політика має достатню деталізацію та ясність. У житті закладу освіти про це постійно згадують і висвітлюють це. Мало шансів, що будь-який член шкільної/університетської спільноти може неправильно зрозуміти будь-який елемент стратегії поведінки закладу освіти.

Сьогодні багатьом організаціям у сфері освіти потрібен зовсім інший тип лідера аніж це було в нещодавньому минулому: «цифровий лідер», який може створювати команди, підтримувати зв'язки між людьми та їх залученість, а також розвивати культуру інновацій, стійкість до ризику та постійне вдосконалення, а головне – сприяти прогресивно-гуманістичному розвитку як у межах організації, так і у суспільстві загалом.

Менеджер освіти контролює процеси професійної діяльності, стежить за їх цілеспрямованістю та контролює її організацію, що сприяє досягненню цілей закладу освіти в цілому. Такий управлінець має професійну компетенцію не тільки в управлінському сенсі, а й володіє знаннями та навичками як лідера, так і провідника.

Жадько В. і Бідзіля П. (13, С. 88) вважають, що «провідником у системі освіти є людина, яка розвинула в собі філософський спосіб життєдіяльності як духовно-практичний. Тобто, для неї спосіб мислення не є простою інтелектуальною розвагою, яка задовольняє продуктивно-запитувальний інтерес здобутими відповідями, але й спрямовує свою індивідуальну діяльність у визначеному їх змістом напрямку [13]. Звичайно, що це надзавдання, це визначення в якості ідеального типу (М. Вебер) [12]. Адже людина, в тому числі й видатний мислитель, не народжується такою. Унаслідок цього спрацьовує той факт, що, як відзначали філософи Ж. П. Сартр, А. Камю, існування випереджає сутність. Тобто, коли починаєш пізнавати суще, вже дієш за звичками, виробленими кожною людиною у

зв'язку з суспільними умовами життя, які не складаються відповідно до вимог закону як суцього» [13].

Відповідно, необхідна модель управлінсько-педагогічної підготовки, що виконує організаційно-управлінську, соціокультурну, інтегративну, прогностичну, проєктувальну функції і забезпечує безперервність і закінченість процесу управлінсько-педагогічної підготовки через інтегровано-диференційовані знання, способи професійно-економічної діяльності й послідовність навчальних завдань, що поступово ускладнюються, з метою підготовки не просто менеджера освіти, а провідника, чиє лідерство поширюється за межі закладу освіти, хто є представником, можна сказати, меритократичного класу, який забезпечує прогресивний, демократичний і гуманістичний розвиток суспільства.

Література

1. Fullan, M. (1993). *Change forces: Probing the depths of educational reform*. Falmer Press.
2. Hanson, M. (1975). *The modern educational bureaucracy and the process of change*. Educational Administration Quarterly 11(3): 21-36.
3. Hite, K., and Seitz, J. (2021). *Global issues: An introduction*. Wiley-Blackwell.
4. Keyes, Ch., Tanabe, S. (2016). *Cultural Crisis and Social Memory: Modernity and Identity in Thailand and Laos*. Routledge.
5. Robbins, R. Dowty, R. (2018). *Global problems and the culture of capitalism*. Pearson.
6. Sarason, S. (1998). *Political leadership and educational failure*. Jossey-Bass.
7. Sergiovanni, T. (1996). *Leadership for the schoolhouse. How is it different? Why is it important?* Jossey-Bass Publishers.
8. Shields, C. (2012). *Transformative Leadership in Education: Equitable Change in an Uncertain and Complex World*. Eye on Education.
9. Iddrisu, L. (2017). *Though leadership: Becoming an influence in your niche*. University of Applied Sciences. <https://is.gd/FJlshs>
10. Van Halderen M. and Kettler-Paddock. (2011). *Making Sense of Thought Leadership*. Rotterdam School of Management, Erasmus University. Holland.
11. Вебер М. Три чисті типи легітимного панування <http://litopys.org.ua/weber/wbs07.htm>
12. Zhadko, V., Bidzilia, P. (2018). *Guide and guidance in educational operations*. *Scientific Notes of Berdyansk State Pedagogical University* 2. 86-98.

ZYKOVA, Kristina

PSYCHOLOGICAL PROCESSES AND PATTERNS, THAT ENSURE EFFECTIVE ACQUISITION AND MASTERY OF A FOREIGN LANGUAGE

The term «language acquisition» includes three different, related but not identical concepts. This is mastery of the mother tongue (Language acquisition, mother tongue acquisition). This is a secondary awareness of the mother tongue, usually associated with schooling. And finally, it is learning a non-native language. The latter can be spontaneous, for example, in a bilingual family and in general in a bilingual or multilingual environment. A native language is not an «innate» language. There is no such thing as an innate language and it cannot be, as there are many cases where children of one nationality were brought up in families of another nationality and from the very beginning began to speak the language of the family. But it is not the language of the parents either, especially if the family is mixed.

In general, the mother tongue is the language in which the child uttered his or her first words. The non-native language that a child learns can be of two types. If it is a language used in the community in which the child is developing, it is usually referred to as a second language: it can be the language of a national language minority, a state or official language (for those who do not have it as their native language), or a language of interethnic communication. If there are very few or

practically no native speakers of a given language in a particular language environment, it is a foreign language.

Any activity, including speech (regardless of language), is psychologically organized in the same way. What is the difference between speaking a foreign language and speaking your native language?

Firstly, it is the so-called orientation link. To construct a linguistic expression, speakers of different languages have to analyze different situations, goals, communication conditions, etc. For example, in order to construct an utterance, a Japanese speaker must take into account much more information about the age, social status, and other characteristics of the interlocutor than a European speaker. Secondly, the operational composition of this utterance, that is speech operations that the speaker must perform in order to construct an utterance with the same meaning and the same direction. These speech operations, like any operations, can be formed in two ways. First, by imitation and/or by «trial and error», i.e., search activities in which operations are «adjusted» to the conditions of the activity and its purpose. Finally, it is consciously and arbitrarily performing at the level of actual awareness (i.e., as an act of activity) with subsequent automation and inclusion in a more complex action.

What is called an operation and an action in general psychology is called skills and abilities in educational psychology, didactics, and methodology. In language acquisition, therefore, these are speech skills and speech abilities. A speech skill is a speech operation performed under optimal parameters. Such parameters are unconsciousness, complete automaticity, compliance with the language norm, normal pace (speed) of performance and stability. Speech skill is a speech action, also performed under optimal parameters. To form a speech skill means to ensure a full-fledged communication, it is necessary that the speaker, firstly, be able to use speech skills to express his or her thoughts, intentions, and feelings independently. Otherwise, speech activity is only partially formed. Secondly, it is necessary that the speaker can arbitrarily, consciously vary the choice and combination of speech operations (skills) depending on the purpose, situation, and interlocutor of the communication. If a person can do all of this, we say that he or she has developed the appropriate speech and realizes an utterance.

From a psycholinguistic point of view, the transition from a native language to a foreign language is a change in the rules of transition from the program of expression to its realization. A person cannot immediately speak a new language; he or she must go through a stage of indirect foreign language proficiency. The link that mediates this process is the «native» system of rules for implementing the program.

Modern neuropsychology distinguishes between sensory (understanding what the partner is saying) and motor (uttering speech sounds) speech mechanisms. Usually, both of these forms are closely related, but they differ in the mechanisms of realization of their main functions. It is important to note that sensory and motor speech are controlled by different parts of the brain.

Thinking in a foreign language is based on neurocerebral mechanisms, some of which are partly the same as those used in thinking in the native language, while others are specific. Under the influence of a verbal stimulus, nervous excitation in the cerebral cortex follows the path shown above, and when naming a perceived or imagined object with a foreign language word, it goes in the opposite direction.

Mastery of a foreign language involves the formation of a special dynamic stereotype in the cerebral cortex. This stereotype is similar in its functioning to the dynamic stereotype underlying native language proficiency and, at the same time, different from it. There is a considerable amount of evidence to suggest that no matter how many different languages a person speaks, each of these languages has its own particular stereotype. There is a whole separate section of pathopsychology, aphasiology, which is the study of disorders of human speech, aphasia. These disorders include the loss of the ability to understand speech perceived by hearing (sensory aphasia), the loss of the ability to express one's own thoughts in oral speech (motor aphasia), the loss of the ability to understand printed text (alexia) and the loss of the ability to express one's thoughts in writing (agraphia).

It has been established that in persons who speak several languages - polyglots - these disorders most often affect one of the foreign languages or their native language. In particular, a person who speaks Ukrainian, English, German, and French may, for example, lose the ability to understand one English text or the ability to express thoughts only in Ukrainian, while all other abilities are preserved. Thus, it becomes clear that mastery of each language requires special nervous mechanisms in the cerebral cortex.

It has been scientifically proven that learning languages increases the amount of gray matter in the brain and changes the density of neurons. It has been found that language learning changes gray matter density in a similar way to how exercise develops muscle. The density of gray matter in the parietal cortex of the left brain lobe was higher in bilinguals than in those who do not speak any language other than their mother tongue. This effect was especially noticeable in early bilinguals, i.e., the highest neuronal density was observed in those who started learning a foreign language in childhood.

Thus, learning foreign languages increases a person's overall ability to learn and develop intellectually. People who learned a second language when they were younger are more likely to have more sophisticated gray matter than those who took up learning it later. It is known that the brain has the ability to change its structure as a result of shifts, an effect known as plasticity. Studies show how this process stimulates language learning, meaning that those who learned languages in childhood have a more flexible mindset than those who took up the task much later. According to recent research by British scientists, early learning of a second language also contributes to the development of the part of the brain responsible for speech speed.

References

1. Krashen, S. (1982). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Pergamon Press.
2. Swain, M. (1985). Communicative Competence: Some Roles of Comprehensible Input and Output in Its Development.
3. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.
4. Gardner, R. C. (2006). The Socio-Educational Model of Second Language Acquisition.
5. Ellis, R. (2015). Understanding Second Language Acquisition (2nd Edition). Oxford University Press.
6. Dörnyei, Z. (2005). The Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition.

ВАН ЦЯН

ІНЖЕНЕРНА ОСВІТА ЯК ПЛАТФОРМА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ДОСВІД КНР І СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ

У сучасних умовах глобалізаційних викликів та зростаючої конкуренції між країнами за лідерство в інноваційних та технологічних сферах дедалі більшого значення набуває міжкультурна комунікація як чинник освітнього, економічного та іміджевого розвитку. Одним із найефективніших інструментів просування національних інтересів у світі, згідно з концепцією «м'якої сили» J. Нye [2], виступає саме система освіти, зокрема її інженерний компонент. Інженерна освіта завдяки своїй прикладній спрямованості, глобальній стандартизації та тісному зв'язку з виробництвом створює унікальні умови для розвитку міжкультурного діалогу та освітньої дипломатії.

Показовим у цьому контексті є досвід Китайської Народної Республіки (КНР), яка з початку ХХІ ст. здійснює цілеспрямовану модернізацію системи вищої технічної освіти. У

вищих політехнічних коледжах КНР спостерігається послідовне впровадження міжнародних освітніх стандартів, розвиток двосторонніх освітніх програм, відкриття англomовних курсів, залучення іноземних викладачів, а також активна участь у світових рейтингах університетів. Згідно з дослідженнями L. Niancai, F. Zhuolinta, W. Qi [3] освітні установи КНР акцентують увагу на формуванні у студентів не лише професійних, а й міжкультурних компетентностей, зокрема вмінь ефективно взаємодіяти в мультинаціональних командах, розуміти культурні коди інших народів, адаптуватися до транснаціонального професійного середовища.

Інтернаціоналізація інженерної освіти в КНР є частиною реалізації національної стратегії «Освіта модернізації – 2035», що передбачає створення інноваційної освітньої екосистеми, здатної формувати конкурентоспроможні, мобільні й кроскультурно чутливі кадри (Ministry of Education of the PRC [5]). При цьому міжнародна компонента в інженерній підготовці виконує не лише освітню, а й комунікативну функцію, оскільки через спільні проєкти, академічні обміни, форуми та конференції формується нова якість міжкультурної взаємодії, що сприяє просуванню позитивного іміджу КНР як держави, відкритої до діалогу, співпраці та партнерства [1].

Зазначений досвід є надзвичайно актуальним для України, яка в умовах повномасштабної війни та переосмислення своїх стратегічних орієнтирів прагне зміцнювати свій міжнародний авторитет через м'які інструменти впливу, зокрема освітню дипломатію. Використання інженерної освіти як платформи для міжкультурної комунікації передбачає для України низку стратегічних кроків. Насамперед, це інтеграція міжкультурної компоненти у зміст підготовки майбутніх інженерів: через запровадження курсів з міжкультурної компетентності, розширення можливостей вивчення іноземних мов у професійному контексті, розвиток кроскультурних навчальних кейсів. Крім того, необхідним є розширення програм міжнародної академічної мобільності, як для студентів, так і для викладачів інженерних спеціальностей, зокрема в Східній Азії, що дозволить формувати нові міжкультурні зв'язки, а також сприятиме зростанню конкурентоспроможності українських фахівців.

Невід'ємною частиною стратегії має стати участь технічних вишів у міжнародних проєктах, грантових програмах, транснаціональних інкубаторах інженерних інновацій, де кожен спільний результат буде одночасно і актом міжкультурного співробітництва, і проявом наукової потужності України. У цьому аспекті доцільною є розроблення цілісної національної стратегії популяризації української технічної освіти за кордоном як частини загального наративу формування позитивного іміджу України, в основі якого – інтелектуальна відкритість, інженерна компетентність, міжкультурна гнучкість та демократичні цінності.

Провідні українські дослідники, зокрема І. Бех [4], наголошують на важливості стратегічного переосмислення функцій освіти в контексті міжнародної комунікації через впровадження освітнього брендингу, креативної дипломатії та багаторівневого партнерства між університетами. Такий підхід дозволить не лише модернізувати українську інженерну освіту, а й сприятиме її трансформації в потужний канал міжкультурного діалогу, що сприятиме побудові позитивного іміджу України на світовій арені.

Таким чином, інженерна освіта як високотехнологічна, глобалізована й міждисциплінарна сфера має всі передумови для того, щоб стати ключовим інструментом міжкультурної комунікації.

Література

1. Guo Y., Guo S. B., Yochim L., & Liu X. L. (2021). Internationalization of Chinese higher education: Is it westernization? *Journal of Studies in International Education*, 1-18. <https://doi.org/10.1177/1028315321990745>
2. Nye J. S. (2004). Softpower: The means to success in world politics. Public Affairs. https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/psq/psq_win04/psq_win04c.pdf
3. Niancai L., Zhuolin F., Qi W. (2024). Education in China and the World. Achievements and Contemporary Issues. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-99-5861-0>
4. Бех І. Д. (2021). Сучасна освіта на шляху досконалості. *Рідна школа*. 1/2, 32-37.
5. Ministry of Education of the People's Republic of China. (2022). China Education Modernization 2035. <https://surl.li/ouoyxh>

**ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
УПРАВЛІНСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

На сучасному етапі має розвитку освіти має місце певна невідповідність між вимогами щодо готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій та недостатньою увагою закладів вищої освіти до формування такої готовності.

Модель процесу формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій ми розглядаємо як цілісну, складну, багатоаспектну педагогічну систему, яку не можна безпосередньо дослідити, тому виникла потреба її дослідження шляхом розроблення відповідної моделі. Моделювання як метод дослідження дає змогу наочно представити процес досліджуваний для його вивчення, пояснення, уточнення та визначення його функціональних можливостей. Наукове обґрунтування моделі дасть змогу оптимізувати процес формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій, оскільки метод моделювання передбачає дослідження педагогічного процесу за допомогою реальних чи ідеальних моделей [С. Великодний, І. Гамаюн, О. Глобін, А. Кокарева, О. Кондур, І. Кульчицький та ін.].

Побудова моделі формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій дозволить, на нашу думку, більш глибоко та всебічно зі змістовної та динамічної сторони проаналізувати цей процес, дослідити недоступні прямому спостереженню аспекти та подати його оптимальний і ефективний зразок, еталон.

Моделювання є функцією управління та відображає його перший етап при здійсненні самого процесу управління, як зазначає В. Маслов. Вчений висловлює думку, що моделювання як одна з функцій управління може бути не лише методом, а й підсистемою (самостійною стадією) управління, яка має специфічні функції та форми прояву в діяльності керівника освітнього закладу.

Перевагами застосування методу моделювання процесу формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій ми відносимо можливості: аналізувати даний процес за складниками, блоками, елементами; більш глибоко та детально зрозуміти зовнішню та внутрішню організацію та детермінацію досліджуваного процесу.

Моделювання педагогічних процесів, згідно із С. Мельник, складається з таких етапів: 1) постановка мети розв'язання педагогічної проблеми за допомогою моделі; 2) визначення основних компонентів педагогічної системи, які становлять її сутність; 3) виявлення об'єктивно існуючих взаємозв'язків між компонентами системи; 4) переведення компонентів системи абстрактною мовою (символікою); 5) вибір способів зображення моделі та її побудова. При цьому головною перевагою моделювання як методу педагогічного дослідження визначається можливість охопити систему цілісно, що дозволяє поліпшити планування навчального процесу, оптимізувати структуру навчального матеріалу, підвищити ефективність навчально-виховного процесу, побудувати та інтерпретувати нову теорію, перевірити гіпотезу педагогічного дослідження.

У контексті дослідження педагогічні умови ми розглядаємо як спеціально створене освітнє середовище, що сприяє формуванню готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій.

Отже, модель формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій складається з шести теоретичних і практичних складових. Аксіомою для нас є такі основні положення: позитивне ставлення

майбутніх керівників до професійної діяльності, що має бути обов'язково підкріплене відповідним рівнем готовності, практичними навичками та вміннями, в ідеалі – здатностями; опанування відповідними інноваційними управлінськими технологіями, оскільки це необхідна вимога до майбутніх керівників, які мають працювати у швидко змінюваних умовах; формування інтегральної здатності самоактуалізовуватися в умовах функціонування або розвитку закладу освіти.

Процес формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій ми відносимо до педагогічних процесів, оскільки він є цілеспрямованою змістовно та організаційно оформленою взаємодією майбутніх керівників та викладачів закладу вищої освіти, орієнтованою на свідоме оволодіння керівниками інноваційними цінностями, знаннями, вміннями, навичками та формування і вдосконалення необхідних професійно-особистісних якостей.

ВОЛОВЕНКО Ірина

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Основними завданнями політичного тексту є інформування, переконання та спонукування (мобілізація) до дії (голосування). Але насамперед основне завдання – привернути увагу адресата. Оскільки лише після реалізації цього завдання можливо виконати інші. Саме тому політичні тексти містять як емоційну, так і змістову складові, які дозволяють апелювати не лише до логіки, а й до почуттів. Для цього політичні оратори використовують такі граматичні засоби, як прямі та вторинні форми займенників та дієслів, синтаксична анафора, синтаксична епіфора, синтаксична епанефора, антитеза, парцеляція, риторичне запитання.

Використання ораторами прямого звернення та вторинних форм займенників та дієслів полягає у використанні форм першої особи множини замість першої або третьої особи однини, що сприяє об'єднанню оратора й адресата.

Синтаксична анафора. Фігури експресивного синтаксису передусім ґрунтуються на різноманітних повторах лексичних і граматичних одиниць. На думку дослідників, «повтор у політичному дискурсі постає в стилістично спрямованому плані, допомагає вести напружений монолог, передає схвильованість мовлення, спонукає до дій тощо» [2, С. 262]. Специфікою повтору як прийому експресивного синтаксису вважаємо його синкретичність: з одного боку, повтор репрезентує тотожні лексичні або граматичні мовні одиниці, а з іншого – утворює своєрідний ритмічний малюнок і внутрішню симетрію тексту. Зважаючи на це, поширеним є анафоричний лексичний повтор однієї лексеми або групи слів [4, С. 316].

Анафору можуть використовувати як у суміжних реченнях, так і в межах однієї поліпредикативної конструкції. Цей прийом структурує суміжні реченнєві конструкції.

Синтаксична епіфора. Повторення тотожних лексем або слів/синтаксем наприкінці суміжних предикативних конструкцій.

Синтаксична епанефора. Поєднання обох синтаксичних фігур – анафори та епіфори (подвійний повтор, якого досягають за допомогою єдиного початку та єдиного кінця суміжних синтаксичних конструкцій).

Повторення словосполучення, лексеми або слів, якими оратор закінчує попередній вислів, на початку наступного вислову створює ефект хезитації [4]: «хезитація (грец. *hesitation* – коливання, затинання) – різновид паузи, викликаний обдумуванням можливих варіантів проведення мовлення, пошуком потрібного елемента мовного коду, перебудовою структури повідомлення в процесах вербалізації тощо». Хезитативні паузи можуть виникати як на межі речень, синтагм, так і всередині них [1, С. 342].

Антитеза полягає у зіставленні протилежних думок або образів для посилення враження їх відмінності, протиставлення та ґрунтується на семантичних протиставленнях, насамперед виражених через антоніми.

Парцеляція. Дослідники перш за все розуміють під цим явищем розділення речення на кілька самостійних висловлень, інтонаційно та графічно відокремлених, проте єдиних за змістом. Водночас парцеляцію визначають і як стилістичну фігуру. Парцеляція – це «стилістична фігура, що ґрунтується на розділенні речень на відрізки з метою увиразнення, експресивності, динамізму мовлення» [3, С. 449]. Парцеляція виконує функції динамізації, акцентуації, увиразнення, експресивізації певного фрагмента висловлення. У низці досліджень, присвячених особливостям вербалізації емоцій, стверджується, що парцеляція може бути виразником різних емоційних станів [5, С. 295]. В аналізованих нами мовленнєвих контекстах парцеляція виступає виразником різних емоцій, зокрема сподівання/оптимізму, презирства, незадоволення/гніву, роздратування.

Риторичне питання. Риторичні питання у політичних текстах використовують як прийом відтворення діалогу з уявним адресатом. Риторичне питання створює ілюзію діалогу, що начебто відбувається за участі адресата й адресанта.

Отже, політичні оратори для привернення уваги електорату використовують такі граматичні засоби, як прямі та вторинні форми займенників та дієслів, синтаксична анафора, синтаксична епіфора, синтаксична епанефора, антитеза, парцеляція, риторичне запитання.

Література

1. Бацевич Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. Київ: Видавничий центр «Академія». 344.
2. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. (2018). Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 336.
3. Селіванова О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К. 716.
4. Кондратенко Н. В. (2022). Експресивний синтаксис у президентському дискурсі Володимира Зеленського. *Записки з українського мовознавства. Збірник наукових праць*. 29. DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2022.29.262417>
5. Станко Д. В. (2020). Стилістичні фігури як засіб вираження емоцій у газетно-публіцистичному тексті. *Записки з романо-германської філології*. 1 (44). DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2020.1\(44\).211022](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2020.1(44).211022)

ГЕЙКО Світлана
ГЕЙКО Тетяна

МОВА СОЦМЕРЕЖ У КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОСТІ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

У наш час цифрових технологій соціальні мережі, які стали невід'ємним атрибутом сьогодення, значною мірою трансформували комунікацію та мови, зокрема французьку. Застосування новітніх невербальних знаків (гаштег, емодзі, емотикони), активізація аббревіації та неології на цих платформах сприяло появі нової мови, самобутньої у своїй креативності й виразності. Можна по-різному оцінювати цей феномен, але не можна заперечувати той факт, що соціальні мережі відкрили нові комунікативні можливості та збагатили способи взаємодії з французькою мовою, створюючи своєрідні передумови для оригінальної гри знаків, не тільки лінгвістичних, та концептів.

Комунікація в інтернеті має теж низку особливостей. Вона може здійснюватись за допомогою письмового тексту, зображень, відео- та аудіофайлів, а також через поширення та лайки. Незважаючи на таку кількість засобів комунікації, найбільш поширеним є

використання саме письмового тексту. Серед найпоширеніших мовленнєвих жанрів у соціальних мережах розрізняють: пости, сториз, коментарі, відгуки, приватні чати.

Оскільки соціальні мережі дають змогу швидко поширювати контент та реагувати на нього, інтернет-повідомлення, надаючи перевагу оперативності, можуть менше покладатися на перевірені джерела та нехтувати принципом об'єктивності.

Мова соцмереж надзвичайно різноманітна та швидкозмінна, одак можна виділити її характерні риси.

На рівні *синтаксису* найбільш поширеними є прості короткі речення, досить вживані неповні та односкладні речення. Такі речення не перевантажують текст та зберігають увагу реципієнтів.

Також поширеним є явище *аграматизму*. Продуцент тексту свідомо відхиляється від норм синтаксису та пунктуації. Розділові знаки можуть бути відсутні, неправильно розставлені, чи навмисно надмірно використовуватися.

До того ж, у середовищі соціальних мереж стирається поняття різновидів мови. Окрім звичних *стилів та реєстрів* тут смислотворчу роль відіграють також вибір шрифту, системи письма та пунктуація. Так, наприклад, в мережі існує так званий Greeklish, грецька мова записана латинською абеткою.

Мова в інтернет-спілкуванні наближена до *розмовної*, адже має такі ознаки як емоційність, експресивність, невимушеність, наявність оцінкової реакції. Найчастіше така мова не має офіційного характеру.

Отже, основні аспекти впливу соціальних мереж на мову, зокрема французьку, такі:

- 1) поява хештегів ключових слів або фраз, яким передую символ «#» (октоторп), використовувані для структурування текстових повідомлень за темою або типом. Вони створюють паралельну мову, де звичайна лексична одиниця здатна об'єднати тисячі людей-однодумців. Наприклад, культові хештеги, які здобули лексикографічної фіксації в інтернет ресурсі #ThrowbackThursday, #FoodPorn, #Selfie;
- 2) використання скорочень в першу чергу, різних аббревіатур, (акронімів), що свідчить про активність словотвірної підсистеми французької мови. Певні обмеження застосування знаків у соцмережах сприяє лінгвістичній креативності мовців-користувачів, завдяки якій з'являється безліч акронімів та аббревіатур, що поповнили словник повсякденного спілкування, як-от, *lol* (laughing out loud), *mdr* (mort de rire), *OMG* (Oh my God);
- 3) поява ідеограм-емодзі. Ці іконографічні позначки емоцій та предметів/ об'єктів, набули характеру універсального спілкування, що робить їх більш функціональними порівняно з простими лінгвістичними знаками та обов'язковими елементами онлайн розмов, позаяк ємніше, ніж прості лексеми, передають певні емоційні концепти;
- 4) сплеск неології. Завдяки креативності користувачів з'являється чимало оригінальних слів та виразів, які здебільшого є okazionalizмами – їм властива ефемерність через специфіку денотата, тому вони перебувають на периферії лексико-семантичної системи французької мови. Наприклад, під час чемпіонату світу з футболу з'явився термін *Mbappémania* для позначення захоплення грою молодого футболіста Кіліана Мбаппе (Kylian Mbappé). Інші потрапляють до загальновживаного словника, як-от, «*tweeter*», «*liker*» із позначенням звичайних практик у соцмережах;
- 5) мовні виклики комунікації через гру, коли користувачі мають дотримуватися певних правил спілкування. Наприклад, ліпограми («*lipogramme*»), що пропонують написання зв'язних текстів без використання однієї або декількох літер алфавіту. У такій спосіб розвивається і урізноманітнюється потенціал комунікації, зокрема, у її мовно-концептуальному вимірі;
- 6) запозичення. Платформи соцмереж створюють сприятливе середовище для запозичення, активізуючи при цьому питомі лексеми та засоби словотвору.

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЯК ПРОБЛЕМИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному освітньому середовищі цифрові технології стали визначальним чинником трансформації навчального процесу. ЮНЕСКО підкреслює, що технології забезпечують інтеграцію людських і технічних ресурсів, сприяючи індивідуалізації освіти [1]. Законодавство України («Про освіту» [2], «Про вищу освіту» [3]) та Національна стратегія розвитку освіти [4] акцентують на необхідності впровадження інноваційних підходів.

Важливим є також урахування міжнародних зобов'язань, зокрема Цілей сталого розвитку ООН [5], які підкреслюють роль освіти у забезпеченні сталого розвитку. Дослідження Всесвітнього економічного форуму [6] та Національної академії інженерії [7] відзначають потребу в підготовці фахівців до використання новітніх технологій.

Технологічний прогрес змінює парадигму освіти, вимагаючи нових підходів до підготовки фахівців. Інтерактивні технології підвищують ефективність навчання, розвивають критичне мислення і творчість [8]. Важливо створювати інтерактивне навчальне середовище, що сприятиме інтеграції сучасних педагогічних теорій та методів.

Педагогічна технологія, відповідно до етимології терміна, є процесом досягнення гарантованих результатів через системність, науковість і концептуальність [9]. Її застосування забезпечує комплексний підхід до змісту, методів і засобів навчання, формуючи інноваційну освітню систему.

Аналіз наукових джерел показує, що інноваційні технології сприяють розвитку самостійності та критичного мислення (Л. Карамушка [10]), вимагають адаптації методів до психологічних особливостей здобувачів освіти (Л. Орбан-Лембрик [11]), підкреслюють важливість персоналізованого оцінювання (О. Мармаза [12]). К. Кривобок [13] акцентує на розвитку когнітивного потенціалу в професійній освіті, тоді як О. Гаврилюк [14] звертає увагу на зв'язок інновацій із розвитком технічної творчості та потребами ринку праці.

Аналіз сучасних наукових джерел дозволяє визначити основні напрями акцентів дослідників щодо впровадження інноваційних освітніх технологій. Для наочності узагальнені результати подано на рис.1.

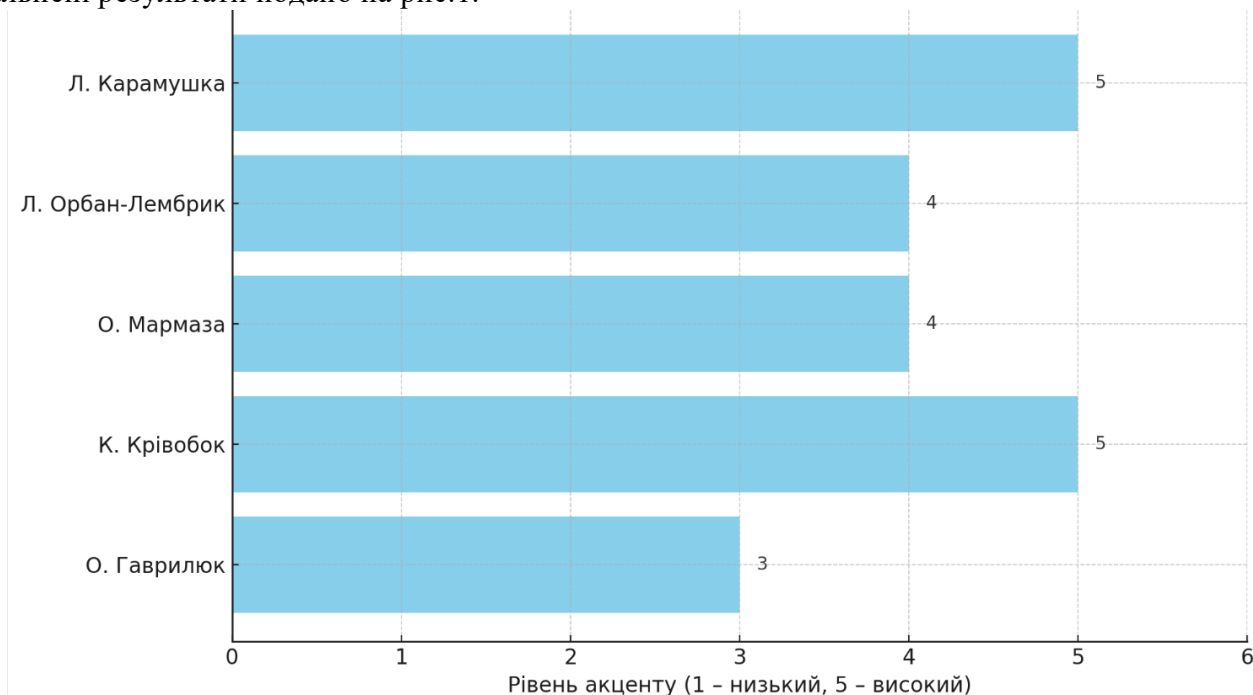

Рис.1. Результати дослідження науковців щодо впровадження інноваційних технологій в освіті

Отже, результати аналізу підтверджують, що успішне впровадження інноваційних освітніх технологій потребує системного підходу, поєднання наукової розробки з практичною реалізацією, адаптації до умов закладів освіти та активної участі педагогів у розробці новітніх методик.

Література

1. ЮНЕСКО. Навчання в умовах цифрової трансформації. Париж: UNESCO, 2022.
2. Закон України Про освіту. Відомості Верховної Ради України, 2017, № 38–39.
3. Закон України Про вищу освіту. Відомості Верховної Ради України, 2014, № 37–38.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Київ: МОН України, 2013.
5. ООН. Цілі сталого розвитку: порядок денний до 2030 року. Нью-Йорк: ООН, 2015.
6. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. Geneva: World Economic Forum, 2023.
7. National Academy of Engineering. Educating Engineers: Preparing 21st Century Leaders in the Context of New Modes of Learning. Washington: NAE, 2020.
8. Іванова Т. В. (2019). Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ: Либідь.
9. Чайка В. М. (2015). Технології навчання у педагогіці: системний підхід. Київ: Академвидав.
10. Карамушка Л. М. (2018). Інноваційні освітні технології та їх вплив на критичне мислення здобувачів освіти. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. (2020). Методичні основи використання інноваційних технологій в освіті. Київ: Педагогічна думка.
12. Мармаза О. І. (2017). Оцінювання ефективності інноваційних освітніх технологій: теорія та практика. Харків: Основа.
13. Кривобок А. С. (2021). Професійна освіта і використання інноваційних технологій. Київ: Наукова думка.
14. Гаврилюк О. О. (2020). Розвиток технічної творчості в умовах використання інноваційних технологій. Львів: Світ.

ДУН ПЕЙ

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ЗВО

У сучасних умовах глобалізації та інтенсифікації міжнародних зв'язків міжкультурна комунікативна компетентність стає ключовою складовою професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти України. Вона є інтегрованою якістю особистості, яка включає систему знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективної взаємодії з представниками інших культур у професійній та повсякденній діяльності. Актуальність дослідження цієї проблеми зумовлена зростанням міжнародної співпраці у різних сферах, посиленням міграційних процесів, а також зростаючими запитами на підготовку фахівців, здатних успішно функціонувати в умовах культурного різноманіття.

Теоретичні основи формування міжкультурної комунікативної компетентності розробляли такі вчені, як М. Байрам, Д. Діардофф, Г. Чен та інші. Згідно з моделлю М. Байрама, міжкультурна компетентність включає п'ять основних компонентів: знання, навички інтерпретації та взаємозв'язку, навички дослідження та взаємодії, критичну культурну свідомість та афективну здатність до емпатії. Д. Діардофф пропонує динамічну модель міжкультурної комунікативної компетентності, яка підкреслює важливість не лише

знань і навичок, а й внутрішніх установок, таких як відкритість, повага до культурних відмінностей та готовність до міжкультурного діалогу.

Прийнято вважати, що міжкультурна компетентність формує позитивну мотивацію, покращує інтелектуальні та професійні якості майбутніх фахівців, збагачує їх досвід у практиці вирішення професійних проблем, відповідно до власних та соціально-культурних потреб, розвиває навички міжкультурної взаємодії для ефективного впровадження толерантного спілкування у професійну діяльність [2, С. 231].

Науковці виділяють у міжкультурній комунікативній компетенції такі якості або компоненти: допитливість і відкритість, готовність мінімізувати недовіру до інших культур і віра у власну; знання про соціальні групи у власній країні та країні співрозмовника, а також про загальні процеси суспільної та індивідуальної взаємодії; навички інтерпретації та взаємодії: здатність здобувати нові знання про культуру та культурні практики, а також уміння оперувати знаннями, поглядами та навичками в умовах спілкування та взаємодії в реальному часі, критична культурна обізнаність, тобто здатність критично оцінювати перспективи і продукти у власній та інших культурах [1, С. 25].

Формування міжкультурної комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти передбачає використання різноманітних методів і підходів. Серед них особливе місце займають інтерактивні методи навчання, такі як рольові ігри, симуляції міжкультурних ситуацій, які дозволяють їм не лише отримувати теоретичні знання, а й розвивати практичні навички міжкультурної взаємодії. Цікавим і перспективним методом у контексті професійної підготовки є case-studies, який базується на оцінці випадків з реального життя: непорозуміння, протиріч та конфліктів, обумовлених розбіжностями контактуючих культур. Досить продуктивним у цьому напрямку прийомом є використання стереотипів, з метою їх подальшого руйнування та аналізу причин формування невірних уявлень, переконань та уподобань. Корисним є критичний аналіз різноманітних мовленнєвих ситуацій, в яких виникли непорозуміння, конфлікти чи культурний шок, обумовлені колізією соціальних та культурних норм учасників взаємодії. Це сформує у здобувачів уміння визначати та пояснювати причини культурного непорозуміння, моделювати шляхи їх усунення, розробляти найбільш ефективні стратегії запобігання комунікативних помилок у майбутньому.

Важливу роль у процесі професійної підготовки відіграють також і міжнародні академічні обміни та програми мобільності, такі як Erasmus+, які дозволяють «зануритися» в інше культурне середовище та отримати безпосередній досвід міжкультурної комунікації. Сучасні цифрові технології також відкривають нові можливості для формування міжкультурної комунікативної компетентності. Віртуальні спільні проєкти з іноземними студентами (COIL-навчання), онлайн-курси з міжкультурної комунікації, участь у міжнародних вебінарах та конференціях – все це сприяє її розвитку, навіть за відсутності фізичної мобільності.

Погоджуємося із думкою ряду науковців, що ефективна міжкультурна комунікація в професійному середовищі є джерелом таких переваг для ділових партнерів та їхніх організацій, як: швидке вирішення проблем, прийняття більш зважених рішень, підвищення продуктивності, стабільність робочого процесу, міцні ділові стосунки та покращення професійного іміджу. Адже досить часто співрозмовники, які представляють різні культурні традиції, можуть відчувати труднощі у розумінні та спілкуванні один з одним, а також у правильній інтерпретації вербальних і невербальних повідомлень [1, С.25].

Таким чином, формування міжкультурної комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти є багатоаспектним процесом, який вимагає інтеграції теоретичної підготовки з практичним досвідом міжкультурної взаємодії. Для досягнення оптимальних результатів необхідно використовувати комплексний підхід, що поєднує інтерактивні методи навчання, міжнародну співпрацю та сучасні цифрові технології. Перспективи подальших досліджень у цій галузі можуть бути пов'язані з вивченням впливу штучного інтелекту на міжкультурну

комунікацію, розробкою інтегрованих навчальних програм та вдосконаленням методів оцінювання рівня міжкультурної компетентності.

Література

1. Бондар, Г. (2024). Особливості формування міжкультурної комунікативної компетенції студентів у процесі навчання іноземних мов у ЗВО. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 1(54). 24-27.

2. Синявська О. Є. (2022). Міжкультурна комунікативна компетентність в процесі професійної освіти. *Діалог культур у Європейському освітньому просторі: матеріали VII Міжнародної конференції, м. Київ, 10 травня 2022 р. / упор. С. Є. Дворянчикова*. Київ: КНУТД. 231-233.

**ЗАЙЦЕВА Наталія
ПУГАЧ Юлія**

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У контексті глобалізаційних змін, активної міжнародної мобільності, розширення міжкультурних контактів та розвитку інтеркультурної комунікації, проблема готовності майбутніх психологів до міжкультурної взаємодії набуває особливої актуальності. Сучасний психолог повинен не лише володіти професійними знаннями й навичками, а й бути здатним до ефективної комунікації з представниками різних етнокультур, дотримуючись принципів толерантності, відкритості та емпатії. В умовах зростання культурного різноманіття соціуму, така готовність стає необхідною умовою успішного виконання професійних функцій фахівця.

Готовність до міжкультурної взаємодії визначається як інтегративна якість особистості, що виявляється в здатності здійснювати продуктивну комунікацію з представниками інших культур на основі міжкультурної компетентності, рефлексії, емпатії, гнучкості та психологічної стійкості. Це не лише знання про інші культури, а й здатність розуміти, приймати та поважати культурні відмінності, ефективно діяти в ситуаціях культурного різноманіття.

У процесі навчання важливими є моделювання й аналіз ситуацій професійної комунікації, спрямованих на оволодіння студентами психологами професійно-комунікативними вміннями, необхідними для їхньої повноцінної фахової діяльності в майбутньому, а саме: уміння встановлювати емоційний контакт із людьми, забезпечувати взаємини, необхідні для спільної діяльності, мовленнєві вміння (здатність ефективно використовувати загальноживану лексику, спеціальну термінологію та професійні слова з метою забезпечення успішності мовленнєвого акту, ознаками якої є змістовність, доступність, зрозумілість, доречність, різноманітність, виразність, естетичність).

З урахуванням особливостей професії психолога, готовність до міжкультурної взаємодії можна розглядати як складне багаторівневе утворення, яке включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і емоційно-рефлексивний компоненти.

Мотиваційно-ціннісний компонент охоплює установки на взаєморозуміння, повагу до інших культур, прагнення до діалогу, внутрішню потребу у професійному зростанні в мультикультурному середовищі. Цей компонент є провідним, оскільки саме мотивація визначає рівень зацікавленості особистості в міжкультурній комунікації та ступінь її відкритості до іншого.

Когнітивний компонент включає знання про базові категорії міжкультурної комунікації, національно-культурні особливості поведінки, вербальні й невербальні знакові системи різних народів, уявлення про конфлікти на культурному ґрунті та шляхи їх

вирішення. Він забезпечує орієнтацію у культурному полі комунікації та створює підґрунтя для адекватного розуміння інших.

Діяльнісний (операційний) компонент відображає сформованість практичних навичок взаємодії з представниками інших культур: вміння вести діалог, слухати й чути співрозмовника, використовувати мовленнєві стратегії, розпізнавати культурні сигнали, адекватно реагувати на ситуації міжкультурного непорозуміння. Цей компонент є основою професійної поведінки психолога в реальних умовах.

Емоційно-рефлексивний компонент характеризується здатністю до емпатії, саморегуляції, критичної самооцінки власної поведінки, усвідомлення власних упереджень, подолання емоційної напруги в міжкультурних контактах. Він дозволяє зберігати психологічну рівновагу та будувати конструктивні взаємини в складних ситуаціях.

Для майбутніх психологів міжкультурна готовність має не лише комунікативну, а й професійно-етичну значущість. Робота психолога часто передбачає консультування представників різних етносів, співпрацю в мультикультурних командах, участь у програмах підтримки мігрантів, ВПО, осіб із досвідом міжкультурної травматизації. Відсутність належного рівня міжкультурної компетентності може призвести до непорозумінь, викривленого тлумачення поведінки клієнта, емоційного вигорання самого фахівця.

Професійна діяльність психолога у сучасному світі передбачає не лише вміння аналізувати поведінку індивіда, а й здатність інтерпретувати її крізь призму культурного контексту. Наприклад, прояви емоцій, міміка, особливості міжособистісної дистанції, реакції на стрес – усе це може мати різні значення у різних культурах.

Формування міжкультурної готовності повинно бути системним і поетапним. Важливо сформувати позитивну мотивацію, інтерес до інших культур, ціннісне ставлення до толерантності й відкритості. Далі необхідно забезпечити засвоєння знань, розуміння принципів міжкультурної взаємодії, розвитку критичного мислення та навичок самоаналізу.

Таким чином, готовність майбутніх психологів до міжкультурної взаємодії є складним, багатокомпонентним утворенням, яке формується у процесі фахової підготовки та професійного зростання. Вона об'єднує мотиваційні установки, знання, практичні навички та емоційну зрілість. У сучасному глобалізованому світі саме ця компетентність дозволяє фахівцю ефективно працювати у мультикультурному середовищі, налагоджувати продуктивну взаємодію, дотримуватися етичних принципів і зберігати професійну цілісність. Необхідною умовою підготовки психологів нового покоління є створення навчального середовища, орієнтованого на міжкультурний діалог, розвиток критичного мислення та виховання поваги до іншості як базової цінності демократичного суспільства.

Література

1. Левицька А. І. (2019). Полікультурне середовище закладу вищої освіти як чинник підготовки студентів до міжкультурного спілкування. *Світоглядні горизонти місії вчителя нової української школи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 26 вересня 2019 р.). Одеса: Університет Ушинського. 39-43.
2. Титаренко Т. М. (ред.) (2018). Психологія міжкультурної взаємодії: навчальний посібник. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України.
3. Шолох О. М. (2022). Соціокультурна компетентність майбутнього фахівця як умова ефективної міжкультурної взаємодії. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 17. 101-109.

КОНСТРУКТИВНІСТЬ ТРАДИЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Наближення до сучасних європейських цінностей, європейського буття реалізується на шляхах поглиблення розуміння та освоєння, з одного боку, особливостей культурних традицій, європейськості національно-культурного українського буття, а з іншого – універсальних цінностей європейського світу. Сучасні євроінтеграційні процеси України цілком виправдано можуть і повинні розглядатися саме як повернення до сім'ї цивілізованих європейських народів, повернення, закорінене в історичних та культурних здобутках українського народу.

Повнота, адекватність сприйняття та збагачення відмінностей європейської ментальності, європейських культур від українських традицій можуть бути різними за їхнім ступенем. Але стати і бути європейцем для українця, у повному сенсі цього поняття, означає не пропорційне звуження національного культурного простору та «переселення» в інші культурні світи, а навпаки – поглиблення і розширення якраз умов та перспектив національно- культурного досвіду особистісного буття. Бути європейцем – практично реалізувати інтелектуально-духовні здобутки, індивідуальні зусилля сприйняття і переосмислення цінностей інших культур у просторі збагачення розуміння вимірів національно-культурного буття та поглиблення внутрішнього душевно-духовного життя, переконань та переконаностей особистості. Так, лейтмотивом європейськості національно - культурно вихованої та вмотивованої особистості покликані слугувати взаємоприйнятливі ідеї самоцінності людської особистості, громадянськості соціального суб'єкта.

Змістовну евристичну роль у цьому відношенні може виконувати, на наш погляд, запропонований Полем Рікером підхід: «З одного боку підтримувати універсальну претензію, пов'язану з кількома цінностями, де універсальне і історичне перетинаються, з іншого боку, пропонувати цю претензію як предмет дискусії не на формальному рівні, а на рівні переконань, що стосуються конкретного життя» [1, С. 346].

(По)воєнна українська дійсність відзначена глибинними процесами якраз подальшого рефлексування, наповнення усіх сфер буття національно-культурними традиціями, пробудженням зацікавленості до українського як такого, особливо, серед молоді. Зміцненням добростверджувальних, за їхніми практичними спрямуваннями, процесами формування справжньої людяності, про що засвідчують поширення волонтерства та щирість у ставленні українців до тимчасово переселених осіб. Безперечно, ми маємо констатувати, що досвід громадянськості в умовах (по)воєнної української дійсності в статусі чинника зміцнення, стабілізації останньої, неможливо переоцінити. Як і, отже, налаштованість на індивідуально-особистісне ставлення українців до явищ та процесів громадянсько-політичного життя. Прояви громадянськості (демонстрація європейськості) – глибока переконаність у беззастережній пріоритетності особистісної відповідальності, заснованої на рішучості правдивого сприйняття та розуміння явищ і процесів громадсько-політичного життя, на збагаченнях вагомості вироблених умінь та навиків розрізнення істотного засадничо-демократичного, плюралістичного – від догматичного, від рецидивів руйнації критичного мислення та, зрештою, відвертої агресії, в усіх її проявах, як природнього самозбереження усіх тоталітарних деспотичних режимів.

Інтегративно-конструктивними чинниками рефлексивно-громадянського зміцнення європейськості українців покликані бути як успадковані, так і сучасні форми громадянської активності, їх творче поглиблення та масштабування. Це, так би мовити, унаочнює процес формування повноцінного здорового життя, дозволяє безпосередньо, у повсякденному існуванні переконуватися у вагомості зміцнення плідної життєвої позиції, життя в цілому, на шляху, нехай постривалого, але все ж більш дійсного і масштабного обмеження та

приглушення егоїстичних зазіхань і пов'язаної з егоїзмом апатії. Адже, як наголошує далі Поль Рікер: «Із запропонованої дискусії нічого не може вийти, якщо кожна із сторін не прийме, що інший, універсальний за своїми можливостями, причетний до культур, що вважаються екзотичними, шлях до можливого консенсусу може пролягати лише через взаємне визнання в плані прийнятливості, тобто через дотримання можливої істини і висловлювань сенсу, які спочатку здавалися чужими [1, С. 346].

Почуття громадянськості, його практична реалізація демонструють розуміння людиною-громадянином життєвості свого статусу – носія розвиненої громадянської свідомості, громадянської відповідальності, громадянських прав і т.д., коли актуалізуються духовно-інтелектуальні якості особистості. Як життєстійкісно цілезорієнтовуючі громадянина свідомість та досвід практичної участі в громадському житті є важливішими чинниками інтенсифікації процесів комунікації та поглиблення проявів людяності європейської солідарності.

Література

1. Рікер П. (2002). Сам як інший. Пер. з фр. В. Андрушко, О. Сирцева. Київ: Дух і літера. 458.

КНЯЗЬВ Дмитро

АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

У сучасному освітньому середовищі серед студентів соціономічних професій (педагогіка, психологія, соціальна робота тощо) все більше зростає роль креативності як важливого чинника конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Творчий підхід у навчанні стимулює гнучкість мислення, вільне спілкування та можливість прийняття інноваційних рішень. Спираючись на сучасні міжнародні дослідження, творчість у закладах вищої освіти вважається однією з критичних навичок ХХІ століття [1].

Творчий підхід передбачає активне залучення студентів до формування та пошуку нових ідей, висування гіпотез, а також прийняття оригінальних, нестандартних рішень. Для цього у педагогічній практиці часто використовується проблемно-орієнтоване та інтерактивне навчання. Креативність під час навчання сприяє формуванню вміння вирішувати складні нестандартні завдання. Зокрема, Дідик Н., Руденок А., Логвіна О., зазначають, що: «Успішність фахівця починає залежати від його творчих здібностей, уміння генерувати нові ідеї, гнучкості та швидкої адаптації» [2]. Таким чином, розвиток творчих здібностей є необхідною умовою для успішної самореалізації в сфері соціономічних професій.

Сучасні дослідження показують важливість формування ключових творчих навичок у студентів ЗВО – критичне мислення, комунікація, творчий підхід у вирішенні проблем. Проєктне навчання показало свою ефективність у розвитку творчого мислення і здатності до креативного вирішення проблем [3]. У дослідженні Chen P., Chang Y.C. (2021) відзначається, що застосування проєктного навчання значно покращувало творчі навички серед студентів післядипломної освіти, які спонукали швидше ідентифікувати проблеми та до пошуку інноваційних рішень [3]. Тому створення сприятливих умов, які заохочують до творчої діяльності, є пріоритетом для сучасних освітніх закладів.

Саме поняття «креативне освітнє середовище» означає систему факторів та умов, які стимулюють творче мислення студентів. Викладачі застосовують творчі методи навчання, вибудовують сприятливу атмосферу довіри та підтримки оригінальності ідей. Створення такого освітнього простору дає змогу студентам максимально ефективно розкривати свій творчий потенціал. Міждисциплінарні проєкти, рольова гра, мозковий штурм, творчі майстер-класи, що моделюють реальні ситуації – все це створює умови, де необхідно впроваджувати інновації на практиці та швидко адаптуватися до нових викликів [2].

У педагогічній практиці також існують інші способи створення творчого середовища, де важливим чинником є партнерство викладача та студента, підтримка ініціативи, самовираження та унікальності; залучення студентів до дискусій, а також забезпечення зворотнього зв'язку; свобода вибору, розв'язання складних завдань і право на помилки спонукають до розвитку творчого мислення. А педагогічна майстерність під час організації проведення творчих занять та семінарів мотивує студентів до креативності.

Ефективність застосування цих методів навчання підтверджують численні педагогічні дослідження. Вони сприяють розвитку «творчої особистості» і накопиченню творчого досвіду, що є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічного напрямку [3].

Отже, формування творчого підходу в освітньому процесі соціономічних спеціальностей є важливою складовою у підготовці майбутнього фахівця. Створення сприятливих умов, поєднання педагогічних та психологічних методів спонукають до формування конкурентоспроможних фахівців, які здатні до інновацій і креативного вирішення складних проблем. Подальші дослідження можуть зосередитись на удосконаленні існуючих навчальних програм та способів оцінювання результатів розвитку творчих здібностей студентів соціономічних професій.

Література

1. Setiamurti A., Kurniawati F. (2024). Fostering Creativity in Higher Education Institution: A Systematic Review (2018–2022). *Open Education Studies*. 6. <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/edu-2022-0221/html>
2. Дідик Н. М., Руденок А. І., Логвіна О. А. (2024). Креативність у професійному становленні: розвиток та підтримка творчих потенціалів майбутніх фахівців. *Слобожанський науковий вісник. Серія «Психологія»*. 1. <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/psy/article/view/311/288>
3. Chen P., Chang Y.C. (2021). Enhancing Creative Problem Solving in Postgraduate Courses of Education Management Using Project-Based Learning. *International Journal of Higher Education*. 10. 6. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1334316.pdf>

КОСТИНЮК Василь

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Патріотичне виховання є важливим елементом національної політики будь-якої держави, адже саме воно формує фундамент національної свідомості, забезпечує цілісність суспільства та зміцнює ідентичність нації. В українських реаліях ця тема набуває особливої актуальності в умовах війни, гібридних загроз та потреби в консолідації суспільства. Через формування патріотичних цінностей у молодого покоління закладається основа для створення сильної, відповідальної та свідомої нації [4].

Сучасна українська молодь є стратегічним ресурсом для майбутнього країни. Саме тому формування у неї національної ідентичності та патріотичних цінностей набуває особливого значення, особливо в умовах війни та глобальних викликів. Університет – це не лише простір здобуття знань, а й середовище, у якому закладається громадянська позиція, активізується самосвідомість, формується ціннісна основа відповідального громадянина [1].

Для студентської молоді патріотизм – це не лише емоційна приналежність до Батьківщини, а й активна громадянська участь, волонтерство, ініціативність, готовність до захисту державних інтересів. Саме в університетські роки молода людина починає чітко ідентифікувати себе як частину національного цілого.

Студентський вік (18–25 років) – період самовизначення, формування світогляду, моральних і соціальних орієнтирів. Молодь здатна критично мислити, аналізувати історичні

події, шукати особисте значення патріотизму. Це відкриває унікальне вікно можливостей для формування стійкої національної свідомості через діалог, участь у проєктах, студентське самоврядування, обговорення суспільних подій.

Заклади вищої освіти мають великий потенціал для реалізації програм патріотичного виховання: це організація зустрічей з військовими, ветеранами, волонтерами; підтримка студентських ініціатив, пов'язаних із національною ідентичністю; інтеграція патріотичної тематики в навчальні дисципліни (історія, політологія, культурологія); популяризація української мови, літератури, мистецтва; участь у громадських, благодійних і оборонних проєктах тощо. Але основний акцент полягає в тому, що студенти мають бути активними учасниками, а не лише об'єктами таких ініціатив [2].

Серед ключових викликів можна виокремити:

- недостатнє впровадження патріотичного контенту в навчальні програми;
- слабе інформаційне супроводження студентських ініціатив;
- відсутність системної координації на рівні університетів;
- потреба у підготовці викладачів, здатних інтегрувати патріотичні теми неформально, а не формально [3].

В університетах Ізраїлю, США, Польщі студенти активно залучені до проєктів, пов'язаних із національною безпекою, історичною пам'яттю, волонтерством. Там це частина загальної культури вищої освіти. Адже, національна свідомість – не абстракція, а реальний інструмент збереження цілісності суспільства. Молодь, яка не має національної ідентичності, стає вразливою до зовнішніх інформаційних впливів. Університет має формувати критичне мислення, інформаційну грамотність і патріотичне ставлення до своєї країни.

Отже, патріотичне виховання у закладах вищої освіти має бути стратегічним напрямом роботи з молоддю. Це процес не лише викладання, а й створення середовища, де молодь може відчувати свою приналежність, бути почутою, реалізовувати ідеї та захищати країну в умовах реальних викликів.

Формування національної свідомості студентства – це не лише обов'язок держави, а й спільна відповідальність університетів, викладачів, студентських лідерів і самих молодих людей.

Література

1. Бех І. Д., Чорна К. І. (2008). Національна ідея в становленні громадянина-патріота України: програмно-виховний контекст. Київ: ІПВ АПН України. 40.
2. Виховна робота в закладах освіти в Україні (1990). Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. Київ: ІЗМН. II. 335.
3. Качур М. М. (2013). Поняття «патріотизм» в українській науковій педагогічній думці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 6 (32). 54-61. [http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1227/1/Качур%20М.%20М.%20\(9\).pdf](http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1227/1/Качур%20М.%20М.%20(9).pdf)
4. Чупрій Л., Сіра О. (2022). Патріотичне виховання як чинник формування національної ідентичності в умовах російської агресії. *Krakowskie Studia Małopolskie*. № 3(35). 27-46. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ksm/35/ksm3502.pdf>

КУЛЕБЯКІН Георгій
ТАМАЩУК Ян

ДЕФЛЯЦІОНІЗМ ТА ТЕОРІЯ ВІДПОВІДНОСТІ У ПІДХОДІ Г. ФРЕГЕ

Готлоб Фреге, без сумніву, одна з найвизначніших постатей у філософії мови та логіки, чия спадщина вплинула на розвиток, теорії значення та логічного аналізу, семантики як науки та загалом усього проблемного поля, характерного для західної філософії. У контексті питання про істину його ідеї можна розуміти як підґрунтя для інтерпретацій ранніх версій дефляціонізму, так і теорії відповідності. Філософія Фреге часто асоціюється з ідеєю, що

істина в першу чергу виконує функції відповідності між висловлюванням і об'єктивною реальністю. У його працях, зокрема в «Основах арифметики», підкреслює, що істина не є властивістю об'єктів, а радше об'єктивною характеристикою висловлювань. Наприклад, твердження «Сніг білий» є істинним, якщо і тільки якщо сніг дійсно білий [1]. Це демонструє основну тезу теорії відповідності: висловлювання істинне, якщо воно узгоджується з фактами реального світу. Фреге хоча не дає розгорнутого пояснення, що саме він розуміє під «відповідністю», але його концепція, очевидно, пов'язана з об'єктивністю істини, адже для нього істина існує незалежно від людського сприйняття чи думок, таким чином вона постає у якості об'єктивної властивості висловлювань. Теорія відповідності стверджує, що істина полягає у відповідності між висловлюванням і фактичним станом речей у світі. Твердження є істинним, якщо воно точно описує реальність. Це одна з найдавніших концепцій у філософії, яка простежується ще від Аристотеля. Хоча Фреге не розвивав теорію відповідності в традиційному сенсі, але його логічна система, її онтологічні наслідки, і підхід до мови загалом, містять явні елементи, які можна інтерпретувати як близькі до кореспонденції. У цьому сенсі підхід Фреге сильно нагадує підхід Рассела, у рамках якого будується проєкт, котрий можна описати як «мова-світ». Як зазначає А. Є. Лебідь, «розширив можливості логічної формалізації розумових операцій і розумового змісту, чітко визначив механізми функціонування мови, що стимулювало застосування формально-логічних мов в аналізі структури людського знання і описуванні можливих онтологій» [2].

У той же час Фреге демонструє підхід, який інтерпретують як передумову дефляціоністських теорій істини. Фреге, обговорюючи істину, висловлював сумніви у тому, чи можна взагалі вважати її звичайною властивістю, яка властива об'єктам чи думкам: якщо істина є властивістю, виникає питання, як вона відрізняється від інших властивостей, таких як «бути червоним» або «бути важким». Для Фреге це уявлення видається проблематичним, оскільки істина не додає нового змісту до думки чи висловлювання, а просто фіксує їхнє значення. Ці сумніви і висловлює Фреге, коли пише «Слід також звернути увагу на те, що пропозиція "Я відчуваю запах фіалок" має той самий зміст, що і пропозиція "Істинно, що я відчуваю запах фіалок". Таким чином, здається, що приписування думці властивості істинності нічого не додає до самої думки» [3, С. 38]. Далі Фреге каже, що, можливо, істинність в широкому сенсі взагалі не є тим, що можна визначити як властивість, і тим самим він формує не тільки основу аргументації дефляціонізму, але і вельми важливе питання, як в рамках формальної логіки, так і філософії загалом, і це питання – Чи можна розуміти істину як предикат або ж як значення.

Якщо при дефляційних підходах поняття істини зводиться до мінімального значення, стверджуючи, що істина – це лише спосіб підтвердити висловлювання без зайвого теоретизування, Фреге підкреслює, що істина є основоположним поняттям, яке не потребує подальшого визначення. Цей аспект резонує з сучасними дефляціоністськими теоріями, зокрема з тезою Пола Горовіца, який розглядає істину виключно як семантичний інструмент, а не об'єкт глибинного метафізичного аналізу.

Отже, Фреге репрезентуючи цілком «реалістську» онтологію, розглядає істину як відповідність між висловлюванням і об'єктивною реальністю, підкреслюючи, що істина є об'єктивною характеристикою висловлювань, незалежною від людського сприйняття чи думок. У Фреге істина не є властивістю об'єктів або думок, а радше логічним статусом висловлювань, що в процесі нашого пізнання узгоджуються з реальними фактами. Він ставить під сумнів розуміння істини як звичайної властивості, стверджуючи, що приписування властивості істини не додає нового змісту до думки або пропозиції. Істина відтак постає як фундаментальне, базове поняття, яке не потребує додаткового визначення і виступає як значення висловлювань, а не як предикат.

Література

1. Frege G. (1903). Grundgesetze der Arithmetik. V. I. Jena, 1893. V. II. 45.

2. Лебідь А. Є. (2015). Теорія істини як відповідності в логіко-семантичних системах Г. Фреге та Б. Рассела. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Theory of Culture and Philosophy of Science»*. 1057. 13.

3. Frege G. (1966). *Der Gedanke: eine logische Untersuchung*. Logische Untersuchungen. Vandenhoeck & Ruprecht in Gottingen. 30-53.

КУПЦОВ Антон

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

У сучасному глобалізованому світі образ країни формується не тільки через офіційні дипломатичні канали, але й через численні міжкультурні взаємодії на різних рівнях. Як аспірант у галузі психології, я вважаю, що саме психологічні аспекти міжкультурної комунікації часто визначають успішність формування міжнародного іміджу держави.

Міжкультурна комунікація – це складний психологічний процес, який залучає когнітивні, емоційні та поведінкові механізми. Під час комунікації з представниками інших культур активуються наші внутрішні фільтри сприйняття, які часто базуються на вже сформованих стереотипах. Ці стереотипи діють як автоматичні шаблони, які спрощують сприйняття інформації, але одночасно можуть викривляти реальність. Для України, яка прагне сформувати позитивний міжнародний імідж, розуміння та робота з цими психологічними механізмами є критично важливими.

Коли ми говоримо про формування іміджу України, ми стикаємося з кількома психологічними викликами. По-перше, існує феномен «підтверджувального упередження» – люди схильні шукати інформацію, яка підтверджує їхні попередні переконання. Якщо у представника іншої культури вже існує певне уявлення про Україну (позитивне чи негативне), він буде підсвідомо фільтрувати інформацію, яка суперечить цьому уявленню. По-друге, культурні відмінності у стилях комунікації можуть призводити до неправильної інтерпретації повідомлень. Те, що в українській культурі вважається нормальною емоційністю, в інших культурах може сприйматися як надмірна експресивність.

Формування позитивного іміджу України потребує глибокого розуміння психологічних особливостей різних цільових аудиторій. Кожна культура має свої унікальні цінності, моделі сприйняття та інтерпретації інформації. Наприклад, для західноєвропейської аудиторії може бути важливим акцентування на демократичних цінностях та інтеграції у європейський простір, тоді як для східних культур більш резонансними можуть бути наративи про багату історичну спадщину та культурні традиції України.

Особливу увагу слід приділити емоційному компоненту комунікації. Психологічні дослідження демонструють, що емоційно забарвлена інформація запам'ятовується краще та має більший вплив на формування ставлення. Створення позитивного емоційного зв'язку з Україною через культурну дипломатію, мистецтво, кулінарію, туризм дозволяє формувати більш стійкі та позитивні асоціації на глибинному психологічному рівні.

На мою думку, ефективна стратегія формування міжнародного іміджу України має базуватися на принципах психологічної конгруентності – узгодженості різних рівнів комунікації. Неможливо сформувати стійкий позитивний імідж країни, якщо офіційні повідомлення суперечать реальному досвіду взаємодії з її представниками. Саме тому важливим є системний підхід, який включає не лише роботу на рівні державних інституцій, але й підвищення міжкультурної компетентності громадян України.

Таким чином, розуміння психологічних механізмів міжкультурної комунікації дозволяє розробити більш ефективні стратегії формування позитивного іміджу України на міжнародній арені, які враховуватимуть особливості сприйняття різних цільових аудиторій та створюватимуть емоційно резонансні наративи про нашу країну.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ПАРАДИГМІ ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

Міжкультурна комунікація вже давно вийшла за межі практичних моделей ефективної взаємодії та стала предметом глибокого філософського осмислення. У цьому контексті філософська антропологія – як напрям, що досліджує людину в її сутнісних характеристиках – надає можливість більш комплексного бачення міжкультурного діалогу, розкриваючи глибинні засади спілкування, заснованого на повазі, розумінні та емпатії.

У світі, що переживає стрімкі трансформації – цифровізацію, міграційні кризи, політичні та культурні конфлікти – питання порозуміння між представниками різних культур набуває нового звучання. Традиційні моделі комунікації, що базуються на раціонально - інструментальних підходах, часто не враховують глибинні антропологічні виміри – потребу в ідентичності, страх перед Іншим, культурну вкоріненість. Саме тому залучення філософської антропології дозволяє переосмислити комунікацію не лише як обмін інформацією, а як форму буття з Іншим, як зустріч із невідомим, яка ставить людину перед питанням про себе саму.

Проблематика міжкультурної комунікації зазвичай розглядається в контексті соціальної психології, лінгвістики або менеджменту. Водночас бракує філософського підходу, який би враховував антропологічні константи – людську екзистенцію, відкритість до світу, потребу у взаємному визнанні. Саме філософська антропологія, з її увагою до сенсових структур буття, дозволяє глибше зрозуміти, чому комунікація між культурами часто виявляється ускладненою або конфліктною.

Філософська антропологія трактує людину як істоту, здатну до самопереходу, символотворення та діалогу. Представники цього напрямку (М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен, Е. Фромм) підкреслювали, що людина не є завершеною істотою – вона постійно проєктує себе в культурний простір, створюючи мову, норми, символи.

У цьому світлі міжкультурна комунікація постає як зустріч різних антропологічних моделей світу, у яких зашифровано унікальні відповіді на базові питання буття: що таке добро і зло, як влаштований космос, у чому сенс життя. Комунікація в такому контексті передбачає не стільки переконання іншого, скільки готовність бути трансформованим у самому акті діалогу.

Особливу увагу варто звернути на поняття «Іншого» – ключову категорію сучасної філософської думки (Е. Левінас, П. Рікьор, М. Бубер). *Інший* не зводиться до функції співрозмовника – він є викликом до етичного самовизначення. У цьому контексті міжкультурна комунікація – це не просто «знати культуру іншого», а прийняти його існування як рівноцінне, гідне та непередбачуване.

Філософська антропологія також звертає увагу на тілесність, емоції, контекстуальність комунікації – аспекти, що часто ігноруються в технократичних моделях. Людина (з антропологічного погляду) не просто мовить – вона переживає, резонує, страждає, розуміє та помиляється. Саме тому міжкультурна комунікація не може бути зведена до правил етикету чи лінгвістичних конвенцій – вона завжди містить елемент ризику та відкритості.

Отже, міжкультурна комунікація у філософсько-антропологічному ключі постає як процес глибокого людського діалогу, який вимагає не лише знання про інші культури, а й екзистенційної готовності до зустрічі з Іншим. Така зустріч є одночасно етичним викликом і можливістю самопізнання. У сучасному світі, де домінують алгоритми, шаблони та стандарти, саме філософська рефлексія дозволяє повернутися до розуміння людини як головного суб'єкта комунікації – вразливого, відкритого, гідного.

ЕСТЕТИЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Освітнє середовище сучасного ЗВО має бути спрямованим не лише на надання якісної професійної освіти та підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних бути конкурентоспроможними на ринку праці, а й на розвиток естетичної компетентності, яка сприяє формуванню критичного мислення і креативності, що є ключовими елементами модернізації сучасного освітнього процесу. У цьому аспекті важливим завданням вищої школи постає інтеграція естетичних компонентів у освітнє середовище ЗВО.

Питанням необхідності естетизації освітнього процесу в ЗВО приділяли увагу В. Андрущенко, В. Аторіна, М. Бабков, І. Бех, В. Бутенко, О. Васюк, Г. Васянович, В. Кремінь, В. Мірошніченко, С. Толочко та ін. Мета нашої роботи – розкрити домінуючі напрями естетизації освітнього середовища ЗВО в аспекті формування естетичної компетентності.

Насамперед наголосимо, що освітнє середовище ЗВО є цілісною впорядкованою сукупністю компонентів, інтеграція й взаємодія яких зумовлюють наявність у ньому вираженої здатності створювати можливості й умови для ефективного й цілеспрямованого використання педагогічного потенціалу середовища в інтересах розвитку особистості [4, С. 76]. Дослідниця Е. Заредінова означає освітнє середовище як багаторівневу систему можливостей та умов, що забезпечують професійно-особистісне формування майбутнього фахівця [3, С. 39].

На думку С. Толочко, естетизація освітнього процесу передбачає такі напрями: інтеграція естетичних компонентів у навчальний контент, що передбачає використання естетичних підходів у навчальних програмах, курсах і матеріалах; створення естетично привабливого освітнього середовища через оформлення навчальних приміщень, використання естетично приємних навчальних ресурсів, оформлення аудіовізуальних і візуальних матеріалів; розвиток естетичних якостей у студентів завдяки введенню естетичних завдань, проєктів і діяльностей у освітній процес; упровадження в освітню діяльність естетичних методів викладання й виховання; формування позитивної культурної атмосфери, що досягається через організацію культурних і мистецьких заходів; стимулювання креативного самовираження через участь студентів у творчих проєктах, конкурсах, виставках та інших формах роботи [5].

Подібною до попередньої є наукова позиція М. Бабкова. Дослідник говорить про естетизацію освітнього середовища як найефективнішого засобу формування естетичної культури студентів; акцентує увагу на доцільності доповнення освітніх програм дисциплінами мистецького змісту, на участі здобувачів освіти в клубних заходах, на активному залученні естетичного виховання до формування професійних компетентностей студентів, зокрема й естетичної [2, С. 15].

В. Аторіна у аспекті збагачення естетичного складника освітнього середовища ЗВО рекомендує керівництву здійснювати системну роботу з естетизації (ремонт аудиторій, підтримання у привабливому естетичному вигляді фасади будівель, дерев, газонів тощо; прикрашання ялинок до новорічних свят; забезпечення постійного контролю організації роботи предметно-розвивального середовища; активізація роботи музею в аспекті його виховного і розвивального (духовно-естетичного) потенціалу; заохочення до музейної діяльності викладачів; продовження роботи з фондом музею, створення виставок до свят). У свою чергу, викладачі повинні створювати в аудиторіях зони, що є моделями осередків ЗВО (куточки природи, ігрові, експериментування, самостійної художньої діяльності); добирати естетично привабливі матеріали, які використовуються під час занять (схеми, таблиці, презентації) та оформляти каталоги навчально-методичного забезпечення тощо. Здобувачі освіти також мають долучатися до створення естетично привабливих стендів для висвітлення

інформації для запитань і відповідей, адресованих керівництву ЗВО; доглядати за створеними куточками природи; готувати та оновлювати елементи декору для прикрашання приміщень університету до свят [1].

Отже, під час професійної підготовки необхідно використовувати естетизацію освітнього середовища як домінуючу умову, що сприяє формуванню професійних компетентностей здобувачів освіти, зокрема й естетичної. Цьому сприяють естетичні фактори: привабливість ЗВО; залучення здобувачів освіти до активного опанування світу прекрасного через зміст освітніх компонентів та організацію культурних і мистецьких заходів; введення естетичних завдань, проєктів, діяльностей та естетичних методів викладання й виховання в освітній процес.

Література

1. Аторіна В. (2021). Естетизація предметно-розвивального освітнього середовища закладу вищої освіти як важлива умова розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*. 5. 10-15.
2. Бабков М. І. (2010). Формування естетичної культури у студентів юридичних вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Луганськ. 20.
3. Заредінова Е. (2017). Сутнісна характеристика середовищного підходу до сучасної вищої освіти. *Естетика і етика педагогічної дії*. 16. 35-45.
4. Михайлюк Н. (2020). Освітнє середовище як підґрунтя формування професійної культури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 34. 3. 30-38.
5. Толочко С. В. (2024). Естетизація освітньо-виховного процесу в закладах вищої освіти. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2 (13). 220-235.

МАЧИНСЬКИЙ Назар

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ДИСЦИПЛІНИ «АКСІОЛОГІЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ»

У 2023-2024 навчальному році в Національному університеті біоресурсів і природокористування України з метою підготовки педагогів професійного навчання за спеціальністю «Професійна освіта. Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології» у нормативну складову навчальних планів введено освітній компонент «Аксіологія державотворення в Україні» [1]. Аксіологія розглядається як філософська дисципліна, як особливий науковий підхід (оскільки філософія має усіх наук, є її методологічною основою) – досліджує цінності як смислоутворюючу основу буття людини, що спрямовує і мотивує діяльність, конкретні вчинки. Аксіологія дуже тісно пов'язана зі світоглядом та ідеологією. Як учення про цінності, у контексті світоглядного розуміння людини, аксіологія проливає студентам світло на ієрархію цінностей, що склалися в межах людської цивілізації, як на глобальному, міжнародному, так і національному рівнях. Навчальна ж дисципліна «Аксіологія державотворення в Україні» крізь призму національних та загальнолюдських цінностей реконструює минулу реальність України, акцентуючи на державотворчих процесах народу, побудові стосунків із сусідами, генезі політичної нації, висвітленні ролі героїв, політичних структур, державних діячів, господарників та освітян у розбудові різних форм самоорганізації народу та встановлення взаємовигідних партнерських, рівноправних відносин співпраці із зарубіжними країнами.

Які світоглядні орієнтири можна поставити в основу осмислення минулої реальності у розвитку державності України її міжнародного іміджу? Такими орієнтирами можуть бути і є цінності. Цінність – це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів дійсності. Цінність є світоглядною орієнтацією людини,

уявленнями, які склалися в тій чи іншій культурі про ідеал, моральність, добро, красу. Люди не однаково ставляться до тих предметів і явищ, що їх оточують, бо ставлення – це вибірково встановлений у свідомості суб'єкта зв'язок із об'єктом оточуючого світу. Ціннісне ставлення – це коли людина бачить у певних об'єктах, предметах, сутностях особисту, національну чи загальнолюдську значимість [2, С. 202-207].

У ході опанування дисципліни «Аксіологія державотворення в Україні» студенти оволодівають знаннями та формують ставлення до різних подій і явищ минулого нашого народу. Ретроспективно відтворюють етапи становлення та розвитку державності в аксіологічному вимірі: реконструкція ключових віх становлення та розвитку протодержавних утворень та державницьких форм самоорганізації на теренах України у різні часові періоди: Енеоліт, Залізний вік, Київська Русь, Галицько-волинська держава, Запорізька Січ, Гетьманщина, Українська Народна Республіка, Західно-Українська Народна Республіка, радянська Україна та Незалежна Українська держава. Крізь призму аксіологічного підходу розкриваються події державотворення, культурні особливості та розвиток української мови, висвітлюється роль національних героїв, визвольний рух, аграрні відносини (як основа господарювання) формування політичної нації народами, що населяють Україну. Розкривається суть політичних перетворень та змін, що відбувалися в Україні протягом історії її державотворення. Найголовніше, показуються стосунки України з іншими народами та державами, зокрема з московією, російською імперією, радянською росією та ерефією, Польщею, Литвою, Угорщиною, Туреччиною та іншими сусідами.

З позиції сьогодення, особливо в умовах російсько-української війни, відбувається переоцінка значення тих чи інших подій в історії державотворення України. Держава і усі рушії, чинники, сили, герої, структури, які сприяли її зміцненню, розбудові сприймаються і оцінюються вартісно. Нині стратегічно важливою екзистенційною потребою нашого народу є зміцнення міжнародного іміджу України як умови її підтримки закордонними партнерами [3].

Література

1. Сопівник Р. В., Сопівник І. В. (2017). Організація виховної роботи у закладах вищої освіти (навчальний посібник для студентів ОП «Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» та ОП «Педагогіка вищої школи»). Київ: ЦП «Компринт». 632.

2. Робоча програма навчальної дисципліни «Аксіологія державотворення в Україні». Розробники: д.п.н, проф. Р. Сопівник, асистент В. Костинюк, аспірант Н. Мачинський. Київ, 2024. <https://is.gd/uwTCFy>

3. Ялова О. Імідж України у світі. сучасний стан, перспективи та виклики. Управління консульського забезпечення Департаменту консульської служби МЗС України. <https://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/69.pdf>

МОРОЗ Олег

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЯКОСТЕЙ ЛІДЕРСТВА СЛУЖІННЯ В НУБІП УКРАЇНИ

Формування якостей лідерства служіння в університетах, що готують фахівців біономічних професій є важливою справою підготовки особистості студента до життя і праці. Біономічні професії (наприклад, біотехнології, екологія, агрономія) часто мають прямий вплив на довкілля та здоров'я людей, а лідерство служіння передбачає формування етичних лідерів, які ставлять суспільне благо вище за особисті інтереси. Лідерство служіння сприяє розвитку командної співпраці, що є критично важливим для вирішення складних міждисциплінарних завдань, притаманних біономічним галузям. Окрім того, лідери-слуги заохочують сталий пррзвиток і відповідальне використання ресурсів. Формування якостей

«сервант-лідерства» у студентів сприяє розвитку відповідальних, етичних і натхненних лідерів, готових служити суспільству та охороняти довкілля.

У Національному університеті біоресурсів і природокористування України приділяється значна увага формуванню студентів-етичних лідерів, здатних вірно служити інтересам своєї країни і громади. Так, з ініціативи професора кафедри педагогіки, академіка НАПН України та НААН Станіслава Ніколаєнка, у 2014 році для студентів різних спеціальностей започатковано «Школу лідерства», в ході проведення якої частими гостями є відомі державні і політичні діячі, представники творчої інтелігенції, митці і агробізнесмени, засновники стартапів. Зокрема, секретами свого успіху ділилися зі студентами Володимир Литвин, Леонід Козаченко, Микола Томенко, Іван Заєць, Іван Чиж, Віталій Кличко, Алекс Лісітца, Дмитро Стус, Анатолій Паламаренко та інші.

Професором кафедри педагогіки Русланом Сопівником у 2016 році запропоновано авторський вибіркоковий курс за вподобанням студентів «Лідерологія», а також для студентів спеціальності «Соціальна робота» авторський курс «Соціальне лідерство і командування». Окрім цього, для студентів видано підручники Р. Сопівника, О. Санченко, А. Рахманіна «Лідерологія» (2023) [1] з метою формування надпрофесійних м'яких навичок успіху, де пропонуються теоретичні засади лідерства і командування, а також рольові і ділові ігри, тренінгові вправи, кейси із розвитку комунікативних здатностей, тайм-менеджменту, тимбілдингу, фандрайзингу, маркетингу і технологій прихованого впливу.

При кафедрі педагогіки діє Клуб аграрного та освітньо-наукового консалтингу, до складу якого входять студенти та роботодавці, які представляють великий та середній агробізнес, державні інституції, органи управління освітою та заклади освіти різних рівнів і типів. Успішні люди, роботодавці читають нашим студентам лекції, беруть участь у семінарах, урочистих подіях, конференціях, під час яких діляться зі студентами своїм досвідом щодо ведення бізнесу, роботи з людьми, побудови кар'єри тощо.

Під час занять із дисципліни «Лідерство та адміністрування» для студентів спеціальності «Професійна освіта» застосовуються інтерактивні методи навчання з розвитку лідерського потенціалу та комунікативних здатностей, навичок командування студентів. Серед них варто виділити ігри: «Велике сімейне фото», «Побудова фігур», «Спільний малюнок» (тимбілдинг); «Пам'ятних почуттям», «Три факти про себе», «Народ скаже, як зав'яже» (розвиток комунікативності та емоційного інтелекту).

Кафедрою педагогіки впроваджується авторський курсу «Аксіологія державотворення в Україні», у контексті якого широко висвітлюються питання внеску нескорених героїв у справу відродження української державності на різних історичних етапах. Такі постаті як Данило Галицький, Богдан Хмельницький, Іван Виговський, Петро Дорошенко, Іван Мазепа, Пилип Орлик, Павло Полуботок, Дмитро Калнишевський, Олекса Розумовський, Кирило Розумовський, Тарас Шевченко, Маркіян Шашкевич, Іван Франко, Микола Міхновський, Євген Петрушевич, Лев Бачинський, Марко Безручко, Симон Петлюра, Михайло Грушевський, Євген Коновалець, Степан Бандера, Роман Шухевич та інші є прикладами лідерства служіння у справі відродження незалежної української держави, утвердження національних цінностей.

Кафедрою педагогіки забезпечується робота постійно діючого науково-методичного семінару з підвищення педагогічної майстерності молодих науково-педагогічних працівників та наставників академічних груп Національного університету біоресурсів і природокористування з метою формування у них психологічної і методичної готовності до прищеплення підопічним студентам якостей лідерства служіння.

Усе це свідчить про багатоманітність форм, методів і засобів, змістовне насичення процесу формування якостей лідерства служіння студентів.

Література

1. Сопівник Р. В., Рахманіна А. С., Санченко О.В. (2023). Лідерологія: підручник. Київ: «Компринт». 700.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Широкомасштабне вторгнення російських загарбників спричинило зростання значущості міжкультурної комунікації українців зі світовою спільнотою. Її предметом стала безпекова підтримка України в гуманітарній та оборонній сферах. Відповідно, важливість комунікації посилилася на: мікро- (міжособистісна комунікація в кулуарах дипломатичних заходів, у межах зустрічей українських волонтерів із представниками громад інших країн, у межах безпосередньої взаємодії українських мігрантів із корінним населенням країни перебування) та макро- (комунікація офіційних представників України з лідерами інших держав у межах дипломатичної співпраці) рівнях. Водночас, як засвідчує практика, у процесі міжкультурної комунікації на обох зазначених рівнях виникають конфлікти, спричинені психологічними бар'єрами. А отже, питання актуальності дослідження психологічних чинників міжкультурної комунікації не викликає сумнівів.

Аналіз теоретичних джерел дає підстави для визначення комунікації як процесу продукування сенсів (значень) шляхом надсилання та отримання вербальних і невербальних символів і знаків, на які впливають різноманітні контексти (Омельченко Л., 2024). До таких контекстів відносять: фізичний, соціальний, психологічний, історичний, культ урний (Verderber R., Verderber K., 1999). У межах нашого дослідження важливо розглянути культурний, що є системою переконань, цінностей, відносин, соціальних стереотипів людини як представника конкретної культури. Саме цей контекст нерідко визначає міру ефективності та продуктивності спілкування між людьми.

Дослідження зазначеного контексту зумовило появу в науковому обізі поняття «міжкультурна комунікація» (intercultural communication), що визначається як взаємодія між людьми, культурні сприймання та системи символів яких різняться такою мірою, що впливають на процес комунікації (Samovar L., 2017). Ознаками міжкультурної комунікації є: наявність культурно зумовлених відмінностей між суб'єктами зазначеного процесу, що визначають ефективність комунікативного акту; здійснення з метою вирішення міжособистісних чи міжгрупових проблем; перебіг у чітко визначеному часо-просторовому полі; зумовленість соціально-психологічною специфікою груп належності суб'єктів, ієрархією групових та індивідуальних цінностей, мовою як знаковою системою, комунікативним стилем, що відображає культурні зразки мислення, культурними особливостями сприймання реальності. Входячи в контакт з представником іншої країни, обидва суб'єкти комунікації постають як носії конкретної культури. Саме вона є підґрунтям моделі сприймання, що визначає картину світу індивіда, систему його ставлень та переконань, цінностей. Культурна приналежність і є тим фільтром, що зумовлює вибірковість сприймання людини, особливості осягнення нею довколишнього світу та соціального оточення. Ця специфіка і стає джерелом численних бар'єрів у спілкуванні.

Помилки у сприйнятті, формуванні ставлення та поясненні поведінки партнера зумовлюються явищами соціальної категоризації, зокрема інгруповим фаворитизмом (тенденція до позитивної реакції на людей групи своєї приналежності, порівняно з іншими) та міжгруповою дискримінацією, соціальними стереотипами, що формуються на їхньому підґрунті. Проявом егоцентричності мислення, що полягає в екстраполяції цінностей та принципів і стилів спілкування своєї культурної групи на міжкультурну взаємодію. Побудова комунікативної поведінки на зазначених засадах неухильно спричинюватиме конфлікти та непорозуміння, процес розв'язання яких є ресурсозатратним (як психологічно, так і матеріально).

Звідси впливає важливість культурної компетентності (Byram M., 2024), рефлексивності, емпатійності, емоційного інтелекту учасників міжкультурної комунікації. Формування культурної компетентності сприяє розширенню світоглядних позицій індивіда,

розумінню природи своєї та інших світових культур, значущості різноманітності, що сприятиме формуванню толерантного ставлення до представників інших культур.

Розвиток рефлексії в комплексі з вищезазначеною компетентністю сприяє розвитку схильності до аналізу особливостей як власної, так і культури партнера взаємодії, що сприятиме подоланню стереотипної оцінки, використання стереотипу як припущення, що змінюється в процесі міжособистісної міжкультурної комунікації, а не єдино правильного мірила оцінки. Емпатійність уможливорює прийняття перспективи сприймання співрозмовника як представника іншої культури, забезпечує можливість узгодження високого та низького контекстів комунікації, розуміння почуттів, поведінкових проявів самого себе та партнера в ситуації невизначеності.

Отже, запорукою ефективної та продуктивної міжкультурної комунікації є психологічна готовність суб'єктів до її здійснення, що ґрунтується на культурній компетентності, рефлексивності, емпатійності, емоційному інтелекті.

Література

1. Омельченко Л. М. (2024). Психологія спілкування: навчальний посібник. Київ: Ліра-К.
2. Verderber, R., Verderber, K. (1999). Communicate! Wadsworth, Belmont, California.
3. Samovar, L. A., et al. (2017). Communication between Cultures. 9th Edition, Cengage Learning, Boston.
4. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence Multilingual Matters (Series). Multilingual Matters LTD, Johannesburg.

СИДОРЕНКО Ірина

ІМІДЖ УКРАЇНИ: ЗАВДАННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ У КОНТЕКСТІ ТРЕТЬОЇ МІСІЇ

У ХХІ столітті імідж держави формується не лише через офіційну дипломатію, а й завдяки численним каналам публічної комунікації. Одним із них є система вищої освіти, а саме університети як інституції, здатні транслиувати цінності, формувати довіру та забезпечувати культурний діалог у глобальному просторі. В умовах війни та водночас активної євроінтеграції питання іміджу України набуває особливої ваги. Саме університети мають потужний потенціал впливати на цей імідж – через реалізацію так званої Третьої місії.

Традиційно університет виконував дві основні функції: освітню та наукову. Проте в останні десятиліття на перший план виходить третя – соціальна. Вона охоплює діяльність закладів вищої освіти, спрямовану на взаємодію з суспільством: розвиток громад, популяризацію науки, культурну дипломатію, волонтерські ініціативи, участь у соціальних та екологічних проєктах. Це – індикатор здатності університету бути активним і відповідальним учасником суспільного життя.

Університети стають простором для діалогу між культурами, мовами, світоглядами. Вони приймають іноземних студентів, реалізують міжнародні академічні програми, розвивають мобільність, що є дієвим інструментом формування позитивного іміджу держави. Водночас, активно працюючи з місцевими громадами, університети зміцнюють довіру, розвивають соціальний капітал і сприяють утвердженню громадянського суспільства.

Завдяки відкритості до співпраці, інноваційності та залученню молоді до суспільно значущої діяльності, університети демонструють спроможність України поділяти ключові цінності Європейського Союзу. Йдеться, зокрема, про відповідальність, прозорість, солідарність та служіння спільному благу.

Окремо варто наголосити на відповідальності – як особистій, так і інституційній. Європейський освітній простір передбачає не лише академічну автономію, а й соціальну відповідальність університетів. У цьому сенсі українські виші активно реагують на виклики війни, гуманітарні кризи, стають осередками допомоги, центрами формування нових смислів

і практик солідарності. Це не лише реакція на обставини, а приклад цілеспрямованої діяльності, що зміцнює імідж України як зрілої, відповідальної європейської держави.

Чи реалізує Третю місію НУБіП України? У Статуті університету України вказані місії закладу: «створювати, систематизувати, зберігати і поширювати сучасні наукові знання для покращення якості життя людей; готувати фахівців європейського і світового рівня інтелектуального та особистісного розвитку» [1]. У якості ключових стратегічних цілей вказані: 1. Освітня й культурно-просвітницька діяльність; 2. Наукова, дослідницька й видавнича діяльність; 3. Інноваційна діяльність; 4. Міжнародна діяльність [1]. Метою 1.1. Стратегії інтернаціоналізації НУБіП України [2] є «інтенсифікація взаємодії з міжнародними, міжурядовими та неурядовими організаціями, фондами і програмами (ООН, USAID, Європейська комісія, ЮНЕСКО, HORIZONT, Світовий банк, IFC тощо), посольствами України для залучення додаткових джерел підтримки розвитку спільних міжнародних програм навчання студентів в університетах-партнерах». Також метою є заснування Міжнародної асоціації випускників НУБіП України.

Із пункту 1.16 Статуту університету видно, що НУБіП України впроваджує діяльність, дотичну до Третьої місії (політика інклюзивності, соціальної відповідальності, договори про співпрацю місцевою тощо). У Статуті зазначено, що Університет зобов'язаний «створювати необхідні умови для здобуття вищої освіти особами з особливими потребами». Зокрема, корпуси університету були облаштовані пандусами. У кількох корпусах встановили підйомники для людей на кріслах колісних.

Університет постійно реалізує програми, проекти, які можна вважати втіленням Третьої місії: збори коштів для ЗСУ; річне оцінювання вступників з ТОТ за програмою «Крим-Донбас-Україна» на базі ліцею «Школа Екстернів» (вересень 2024 року); щорічне проведення Всеукраїнських олімпіад НУБіП України для професійної орієнтації випускників шкіл, коледжів, ліцеїв; підготовчі курси до складання НМТ; організація освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами; проведення екскурсій для школярів. Ці програми можна вважати втіленням Третьої місії університету, оскільки вони спрямовані на взаємодію з суспільством поза межами академічної діяльності. Зокрема, сприяють соціальній інтеграції; профорієнтації та доступу до освіти; інклюзії; зміцнюють зв'язок університету з громадою.

Університети, реалізуючи Третю місію, виступають активними агентами ціннісної комунікації. Через щоденну взаємодію з молоддю, громадами та міжнародними партнерами вони формують образ України як держави, відкритої до діалогу, солідарності та спільної відповідальності за майбутнє Європи.

Література

1. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u101/statut_2022.pdf
2. <https://nubip.edu.ua/internationalization>

СЮЙ ПЕЙ

МЕТАКОГНІТИВНІ СТРАТЕГІЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Метапізнання відноситься до «роздумів про мислення». Воно включає два основних компоненти: когнітивні знання (розуміння власних процесів та стратегій навчання); когнітивне регулювання (планування, моніторинг та оцінка своєї навчальної діяльності). Метапізнання припускає, що учні розмірковують про свої розумові процеси, допомагаючи їм зрозуміти, як вони найкраще вчать. Така самосвідомість дозволяє контролювати своє навчання, визначаючи стратегії, які працюють для них, і розпізнаючи галузі, в яких їм необхідно покращити свої знання. Дослідження в галузі освіти показують, що, розвиваючи метакогнітивні навички, викладачі можуть допомогти студентам стати більш ефективними та результативними.

Дослідження Мануель Алехандро Салазар Чіки, Хосе Фернандо Ареназ Салазара, Ларрі Пеньяранда Гомеса, Хуліан Давід Сальседо Москера. показали, що кількість та характер метакогнітивних дій, що використовуються для вирішення завдань в різних областях, різняться. Вони дійшли висновку, що метакогнітивні навички є специфічними для певної галузі [4]. Однак Хіао Тіанціонг стверджував, що, незважаючи на це розмаїття завдань та областей, метакогнітивна діяльність все одно представляє собою загальну метакогнітивну майстерність [6]. Наприклад, орієнтовна поведінка може відрізнятися для вивчення тексту (наприклад, перегляд заголовків та підзаголовків, розуміння теми та загальної структури тексту) порівняно з вирішенням математичних завдань (наприклад, розуміння формулювання задачі, створення ескізу, що представляє проблему, вибір відповідних даних та цілей). Такі дії можуть різнитися в окремих людей залежно від завдань. Однак схильність аналізувати завдання та його вимоги до виконання дії може бути характеристикою, пов'язаною з особистістю (можливо, не стільки риса, скільки набута поведінка, яка виявилася ефективною для виконання завдань у цілому).

Дослідження показують, що метакогнітивне регулювання, особливо в умовах застосування цифрових освітніх технологій, значно покращує результати навчання. Наприклад, використання онлайн-курсів та метакогнітивних підказок допомагає студентам розвивати навички саморегуляції та підвищувати академічну поетапність. Крім того, метакогнітивні стратегії пов'язані з особистісними якостями, такими як самоорганізація та емоційний інтелект, що також впливає на успішність навчальної діяльності [3].

Метакогнітивні стратегії зосереджені на глибшій обробці, плануванні, моніторингу та організації пізнання [1, с.47]. Вони мажуть допомогти студентам зрозуміти, як поняття визначаються із закономірностей, виявлених у об'єктах або подіях за допомогою мовних чи символічних міток, і пропонують практику формування навичок самоефективності учнів. Педагоги також повинні визначити корельовані атрибутивні аспекти, оскільки самоефективність агрегується з іншими атрибутивними детермінантами. Саморегульоване навчання є одним із потенційних детермінантів сприйняття успішного активного навчання, а також позитивного ставлення під час навчання.

Говорячи про впровадження нових підходів та методів у процес навчання студентів, маємо на увазі інтеграцію метакогнітивних стратегій у навчальний процес вивчення студентів технічних коледжів. Стратегії для освоєння предметів студентами технічних коледжів можна поділити на два рівні [2]:

- когнітивні, пов'язані з переробкою та засвоєнням навчальної інформації (наприклад, стратегії повторення, елаборації та організації матеріалу);
- метакогнітивні, що стосуються організації освітньої діяльності та управління нею, такі як стратегії планування, спостереження та регулювання. Метакогнітивні стратегії передбачають використання різних когнітивних стратегій у сукупності для більш ефективного вирішення завдань освоєння певного предмету [4].

Отже, когнітивні стратегії орієнтовані на виконання пізнавальних процесів, у той час як метакогнітивні спрямовані на їх контроль. Метакогнітивні стратегії допомагають студенту усвідомити себе активним учасником навчальної діяльності, який може регулювати пізнавальні процеси. Вони включають в себе різноманітні дії та складні емоційні реакції, що сприяють засвоєнню, розумінню та подальшому застосуванню нових знань та навичок у різних контекстах навчання. Реалізація метакогнітивних стратегій включає наступні складові [2]:

- 1) Підготовка педагогів: педагоги мають бути навчені включати метакогнітивні стратегії у свою викладацьку діяльність.
- 2) Розробка навчальної програми: інтеграція метакогнітивних заходів у навчальну програму.
- 3) Оцінка: використання оцінок, які вимагають від учнів роздумів про процес навчання.

Метакогнітивні стратегії відіграють важливу роль у системі освіти, особливо в технічних коледжах, де студенти часто займаються складними та практичними предметами.

Ці стратегії можуть значно покращити результати навчання, допомагаючи студентам краще усвідомлювати свої когнітивні процеси та те, як їх ефективно регулювати. Ось деякі ключові метакогнітивні стратегії, які можна реалізувати у технічних коледжах:

- 1) Самооцінка та роздуми: Заохочення студентів регулярно оцінювати своє розуміння та розмірковувати про свої процеси навчання допомагає їм визначити сильні та слабкі сторони. Це можна зробити за допомогою журналів, тестів самооцінки або рефлексивного есе.
- 2) Постановка цілей та планування: навчання студентів ставити конкретні досяжні цілі та планувати свої навчальні сесії може покращити їхню зосередженість та ефективність. Воно включає розбиття складних завдань на окремі кроки і встановлення термінів для їх завершення.
- 3) Моніторинг та коригування стратегій: студентів слід навчити контролювати свій прогрес та коригувати свої стратегії навчання за необхідності, що може включати зміну методів навчання, якщо вони вважають, що деякі методи є неефективними.
- 4) Спільне навчання: групова робота та однолітки можуть поліпшити метакогнітивні навички, дозволяючи студентам висловлювати свої розумові процеси та вчитися в інших. Цей спільний підхід також може забезпечити різні погляди на вирішення проблем.
- 5) Використання технологій: впровадження освітніх технологій, таких як системи управління навчанням та онлайн-ресурси, може підтримувати метакогнітивні практики, надаючи інструменти для відстеження прогресу та доступу до різноманітних навчальних матеріалів [5].

Реалізація цих стратегій може допомогти студентам технічних коледжів стати більш самостійними, краще підготовленими до вирішення складних завдань у своїх галузях.

Література

1. Балашов Е. М. (2018). Метакогнітивний моніторинг і метакогнітивні стратегії в навчальній діяльності студентів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: збірник наукових праць*. 6. 44-48.
2. Arianto, F., Hanif, M. (2024). Evaluating metacognitive strategies and self-regulated learning to predict primary school students' self-efficacy and problem-solving skills in science learning. *Journal of Pedagogical Research*. 8(3). 301-319. <https://doi.org/10.33902/JPR.202428575>
3. Gamboa, C. (2020). Metacognitive Strategies for Improving Students' Reading Skills. *Península*. 3. 99-115. <https://v.gd/ADA3NO>
4. Manuel Alejandro Salazar Chica, José Fernando Arenas Salazar, Larry Peñaranda Gómez, Julián David Salcedo Mosquera. (2024). Metacognitive strategies in the development of reading competence of English academic texts in systems engineering students at a Public University. 23 (1). 526 -536. <https://www.reviewofconphil.com/index.php/journal/article/view/86/42>
5. Melanie Villatoro, Claudia Hernandez, Navid Allahverdi Metacognition as a Tool for Engineering Technology Students. *New York City College of Technology*. https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1899&context=ny_pubs
6. Xiao Tianqiong. (2024). Application of Metacognitive Strategy in the Cultivation of College Students' English Autonomous Learning. *Adult and Higher Education*. *Clausius Scientific Press*. 6. https://www.clausiuspress.com/assets/default/article/2024/05/01/article_1714547247.pdf

ХАНЬ ЦЗЯЄ

ЦІННІСНЕ ВИХОВАННЯ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ У СВІТІ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ КНР ТА УКРАЇНИ)

У сучасному глобалізованому світі мистецтво дедалі частіше постає засобом естетичного самовираження, потужним інструментом міжнародної комунікації, міжкультурного діалогу та

формування позитивного іміджу держави на глобальній арені. У цьому контексті особливої ваги набуває ціннісне виховання в системі мистецької освіти, що здатне формувати світогляд молоді як носія національної ідентичності, культурних кодів та універсальних гуманістичних принципів. Досвід Китайської Народної Республіки (КНР) та України у сфері виховання студентської молоді мистецьких закладів освіти демонструє значний потенціал такого підходу для соціокультурної модернізації держави та посилення її позицій у світовому інформаційному просторі.

Ціннісне виховання, згідно з концептуальними підходами сучасної педагогіки, є процесом формування у молоді особистості системи моральних, культурних, національних і загальнолюдських цінностей, що визначають її поведінку, світогляд і життєву позицію. Особливе місце в цьому процесі посідає мистецтво, оскільки воно формує естетичну свідомість, стимулює рефлексію над фундаментальними смислами буття, сприяє емоційній емпатії й розумінню інших культур (Е. Eisner [1]). Таким чином, мистецька освіта постає інструментом професійної підготовки, а також ефективним засобом ціннісно-орієнтованого соціального виховання.

У КНР формування ціннісного світогляду в системі мистецької освіти є частиною національної стратегії «soft power» – м'якої сили, що покликана поширювати китайську культуру у світі, сприяючи формуванню позитивного образу держави (J. Wang [4]). Програми коледжів мистецтв інтегрують традиційні культурні наративи (конфуціанські, даосистські, буддистські) у сучасні форми візуального, музичного й сценічного мистецтва, що сприяє одночасному зміцненню національної ідентичності студентів і здатності до міжкультурної комунікації. Це дозволяє випускникам виступати своєрідними «культурними послами» на міжнародному рівні, формуючи в інших країнах уявлення про КНР як державу з багатою культурною спадщиною, високим рівнем мистецької культури й гуманістичними цінностями.

Український контекст у цьому аспекті вимагає осмислення і цілеспрямованої модернізації. У реаліях гібридної війни, інформаційної агресії та зростання потреби в утвердженні культурного суверенітету ціннісне виховання в мистецьких коледжах може стати стратегічним чинником формування позитивного міжнародного іміджу України. Передусім ідеться про необхідність упровадження в освітні програми курсів, спрямованих на осмислення національних культурних традицій, формування історичної пам'яті, етичної відповідальності й усвідомлення ролі мистецтва в суспільно-політичному житті. Варто зазначити, що міжнародна спільнота все більше визнає цінність культурного потенціалу України, зокрема через феномен українського бароко, козацької традиції, сучасного живопису, музики, театру, кіно (V. Kulyk [3]). Однак, аби цей потенціал був належно інтегрований у глобальний культурний обіг, важливо підготувати молодь не лише як виконавців і творців мистецтва, а й носіїв ціннісного наративу.

Важливим компонентом ціннісного виховання виступає розвиток комунікативної компетентності студентів у міжкультурному середовищі. У КНР цій темі надається велика увага – студентів готують до участі в міжнародних культурних подіях, знайомлять з основами дипломатичного етикету, навчають комунікувати англійською мовою з урахуванням культурних контекстів. Українські заклади мистецької освіти також здійснюють посилену роботу в цьому напрямі, залучаючи до співпраці фахівців з міжнародної комунікації, культурної політики, міжкультурної психології.

Загалом ціннісне виховання в мистецькій освіті є педагогічним завданням та важливою складовою культурної політики держави. Мистецька молодь, вихована в душі гуманізму, патріотизму, міжкультурної відкритості й професійної компетентності, здатна стати носієм позитивного іміджу держави у світі. Культурні цінності є «несвідомим кодом нації», що пронизує всі форми комунікації (G. Hofstede et al. [2]). Тож, формуючи світоглядні основи молоді в системі мистецької освіти, держава інвестує у власний імідж, м'яку силу і стійкість у глобальному просторі.

Отже, порівняльний аналіз досвіду Китаю та України у сфері ціннісного виховання студентів мистецьких коледжів дозволяє виокремити спільні засади (опора на культурну спадщину, інтеграція естетичного і морального виховання, орієнтація на глобальну

комунікацію) та окреслити потенційні вектори розвитку. Це інтеграція мистецтва в національну стратегію культурної дипломатії, розширення міжнародного партнерства у сфері мистецької освіти, створення інституційної підтримки студентських ініціатив, спрямованих на презентацію національної культури у світі.

Література

1. Eisner, E. W. (2003). The Arts and the Creation of Mind. *Language Arts*. 80. 5. Imagination and the Arts (May). 340-344.
2. Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. McGraw Hill Professional. 576.
3. Kulyk, V. (2011). Language identity, linguistic diversity and political cleavages: Evidence from Ukraine. *Nations and Nationalism*. 17 (3). 627-648.
4. Wang J. (2011). *Soft Power in China: Public Diplomacy through Communication*. Springer. 219.

**ІНСТРУМЕНТИ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ
ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ**

Міжнародна комунікація відіграє ключову роль у формуванні іміджу держави на глобальній арені, у формуванні міжнародних відносин, розвитку економічних і соціальних зв'язків, а також у забезпеченні миру і співробітництва. В умовах зростаючої глобалізації кожна країна прагне не лише захистити свої національні інтереси, але й забезпечити позитивне сприйняття свого образу серед міжнародної спільноти.

Ефективна комунікація на міжнародному рівні вимагає врахування багатьох інструментів як потужних механізмів впливу на формування позитивного іміджу держави, які охоплюють як традиційні методи, такі як дипломатія й офіційна кореспонденція, так і сучасні інструменти, серед яких цифрові технології, соціальні мережі, онлайн-платформи, мас-медіа та глобальні маркетингові кампанії. Ефективне використання цих інструментів сприяє формуванню довіри, зміцненню двосторонніх і багатосторонніх відносин, а також посиленню позицій держави в економічній, політичній та культурній сферах. Розуміння цих інструментів є важливим для забезпечення успішної міждержавної співпраці.

Сучасний світ характеризується швидким розвитком технологій, глобалізацією і зростаючою інтеграцією країн у різних сферах – від економіки до культури. У цьому контексті міжнародні комунікації відіграють ключову роль у розв'язанні глобальних проблем і підтримці стабільних відносин між народами. Інструменти міжнародної комунікації дозволяють створювати і просуванню позитивне уявлення про країну, її культуру, досягнення і цінності. Завдяки правильній комунікації держава може позиціонувати себе як надійного партнера, привабливого інвестора.

Інструментами міжнародної комунікації як засобу формування позитивного іміджу держави на глобальній арені є дипломатія. І. А. Єремєєва відзначає, що «у сучасних міжнародних відносинах формування іміджу держави є одним із завдань дипломатії» [1]. Традиційна дипломатія взаємодіє через офіційні канали між державами (посольства, консульства); публічна дипломатія здійснює пряме спілкування з іноземною аудиторією для формування позитивного сприйняття; культурна дипломатія – організація міжнародних культурних заходів (фестивалі, виставки, концерти), популяризація національної культури, просування унікальних національних цінностей і досягнень; освітня дипломатія – програми обміну студентами, викладачами, науковцями; економічна дипломатія – залучення інвестицій через міжнародні бізнес-форуми і виставки, просування експортної продукції на світових ринках, участь у глобальних економічних організаціях; цифрова дипломатія – використання соціальних мереж і цифрових платформ для комунікації. Ці інструменти працюють у комплексі і створюють багатовимірний образ держави, який базується на довірі, партнерстві і взаємній повазі на міжнародній арені.

Одним із важливих інструментів міжнародної комунікації як засобу формування позитивного іміджу держави на глобальній арені є також медіакомунікація, яка формує нові методи взаємодії, передачі інформації для трансляції ключових меседжів про державу. Інтеграція цифрових технологій, соціальних мереж і мультимедійних платформ докорінно змінила спосіб комунікації, відкривши безліч можливостей для взаємодії, але водночас створивши нові виклики. Серед ключових аспектів медіакомунікацій можна виділити важливість етичного підходу, необхідність критичного мислення під час сприйняття інформації і значення адаптації до постійних змін у цифровому середовищі. Уміння ефективно використовувати медіа і розуміти механізми їхнього впливу є критично важливим. Медіакомунікації залишаються рушійною силою інформаційного суспільства,

сприяючи розвитку глобального діалогу, але вимагають усвідомленого і відповідального підходу. В умовах сучасної глобалізації, коли інформаційні потоки стають все більш інтерактивними і миттєвими, роль міжнародної комунікації суттєво зростає, сприяючи вирішенню конфліктів, зміцненню двосторонніх і багатосторонніх відносин, а також формуванню альянсів у політичній, економічній та культурній сферах.

Інструменти міжнародної комунікації допомагають державі брати активну участь у вирішенні глобальних проблем, таких як кліматичні зміни, охорона прав людини, боротьба з бідністю чи епідеміями, що підвищує міжнародний авторитет країни та її вплив у світовій спільноті. Ефективні комунікаційні інструменти дозволяють запобігати поширенню дезінформації і боротися з негативними стереотипами, що можуть нашкодити міжнародному іміджу держави.

Таким чином, інструменти міжнародної комунікації є невід'ємною частиною зовнішньої політики і глобальної стратегії держави. Їхнє значення полягає у формуванні міжнародної репутації, зміцненні відносин з партнерами, активному позиціонуванні на світовій арені і сприяють досягненню зовнішньополітичних цілей та підтримці внутрішнього розвитку держави. Сучасні виклики глобалізації вимагають від кожної держави активного застосування міжнародних комунікаційних інструментів для досягнення своїх стратегічних цілей. Ефективна міжнародна комунікація є не лише засобом взаємодії, але й потужним інструментом впливу, який формує майбутнє держави на міжнародній арені.

Література

1. Єремєєва І. А. (2021). Практичні аспекти формування міжнародного іміджу держави. *Регіональні студії*. 123-127.

ZAKHUTSKA, Oksana

WYKORZYSTANIE TECHNOLOGII CYFROWYCH W PRACY TŁUMACZA

Wykorzystanie technologii cyfrowych w pracy tłumacza stało się nieodłącznym elementem współczesnego przekładu. Dzięki różnorodnym narzędziom i programom tłumacze mogą zwiększyć swoją wydajność, poprawić jakość tłumaczeń oraz lepiej zarządzać projektami.

Do najpopularniejszych obecnie zasobów stosowanych w praktyce należą między innymi:

1) Narzędzia CAT (Computer-Assisted Translation):

- SDL Trados Studio: jedno z najpopularniejszych narzędzi CAT, które wykorzystuje pamięć tłumaczeniową. Gdy tłumacz przetłumaczy fragment tekstu, program zapisuje go w pamięci, co pozwala na łatwiejsze tłumaczenie powtarzających się fraz w przyszłości. To znacznie przyspiesza pracę i zapewnia spójność terminologii.

- MemoQ: oferuje podobne funkcje jak SDL Trados, ale dodatkowo umożliwia łatwą współpracę w zespołach tłumaczeniowych, co jest szczególnie przydatne w większych projektach.

2. Słowniki i bazy terminologiczne:

- WordReference i Linguee: narzędzia online, które oferują tłumaczenia słów i wyrażeń, a także przykłady zastosowania terminów w różnych kontekstach. Tłumacze często korzystają z tych platform, aby znaleźć odpowiednie tłumaczenie lub potwierdzić użycie terminu w danym kontekście.

- IATE (InterActive Terminology for Europe): ta baza terminologiczna jest szczególnie przydatna dla tłumaczy zajmujących się tekstami prawnymi i urzędowymi, oferując dostęp do terminologii używanej w instytucjach Unii Europejskiej.

3. Narzędzia do automatycznego tłumaczenia:

- Google Translate: choć nie zastępuje profesjonalnego tłumaczenia, może być użyteczny do wstępnej analizy tekstu, szybkiego tłumaczenia prostych fraz lub przy tłumaczeniu dużych objętości materiału. Tłumacze mogą używać tego narzędzia, aby zrozumieć ogólny sens tekstu, zanim podejmą się jego dokładnego przekładu.

- DeepL: coraz popularniejsze narzędzie do tłumaczenia, które często generuje lepszej jakości tłumaczenie w porównaniu do innych automatycznych systemów. Może być wykorzystywane do szybkich tłumaczeń oraz jako pomoc w weryfikacji terminologii.

4. Oprogramowanie do zarządzania projektami:

- Trello i Asana: te platformy pomagają tłumaczom w organizacji pracy nad projektami, zarządzaniu zadaniami oraz współpracy z innymi członkami zespołu. Dzięki nim łatwiej jest ustalić terminy, przypisywać zadania oraz śledzić postępy w pracy.

- Slack: narzędzie to umożliwia szybki kontakt i współpracę w zespołach translatorskich. Tłumacze mogą dzielić się materiałami, zadawać pytania oraz wymieniać się spostrzeżeniami na temat tekstów.

5. Aplikacje do analizy i przetwarzania tekstów:

- Lexique Pro: oprogramowanie wspierające tworzenie zasobów terminologicznych oraz słowników, które pomagają tłumaczom gromadzić i organizować terminologię. Umożliwia też łatwe przeszukiwanie i korzystanie z bazy danych językowych.

- Notion: wiele osób korzysta z Notion do organizacji swoich notatek, projektów i terminologii. Umożliwia tworzenie baz danych, co jest przydatne w pracy nad różnorodnymi zleceniami i dokumentami.

Podsumowując, należy odnotować, że technologie cyfrowe, takie jak narzędzia CAT (Computer-Assisted Translation), pozwalają tłumaczom na szybsze i bardziej efektywne tłumaczenie tekstów, dzięki możliwościom takim jak pamięć tłumaczeniowa i automatyczne podpowiedzi. Z kolei takie narzędzia digitalne, jak korpusy językowe i specjalistyczne oprogramowanie, pomagają w lokalizacji terminów branżowych i zapewniają tłumaczom dostęp do najnowszych trendów językowych. Coraz bardziej powszechne staje się wykorzystanie sztucznej inteligencji i tłumaczenia maszynowego (np. Google Translate), co przyspiesza proces wstępnego tłumaczenia oraz ułatwia tłumaczom pracę nad skomplikowanymi tekstami. Ponadto technologie cyfrowe umożliwiają tłumaczom zdalną współpracę z klientami oraz innymi tłumaczami, co sprzyja wymianie wiedzy i doświadczeń oraz otwiera nowe możliwości zawodowe. Przy tym tłumacze muszą być świadomi kwestii związanych z bezpieczeństwem danych i prywatnością, szczególnie w przypadku pracy z wrażliwymi lub poufnymi dokumentami, co wymaga wdrożenia odpowiednich środków ochrony.

ВАН СЯН

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ КНР

За останні кілька десятиліть уряд Китайської Народної Республіки провів низку реформ в освіті. Високі темпи зростання економіки Китайської Народної Республіки досягаються завдяки реалізації низки інноваційних програм і проектів, що повинні у майбутньому забезпечити країні провідні позиції у світі за показниками технологічного розвитку. Значну роль у досягненні таких результатів відіграє система вищої освіти Китаю, що забезпечує національну економіку фахівцями високої кваліфікації, здатними креативно використовувати сучасні цифрові технології та новітні знання. У Китаї триває активний розвиток сучасної системи вищої освіти, яка включає заклади вищої освіти різних рівнів, а також установи та організації, де здійснюється підготовка здобувачів до професійної самореалізації.

Проблема професійної самореалізації здобувачів вищої освіти у Китаї є важливим напрямом досліджень у галузі педагогіки, психології, соціології та управління освітою. Професійна самореалізація особистості опосередкована діяльністю. Саме в діяльності людина втілює власний потенціал, опредметнює його. Людська діяльність проявляє себе в різних сферах. До найбільш важливих відносимо самореалізацію у професійній сфері. Самореалізація в професії має неабияке значення для особистості. Саме в професійній самореалізації під впливом соціальних факторів у взаємозв'язку з оточуючими людина

розкриває свої таланти і можливості перед соціумом. Не менш важливим є оцінка результатів професійної діяльності як особистістю, так її соціальним оточенням. Тобто саме соціальне та суспільне значення професійної самореалізації стає надзвичайно значущим для особистості.

Надзвичайно важливими для здобувача вищої освіти є специфіка майбутньої професії. Вважаємо, що кожна професія, як вид діяльності має свої унікальні особливості, які істотно впливають на перебіг процесів професійної самореалізації особистості. На нашу думку, поняття «професійна самореалізація» має деякі обмеження щодо використання відносно здобувачів вищої освіти КНР. Хоча певна частина студентів починає працювати, ще навчаючись у закладі вищої освіти, але більшість не завжди може суміщати навчання і роботу, то ж, на нашу думку, в процесі навчання у здобувачів частіше формується тільки готовність до майбутньої професійної самореалізації.

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури та вивчення практичних аспектів організації навчально-виховного процесу професійної підготовки здобувачів вищої освіти в КНР до професійної самореалізації в умовах ринкової економіки нами встановлено, що великі можливості для професійної підготовки та самореалізації здобувачів вищої освіти мають новітні цифрові технології. Наприклад, Онлайн-навчання та платформи Coursera, Moodle, Google Classroom, Zoom дозволяють здобувачам проходити курси онлайн, отримувати навчальні матеріали 24/7, здавати тести та виконувати завдання дистанційно. Ці платформи забезпечують доступ до знань у будь-який час і з будь-якого місця, можуть пропонувати складніші або простіші вправи залежно від успішності здобувача. Завдяки штучному інтелекту та його технологіям здобувачі можуть отримувати персоналізовані завдання, які відповідають їх рівню знань і підготовленості.

Технології віртуальної та доповненої реальності (VR/AR) дають змогу «побачити» або «пережити» навчальний матеріал. Здобувачі можуть віртуально виконувати певні виробничі дії чи операції, вивчаючи історію дисципліни – «побачити» увесь шлях створення певного технічного засобу, його еволюцію в часі і просторі у 3D.

Мобільні додатки для вивчення мов, математики, програмування, наприклад, такі як Duolingo, Photomath, SoloLearn роблять навчання зручним і гнучким, забезпечують Онлайн-комунікацію та підтримку, а чати, форуми, відео-зустрічі допомагають здобувачам швидко отримувати допомогу та працювати в командах. Системи Learning Analytics допомагають здобувачу усвідомити, як здійснюється аналіз його освітніх результатів: як здобувач навчається, які теми йому даються важко, які вправи доцільно опрацювати додатково.

У результаті здобувач може коригувати свій підхід до навчання, отримати індивідуальну освітню траєкторію, що сприятиме досягненню оптимальних результатів.

Таким чином, вміле використання цифрових і новітніх освітніх технологій здатне забезпечити розвиток особистості здобувачів вищої освіти КНР та їх підготовку до професійної самореалізації в умовах ринкової економіки.

Література

1. Китайська цивілізація: традиції та сучасність. (2020). *Матеріали XIV міжнародної наукової конференції*. 5 листопада 2020 р. Київ: Видавничий дім «Гельветика». 496.
2. Нова концепція підготовки технічних та кваліфікованих талантів на основі теоретичних основ професійної освіти. 基于职业教育学理论学脉的技术技能人才培养新理念.

ГЕЛИЧ Алла
ГЕЛИЧ Юлія

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Комунікація є складним та багатограним явищем, що забезпечує обмін інформацією між людьми в усьому світі, вона тісно пов'язана із процесом спілкування та обговорення.

Дослідженням комунікації займалися представники багатьох наук, наприклад, лінгвістики, психології, філософії, соціології тощо [1, С. 69]. Проте з істотною трансформацією суспільства комунікація починає активніше розвиватися та все частіше ставати об'єктом дослідження науковців-юристів. Зумовлено це тим, що сформовані комунікативні уміння та навички дозволяють юристу ефективно працювати в таких формах фахової діяльності, як складання законопроектів, прийом громадян, робота в судах, здійснення ділового листування, практична юридична робота, складання процесуальних юридичних документів тощо. Розвиненість професійно-комунікативних здібностей юриста сприяє знаходженню відповідно до ситуації фахової взаємодії тону та інтонації, слів, засобів ґрунтовної аргументації та компетентного вираження думки [3, С. 17].

Особливо це актуально, коли суб'єкти правової сфери вступають у мовну комунікацію з представниками інших держав. Тут професія юриста передбачає специфічну мовну практику, необхідність використання точних словесних формулювань правових понять, категорій права, що пов'язано з підготовкою та оформленням великої кількості юридичних документів, із передачею та отриманням інформації в усній і письмовій формах. Навчання міжкультурній взаємодії майбутніх правознавців є однією з актуальних проблем вищої юридичної освіти і дозволяє осмислити процес підготовки фахівців із точки зору толерантної комунікативної особистості, здатної працювати на рівні світових стандартів.

У міру того, як розширюються міжкультурні контакти, постає гостра потреба в розгляді питань міжкультурної комунікації, зокрема у сфері права. Міжкультурна комунікація у сфері юриспруденції пов'язана з етнопсихологічними особливостями учасників даного спілкування та нормативно-правового простору країн, у яких відбувається ця взаємодія.

Нині склалася потреба в етнолінгвокультурологічному підході до навчання студентів, зокрема, у правовій сфері. На думку Медведенка С. В., Ситько О. М., це зумовлено такими причинами: поглиблення світових господарських зв'язків; розвитком транснаціональних та мультинаціональних компаній; розширенням міжнародного співробітництва у сфері забезпечення прав особи; тенденціями до документообігу, відмінностями між умовами розвитку законодавства, що історично склалися в різних державах [2, С. 245].

Майбутній юрист повинен розуміти, що для досягнення взаємодії в правовій сфері необхідно враховувати етнопсихологічні особливості націй, які вступають у спілкування, та правові особливості тих держав (суспільств), для яких складаються правові документи, тому що процес мовної комунікації «обтяжений» соціальною, психологічною, етнічною та іншими складовими. Соціальний, психологічний, етнічний аспекти є важливими компонентами процесу комунікації.

Вступаючи в мовну комунікацію, юрист повинен урахувати, що правові інститути, які регламентують забезпечення прав і свобод особистості, мають певну специфіку.

Відмінності в мовній поведінці та менталітеті певних культур можуть спричинити виникнення семантичних бар'єрів у процесі комунікації (сигнали права однієї правової системи іноді незрозумілі для суб'єктів права іншої системи). Явні та приховані протиріччя, неприйняття тих чи інших моделей політико-економічного, історико-правового та соціокультурного характеру, які відрізняються від звичної моделі, неминуче проявляються між партнерами по переговорному процесу, якщо вони не готові до міжкультурної комунікації [2, С. 245].

Саме тому, набуваючи міжкультурні компетенції, здобувачі юридичної освіти розширюють свій особистий потенціал, збільшують можливості, усувають стереотипне мислення, запобігають маргіналізації і водночас власній «винятковості», формується потреба захисту права на самовизначення, відчуття відповідальності за підтримання миру. Міжкультурна комунікація усуває упередження, передбачає допитливість, толерантність і готовність до спілкування [2, С. 246].

Таким чином, підвищення ролі комунікації в сучасному інформаційному суспільстві, зокрема такої її специфічної форми, як міжкультурна комунікація, а також зростання вимог до соціальних і моральних якостей юристів потребують невідкладних інноваційних змін у вищій

освіті, невід'ємним складником якої має стати підготовка до продуктивного професійного спілкування в процесі міжкультурної комунікації.

Література

1. Макеєва О. М., Літвінчук Б. С. (2024). Правова комунікація органів державної влади як засіб взаємодії в інформаційно-правовому просторі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 81. 1. 68-72. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.10>
2. Медведенко С. В., Ситько О. М. (2023). Проблеми формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх юристів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 1. 242-247. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.42>
3. Циганій С. О. (2017). Формування культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук за спец.: 13.00.04 / Національний авіаційний університет, Київ. 242.
4. Шевчук О. М. (2022). Професійна комунікативна компетентність студентів закладів вищої юридичної освіти: науково-термінологічний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 12. 348-351. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/81>

ГЕРАЩЕНКО Микита

МІЖНАРОДНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ АГРОСЕКТОРА

Ключову роль у розвитку малих і середніх підприємств агросектора відіграє міжнародна комунікація, сприяючи їхній конкурентоспроможності на глобальному ринку. Міжнародні комунікації в умовах сталого розвитку, на думку Л. М. Баценко та Р. В. Галенін, повинні враховувати екологічні, економічні та соціальні аспекти розвитку [1]. Однією з основних переваг міжнародної комунікації є можливість залучення нових партнерів і розширення мережі ділових контактів, що відкриває доступ до нових ресурсів, сучасних технологій та інноваційних рішень, які можуть підвищити ефективність виробництва та зменшити витрати. Співпраця з міжнародними компаніями допомагає малим і середнім підприємствам агросектора адаптуватися до глобальних стандартів якості, що підвищує довіру до їхньої продукції.

Міжнародна комунікація відіграє важливу роль у розвитку маркетингових стратегій малих і середніх підприємств, допомагаючи їм розширювати ринки збуту та адаптувати продукцію до потреб глобальної аудиторії. Завдяки сучасним технологіям, таким як соціальні мережі, електронна комерція та цифровий маркетинг, малі і середні підприємства можуть ефективніше взаємодіяти з іноземними партнерами та клієнтами. Це дає змогу швидко аналізувати попит, конкурентне середовище та споживчі тенденції на міжнародному рівні, що сприяє вдосконаленню маркетингових стратегій.

Важливим фактором для успішного виходу на нові ринки є також культурна адаптація комунікаційних стратегій. Завдяки комунікаційним каналам підприємства можуть краще розуміти особливості поведінки споживачів у різних країнах, а отже, коригувати рекламні кампанії, брендинг і навіть сам продукт відповідно до місцевих уподобань, що сприяє створенню довіри між брендом і потенційними клієнтами та збільшує рівень лояльності і покращує конкурентні позиції компанії.

Окрім взаємодії з клієнтами, міжнародна комунікація допомагає малим і середнім підприємствам налагоджувати партнерські зв'язки з постачальниками, дистриб'юторами та інвесторами. Використовуючи ефективні комунікаційні стратегії, підприємства можуть залучати нових ділових партнерів, отримувати вигідні умови співпраці та впроваджувати інновації, що підвищують якість продукції та послуг. Окрім цього, міжнародна комунікація допомагає малим і середнім підприємствам знайти нові канали збуту та диверсифікувати

ризиків. Залежність від одного ринку може бути небезпечною, особливо у випадках економічної нестабільності або змін у політиці. Вихід на міжнародні ринки дозволяє підприємствам розподіляти свої ресурси та продажі таким чином, щоб мінімізувати потенційні втрати.

Ефективна міжнародна комунікація також покращує імідж підприємства і сприяє його брендингу на світовій арені. Компанії, які активно взаємодіють із закордонними партнерами, виглядають більш надійними та інноваційними, що підвищує рівень довіри з боку інвесторів, клієнтів і постачальників. Завдяки ефективній комунікаційній стратегії компанії можуть доносити свої цінності, унікальність і конкурентні переваги до потенційних клієнтів, партнерів і інвесторів.

Міжнародна комунікація допомагає малим і середнім агропідприємствам будувати ділові відносини, відкривати нові ринки та адаптувати свої продукти до потреб різних країн. Взаємодія з локальними партнерами, участь у міжнародних виставках, форумах і конференціях сприяє підвищенню впізнаваності бренду та розширенню бізнес-можливостей. Грамотне використання PR-кампаній і маркетингових стратегій дозволяє формувати позитивну репутацію та зміцнювати позиції компанії на міжнародному рівні. Іноземні інвестори часто звертають увагу на підприємства, які мають налагоджені зв'язки з міжнародними партнерами та активно працюють на зовнішніх ринках. Це створює можливості для фінансового зростання, розвитку інфраструктури та модернізації виробничих потужностей.

Отже, міжнародна комунікація є невід'ємним чинником підвищення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств агросектора. Вона забезпечує доступ до нових ринків, сучасних технологій, інвестицій і знань, що дозволяє компаніям не лише виживати, а й активно розвиватися у сучасному глобалізованому світі.

Література

1. Баценко Л. М., Галенін Р. В. (2023). Сучасні виклики теорії та практики міжнародних комунікацій в системі адміністративного управління організації в умовах сталого розвитку: системний підхід. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 53. 58-66.

ГОРБАТЮК Тарас

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасна наука в своїх дослідженнях вже майже сто років базується та використовує здобутки інформаційних технологій. Ера інформаційного світу – це грандіозний період в історії цивілізації, осмислення якого ще вельми далеко від свого завершення. Наука цієї ери, яка оволоділа законами взаємодій електронів з електромагнітними полями, з макрополлями в робочому просторі електронного приладу, а також із фізичними полями усередині атома, молекули, кристалічних ґрат, дозволила людині створити могутню індустрію комунікаційно-обчислювальних технологій, практика застосування яких породила радіо, телефонію, телебачення, екстремальний комп'ютинг, комп'ютерні мережі WWW (Internet) і WWG (Grid), електронний комунікативний праксис планети. Сфера застосування досягнень такої науки неосяжна.

Новітня комунікаційно-обчислювальна революція, яка кардинально перетворює базові сфери комп'ютерсайнс, знаменує собою лише початок нової фази ери інформаційного світу – ери «розумної електроніки», тобто такої, яка вже сьогодні наповнює життєвий простір людей такими реаліями, як розумні космічні телескопи, розумні суперколайдери, розумні біолабораторії на мікрочіпах, розумні котеджі, розумні меблі, розумний одяг, розумні автомобілі, розумні конструкційні матеріали, розумне покриття автомагістралей, розумні світлофори, розумні верстати, розумні заводи, розумні міста тощо. За прогнозами соціальних

експертів, з часом «розумна електроніка» відновить не тільки загальний спосіб відтворення людського буття у світі, а й тілесність людини, її психосоматику, імунну систему, інтелект, біосоціальну природу.

Наука ери інформаційного світу – це сила, яка дозволяє людині здійснити прориви на усіх рівнях матеріального Всесвіту, від кварків до квазарів. Породжуючи мегатренд конвергенції «науково-технічної влади» і гігантських «енергій», які вивільняються людиною з ядра атома й суб'ядерного світу, ера інформаційного світу ознаменувала себе грандіозними подіями. Це, насамперед, відкриття темної матерії та темної енергії, науково-технологічна експансія людини в світ нелінійної складності, створення технопарку петафлопсних гіперкомп'ютерів і глобальних обчислювальних Grid-мереж, трансформація «Інтернету людей» в «Інтернет розумних речей».

Кардинально розширюючи ансамбль природних органів чуття людини, за допомогою яких вчені сприймають сигнали, що надходять зі всіх рівнів мегаструктури матерії, ера інформаційного світу збагатила цей ансамбль різноманітними «комп'ютерними органами світосприймання» – цифровими камерами спостереження, детекторами, електронними мікроскопами, цифровими космічними телескопами, апаратами нічного бачення, цифровими передавачами, сканерами, цифровими фотоапаратами, спеціальними відеомагнітофонами, різноманітними засобами для моніторингу й ін. Використовуючи такий арсенал електронних пристроїв, наукове співтовариство ери інформаційного світу перетворило себе на суб'єкта когнітивних дій, не здійснюваних природними людськими органами. У доінформаційну еру людина усвідомлювала себе носієм п'яти органів чуття і природного інтелекту. В еру інформаційних технологій вона уявляє себе в вигляді суб'єкта, котрий прогресує в процесі конвергенції носія природного інтелекту, який підсилює себе своєрідною армією електронних помічників. Кожен такий електронний помічник перетворює когнітивні здатності колективного творця науки, він стає технологією перетворення суб'єкта наукового пізнання. Сьогодні такі технології іменуються «інтелект-технологіями».

«Інтелект-технології» не тільки кардинально підсилюють когнітивні здатності людини, але й наділяють її надлюдськими здібностями. Кожна така технологія – це по суті комп'ютерна програма, яка здатна в автоматичному режимі (тобто без втручання людини) досягати цілі, задоволеної людиною в ній. Здійснюючи такі цілі, електронні помічники, що обмінюються між собою інформацією через Інтернет, здатні самоорганізовуватися в мультиагентні системи, тобто в своєрідні армії взаємодіючих між собою інтелектуальних агентів [1].

Когнітивна практика такого творця науки руйнує світоглядні уявлення доелектронної доби про світобудову й походження людини, про способи формування майбутнього, нагадує гігантський вир, котрий втягує в себе не тільки науку, а й усі позанаукові типи когнітивної діяльності планетарного соціуму. Ніхто не знає, якими можуть бути віддалені у часі соціальні наслідки цього грандіозного процесу використання інтелект-технологій. Сьогодні ця практика здійснює експансію в усі сфери життєдіяльності планетарного соціуму. Межі цієї когнітивної практики будуть розширюватися в міру того, як індустрія гіперкомп'ютерів буде долати ексафлопсний, зеттафлопсний і ще більш високі рівні обчислювальної потужності. Отже, практика апгрейдингів індустрії комп'ютинг-технологій лежить в основі становлення суперіндустріальної цивілізації.

Література

1. Лукянець В. С. (2008). Мега-наука: Джерело гуманітарних тривог? *СХІД. Аналітично-інформаційний журнал*. Донецьк. № 7(91) серпень-вересень.

THE SHADOW ECONOMY AS A CHALLENGE IN INTERNATIONAL ECONOMIC AND LEGAL COMMUNICATION

In the globalized world, international communication is vital for the development of the economy, politics, science, security, and culture. While globalization has fostered intergovernmental cooperation, it has also brought challenges, notably the growth of the shadow economy. This unregulated sector undermines national budgets and complicates legal regulation globally. The shadow economy is not just a domestic issue; it threatens international stability, economic justice, and security [1].

The shadow economy in international communication has a significant impact on the economic stability of countries and their interaction on a global level. It encompasses illegal or concealed economic operations that are not recorded in official reports, making it difficult to assess the actual scale of economic activity [2]. This can lead to losses in tax revenue, undermine legitimate businesses, and contribute to increased corruption and money laundering, all of which negatively affect international financial relations and the resilience of economic systems. Table 1 presents the key areas and influencing factors of the shadow economy's impact on international economic communication.

Table 1. The Impact of the Shadow Economy on International Economic Communication (economic aspect)

Area	Economical Impact of the shadow economy
Distortion of statistical data	The shadow economy undermines the reliability of key indicators such as GDP, employment, etc.
Tax evasion	Shadow actors avoid taxation, creating unfair competition and distorting global markets.
Illicit financial flows	Funds are often transferred offshore, causing capital loss and financial instability.
Security implications	Links to organized crime and terrorism elevate the shadow economy to a global security threat.
Impediments to international cooperation	Lack of transparency hampers international projects, investment, and aid efforts.

Source: author's own development

From a legal perspective, the shadow economy in international communication involves violations of financial, trade, and tax laws, exploiting legal gaps between jurisdictions. Organizations such as the FATF and the UN aim to establish unified frameworks for financial transparency and tax information exchange. Effective response requires stronger international cooperation and continuous legal reform [3]. Table 2 outlines the key areas and regulatory measures addressing the shadow economy within the context of international legal communication.

Table 2. The Impact of the Shadow Economy on International Economic Communication (legal aspect)

Areas	International Regulation of the shadow economy
International Conventions and Agreements	UN Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Convention); UN Convention against Corruption; EU Directives on Anti-Money Laundering
Initiatives of International Organizations	FATF (Financial Action Task Force) — development of standards for combating money laundering; OECD — BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) project to address tax avoidance by multinational corporations; IMF, World Bank — analytics and technical assistance to countries in implementing reforms.

Information Cooperation	Implementation of automatic exchange of tax information between states (CRS — Common Reporting Standard); Signing of intergovernmental agreements on the exchange of financial data (e.g., in accordance with FATCA — the U.S. Foreign Account Tax Compliance Act).
-------------------------	---

Source: author's own development

However international legal and economic communication faces challenges in combating the shadow economy due to differences in legislation, legal and linguistic barriers, and a lack of trust. Low digital integration and ethical concerns also hinder efforts. While international media and experts promote transparency, they can also be used for political pressure.

Thus, the shadow economy is a complex phenomenon that significantly impacts international economic and legal communication. Addressing these challenges requires coordinated legal policies, effective financial controls, digital transparency, and strengthened trust between states. Only through such cooperation can sustainable development and economic security be achieved in a rapidly changing world.

Література

1. Schneider F. (2022). New COVID-related results for estimating the shadow economy in the global economy in 2021 and 2022. *Int Econ Econ Policy* 19. 299-313. <https://doi.org/10.1007/s10368-022-00537-6>

2. Зелінська Є.Ю., Олешко А. А. (2025). METHODS FOR ESTIMATING THE SHADOW ECONOMY OF UKRAINE UNDER CONDITIONS OF LIMITED DATA. *Journal of Strategic Economic Researc.* (5). 18–29. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.5.2>

3. Kolomoiets T., Tsybulnyk N., Moroz O., Prymachenko V., Khashev V. (2021). *Entrepreneurship and Sustainability Issues; Vilnius Vol. 8, Iss. 3, (Mar 2021): 420-437. DOI:10.9770/jesi.2021.8.3(27)*

ІВЧЕНКО Богдана-Юлія

ПРАВОВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Правова комунікація є важливим елементом розуміння права, що сприяє суспільній взаємодії, адже це процес обміну та поширення інформації, поглядів чи думок з важливих правових аспектів.

Правова комунікація є сукупністю процесів і суб'єктів, які формують цілеспрямований обіг і поширення правової інформації та знань юридичного характеру в інформаційному просторі.

Під час правової комунікації виникають міжсуб'єктні правовідносини, що є джерелом прав та обов'язків їх учасників. У свою чергу, саме правові норми визначають правові можливості та зобов'язання суб'єктів, які на їх основі вступають у комунікацію як одне з одним, так і з державою. Відповідно здатність вступати у правові комунікації притаманна чітко визначеним суб'єктам суспільних відносин, а саме: громадянам та їх об'єднанням, органам державної влади та місцевого самоврядування. І власне для виникнення такого роду комунікації правова норма повинна мати певні якісні характеристики, а саме: визнаватися суб'єктами як правова, тобто бути такою, що перш за усе містить реальні та важливі, а не декларативні права та обов'язки.

Щодо змісту даного явища А. С. Токарська зазначає, що вирішення проблемних питань у сфері правової комунікації безпосередньо пов'язане з об'єктом правозастосування, адже право не може бути безапеляційною волею влади суб'єкта законотворчого процесу або волею іншої держави, воно може розвиватися виключно як онтологічний результат інтерсуб'єктивної взаємодії.

У загальному розумінні комунікацію у праві можна визначити як ускладнений правовими інтерпретаціями процес взаємодії певних суб'єктів у структурі правового регулювання, метою якого є, перш за усе, досягнення комунікативної рівноваги і взаєморозуміння. Відповідно до цього, саме правова комунікація здійснює вирішення правових проблем на основі максимального забезпечення правових можливостей усіх суб'єктів правовідносин.

Динаміка взаємодії держави та громадянина (суспільства) у філософсько-правовій площині полягає у тому, що суспільство на основі ментально сформованих комунікативно-правових прагнень здійснює взаємодію з інститутами державної влади з метою досягнення реальної справедливості.

Також можна зауважити, що між правом і комунікацією присутній тісний взаємозв'язок, що знаходить свій вияв у скоординованих діях та досягається шляхом поєднання юридичного і комунікативного аспекту. Такий підхід взаємозв'язку сфер надає можливість говорити про правову комунікацію не лише як про абстрактну теорію, а і як про сферу реального узгодження поведінкової взаємодії громадян у юридико-комунікативному соціумі.

До основних факторів, що здійснюють вплив на правову комунікацію, слід віднести: стан законності та правопорядку, високий рівень правової обізнаності, ефективність реалізації правових норм та надійний правовий захист громадянина в суспільстві, актуальність та гармонійність законодавчої системи, швидка реакція на зміни.

Дослідження сутності правової комунікації дає нам можливість визначити, що дане явище, по-перше, є процесом обміну і взаємодії правової інформації, що використовується цілим спектром державно-правових інститутів із метою реалізації заходів організаційного, економічного, соціального та іншого характеру; по-друге, процес впровадження правової комунікації реалізується соціальними інститутами, які створюють і передають правову інформацію; і по-третє, є також міжособистісним правовим спілкуванням, що забезпечується у процесі комунікативно-правових відносин.

Основна мета правової комунікації – це забезпечення якісної та, з практичної точки зору, ефективної правотворчої діяльності, реалізація дієвих управлінських рішень з суспільно-важливих питань, дотримання загальнолюдських цінностей у відносинах влади та суспільства, надання необхідної правової інформації громадськості, забезпечення її публічності, реалізація конституційних прав і свобод та забезпечення інформаційної безпеки та правопорядку.

Сьогодні правова комунікація має суттєвий вплив на розвиток українського суспільства в умовах глобалізації та війни. Адже протягом останніх років Україна зазнає серйозного впливу різного роду викликів: від внутрішніх політико-соціальних проблем до зовнішньої інформаційної та воєнної агресії. І саме комунікація стає важливою складовою системи національної безпеки в умовах, коли здійснюються цілеспрямовані заходи дестабілізуючого характеру в країні, що спрямовані на підриг її цілісності та ефективного функціонування, а правова культура та інформаційна грамотність суб'єктів правової комунікації стають основою формування правового суспільства в Україні.

КАЛІНІЧЕНКО Євген

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСВІТНІХ ЛІДЕРІВ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасному глобалізованому суспільстві цифрові технології стають ключовим інструментом міжнародних комунікацій. Особливо актуально це у сфері освіти, де формування комунікативної компетентності керівників освітніх закладів є визначальним

фактором ефективної міжнародної співпраці, розвитку міжкультурного діалогу та позитивного іміджу країни.

Комунікативна компетентність освітніх лідерів включає не лише володіння іноземними мовами, а й здатність ефективно використовувати цифрові платформи та інструменти для комунікації з міжнародними партнерами. Як зазначають Янссен [1] і Брейер [2], саме цифрові технології сприяють швидкому й точному обміну інформацією, підвищують доступність ресурсів та розширюють можливості професійного нетворкінгу.

Європейська рамка цифрових компетенцій для освітян DigCompEdu акцентує увагу на цифровій комунікації як ключовій складовій компетентності педагогів та керівників освітніх закладів [3]. Серед ефективних цифрових інструментів для формування комунікативної компетентності виділяють:

1) Платформи для конференцій та вебінарів (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet), які дозволяють реалізовувати в тому числі міжнародні освітні проекти.

2) Соціальні медіа та професійні мережі (LinkedIn, Twitter, Facebook), які сприяють розвитку навичок письмової комунікації, побудові професійних зв'язків.

3) Інструменти спільної роботи (Google Workspace, Microsoft 365), які дозволяють колективно працювати над документами, проектами та презентаціями, розвиваючи навички командної роботи та координації зусиль.

4) Платформи для створення цифрового контенту (Canva, Adobe Creative Cloud), які допомагають освітнім лідерам розвивати навички візуальної комунікації та створення переконливих презентацій.

5) Освітні онлайн-курси та платформи (Coursera, edX, Prometheus), які пропонують спеціалізовані курси з розвитку комунікативних навичок, лідерства та цифрових компетентностей.

Ефективне використання цих інструментів вимагає не лише технічних навичок, але й принципів ефективної комунікації в цифровому середовищі:

- адаптації стилю комунікації до різних цифрових каналів та аудиторій;
- розуміння специфіки синхронної та асинхронної комунікації;
- врахування культурних відмінностей у міжнародній комунікації;
- дотримання етичних норм та забезпечення безпеки комунікації [4].

Важливим теоретичним підґрунтям для ефективної інтеграції цифрових технологій є модель ТРАСК (Technological Pedagogical Content Knowledge), яка наголошує на необхідності поєднання технологічних, педагогічних і предметних знань (Пунья Мішра, Меттью Келер). Вона підкреслює важливість поєднання технологічних, педагогічних та предметних знань для ефективного керування освітнім процесом. Відповідно, керівники освітніх закладів, які володіють цим комплексом компетентностей, здатні створювати інноваційні навчальні стратегії та підвищувати якість освіти за допомогою сучасних технологій.

Додатково модель SAMR (Substitution, Augmentation, Modification, Redefinition) Рубена Пентендура дозволяє керівникам навчальних закладів поступово переходити від простого використання технологій до створення нових, більш ефективних методів комунікації. Завдяки цьому суттєво зростає якість міжнародних комунікаційних процесів та ефективність навчання.

Завдяки моделі ISTE (Standards for Education Leaders) формується стратегічне бачення використання цифрових технологій для комунікацій між освітніми закладами, в тому числі і на міжнародному рівні, що підтверджується дослідженнями Лінди Дарлінг-Хаммонд. Вона підкреслює важливість розвитку цифрової культури та аналітичного підходу для ефективного управління освітніми процесами.

Модель DigCompEdu забезпечує системний підхід до розвитку цифрових компетентностей керівників освіти, зокрема професійного залучення, цифрової комунікації та інтеграції інструментів аналізу даних.

Таким чином, використання цифрових технологій є важливим чинником формування комунікативної компетентності освітніх лідерів, маючи безпосередній вплив як на якість освіти, так і забезпечуючи ефективну взаємодію в глобальному освітньому просторі. Перспективними є подальші дослідження щодо інтеграції цифрових платформ у підготовку керівників освітніх закладів для покращення міжнародних комунікацій.

Література

1. Janssen, P. (2021). *Digital Competence Frameworks for School Administrators*. London: Routledge.
2. Punie, Y. (2016). *Developing Digital Competence in Europe: The European Digital Competence Framework*. Seville: Joint Research Centre, European Commission.
3. European Commission. (2020). *Digital Education Action Plan (2021-2027): Resetting education and training for the digital age*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
4. Медвідь, Н. С., Дацьо, О. Г. (2024). Роль цифрових технологій у формуванні комунікативної компетентності майбутніх філологів. *Інноваційна педагогіка*. 69(1). 251-256. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.49>.

КИЯШКО Святослав

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ: ПОТЕНЦІАЛ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ПРОПАГАНДИ

В умовах гібридної агресії проти України ефективність міжкультурної комунікації керівників закладів освіти набуває стратегічного значення: саме вони стають авторами та ретрансляторами смислів, що формують довіру до українського суспільства й освіти на світовій арені. Вступне дослідження ЮНЕСКО з етики ШІ (2021) фіксує, що алгоритмічні платформи здатні як підсилювати, так і руйнувати культурний діалог, а тому критично важливо інтегрувати їх відповідально. Аналіз міжнародних кейсів (EU vs Disinfo, 2023) показує, що понад 70 % пропагандистських наративів проти України поширюються одночасно на багатьох мовах, а тому генеративні моделі штучного інтелекту здатні «читати» і «писати» десятками мов, стають ефективним інструментом оперативного викриття й нейтралізації фейків. Підготовка майбутніх керівників закладів освіти має ґрунтуватися на системному володінні такими інструментами.

По-перше, критичним є розвиток компетентностей «AI-supported intercultural literacy» («Міжкультурної грамотності з використанням ШІ»), що поєднує медіаграмотність, алгоритмічну грамотність і міжкультурну емпатію; без цього освітній лідер ризикує відтворювати лише стандартизовані алгоритмічні рішення. Це передбачає включення до програм підготовки інтерактивних модулів з аналізу упереджень LLM і тренінгів із симуляцій міжкультурних комунікативних ситуацій, у яких результати ШІ піддаються критичному колегіальному рецензуванню.

По-друге, неймережеві системи автоматизованого семантичного моніторингу (BERT-based, GPT-4 Vision) дають змогу керівникові в реальному часі відстежувати інформаційні атаки на інституцію та її міжнародних партнерів, аналізувати емоційне забарвлення текстів і виявляти маніпулятивні семантичні поля. Отримані аналітичні зведення інтегруються в дашборди ризиків і забезпечують оперативне ухвалення управлінських рішень щодо комунікативної реакції або превентивного контент-менеджменту.

По-третє, генеративний ШІ відкриває можливість синтезу контр-наративів, культурно адаптованих до конкретних аудиторій. Це суттєво скорочує час реакції й підвищує релевантність повідомлень, що важливо при спростуванні пропаганди. Разом із тим застосування таких контр-наративів має супроводжуватися етичними фільтрами, аби

продувати зміст, який відповідає нормам академічної доброчесності та міжнародного гуманітарного права.

По-четверте, багатоагентні системи перекладу на основі трансформерів усувають бар'єр «мовної пастки», коли дезінформація циркулює через похибки перекладу. Водночас керівник повинен опановувати навички пост-редагування, аби уникати «машинних» викривлень культурних смислів. Залучення філологів і культурологів до фінальної валідації перекладених текстів гарантує збереження національних конотацій та уникнення ненавмисних образливих смислів.

По-п'яте, впровадження дашбордів AI-аналітики в управлінські процеси дозволяє приймати рішення, що базуються на доказах: алгоритми класифікують джерела за ступенем токсичності й пропонують сценарії комунікативного реагування, що знижує когнітивне навантаження на лідера в кризових ситуаціях. Регулярні аналітичні звіти таких систем інтегруються у внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності, створюючи цикли безперервного удосконалення інформаційної політики закладу.

По-шосте, етичні ризики використання ШІ – автоматизована цензура, алгоритмічні упередження, витік персональних даних – вимагають від керівника компетентностей аудитора штучного інтелекту: вміння застосовувати принципи FAIR-даних, процедури bias-testing та механізми Explainable AI. Керівник має ініціювати створення локальних етичних комітетів, що здійснюватимуть періодичний аудит даних і моделей згідно з принципом «не нашкодити» та забезпечуватимуть прозоре звітування перед академічною спільнотою.

По-сьоме, партнерства з EdTech-сектором та відкритою науковою спільнотою забезпечують доступ до відкритих корпусів даних, необхідних для навчання україномовних і двомовних моделей – ключової умови культурно верифікованих AI-рішень. Спільні хакатони та пісочниці для тестування пілотних сервісів дають змогу швидко адаптувати моделі до українського контексту й одночасно отримувати експертизу міжнародних розробників.

По-восьме, інституційна політика відкритості (Open Science) підвищує репутаційну стійкість закладу: прозорі дані та алгоритми зміцнюють довіру міжнародних партнерів і дають змогу колективно відстежувати інформаційні викривлення. Публікація метаданих досліджень і відкритих звітів про використання ШІ дозволяє зовнішнім аудиторам перевіряти верифікованість інформації та підвищує позиції інституції у світових рейтингах довіри.

Отже, системи штучного інтелекту не є панацеєю, але стають стратегічним ресурсом міжкультурної комунікації керівників закладів освіти у добу інформаційної війни. Компетентнісний розвиток має орієнтуватися на балансі технологічних навичок, етичної відповідальності та культурної чутливості. Інституалізація модулів «AI-media counter-propaganda» («Контрпропаганда через AI-медіа»), створення внутрішніх етичних хартиї використання ШІ та участь у глобальних мережах відкритих даних формують новий тип лідерства, здатного транслювати правдивий імідж України й протидіяти маніпулятивним дискурсам у світовому інформаційному полі.

Література

1. Міністерство культури та інформаційної політики України. Національна стратегія з медіаграмотності на 2022–2030 рр. (2022). Київ: МКІП. 56.
2. UNESCO. (2022). Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence [Електронний ресурс]. Paris: UNESCO. 43. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>.
3. Miao, F., Holmes, W. (2023). Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris: UNESCO. 91. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693>.
4. EUvsDisinfo. (2024). Disinformation Cases on Ukraine: 2022–2024. Brussels: European External Action Service. 38. <https://euvsdisinfo.eu/report24>.
5. Nazaretsky, T., Ariely, M., Cukurova, M., Alexandron, G. (2022). Teachers' trust in AI-powered educational technology and a professional development program to improve it. *British Journal of Educational Technology*. 53. 4. 914-931.

6. Pomerleau, D.; Liu, Q.; Kumar, S. (2023). AI techniques for real-time disinformation detection and counter-narrative generation. *Journal of Information Warfare*. 22(1). 15-29.

КУЛИКОВА Вікторія

LA COMMUNICATION INTERNATIONALE À TRAVERS LES TECHNOLOGIES NUMERIQUES

À l'ère de la mondialisation, une communication interlinguistique efficace est de plus en plus importante. La traduction, comme un outil de transmission de l'information orale ou écrite d'une langue à une autre, devient un élément clé de l'interaction internationale. Cependant, elle exige toujours des connaissances approfondies des langues et des cultures. Aujourd'hui, le développement des technologies numériques, et surtout de l'intelligence artificielle (IA), transforme radicalement les règles du jeu. Le modèle ChatGPT, l'un de ces progrès technologiques, est déjà activement utilisé dans le domaine de la traduction à cause de sa capacité de générer des textes proches de ceux produits par l'homme.

L'objectif de cette recherche est d'analyser les avantages, les inconvénients et les possibilités de traduction de textes militaires à l'aide de ChatGPT.

Bien que le domaine de la traduction automatique connaisse un développement rapide, elle entraîne de nouveaux défis. Malgré la rapidité et la commodité offertes, l'IA ne peut pas toujours transmettre les aspects stylistiques, émotionnels et pragmatiques de l'original, ce qui est particulièrement nécessaire pour la traduction des textes militaires, souvent pleins d'expressivité et de charge idéologique.

Une analyse des textes militaires traduits par ChatGPT montre la présence des erreurs souventes telles que la traduction littérale, la perte d'expressivité stylistique, la mauvaise interprétation de métaphores ou des expressions idiomatiques. On a également révélé une tendance à reproduire mot-à-mot les noms d'armes, parfois avec des traductions incorrectes de types de missiles ou de leurs modèles.

En même temps, on peut constater que le système est capable de transmettre fidèlement l'information factuelle et la structure des textes. En plus, il réduit le temps du traducteur en lui permettant de se concentrer sur des aspects plus complexes: adaptation stylistique, pragmatique, localisation, etc.

L'intelligence artificielle s'intègre activement dans divers domaines de la vie sociale. Dans la traduction, ses avantages majeurs sont la rapidité et la capacité de traiter de grands volumes de texte.

Les résultats de la recherche confirment que le ChatGPT est un outil efficace d'assistance du traducteur, capable d'augmenter sa productivité, mais il ne peut pas le remplacer, surtout pour les textes qui nécessitent d'une compréhension approfondie du contexte, des nuances stylistiques et des réalités culturelles.

La collaboration de l'homme et de la machine permet de combiner la précision de la dernière avec la créativité du traducteur. Ainsi, les technologies numériques ne modifient pas seulement l'approche de la communication interlinguistique, mais créent également de nouvelles conditions et possibilités pour son développement.

КУЧМІЙ Олена

ЦИФРОВА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Охорона культурної спадщини була і залишається важливою складовою політики міжкультурного співробітництва. На сучасному етапі розвитку глобального суспільства ця

проблема набуває нового значення, що обумовлюється цілою низкою чинників. По-перше, в умовах постійного зростання кількості і масштабів війн і конфліктів у світі дедалі більша кількість об'єктів культурної спадщини опиняються під загрозою зникнення. По-друге, подальші процеси глобалізації обумовили актуалізацію проблеми міжкультурної комунікації у політиці і бізнесі, а також формування культурного інтелекту особистості. По-третє, поява інформаційно-комунікаційних технологій суттєво вплинула на сферу культури і мистецтва. Важливим фактором стала пандемія COVID-19, яка прискорила процеси оцифрування об'єктів культури і мистецтва та розширення практики створення віртуальних музеїв, виставок, галерей, театрів, туристичних маршрутів тощо. Це призвело до переосмислення проблеми збереження культурної спадщини та появи феномену цифрової культурної спадщини.

Цифрова культурна спадщина складається з унікальних ресурсів людських знань і форм вираження. Вона охоплює ресурси, що відносяться до сфери культури, освіти, науки і управління. Цифрові матеріали включають текстові документи, бази даних, рухомі та нерухомі зображення, звукові та графічні матеріали, програмне забезпечення та вебсторінки, представлені у різноманітних форматах. Значна частина цих ресурсів становить невід'ємну цінність і значимість, а отже являє собою спадщину, яку необхідно зберегти для сучасного і майбутнього поколінь. Така спадщина може безперервно збільшуватися та існувати будь-якою мовою, у будь-якій частині світу і відноситися до будь-якої сфери людських знань і форм вираження.

Визначальну роль у формування цифрової культурної спадщини відіграє технологічний прогрес, який нині дозволяє забезпечувати доступ до об'єктів завдяки таким досягненням, як: технології штучного інтелекту для швидкого і точного аналізу даних, класифікації об'єктів, їх збереження і популяризації, відновлення втрачених або пошкоджених елементів, перекладів зі стародавніх мов тощо; 3D-технології для сканування і створення віртуальних копій об'єктів із максимально доступним збільшенням і деталізацією, імерсивні технології (віртуальної реальності, доповненої реальності, змішаної реальності) для повного або часткового занурення у віртуальний світ об'єктів цифрової культурної спадщини, технологій блокчейн для створення безпечної системи забезпечення автентичності і походження культурних цінностей, захисту об'єктів культурної спадщини від викрадення або різних видів шахрайства.

Культурна спадщина Європи є спільним джерелом пам'яті, розуміння, ідентичності, діалогу, єдності та творчості. Тому охорона і підтримка культурної спадщини відноситься до пріоритетів діяльності ЄС, який реалізується через низку політичних ініціатив і програм, зокрема, у сфері створення цифрової культурної спадщини. Розробка політичних рамок, координація діяльності та фінансування проєктів підтримки оцифрування та онлайн-доступу до культурних матеріалів і цифрового збереження входить до компетенції Генерального директорату Європейської комісії з комунікаційних мереж, контенту та технологій (CNECT). Європейська комісія також заохочує політичні дебати між зацікавленими сторонами щодо оцифрування та цифрового збереження європейської культурної спадщини. За прогресом у виконанні рішень і рекомендацій Європейської комісії стежить Експертна група зі створення спільного європейського простору даних про культурну спадщину (CEDCHE), яка також опікується питаннями формування спільного європейського простору даних, що сприяють обміну інформацією та передовим досвідом між європейськими установами у сфері культури і мистецтва. Найбільш важливими проєктами ЄС у сфері цифрової культурної спадщини є ініціатива Хмара культурної спадщини, створена для розробки спеціальних інструментів цифрової співпраці установ культурної спадщини, дослідницьких організацій, експертів і науковців з метою удосконалення діяльності із збереження, консервації, реставрації культурної спадщини та доступу до неї, а також європейська цифрова платформа Europeana, яка забезпечує доступ до понад 58 мільйонів оцифрованих записів культурної спадщини з понад 3600 установ та організацій культурної спадщини.

Література

1. European Commission (2021). European digital heritage <https://cutt.ly/Yrd2uwkB>.

2. European Commission (2021). Expert Group on a common European Data Space for Cultural Heritage. <https://cutt.ly/srd2uWfX>.
3. European Commission (2023). Cultural heritage <https://cutt.ly/zrd2yTQq>.
4. European Commission (2024). EU Policy for cultural heritage <https://cutt.ly/Urd2yCOn>.
5. European Commission (2024). The Cultural Heritage Cloud. <https://cutt.ly/0rd2uHdD>.
6. The Europeana website. <https://cutt.ly/ird2u9sL>.
7. UNESCO (2003). Charter on the Preservation of Digital Heritage <https://cutt.ly/Rrd2tfSj>.
8. Слепцова А. (2003). Диджитал-рішення для культурної спадщини: як інновації зберігають традиції <https://cutt.ly/Ird2tXjf>.
9. Як Google зберігає культурну спадщину України. Інтерв'ю із директором проєкту Ukraine is here. *Радіо Свобода*. 29 листопада 2024. <https://cutt.ly/vrd2yp0I>.

ОВДІЙ Наталія

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У сучасному глобалізованому суспільстві цифровізація стала ключовим чинником трансформації системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Використання інноваційних цифрових інструментів відкриває нові можливості для розвитку професійної компетентності соціальних працівників, зокрема через активну міжнародну співпрацю, обмін досвідом та залучення до спільних освітніх і практичних проєктів.

Серед найбільш ефективних цифрових інструментів варто виокремити:

- ✓ платформи онлайн-освіти (Coursera, EdX, Prometheus), які забезпечують доступ до курсів провідних університетів світу;
- ✓ віртуальні симулятори та VR/AR-технології, що дають змогу моделювати складні професійні ситуації;
- ✓ цифрові портфоліо та інтерактивні кейс-стаді, що сприяють саморефлексії та розвитку критичного мислення;
- ✓ міжнародні професійні мережі та форуми, які забезпечують зворотний зв'язок і підвищення міжкультурної комунікативної компетентності.
- ✓ Інтеграція цих інструментів у навчальний процес дозволяє не лише оновлювати зміст освіти відповідно до світових стандартів, а й формувати нові підходи до наставництва, командної роботи та дистанційної практики в міжнародному контексті.

Отже, цифрові технології відіграють стратегічну роль у розвитку професійної мобільності та глобального мислення майбутніх соціальних працівників. Систематичне впровадження інноваційних цифрових інструментів у професійну освіту сприяє зміцненню міжнародної співпраці, підвищує якість підготовки фахівців і відповідає актуальним викликам соціальної сфери XXI століття.

ПЕТРОВ Павло

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ І ЦИФРОВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У XXI столітті цифрові технології набули статусу не лише комунікаційного, але й геополітичного чинника. Вони докорінно трансформували структуру міжнародного

спілкування, створивши передумови для виникнення нових форм впливу, участі та демократії. У цьому контексті міжнародні комунікації і цифрова демократія постають не лише як паралельні процеси, а як взаємопов'язані елементи нової глобальної реальності, у якій держава, громадянин і цифрова платформа утворюють складну трикутну динаміку. Цифрові технології відкрили нові можливості для здійснення зовнішньополітичної діяльності через так звану цифрову дипломатію, яка дедалі частіше виступає як форма публічної дипломатії. Такі платформи, як X (Twitter), Facebook, YouTube тощо, стали каналами міжнародного політичного позиціонування, кризового реагування та інформаційного впливу. Вони дозволяють не лише урядовим структурам, а й неурядовим акторам, зокрема мережевим спільнотам, безпосередньо долучатися до глобального діалогу. Наприклад, під час повномасштабного вторгнення в Україну цифрові кампанії мерів українських міст стали інструментом мобілізації солідарності та публічного тиску на міжнародні уряди [2; 1].

Цей феномен сприяє також розвитку цифрової демократії, яка базується на розширенні участі громадян у прийнятті рішень через електронні петиції, відкриті дані, онлайн-голосування, краудсорсингові платформи. При цьому важливою особливістю є те, що ці процеси виходять за межі національних кордонів: міжнародна спільнота часто реагує на внутрішні політичні виклики тієї чи іншої країни завдяки доступу до інформації з відкритих цифрових джерел. Таким чином, формується глобалізований простір політичної участі, у якому «цифровий громадянин» може впливати на міжнародні процеси [5].

Проте цифровізація міжнародної комунікації супроводжується і викликами, які безпосередньо стосуються якості демократії. Передусім, мова йде про дезінформацію, маніпуляцію, ботів та алгоритмічне підсилення поляризації суспільства. Алгоритми соціальних платформ, орієнтовані на утримання уваги, часто створюють «ехо-камери», де переважають емоційні, а не раціональні меседжі. Це знижує якість політичного діалогу як на національному, так і на міжнародному рівнях [3; 4].

Окремим феноменом є вплив цифрових платформ на зовнішню політику та безпекові стратегії. Наприклад, витоки даних, кібератаки, інформаційні операції стали частиною сучасного конфлікту. Держави не лише створюють відомства цифрової дипломатії, а й розробляють політики кіберсуверенітету – права на контроль власного інформаційного простору. У цьому контексті цифрові технології стають інструментом як м'якої сили, так і

гібридної загрози. Сучасний міжнародний порядок поступово адаптується до нової реальності, де цифрова інфраструктура є не лише комунікаційною платформою, але й політичним середовищем. Саме тут формуються нові норми взаємодії, нові канали легітимації влади та нові інститути – від платформ регулювання цифрового контенту до ініціатив цифрової безпеки. Питання регулювання впливу глобальних платформ, таких як Meta, Google, X, TikTok, потребує глобального консенсусу, зокрема через участь міжнародних організацій [7; 6].

Цифрові технології виступають каталізатором трансформації не лише міжнародних комунікацій, а й самих принципів політичної взаємодії у світі. Вони не є нейтральним середовищем, а стають активним гравцем, який формує структуру можливостей, обмежень і ризиків як для держав, так і громадян. Тому завданням сучасної науки є не лише аналіз процесів цифровізації, а й розробка моделей стійкого, інклюзивного та етично врівноваженого цифрового глобального порядку.

Література

1. Bjola, C., Holmes, M. (2015). *Digital diplomacy: Theory and practice*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315730844>.
2. Bogorodetska, O. (2022). Ukrainian-Polish partner cities' cooperation since the beginning of 2022 war in Ukraine. *Studia Polityczne*, 50(4), 75–98. <https://doi.org/10.35757/STP.2022.50.4.02>
3. Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 118(9). <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
4. Lewandowsky, S., Ecker, U. K. H., & Cook, J. (2017). Beyond misinformation: Understanding and coping with the «post-truth» era. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*. 6(4), 353-369. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.07.008>
5. MacKinnon, R. (2012). *Consent of the networked: The worldwide struggle for Internet freedom*. Basic Books. ISBN 10: 0465024424.
6. Nye, J. S. (2010). *Cyber power*. Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School. URL: <https://www.belfercenter.org/publication/cyber-power>.
7. UNESCO. (2023). *Guidelines for the governance of digital platforms*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385585>

РЕНЬ ГОСІ

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ У ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У КНР

У сучасних умовах стрімкого розвитку технологій, глобалізації економічних процесів і трансформації ринку праці особливої актуальності набуває проблема підготовки фахівців нового покоління, здатних до адаптації, критичного мислення, творчого розв'язання професійних завдань і постійного професійного розвитку. Формування професійної компетентності в умовах вищої професійної освіти має відповідати викликам часу та забезпечувати випускникам можливість успішної інтеграції у виробниче середовище.

У Китайській Народній Республіці ця проблема набуває особливої значущості в контексті національної стратегії модернізації освіти та переходу до інноваційно орієнтованої економіки. Згідно з державними програмами та урядовими документами, система професійної освіти в КНР активно реформується відповідно до потреб національного господарства, що зумовлює необхідність глибокої інтеграції теоретичного навчання і виробничої практики. Зокрема, в документі «Implementation Plan for the Modern Vocational Education System (2021-2025)», ухваленому Міністерством освіти КНР, підкреслено важливість посилення зв'язків між закладами освіти та підприємствами,

впровадження моделей інтегрованого навчання, формування системи прикладної освіти, що відповідає інтересам реального сектору економіки.

Актуальність проблеми інтеграції теорії та практики зумовлена також тим, що традиційна система професійної освіти виявила низку обмежень: слабка практична підготовка, невідповідність навчальних програм сучасним вимогам виробництва, обмежена участь роботодавців у процесі підготовки кадрів. У зв'язку з цим урядом КНР було проголошено курс на впровадження дуальної моделі освіти, яка поєднує навчання в коледжах з практичною підготовкою на підприємствах. Такий підхід відповідає статтям Закону КНР про професійну освіту (редакція 2022 року), в яких наголошено на необхідності тісної співпраці між освітніми установами та підприємствами, а також на зобов'язаннях держави стимулювати підприємства до участі у професійній підготовці студентів.

Відтак, у КНР останніми роками активно розвивається модель дуальної освіти, яка передбачає органічне поєднання теоретичного навчання в закладах освіти з практичною підготовкою на підприємствах. Така інтеграція забезпечує набуття студентами не лише знань і навичок, але й реального досвіду професійної діяльності, що значно підвищує рівень їхньої конкурентоспроможності.

Зокрема в центрі уваги китайської моделі дуальної освіти – створення тісної взаємодії між освітніми установами та роботодавцями. Освітній процес будується на засадах взаємодоповнення: теоретичні знання, здобуті в коледжі, знаходять своє застосування під час проходження практики на виробництві. Таким чином, студент залучений у виробниче середовище ще до завершення навчання, що сприяє більш глибокому розумінню професійної діяльності та закріпленню отриманих знань.

Інтеграція теоретичного та практичного навчання у професійній освіті КНР базується на ряді ключових *принципів*, що визначають ефективність даного процесу: *принцип професійної спрямованості* (зміст теоретичного навчання узгоджується з реальними вимогами професійної діяльності), *принцип безперервності* (освітній процес організовується таким чином, щоб забезпечити поступовий перехід від базових теоретичних знань до комбінованих практичних завдань), *принцип взаємодії освіти і виробництва* (реалізація освітніх програм відбувається за активної участі підприємств-партнерів, які впливають на зміст і форми підготовки кадрів, а також беруть участь у контролі якості навчання), *принцип адаптивності* (освітня система швидко реагує на зміни в технологіях і вимогах ринку праці), *принцип інтеграції освітнього середовища* (навчальні майстерні, лабораторії, симуляційні центри в освітніх установах максимально наближені до реального виробництва або навіть розміщені на базі підприємств).

Однією з особливостей китайського підходу є активна участь підприємств у розробленні освітніх програм, виборі методів підготовки кадрів, оцінюванні професійної придатності студентів, що дає змогу адаптувати зміст навчання до реальних потреб економіки та конкретного виробництва. Більше того, самі підприємства інвестують у підготовку майбутніх фахівців, що свідчить про довіру до дуальної моделі освіти як до ефективного інструменту кадрової політики загалом.

Разом із тим важливим компонентом інтеграції теорії та практики є підготовка викладачів і наставників, які повинні мати досвід роботи у виробничій сфері. У КНР створюються програми підвищення кваліфікації педагогів, що дозволяє їм краще орієнтуватися у сучасних виробничих процесах і, відповідно, забезпечувати актуальність теоретичних знань. Успішна реалізація дуальної освіти потребує також відповідного правового, організаційного й фінансового забезпечення, що включає партнерські угоди між освітніми установами та роботодавцями, спільне фінансування навчального процесу, системи оцінювання результатів навчання.

Досвід КНР демонструє, що ефективна інтеграція теоретичного навчання та виробничої практики в межах дуальної освіти сприяє формуванню всебічно розвинених фахівців, готових до викликів сучасного ринку праці. Такі студенти відрізняються

високим рівнем професійної підготовки, вмінням швидко адаптуватися до змін у виробничому процесі, ініціативністю та здатністю до самостійного прийняття рішень.

У сучасних умовах глобалізації досвід КНР щодо розвитку дуальної освіти може бути корисним для інших країн, які прагнуть модернізувати свою систему професійної освіти. Водночас, для ефективного запозичення даної моделі необхідно враховувати національні особливості, соціально-економічний контекст, рівень розвитку підприємництва та готовність роботодавців до участі в освітньому процесі.

Таким чином, інтеграція теоретичного навчання і виробничої практики є ключовою складовою формування професійної компетентності студентів в умовах дуальної освіти КНР. Саме тісна співпраця між навчальними закладами та підприємствами, орієнтація на потреби ринку праці та практико орієнтований підхід до підготовки кадрів забезпечують високу якість професійної освіти, яка стає чинником економічного розвитку країни та підвищення її міжнародної конкурентоспроможності.

Література

1. Weimin Yuan, Yajuan Wang (2022). Development Trends and Practical Exploration of Vocational Education in China. *Proceedings of the 1st International Conference on Education: Current Issues and Digital Technologies (ICECIDT 2021)*. 375-383.

2. Li Ling (2024). Research on the Strategy of Building a «Dual Teacher» Teacher Team in Vocational Colleges. *Advances in Vocational and Technical Education*. 125-130.

3. Ministry of Education of the People's Republic of China. *Implementation Plan for the Modern Vocational Education System (2021–2025)*. Beijing, 2021.

Wang, Y., & Liu, J. (2020). The Integration of Industry and Education in Vocational Colleges in China: A Case Study Approach. *International Journal of Educational Development*. 77. 102-107.

РЕНЬ Гоюань

ФІНАНСУВАННЯ ВИЩИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖІВ КНР У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ

У сучасних умовах соціально-економічної трансформації Китаю одним із ключових інструментів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки виступає розвинена система вищої професійної освіти. Вищі професійні коледжі [3] відіграють важливу роль у підготовці прикладних кадрів, які здатні ефективно діяти в умовах індустріалізації нового типу, цифрової економіки та інноваційного розвитку. Разом із тим забезпечення їх сталого функціонування та модернізації неможливе без належного фінансового підґрунтя. У зв'язку з цим питання фінансування вищих професійних коледжів у КНР набуває особливої актуальності з огляду на посилення державної підтримки галузі та водночас зростаючі економічні обмеження, викликані як внутрішніми, так і глобальними факторами.

У Китаї система фінансування професійної освіти регламентується низкою нормативно-правових актів, серед яких центральне місце посідають Закон КНР про професійну освіту (2022), Національний план розвитку професійної освіти (2021–2025) та Програма модернізації освіти до 2035 року. Згідно з цими документами, фінансова підтримка коледжів реалізується через поєднання бюджетних асигнувань центрального і місцевого рівнів, субсидій, державних інвестиційних програм, грантів, а також залучення позабюджетних джерел – зокрема, коштів підприємств, благодійних фондів та платних освітніх послуг.

Найбільше фінансування спрямовується на підтримку ключових освітніх закладів, створення індустріально-освітніх кластерів, оновлення матеріально-технічної бази, цифровізацію освітнього процесу, розвиток дуальної освіти та інтернаціоналізацію коледжів. Особлива увага приділяється регіонам, що мають економічно відсталий статус, у межах

політики зменшення освітньої нерівності уряд КНР виділяє додаткові кошти на розвиток місцевих коледжів, зокрема в сільській місцевості та на заході країни.

Водночас фінансування залишається викликом у контексті економічних обмежень, що виникають через уповільнення темпів зростання ВВП, структурні дисбаланси в регіонах, наслідки пандемії COVID-19, зовнішньо економічну нестабільність та геополітичні виклики. Згідно з даними Державного комітету з розвитку та реформ КНР, у 2023 році низка місцевих бюджетів зіткнулася з труднощами у забезпеченні повного обсягу фінансування освітніх потреб, що призвело до нерівномірного розвитку коледжів та скорочення інвестицій у інноваційні напрями.

У цих умовах Китай вдається до оптимізації фінансових потоків, зокрема: впроваджує цільові фонди підтримки професійної освіти; розширює систему публічно-приватного партнерства, заохочуючи підприємства до фінансування програм підготовки фахівців; стимулює розвиток фінансової автономії коледжів шляхом дозволу на провадження платних освітніх послуг, участі в ринкових проєктах, створення спільних підприємств із виробничими структурами; підтримує проєкти інтернаціонального співробітництва, які дозволяють залучати міжнародні гранти та інвестиції.

Важливою тенденцією стало створення так званих «вищих професійних освітніх груп» [3; 5], які об'єднують декілька закладів освіти, підприємства та регіональні органи влади з метою консолідації ресурсів, спільного фінансування проєктів та координації розвитку. Цей механізм дозволяє ефективно використовувати фінанси, уникати дублювання функцій і сприяти загальному підвищенню якості освіти.

Система фінансового забезпечення вищої професійної освіти в КНР ґрунтується на низці принципів, що визначають її ефективність та сталість: *принцип державного пріоритету освіти, принцип багатоканального фінансування, принцип цільової спрямованості фінансування, принцип ефективності використання ресурсів, принцип фінансової прозорості та підзвітності.*

Найбільше фінансування спрямовується на підтримку провідних закладів освіти, створення індустріально-освітніх кластерів, оновлення матеріально-технічної бази, розвиток дуальної освіти та інтернаціоналізацію. Особлива увага приділяється коледжам у сільських і західних регіонах, де через менший рівень розвитку потрібне додаткове бюджетне стимулювання.

Проте процес фінансування не позбавлений проблем. Серед основних викликів: *уповільнення темпів зростання ВВП, зовнішньо економічна турбулентність, наслідки пандемії COVID-19, нерівномірність розподілу ресурсів між регіонами.* Як наслідок, у деяких коледжах спостерігається скорочення інвестицій в оновлення навчальної бази, обмеженість можливостей для залучення молодих спеціалістів, затримки у впровадженні цифрових технологій. У відповідь на ці виклики уряд КНР розробляє нові інструменти оптимізації фінансування, серед яких: цільові субсидії для галузей, що потребують термінової кадрової підтримки (механіка, енергетика, сільське господарство); заохочення підприємств до спільного фінансування підготовки кадрів; створення платформ спільного доступу до освітніх ресурсів; формування системи «динамічного» фінансування залежно від ефективності діяльності закладів.

Незважаючи на позитивну динаміку державної підтримки, аналітики вказують на необхідність подальшого реформування фінансового забезпечення вищої професійної освіти в КНР. Серед ключових напрямів: *запровадження прозорих критеріїв розподілу фінансування відповідно до показників ефективності діяльності коледжів; підвищення фінансової грамотності керівників освітніх установ; зміцнення системи зовнішнього аудиту та моніторингу витрат; впровадження результативно-зорієнтованих моделей фінансування.*

Таким чином, фінансування вищих професійних коледжів КНР у сучасних умовах характеризується поєднанням *державної підтримки, стратегічного планування і гнучких інструментів реагування на економічні обмеження.* Цей процес потребує подальшого

вдосконалення, щоб забезпечити сталий розвиток системи професійної освіти як основи інноваційної економіки та соціальної стабільності країни.

Література

1. Закон КНР «Про професійну освіту» (2022). [中华人民共和国职业教育法]. <https://npc.gov.cn>
2. Ministry of Education of the People's Republic of China. Implementation Plan for the Modern Vocational Education System (2021–2025). Beijing, 2021.
3. 国家发展改革委 (National Development and Reform Commission), 2023.
4. Zhang, L., & Wang, Y. (2023). Financing Vocational Education in China: Challenges and Innovations. *Journal of Vocational and Technical Education Research*. 41(2). 15-27.
5. OECD. (2022). Education in China: A Snapshot. Paris: OECD Publishing.

СІРКО Андрій

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ КОМУНІКАЦІЇ

Цифрові технології відкрили нову епоху комунікації, в якій інформаційні бар'єри між людьми значною мірою стерті. Міжнародні комунікації, що колись залежали від географічної відстані та обмежень доступу до джерел знань, тепер відбуваються майже миттєво. Це породжує питання: чи стала людина більш самодостатньою у своєму виборі, чи, навпаки, її рішення дедалі більше детерміновані цифровим середовищем?

З одного боку, цифрові технології дають людині доступ до широкого спектру інформації, що потенційно розширює її свободу вибору. Людина може отримувати знання, аналізувати різні точки зору та приймати рішення на основі великої кількості даних. Це створює ілюзію зростаючої самодостатності – індивід більше не обмежений одним джерелом інформації чи однією культурною традицією.

Однак з іншого боку, цифрова комунікація функціонує не хаотично, а за певними алгоритмічними законами. Пошукові системи, соціальні мережі та штучний інтелект не просто надають інформацію, а й відбирають її відповідно до інтересів, поведінки та навіть психологічних особливостей користувача. Це створює так звані «інформаційні бульбашки», в яких людина отримує лише ту інформацію, яка відповідає її попереднім поглядам, тим самим обмежуючи її здатність до критичного осмислення альтернативних варіантів.

Тут виникає фундаментальне питання: чи можна говорити про справжню свободу вибору, якщо сам вибір формується зовнішніми алгоритмічними механізмами? Якщо людина приймає рішення, виходячи з інформації, що була для неї підібрана штучно, чи є це дійсно вільним вибором, чи лише зумовленістю, прихованою під виглядом свободи?

Соціальні мережі відіграють ключову роль у формуванні сучасного інформаційного простору, проте їхня робота побудована на алгоритмах, що пріоритетно демонструють користувачам контент, який викликає у них найбільшу емоційну реакцію. Це веде до зниження рівня усвідомленого вибору: людина не обирає, які новини чи погляди споживати – вони обираються за неї.

Феномен «цифрової залежності» посилює цю проблему. Сучасні інформаційні платформи створені таким чином, щоб затягувати користувача у нескінченний цикл взаємодії, що поступово перетворює його на об'єкт зовнішнього контролю. У такій системі свобода вибору набуває парадоксального характеру: людина вважає, що її рішення є автономними, проте фактично вона діє в межах заданих інформаційних рамок.

Таким чином, цифрові технології водночас розширюють горизонти вибору та створюють нові форми зумовленості. Вони можуть сприяти самодостатності, якщо людина свідомо аналізує отриману інформацію, ставить під сумнів нав'язані алгоритмами рішення і формує власну точку зору. В іншому випадку, цифровий світ стає ще одним механізмом детермінування людської поведінки, що підважує ідею свободи як такої.

Міжнародні комунікації у цифрову епоху: глобалізація чи стандартизація вибору? Цифровізація докорінно змінила міжнародні комунікації, зробивши їх більш доступними, швидкими та всеосяжними. Завдяки технологіям інформаційний обмін перестав бути привілеєм обраних – будь-яка людина з інтернет-доступом може взаємодіяти з представниками інших культур, отримувати знання, ділитися своїми ідеями. Це сприяє глобалізації, стиранню бар'єрів та розширенню особистого вибору.

Однак водночас цифрова реальність диктує власні правила гри: механізми персоналізації контенту, культурні тренди, алгоритмічні рекомендації та комерційні інтереси платформ створюють ефект стандартизації, формуючи уніфіковані моделі поведінки та світогляду. Таким чином, перед нами постає дилема: чи дійсно цифрова епоха розширює спектр вибору, чи навпаки – визначає за людину, що саме вона має обирати?

Глобалізація вибору чи його алгоритмічне звуження?

На перший погляд, цифрові комунікації сприяють плюралізму та різноманіттю. Ми отримуємо доступ до культур, ідей, моделей поведінки з усього світу. Людина має змогу переймати досвід інших народів, вільно обирати цінності та світогляд, а також адаптувати їх до власного життя.

Проте цей процес відбувається у контексті цифрових алгоритмів, які структурують інформаційний потік. Наприклад, культурна уніфікація через соціальні медіа проявляється у спрощеному та популяризованому споживанні трендів. Молодь по всьому світу слухає схожих музикантів, дивиться однакові відео, наслідує однакові стилі одягу. Це створює парадокс: цифрова комунікація водночас відкриває доступ до всіх можливих варіантів вибору та одночасно формує «стандартний набір» поведінкових моделей, які масово нав'язуються через алгоритмічні рекомендації.

Таким чином, питання свободи вибору в умовах цифрової глобалізації зводиться до того, чи людина дійсно має змогу самостійно шукати та аналізувати інформацію, чи її вибір обмежується запропонованими шаблонами.

Цифрові технології створюють ілюзію безмежної свободи вираження: кожен може ділитися думками, поширювати інформацію, взаємодіяти з людьми по всьому світу. Проте ця свобода є умовною.

По-перше, комерційні алгоритми визначають, які думки будуть популяризовані, а які залишаться у тіні. Це означає, що реальний вплив на міжнародні комунікації мають не самі люди, а механізми платформ, які підвищують або знижують видимість певних повідомлень.

По-друге, існує феномен «культури скасування» (cancel culture) – цифровий простір не терпить радикального інакомислення, що породжує самоконтроль та автоцензуру [1]. Люди, побоюючись негативної реакції аудиторії, частіше уникають висловлювань, що виходять за межі загальноприйнятого. Таким чином, реальний плюралізм думок в інтернеті залишається під питанням.

По-третє, зростає вплив державного та корпоративного регулювання цифрового контенту. Уряди країн все більше втручаються у цифрові комунікації, блокуючи небажані ресурси та контролюючи інформаційний потік. Це ще більше підважує ідею свободи вибору, оскільки рішення людей дедалі більше залежать не від особистих переконань, а від цифрових кордонів, встановлених державами та корпораціями.

Цифрова глобалізація створює нові виклики для свободи вибору. З одного боку, людина отримує більше можливостей для самостійного прийняття рішень, проте водночас вона все більше піддається впливу алгоритмічних, культурних та соціальних факторів, що визначають її вибір.

Таким чином, справжня свобода у цифрову епоху можлива лише за умови усвідомленого опору інформаційним обмеженням. Це означає критичне ставлення до алгоритмічного курування контенту, аналіз альтернативних точок зору та активний пошук незалежних джерел інформації. Лише так цифрова комунікація зможе стати інструментом самодостатності, а не черговою формою детермінованості.

Література

1. Що таке cancel culture та як люди знову опинилися по різні боки барикад.
<https://surli.cc/hqymfy>

ФЕДЬОВИЧ Іван

КОМУНІКАЦІЯ ТА СВІТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний світ постає складноструктурованою динамічною системою, яка поєднує в собі практично всі сфери людського існування. Інтеграція культур, інтелектуальних потенціалів, технологій стали важливими рушіями розвитку соціуму ХХІ століття, які на сьогоднішній день визначають не тільки суспільний прогрес, але й приватне життя мільярдів людей. Вагомим елементом в процесах трансформації буття людини став розвиток інформаційних технологій. Форми, методи і технології передачі інформації, швидкість її обробки вже досягли такої досконалості, що говорити про національні форми цих видів людської діяльності стає неактуальним.

Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій з середини ХХ століття, призвів до формування нової глобальної системи комунікацій – Інтернет. Створена в умовах військово-ідеологічного протистояння як закрита та спеціалізована комунікаційна мережа, яка об'єднувала комп'ютерні центри міністерства оборони США і ряду академічних організацій та була призначена для вузької мети – вивчення можливостей щодо підтримки зв'язку в разі ядерного нападу і допомоги дослідникам в обміні науковою інформацією. Проте в 1969 році завдяки цій мережі стало можливим блискавично обмінюватися інформацією між Гарвардським і Південно-каліфорнійським університетом, а в 1972 році було створено електронну пошту. Згодом у 1980-х роках Інтернет перетворився у вільну та відкриту міжнародну мережу, яка поступово охопила більшість країн. Її використання набуває масового характеру після винаходу англійським інженером Т. Бернерс-Лі в 1990 році способу передачі інформації від мережі до мережі (World Wide Web). Тоді в світі було лише 160 тисяч комп'ютерів і близько 800 різних комп'ютерних мереж.

Стан розвитку мережі Інтернет в середині 90-х років характеризувався тим, що доступ до неї мали менше 1 % населення Землі, а в цей час воно налічувало вже майже шість мільярдів. У 1999 році число користувачів Інтернету розрослося до 200 мільйонів, а в 2003 році воно зросло до 580 мільйонів жителів планети. За даними Internet World Stats в 2005 році це число зросло до 1 мільярда користувачів, а в 2012 число користувачів Інтернету налічувало близько 2,4 мільярда, що склало більше ніж 34 % від населення планети. На кінець 2023 року кількість користувачів всесвітньої мережі складало близько 5,16 мільярда осіб, що становить 64,4 % населення планети.

Стрімкий розвиток мережі був обумовлений популяризацією Інтернету з середини дев'яностих років як загальнодоступного і дешевого засобу комунікації, а також повсюдним використанням комерційними організаціями. Глобальна інформатизація розвивається стрімко, лавиноподібно і непередбачувано, значно випереджаючи теоретичне осмислення її наслідків. Хоча в той же час інформаційна революція ставить перед світовою спільнотою безліч питань соціально-філософського характеру.

Соціум ХХІ століття трансформується під неухильним впливом глобалізації у всіх сферах суспільного життя. Неухильне зростання ролі інформаційних технологій в існуванні планетарного соціуму призводить до вибухоподібного ефекту їх використання. Інформаційні технології стають невід'ємним елементом буття сучасної людини. Вони дозволяють людству пізнавати світ, осмислювати та знаходити шляхи вирішення проблем, об'єднувати спільноти, пришвидшувати та формувати нові форми комунікації. Найбільш яскравим проявом застосування та використання інформаційних технологій є формування всесвітньої мережі Інтернет.

Формування всесвітньої інформаційної мережі стало поштовхом до формування глобалізованого інформаційного простору, в якому відсутні кордони.

Всесвітня інформаційна мережа стає свого роду фундаментом у формуванні єдиного планетарного комунікативного простоту. Тому Інтернет стає важливою часткою майбутнього покоління. Саме з цих причин в Інтернет просторах так швидко розвиваються різні соціальні мережі, які породжують принципово нові комунікативні середовища з їх особливою специфічністю та неординарністю.

*ЧЕКАЛЬ Людмила
ПАН ХСЯО Лін*

ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ НАУКОВО ДОСЛІДНИЦЬКИХ ВИКЛИКІВ: РОЛЬ ГЕНДЕРУ В РОЗВИТКУ САМОЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Незаперечним є те, що самоєфективність молодого дослідника відіграє вирішальну роль у його кар'єрі та академічній успішності в наукових дисциплінах, на що часом певним чином впливають гендерні відмінності. Тривала недостатня представленість жінок у STEM вказує на значну прогалину у їхній самоєфективності, яка негативно впливає на вибір кар'єри та участь у наукових студіях [3]. Дане дослідження було зумовлене відсутністю достатньої інформації у наявній літературі щодо того, як стать впливає на самоєфективність у науці серед молоді, особливо в специфічних сферах соціальних і психологічних наук. Емпіричні дані свідчать про те, що певні втручання можуть значно вплинути на самоєфективність у програмуванні, що також може бути використано для більш універсальних наукових контекстів [1]. Крім того, гендерні стереотипи та академічна самооцінка мають прямий зв'язок із вибором молодих жінок у сфері науки та техніки. Тому питання самоєфективності потребує критичного розгляду саме в цьому контексті [2]. У даному дослідженні аналізуються саме ці взаємопов'язані сфери, оскільки спеціальні розробки й рекомендації у цьому контексті можуть підвищити ефективність певних заходів для сприяння справедливому зростанню самоєфективності серед молодих дослідників і дослідниць.

Мета дослідження – дослідити вплив сучасних розробок і рекомендацій на розвиток самоєфективності серед молодих науковців у соціальних і психологічних науках.

У результаті комплексного підходу, який передбачав використання низки методів, було здійснене поєднання кількісних досліджень, проведених шляхом опитувань, і якісних досліджень, проведених шляхом інтерв'ю. За допомогою опитувань, проведених серед 300 молодих вчених у десяти академічних установах, студентів було залучено до оцінки їхнього рівня самоєфективності за шкалою Лайкерта. Основним джерелом інформації стали 50 ґрунтовних інтерв'ю, у яких молоді вчені ділилися своїм досвідом та думками. Завдяки вмілому використанню статистичного аналізу було виявлено закономірності та здійснено кореляції, а якісний тематичний аналіз допоміг визначити теми.

Чотири ключові статті суттєво детермінували методологію дослідження та висновки:

1. Allaire-Duquette та ін. [1] досліджували вплив короткострокових семінарів з програмування на гендерні відмінності у самоєфективності для програмування. Такі студії були ефективними для ознайомлення з тим, як освітні програми можуть вплинути на відчуття самоєфективності і наскільки подібні програми можуть бути ефективними серед жінок, зокрема.

2. Амоа та ін. [2] зосереджувались на взаємодії між самоєфективністю щодо кар'єри, гендерними стереотипами та вибором наукової діяльності, що дає змогу зрозуміти мотиваційні чинники, що визначають гендерно-специфічні освітні шляхи молоді в науці, які були основною темою даного дослідження.

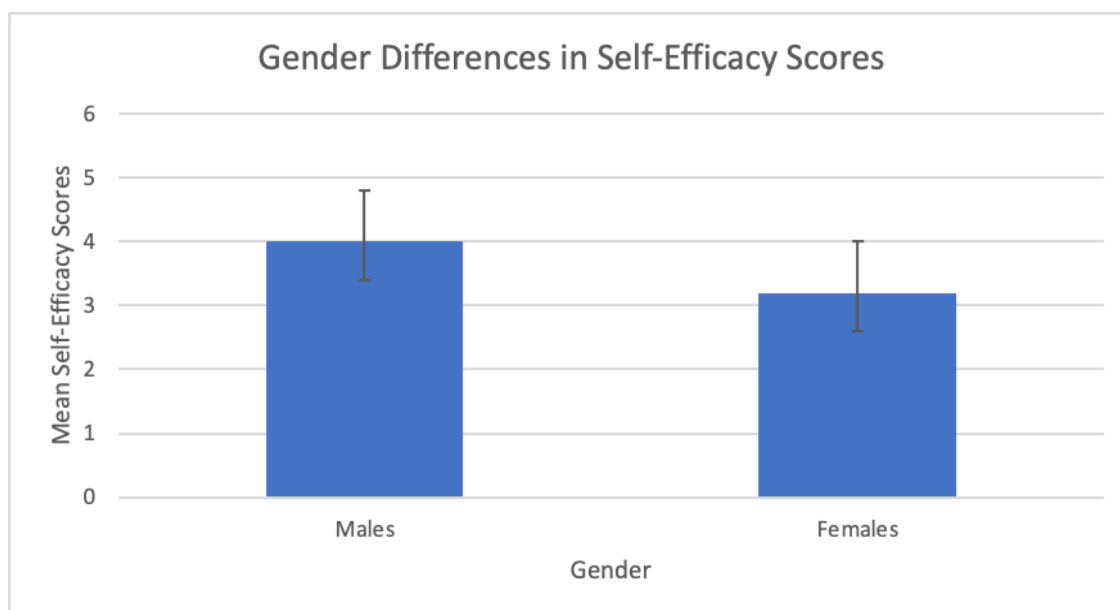
3. Чан [3] провів комплексне дослідження ролі крос-культурних і гендерних норм у STEM і збагатив дану роботу у контексті аналізу взаємозв'язку між самоєфективністю та гендером.

4. Кутук та ін. [4] досліджували зв'язок між гендерними стереотипами та самоефективністю у вивченні іноземної мови. Це допомогло нам розглянути вплив цих стереотипів на самоефективність у наукових сферах, маючи на увазі, що ці висновки можна застосувати в інших сферах дослідження.

Усі зазначені джерела спільно збагатили наше розуміння даної проблематики, спрямовуючи наш дослідницький підхід та інтерпретуючи результати в контексті гендерного розвитку та розвитку самоефективності.

Кількісний аналіз показав позитивний зв'язок між статтю молодого науковця та показниками його самоефективності. При цьому жінки повідомили про низьку самоефективність ($M = 3,2$ $SD = 0,8$). А чоловіки повідомили про високу самоефективність ($M = 4,0$ $SD = 0,6$), $p < 0,05$. Результати дослідження підтвердили, що культурні та соціальні норми відіграють значну роль у формуванні соціальної самоефективності молодих жінок у STEM (Chap, 2022). Якісні дані вказали на те, що, ймовірно, жінки в науці відчували меншу вагу наставництва, але більше гендерних упереджень. Такі випадки знизили їхню самоефективність. Одноліткі-чоловіки у цьому контексті показали кращі результати, ніж жінки, таким чином демонструючи гендерний розрив у самооцінці та компетенції STEM (Allaire-Duquette та ін., 2022).

Гендерні відмінності в діаграмі показників самоефективності:

Отже, вищезазначені результати демонструють значну роль досліджень щодо наукової самоефективності серед молодих вчених у сфері соціальних наук і психології. При цьому жінки, як правило, мають нижчі бали, ніж чоловіки. Такі статистичні дані вказують на потребу в освітній політиці та програмах наставництва з урахуванням гендерних аспектів, а також у сприятливому середовищі, яке є однаково справедливим для обох статей. Втручання, які мають бути ефективними, обов'язково повинні бути спрямовані на пом'якшення гендерних упереджень, про що свідчать нижчі показники самоефективності серед молодих жінок-учасниць при розгляді питання про надання якісного наставництва. Необхідно здійснювати подальші дослідження крос-культурних елементів, які призводять до цих відмінностей. Необхідним також є аналіз перспектив довгострокових наслідків конкретних втручань для людей з низькою самоефективністю. Необхідно постійно докладати зусиль, щоб зрозуміти, як крос-культурне залучення та різні освітні системи можуть впливати на стійкість молодих науковців і розвиток їх самоефективності, а розроблені стратегії мають бути адаптовані відповідно до різних навчальних спільнот.

Література

1. Allaire-Duquette, G., Chastenay, P., Bouffard, T., Bélanger, S.A., Hernandez, O., Mahhou, M.A., Giroux, P., McMullin, S., & Desjarlais, E. (2022). Гендерні відмінності в

самоефективності для програмування звужені після 2-Н наукового музею. *Канадський журнал науки, математики та технологічної освіти*. 22(1). 87-100. <https://doi.org/10.1007/s42330-022-001937>

2. Амоа, К. А., Аг'єманг, Т., Аджей, А., Аг'єманг (EdD) С. (2020). Вплив самоефективності, гендерних стереотипів і кар'єрної самоконцепції на вибір професії молоддю за статевою ознакою. *Міжнародний журнал наукових досліджень та менеджменту*. 8(05). 1351–1382. <https://doi.org/10.18535/ijstrm/v8i05.el03>

3. Чен, Р. К. Х. (2022). Соціальний когнітивний погляд на гендерні відмінності в самоефективності, інтересах і прагненнях у науці, техніці, інженерії та математиці (STEM): вплив культурних і гендерних норм. *Міжнародний журнал освіти STEM*. 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40594-022-00352-0>

4. Кутук, Г., Путвен, Д. В., Кей, Л. К., & Гаррет, Б. (2021). Зв'язки між гендерними стереотипами та знанням іноземної мови: посередницька роль самоефективності тих, хто вивчає іноземну мову. *Британський журнал педагогічної психології*. 92 (1). 212-235. <https://doi.org/10.1111/bjep.12446>

ШИНКАРУК Наталія

ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

У сучасному світі, де інформаційні технології стрімко розвиваються, а цифрові платформи стають невід'ємною частиною життя людей, дипломатія також зазнає значних змін. Традиційні підходи до міжнародного спілкування і формування іміджу держави доповнюються інноваційними інструментами, які відкривають нові горизонти взаємодії на глобальному рівні. Невід'ємною частиною сучасного міжнародного спілкування і взаємодії є цифрова дипломатія, яка відкриває нові можливості для країн, організацій та окремих осіб, сприяючи підвищенню прозорості, ефективності та оперативності дипломатичних зусиль. На думку вітчизняних дослідників, «Цифрова дипломатія в глобальному світі виступає як одна з форм публічної дипломатії, як новий метод дипломатії та як ефективний інструментарій у міжнародних відносинах» [1].

Цифрова дипломатія є сучасним інструментом міжнародних комунікацій, який використовує цифрові технології, онлайн-платформи для досягнення зовнішньополітичних цілей держави та є ефективним засобом для налагодження діалогу з іноземними аудиторіями, просування національних інтересів і створення позитивного образу країни на міжнародній арені.

У ХХІ столітті, коли інтернет і соціальні мережі стали невід'ємною частиною повсякденного життя, цифрова дипломатія набуває дедалі більшого значення. Основними аспектами цифрової дипломатії є: *шириший доступ до аудиторії* – соціальні медіа (Twitter, Facebook та Instagram) дозволяють дипломатичним місіям і урядам звертатися безпосередньо до широких мас людей у різних країнах, минаючи традиційні медіа, що відкриває нові можливості для комунікації і поширення інформації; *публічна дипломатія* – використовуючи цифрові канали, держави можуть зміцнювати свій імідж за кордоном, пояснювати свої позиції і реагувати на кризи, зокрема, онлайн-кампанії можуть впливати на громадську думку і формувати позитивний образ країни; *кризовий менеджмент* – у випадках міжнародних конфліктів або надзвичайних ситуацій цифрові технології забезпечують швидку комунікацію і координацію між дипломатами, урядами та міжнародними організаціями; *дипломатія в реальному часі* – завдяки можливостям цифрових платформ інформація може поширюватися миттєво, що дозволяє оперативно реагувати на події та адаптувати стратегію; аналітика і моніторинг – використовуючи великі дані (big data) та

аналітичні інструменти, дипломати можуть відстежувати настрої аудиторії, аналізувати вплив своїх кампаній і прогнозувати розвиток подій.

Багато країн створюють спеціальні акаунти в соціальних мережах для своїх посольств і консульств, використовуючи їх для інформування громадян про важливі події, програми і можливості, наприклад, ініціативи Організації Об'єднаних Націй, спрямовані на боротьбу зі зміною клімату або підтримку прав людини, широко поширюються через цифрові платформи. Цифрова дипломатія стає невід'ємною складовою сучасної міжнародної взаємодії, особливо у контексті протидії дезінформації і зміцнення інформаційної безпеки. Вона надає державам, міжнародним організаціям і громадським ініціативам ефективні інструменти для боротьби з маніпуляціями інформацією, поширенням фейкових новин і пропаганди. Завдяки використанню цифрових технологій, дипломатія стає більш відкритою, оперативною і доступною для широкої аудиторії. Інструменти соціальних мереж, платформ для аналітики даних і штучного інтелекту дозволяють своєчасно виявляти й нейтралізувати загрози інформаційній безпеці. Водночас міжнародне співробітництво в межах цифрової дипломатії сприяє формуванню глобальних стандартів протидії дезінформації і підтримці довіри до офіційних джерел інформації.

Цифрова дипломатія також відіграє ключову роль у зміцненні медіаграмотності і критичного мислення громадян. Освітні ініціативи, спрямовані на навчання розпізнаванню дезінформації, створюють передумови для формування стійкого до інформаційних маніпуляцій суспільства. Цифрова дипломатія дозволяє державам ефективно взаємодіяти з глобальною аудиторією, зміцнювати свої позиції на міжнародній арені та оперативно реагувати на виклики. Водночас успішна реалізація цифрової дипломатії вимагає врахування викликів, пов'язаних із кібербезпекою, дезінформацією та нерівномірним доступом до технологій. У деяких регіонах світу доступ до цифрових технологій залишається обмеженим, що ускладнює реалізацію цифрових ініціатив. Для ефективного використання цих інструментів необхідно враховувати етичні норми, розвивати цифрову грамотність і забезпечувати дотримання принципів міжнародного права.

У майбутньому роль цифрової дипломатії лише зростатиме, сприяючи більш відкритому і взаємозалежному світові. Успіх у цій сфері залежить від здатності держав адаптуватися до нових умов, використовуючи інноваційні підходи для зміцнення миру, стабільності і взаєморозуміння між народами. Цифрова дипломатія є важливим механізмом забезпечення стабільності і безпеки в умовах сучасних інформаційних загроз, а її розвиток і впровадження є пріоритетом для країн усього світу.

Література

1. Мірошніченко Т., Федорова Г. (2021). Цифрова дипломатія як сучасний комунікаційний інструмент міжнародних відносин. *Грані*. 24. 12. 58-65. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1730/1701>

Відомості про авторів

Адамчук Наталія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Амеліна Світлана, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Балаласва Олена, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Бреян Андрій, аспірант кафедри психології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Вакулик Ірина, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Ван Сян, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Ван Цян, аспірант ОПП «Освітні, педагогічні науки», Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Васюк Оксана, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Вдовиченко Андрій, аспірант кафедри економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Виговська Світлана, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Видиборець Олександр, аспірант кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Воловенко Ірина, кандидат філологічних наук, доцент, Національна музична академія імені П. І. Чайковського (м. Київ, Україна)

Гейко Світлана, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Гейко Тетяна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

Гелич Алла, кандидат юридичних наук, доцент, Університет імені Масарика (Чехія)

Гелич Юлія, кандидат юридичних наук, доцент, Університет імені Масарика (Чехія)

Геращенко Микита, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Гирич Зоя, доктор педагогічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Гольцов Андрій, доктор політичних наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Гончар Сергій, аспірант гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Горбатюк Тарас, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Горюнова Євгенія, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет «Києво-Могилянська академія» (м. Київ, Україна)

Гречаник Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Дмитренко Валерій, аспірант кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Довгич Тамара, кінознавець, Музей театру, музики та кіно України (м. Київ, Україна)

Додонова Віра, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Дудник Юрій, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Дун Пей, аспірант кафедри педагогіки, гуманітарно-педагогічний факультет, Національний університет «Києво-Могилянська академія» (м. Київ, Україна)

Зайцева Наталія, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Зелінська Єлизавета, аспірантка кафедри Смарт-економіки, Київський національний університет технологій та дизайну (м. Київ, Україна)

Іващук Максим, аспірант кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Івченко Богдана-Юлія, кандидат юридичних наук, доцент доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Калініченко Євген, аспірант кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Калуга Володимир, доктор філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Карпчук Наталія, доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна)

Кичкирук Тетяна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Кияшко Святослав, аспірант кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Князєв Дмитро, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Колбіна Тетяна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри романо-германської філології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (м. Харків, Україна)

Костинюк Василь, аспірант спеціальності «Освітні, педагогічні науки», асистент кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Кочукова Наталія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Кравченко Наталія, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Кулебякін Георгій, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Куликова Вікторія, кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Культенко Валентина, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Купцов Антон, аспірант кафедри психології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Кучмій Олена, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної інформації, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

Лауга Олена, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Литвин Сергій, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри психології та гуманітарних дисциплін, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ, Україна)

Литвинська Світлана, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Льон Цін, аспірант ОПП «Освітні, педагогічні науки», Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Максюта Микола, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та міжнародної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Матвієнко Ірина, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Мачинський Назар, аспірант кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Мірошніченко Валентина, доктор педагогічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Мороз Олег, аспірант кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Овдій Наталія, асистент кафедри соціальної роботи та реабілітації Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Олешко Анна, доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри Смарт-економіки КНУТД, Київський національний університет технологій та дизайну (м. Київ, Україна)

Омельченко Людмила, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Пан Хсяо Лін, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Петров Павло, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (м. Дніпро, Україна)

Пироговська Віра, кандидат юридичних наук, доцент, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)

Поведа Олександр, кандидат політичних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Поліщук Світлана, кандидат економічних наук, доцент, Білоцерківський національний аграрний університет (м. Біла Церква, Україна)

Полунін Олексій, доктор психологічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Присяжнюк Маріанна, аспірантка факультету політології та міжнародних відносин (FSPUB), журналістка, аналітик міжнародних відносин Університет Бухареста (Бухарест-

Київ)

Притика Оксана, аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Пугач Юлія, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української й іноземних мов та методик викладання в початковій і дошкільній освіті, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, (м. Київ, Україна)

Пустова Світлана, аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Рень Госі, аспірант кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Рень Гоюань, аспірантка кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Рябчий Іван, аспірант кафедри ЮНЕСКО з наукової освіти, педагогічний факультет, Український державний університет імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна)

Семашко Тетяна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Семенець Олена, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, української філології та журналістики, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Київ, Україна)

Сидоренко Ірина, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Силка Оксана, доктор історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Сірко Андрій, аспірант кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Смоляк Павло, доктор PhD, старший викладач, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Співаков Ілля, кандидат юридичних наук, Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (м. Київ, Україна)

Стадник Борис, аспірант кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Супрун Аліна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ, Україна)

Сюй Пей, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Тамашук Ян, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Тітенко Наталія, старший викладач кафедри культурології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Томенко Микола, доктор політичних наук, професор, голова Наглядової ради Національного університету біоресурсів і природокористування України

У Сяоя, аспірантка кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Федьович Іван, в. о. заввідділення, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Малинський фаховий коледж (м. Малин, Україна)

Хань Цзяє, аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Харчук Наталія, старший викладач кафедри англійської філології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Хвіст Вікторія, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Хлібосолов Ігор, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв (м. Київ, Україна)

Чекаль Людмила, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Чередник Лідія, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Чумак Тетяна, кандидат педагогічних наук, кафедра журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Шанаєва-Цимбал Людмила, кандидат наук з державного управління, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Шевчук Олександр, доктор політичних наук, професор, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна)

Шеховцова-Бурянова Вікторія, асистент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Шинкарук Василь, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри філософії та міжнародної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України, заслужений працівник освіти України

Шинкарук Лідія, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Шинкарук Наталія, кандидат юридичних наук, доцент, Кабінет Міністрів України (м. Київ, Україна)

Шинкарук Олександра, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ, Україна)

Шумілова Ірина, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Щербань Олена, доктор історичних наук, Інститут Народознавства НАН України (м. Львів, Україна)

Юсов Святослав, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії України другої половини ХХ ст., Інститут історії України НАН України (м. Київ, Україна)

Якушко Катерина, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Ярема Олександр, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Яценко Олена, аспірантка гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Bilous, Alina, PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of English Philology National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Chaika, Oksana, DSc in Pedagogy, PhD in Linguistics, Associate Professor, University of Luxembourg (Esch-sur-Alzette, Grand Duchy of Luxembourg)

Humberto Nuno De Oliveira, Doctor In History, President Of The Portuguese Phaleristics Academy, Editor Of The Portuguese Military History Journal (Lisbon, Portugal)

Kapranov, Oleksandr, PhD in Linguistics, Associate Professor, NLA University College (Oslo, Norway)

Karpov, Viktor, Doctor of historical scienc, Head of the Department of Design at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University (Kyiv, Ukraine)

Khrystiuk, Svitlana, candidate of Historical Sciences, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Klymenko, Liudmyla, senior lecturer, head or English department, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Kozłowski, Ryszard, doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie filozofii człowieka, profesor, Uniwersytet Pomorski w Słupsku (Słupsk, Polska)

Nykyporets, Svitlana, senior English language lecturer, Vinnytsia National Technical University (Vinnytsia, Ukraine)

Surina, Iryna, profesor, doktor habilitowany, Kierownik Katedry Socjologii Instytutu Bezpieczeństw i Socjologii Uniwersytet Pomorski w Słupsku (Polska)

Tan, Eng Hai, Associate Professor at Faculty of International Studies, Meio University (Okinawa, Japan)

Tiriaiev, Dmytro, PhD in Philology, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Tuziuk, Mykhailo, Lecturer, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Zakhutska, Oksana, PhD (doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa), docent Narodowy Uniwersytet Wykorzystania Zasobów Biologicznych Ukrainy (Kijów, Ukraina)

Zykova, Kristina, senior lecturer of the Department of Foreign Philology and Business Communication Higher Educational Institution «King Danylo University» (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**МІЖНАРОДНА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ
У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ УКРАЇНИ:
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ**

м. Київ, 01 травня 2025 року

Підписано до друку 03.05.2025 Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman. Друк різнографія
Умовно-друковані арк. 2,4
Наклад 300 прим. Замовлення № 250294

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України
вул. Героїв оборони, 15, Київ, 03041
тел.: 527-81-55
